

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור
בשימוש מסחרי
וספרי ויקיטקסט תחת רשיון GNU Free Doc. License
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל' ר' פנחס ראובן שליט"א
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ויקיטקסט

טור - אבן העזר - דרכי משה

• [הלכות פריה ורביה](#) • [הלכות אישות](#) • [הלכות קדושין](#) • [הלכות כתובות](#) • [הלכות גיטין](#) • [הלכות מאון](#) • [הלכות יבום](#) • [הלכות חליצה](#)

הלכות פריה ורביה

- [סימן א - דיני פריה ורביה, ושלא לעמד בלא אשה](#)
- [סימן ב - שישתדל כל אדם לקח לו אשה הגונה](#)
- [סימן ג - דין בן שהוא ספק לכהנה](#)
- [סימן ד - מי הם האסורים לבא בקהל, ואיזהו הנקרא ממזר](#)
- [סימן ה - דין פצוע דכא וכרות שפכה](#)
- [סימן ו - נשים האסורות לכהן ודין אשת כהן](#)

הלכות אישות

- [סימן ז - דין אשה שנשבית, ואיזו היא נקראת חללה](#)
- [סימן ח - בכל ספק הולד הולך אחר הזכר](#)
- [סימן ט - איזו אשה נקראת קטלנית](#)
- [סימן י - איזו גרושה מתרת לחזר לבעלה](#)
- [סימן יא - אשה הנחשדת על אשת איש](#)
- [סימן יב - עדי גט וכן עדים שהעידו מיתת הבעל אם רשאים לשא האשה ההיא](#)
- [סימן יג - גרושה או אלמנה צריכה להמתין תשעים יום טרם שתנשא, ושלא ישא מינקת חברו ...](#)
- [סימן יד - שלא ישא אשה בימי האבל](#)
- [סימן טו - אסור ערוה דאורייתא ודרבנן](#)
- [סימן טז - אסור כותית ושפחה](#)
- [סימן יז - התר אשת איש שמת בעלה](#)
- [סימן יח - קדושין במי תופסין](#)
- [סימן יט - סוקלין על חזקה שהיא בחזקת ערוה](#)

- סימן כ - באיזה ביאה חייב הבא על הערוה
- סימן כא - להתרחק מן העריות
- סימן כב - אסור יחוד, ועם מי אסור להתיחד
- סימן כג - אסור הוצאת זרע לבטלה ודברים המביאים לכך
- סימן כד - אין ישראל חשודים על הרביעה ועל הזכר
- סימן כה - לגדר גדר שלא להרבות בתשמיש, וכיצד יתנהג בשעת תשמיש

הלכות קדושין

- סימן כו - שלא לקדש בביאה, ואסור ביאה על הפנויה אפלו אם יחדה
- סימן כז - כיצד לשון הקדושין, ושיאמר הוא ויתן הוא
- סימן כח - המקדש בגזל בפקדון או במלוה, ובאסור הנאה דאורייתא ודרבנן
- סימן כט - שצריך לתן הכסף במתנה שלמה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע,

- סימן ל - לאיזה מקום צריך לתן הכסף, ודין אם קדשה בככר
- סימן לא - שאין מקדשין בפחות משה פרוטה, ואם צריך שומא
- סימן לב - כיצד האשה מתקדשת בשטר
- סימן לג - כיצד האשה מתקדשת בביאה
- סימן לד - ברכת הארוסין, ואם צריך עשרה
- סימן לה - דיני שליחות לקדושין
- סימן לו - כל דיני שליחות לאשה
- סימן לז - כל דיני קדושי קטנה
- סימן לח - המקדש על תנאי וכל דיני תנאי
- סימן לט - המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא

ראיה אם נמצאו,

- סימן מ - דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומין
- סימן מא - דין המקדש שתי אחיות, או הרבה נשים והיו בהם נכריות.
- סימן מב - אין מקדשין אלא לרצון האשה ובפני שני עדים
- סימן מג - אין קדושין לקטן, ודיני קטן וקטנה אם הגדילו
- סימן מד - קדושי חרש שוטה וקטן, עריות וחיבי לאוין
- סימן מה - שחוששין לסבלונות ולכתבה
- סימן מו - דיני קלא בקדושין, ואם מבטלין הקול
- סימן מז - עדים המכחישין זה את זה בקדושין; או היא אומרת: נתקדשתי,

וחזרה

- סימן מח - אמר לה קדשתיד, והיא אומרת: לא, או להפך
- סימן מט - קדש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קדש
- סימן נ - מתי חוזרין הקדושין והסבלונות, ודיני קנסות
- סימן נא - דברים שנקנו באמירה אם נתנו לכתב
- סימן נב - הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה לתן לו
- סימן נג - דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין

מתה הבת,

- סימן נד - דין הפוסק לבנו או לבתו, ומת

- סימן נה - דין ארוסה לענין מזונות וקבורה וירשה, ואם יש לה כתבה
- סימן נו - כמה זמן נותנין לארוסה
- סימן נז - היה לה חצר בדרך ונכנסה עמו
- סימן נח - כמה כסות יתן לבתו
- סימן נט - המשיא בנו גדול בבית, קנאו
- סימן ס - דיני השושבינות
- סימן סא - חפה לענין מה קונה
- סימן סב - מתי מברכין ברכת חתנים, ואם אוכלין בהרבה בתים
- סימן סג - בעילת מצוה וברכתו
- סימן סד - זמן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם אינו רוצה לעשות סעדה
- סימן סה - מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה

הלכות כתובות

- סימן סו - כמה דיני כתבה
- סימן סז - דין כתבת אלמנה, וחרש שוטה וקטן היא או הוא, וגר שנתגר
- סימן סח - כיצד טענת בתולים, ומתי נאסרת ומפסדת כתבתה
- סימן סט - במה מתחייב האדם לאשתו ובניו
- סימן ע - דין חיוב מזונות אשתו, ואם חיב להשכיר עצמו
- סימן עא - שחיב לזון בניו ובנותיו כשהם קטנים
- סימן עב - דין המדיר את אשתו מלהנות
- סימן עג - שחיב בכסות ומדור וכלי בית לאשתו
- סימן עד - המדיר אשתו מכמה דברים
- סימן עה - חלוק הארצות לענין נשואין, ודיני ארץ ישראל
- סימן עו - חיוב עונה
- סימן עז - דיני מורד ומורדת, או אומרת: מאיס עלי
- סימן עח - חיוב פדיונה
- סימן עט - חיוב רפואתה
- סימן פ - מעשה ידיה שהיא חיבת לבעלה, ודיני מיניקה ושאינה רוצה לעשות

מלאכה,

- סימן פא - המקדיש מעשה ידי אשתו
- סימן פב - נדרה שלא להניק, ודין מיניקה שנתגרשה
- סימן פג - חבלת אשת איש למי הוא
- סימן פד - דיני מציאת האשה
- סימן פה - דין נכסי מלוג וצאן ברזל
- סימן פו - שלא לקבל פקדונות מנשים עבדים וקטנים
- סימן פז - שאין חזקה בנכסי אשת איש
- סימן פח - כל היוצאת מתחת בעלה במיתה או בגט או במאון נוטלת נכסים
- סימן פט - חיוב קבורת אשתו
- סימן צ - דין הבעל יורש את אשתו, ומה הוא שאינו יורש
- סימן צא - אשה שהכניסה מלוה לבעלה ומחלה
- סימן צב - האיש שסלק עצמו מפרות נכסי אשתו ומירשתה

- [סימן צג - דין מזונות האלמנה](#)
- [סימן צד - חיוב דירת אלמנה וכסותה](#)
- [סימן צה - חיוב מעשה ידיה ליורשים](#)
- [סימן צו - שבועת אלמנה וגרושה על כתבה](#)
- [סימן צז - שאין הבעל יכול להשביע אשתו בטענת ספק](#)
- [סימן צח - פטרה משבועה או יחד לה מטלטלין, גובה בלא שבועה](#)
- [סימן צט - שמין לאשה אלמנה בגדיה](#)
- [סימן ק - כתבה ממה נגבית, וכל יתר דיני כתבה](#)
- [סימן קא - עד כמה גובה כתבתה](#)
- [סימן קב - דין גבית חוב וכתבת אלמנה](#)
- [סימן קג - אלמנה שמוכרת נכסים לכתבתה, אם צריכה למכר על פי בית דין](#)
- [סימן קד - בית דין שמכרו וטעו, וכן שאר שלוחין](#)
- [סימן קה - דין המוכרת ומוחלת כתבתה](#)
- [סימן קו - הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא](#)
- [סימן קז - הכותב כל נכסיו לאשתו אם קנתה, ויצא עליו שטר חוב](#)
- [סימן קח - דין שכיב מרע שאמר: תטל אשתי כאחד מן הבנים](#)
- [סימן קט - שכיב מרע שאמר: תנו מאתים זהובים לאשתי בכתבה](#)
- [סימן קי - שכותבין שובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה](#)
- [סימן קיא - דין כתבת בנין דכרין](#)
- [סימן קיב מזונות הבנות, ממה נזונות ועד כמה, וכל דיניהם](#)
- [סימן קיג עשור נכסים ממה נגבים](#)
- [סימן קיד - דין מי שקבל עליו לזון בת אשתו וחברו](#)
- [סימן קטו - דיני היוצאת בלא כתבה והמפסדת כתבתה](#)
- [סימן קטז - דין כתבה ותנאיה, ודין הנושא אשה באסור](#)
- [סימן קיז - דין כתבה באשה שאין לה וסת או שאר מומין, ודין קטלנית](#)
- [סימן קיח - תקנת נשואין של קהל טוליטולה, ודיני נדוניא](#)

הלכות גיטין

- [סימן קיט - מה דבה ימצא באשה שתתגרש](#)
- [סימן קכ - שאין לכתב הגט אם לא שמע מפי המגרש](#)
- [סימן קכא - צריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה](#)
- [סימן קכב - אמר לכתב הגט וטעה או נאבד](#)
- [סימן קכג - מי ראוי לכתב הגט, ונכתב ונתן בשבת](#)
- [סימן קכד - על מה נכתב הגט](#)
- [סימן קכה - במה נכתב הגט, ותקון הכתיבה והקלף](#)
- [סימן קכו - נסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו](#)
- [סימן קכז - שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואחור](#)
- [סימן קכח - שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל ואשה ועדים](#)
- [סימן קכט - דיני שם](#)
- [סימן קל - דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתם](#)
- [סימן קלא - צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה](#)

- סימן קלב - שצריך להזכיר שם האיש ואשתו
- סימן קלג - צריך שימסר הגט בפני שני עדים כשרים
- סימן קלד - צריך שיבטל הבעל כל מודעות
- סימן קלה - צריך לקרות הגט קדם נתינה ולאחריו
- סימן קלו - דין איזה לשון צריך שיאמר בשעת הנתינה, והמגרש בשבת
- סימן קלז - צריך שיתירנה התר גמור
- סימן קלח - דין נתינת הגט מידן
- סימן קלט - דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה
- סימן קמ - דין שליח להולכה וקבלה והובאה
- סימן קמא - דין השליחות והחזרה ממנו
- סימן קמב - דין המביא גט בחוצה לארץ
- סימן קמג - דין המגרש על תנאי
- סימן קמד - דין תנאים, ואם יש טענת אנס בגט
- סימן קמה - דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע
- סימן קמו - דין המגרש לאחר זמן, ומי שנתגרשה על תנאי
- סימן קמז - אין כותבין תנאי בגט, ואם כתבו מה דינו
- סימן קמח - דין המגרש בגט ישן, והמגרש בתנאי, ושלא יתיחד עמה
- סימן קמט - דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתיחד עמה
- סימן קנ - דין פסול גט שאם נשאת בהן
- סימן קנא - הסופר שטעה בגט ובשובר
- סימן קנב - דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי

ונתגרשתי

- סימן קנג - דין המוצא גט בשוק למי יחזיר אותו
- סימן קנד - למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין אשה, וסדר כתיבת הגט

ונתינתו

- סדר הגט ובו דיני העדים והבעל והסופר והאשה, וכל פרטיו

הלכות מאון

- סימן קנה - עד איזה זמן הקטנה ממאנת, ויתר דיני מאון

הלכות יבום

- סימן קנו - איזה נקרא זרע קימא לפטור מן היבום
- סימן קנז - דיני גרים ומשמד, ואיזה נקרא אח ליבום
- סימן קנח - באיזה אופן אשה נאמנת להתיבם, ואם עד אחד נאמן
- סימן קנט - יבמה שנתקדשה לזר אם יש זקה לאסר בקרובותיו
- סימן קס - חיוב מזונות היבמה וקבורתה, ודין נכסיה וירשתה
- סימן קסא - מי שהיו לו אחים רבים ונשים רבות שמתו אחיו ונפלו נשותיהם

לפניו

- סימן קסב - דיני צרת היבמה וקרובותיה
- סימן קסג - המיבם זוכה בנכסי המת, וטענת בני היבם
- סימן קסד - שהיבמה לא תתיבם ולא תחלץ תוך שלשה חדשים, ודין אם נתיבמה ונמצאת מעוברת
- סימן קסה - איזה מהם קודם או חליצה או יבום
- סימן קסו - מצות יבום שתלך היבמה אחר היבם, ושיקדשנה, ואם כונס בביאה באיזו ביאה ...
- סימן קסז - דין יבם קטן וחליצתו וכן קטנה
- סימן קסח - משכנסה הרי היא כאשתו, ועל מי חיוב כתבתה

הלכות חליצה

- סימן קסט - כל דיני חליצה בפרטות
- סדר חליצה בקצרה
- סימן קע - דין גט אחר גט ומאמר אחר מאמר
- סימן קעא - דין שתי יבמות חרשות או קטנות
- סימן קעב - דין יבם סריס וחרש שוטה וקטן וטמטום, וכן היבמה
- סימן קעג - דין יבמה האסורה ליבם באסור כרת, ודין צרתה, וסוטה וצרתה, וקטנה שמאנה,
- סימן קעד - דין האסורה ליבם באסור לאו ועשה
- סימן קעה - דין יבמה שהיתה אסורה והתרה
- סימן קעו - דין יבמה שאינה בת יבום משום ספק זקוקה, ודין נשי התערובות

הלכות פריה ורביה

סימן א - דיני פריה ורביה, ושלא לעמד בלא אשה

(א) כתב הרמב"ם בפט"ו מהלכות אישות ה"א וז"ל לא קיים פ"ו חייב לבעול בכל עונה עד שיהיה לו בנים מפני שהוא מצות עשה שנאמר פרו ורבו עד כאן לשונו. וכי המ"מ שנינו פ' הבא על יבמתו לא יבטל אדם מפריה ורביה ופירושו שיבעול בכל עונה אע"ג דאין כאן מצות עונה כגון שמחלה לו אשתו וכמו שכתב רבינו ודבר נכון הוא דודאי יש לו זמנים ידועים עד כאן לשונו וע"ל סי' ע"ו: (ב) ולא ידעתי מנין לו דדעת הרמב"ם שלא כדעת התוס' ולא כדעת רש"י שהרי לא כתב הרמב"ם רק לשון הגמרא פרק הנשרפין וז"ל מצות חכמים ששיא אדם בניו ובנותיו סמוך לפירקן כולי עד ואסור להשיא אשה לקטן וכמו זנות היא עד כאן לשונו וכן הוא בגמ' פ' הנשרפין דאמר המשיא אשה לבנו קטן עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה וגומר מיתבי המשיא סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום וגומר סמור לפירקן שאני ופרש"י דסמוך לפירקן שנה או חצי שנה מותר דלאו קטן הוא כולי האי וא"כ נוכל לומר דדעת הרמב"ם בדעת הרש"י וכצ"ל: (ג) כתב בודאי מי שלא קיים פריה ורביה ובא לישא אשה שאינה בת בנים ואין לו אשה אחרת ראויה לבנים שורת הדין שב"ד מונעים אותו מלישא שהרי אמרו שמי ששהה י' שנים עם אשתו בלא בנים כופין אותו להוציא אע"פ שלא הוחזקה עקרה ודאית כ"ש הוחזקה להיות עקרה וכ"ש זקנה אמנם כל זה לפי שורת הדין לפי הגמ' אבל מה נעשה שלא ראינו מימינו ולא שמענו מכמה דורות ב"ד שנזקק לזה לכופו ולהוציא באשה ששהתה עם בעלה עשר שנים ולא ילדה או שהיא זקנה ואף אם אין לו בנים וכן לא ראינו ב"ד שנזקק למחות במי שנושא קטנה ואע"פ שהגיע הוא לפרק חיוב פריה ורביה ואין לו בנים ואע"ג שדינה כזקינה וכן אמרו ז"ל אסור לאדם שיקדש בתו עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה ומימינו לא ראינו מי שמוחה בזה וכן בבת כהן או בבת תלמיד חכם לעם הארץ וכן בת עם הארץ לתלמיד חכם ולזה אם היה ב"ד נזקקין לדקדק בענין הזיווגים היו צריכין לכפות את כולן ותרבה הקטטה והמריבה ולזה העלימו חכמי הדורות עיניהם בענין הזיווגים שלא למנעם ואצ"ל שלא להפרידם כל ששניהם רוצים ואין בענין הזה לא משום ערוה ולא משום איסור מצוה ולא משום איסור קדושה ולכן בנדון שלפניכם אם הזקינה חפצה בו ומצאה זה שרוצה לישא מפני דחקו אם תרצו להעלים עיניכם כאשר נהגו בהרבה קהילות אין למנוע מזה ואף אם נשאה לשם ממון והא דאמרי' פ' י' יוחסין מי שנושא אשה לשם ממון הויין לו בנים שאינן מהוגנין זהו באשה שהיא פסולה לו וכן פי' רש"י שם אמנם אם תרצו לקונסו ולמחות בו על שהתריס נגד הדיינים הרשות בידכם עד כאן לשונו: (ד) והמדקדק יוכל ליישב אף דעת הטור כן ונראה

לי דאף אם שני בנים או בנות הבאים מזכר ונקבה פוטרים הואיל ואתו מכח שפטרו מפריה ורביה מ"מ זכר ונקיבה שבאו מבי' בנים או בנות אין פוטרים ופשוט הוא דאל"כ לעולם יפטרו בי' בנים או בנות דאי אפשר שלא יצא מהן זכר ונקיבה לעתיד: (ה) וז"ל שם ונכון הוא שאם לא כן היה מחויב לישא כדי להיות לו בנים בישראל ולא יאמר ר"י דבבנים עכו"ם די לו עכ"ל: (ו) ומסיים שם נראה שיפה עושה במה שנושא אשה שאינה בת מריבה אע"פ שאינה בת בנים דהא מצינו בפרק החולץ שדוחין מיבום לחליצה משום קטטה ומריבה אבל לא יפה עושה במה שרוצה למנוע לגמרי אם לא ימצא אשה שאינה בת מריבה דאסור לעמוד בלא אשה עכ"ל ועיין ב"ד סי' רט"ו במי שנשבע שלא לישא אשה אם השבועה הלה ועיין לקמן סי' קי"ח: (ז) עוד האריך ריב"ש בזו ע"ש וע"ל הלכות גיטין סי' קי"ט אם מגרשים בזמ"הז אשה שלא לרצונה וע"ל ססי' בי' דלא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה אחרת במדינה אחרת: (ח) ונ"ל דזה מיירי במקום שאין שם חרם רבינו גרשון אלא שנהגו כך דבמקום החרם נוהג איסור מטעם החרם אפי' אם תתרצה אשתו הראשונה ומימי לא ראיתי נושא בי' נשים במקום שהחרם נוהג אף אם תתרצה הראשונה: (ט) בהגהות אלפסי פי' הבא על יבמתו ע"א דף תכ"ד דאשה לא תעמוד בלא איש משום חשדא וכן הוא בתוס' עכ"ל ר"י א"ז: (י) ועיין בב"י לקמן (סי' ע"ו) ואין נוהגין כן אלא כופין להוציא אחת אם אחד נשא בי' נשים ומ"מ נראה דבזמן הזה אין אנו צריכין מאה אנשים להתיר דהא כבר כלה זמן הגזירה וא"צ היתר כלל כמו שכתבו התוס' והאשירי ריש ביצה ולכן אע"פ שעדיין נוהגין גזירות הגאון מ"מ הגזירה כבר בטלה ומכאן ואילך אינו אלא מנהג שנהגו להחמיר ואי אתה רשאי להתיר בפניהם ומ"ש דביבמות לא גזר הוא דעת הריטב"א אמנם הגהות מרדכי דיבמות דף תס"ג ע"ב בתשובת ר' אביגדור דאף במקום יבום נוהג חרם ר"ג וכופין אותו לחלוץ וכן משמע בהגהת מרדכי דכתובות דף תקמ"ט ע"ג וע"ד וכ"כ נ"י פרק החולץ דף תי"ו ע"א וע"ב דף תכ"ד אמנם הריטב"א פליג שם בשם רבני צרפת וכתב דאם שהה עם אשתו י' שנים מותר לישא אחרת וכן משמע במרדכי פי' החולץ ע"ד דף תנ"ז דבמקום דיחוי מצוה לא תיקן ר"ג ובתשובת ר"י מינין הסכים לאסור וכתב כן בשם ר"י א"ז לאסור אף במקום יבום וכי עוד דאפי' לדברי המתירין במקום יבום מ"מ בשהה י' שנים עם אשתו אין להתיר דשאני יבום דאשה הקנו לו מן השמים עכ"ל וזהו שלא כדברי הריטב"א דלעיל ומהר"מ פדווא סי' י"ט פסק באחד ששהה י' שנים עם אשתו שמותר לישא אחרת דכה"ג לא גזר ר"ג הגאון וכ"כ יח הרשב"א סי' ר"פ עכ"ל וכ"כ שם סי' י"ד ומהר"ק

הביא בשורש ק"א דברי הרשב"א ז"ל שם ע"ב לא תיקן ר"ג אלא שלא לישא אשה על אשתו הנשואה לו אבל היכא שלא נשאה ורצה לחזור בו מי יכריחנו לכתוב לה כתובה בע"כ ולהתחייב לה שאר כסות ועונה אם לא תמצא חי בעיניו דבר פשוט הוא דלא כפינן ליה להכניס אלא כפינן ליה לכנוס או לפטור שלא לעגן בנות ישראל וכ"ש בנדון זה שיוצאה מדעתה שלא נכופנו לכנוס אפילו היתה ארוסתו גמורה ולא עוד אלא אפילו בנשואה גמורה התיר הרשב"א לישא אחרת היכא שיצאה מדעתה וז"ל השאלה האשה אשר נתן ה' עמדי הוללות וסכלות ואין בה דעת והורוני אם איני רשאי לישא אחרת מחמת חרם ר"ג תשובה חרם ר"ג לא נתפשט בגבולינו והדעת נוטה שלא גזר בכל הנשים ובכל המגרשים שלא עשה אלא לגזור בפני הפריצים והמעוללין בנשותיהן שלא כראוי אבל לא על דעת שיתפשט תקנתו באותן שאמרו חכמים שיוצאים שלא בכתובה כולי עד נ"ל שלא עשה תקנה אלא בפני פרוצים כולי אבל באלו שאמרו שהוא מן הדין או מן החיוב לגרש או לישא אחרת בזה לא גזר הגאון אפי' היתה התקנה עולמית כ"ש ששמענו שלא גזר אלא לזמן ער סוף אלף החמישי ולפיכך מה שנראה באומד הדעת כי לא גזר הצדיק בכל מה שאמרנו ומותר אתה עכ"ל ומהר"ם פאדוי כתב ג"כ בתשובה ס"י י"ד דר"ג לא גזר על ארוסה כדברי מהרי"ק דלעיל ועיין בתשובה שכתבתי שם דאף בארוסה יש להחמיר וע"ש ונ"ל דהמיקל וסומך על דברי המתירין לא הפסיד שהרי כתבתי לעיל שלא גזר משום חשש איסור דאורייתא ואינה אלא תקנה בעלמא ובשל סופרים הלך אחר המיקל כ"ש בתקנה בעלמא ועיין בי"ד סימן רכ"ה מי שהולך ממקום שנוהג חרם ר"ג למקום שאינו נוהג מה דינו: (יא) ומשמע בתרומת הדשן סימן רל"ז דדעתו כמנהג אוסטרייך וכ"כ מהרי"ק שורש קמ"א דבמקום שנהגו נהגו אבל אין צורך לזה דודאי בכה"ג לא תיקן הגאון עכ"ל ולי נראה דאותן הנוהגין להצריכה גט לא משום חשש הגאון נהגו כן אלא דיש לחוש דתתייבם השניה והיא אסורה להתייבם משום שהיא צרת המומרת כמו שיתבאר לקמן סימן קע"ג ולכן יפה הוא במקום דנוהגין ביבוס: (יב) במרדכי סוף הבע"י ס"י נ"ה שם מיהו בזמן הזה יש חרם ר"ג שלא לישא איש שתי נשים הלכך אם רוצה לישא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה עכ"ל ובהגהת מרדכי דכתובות דף תקמ"ד ע"ד דטעם דר"ג משום קטטה בעלמא ולא משום דררא דאיסורא דאורייתא עכ"ל וכתב הכלבו דאין להתיר חרם זה אלא בקי אנשים מגי קהלות ומגי ארצות כגון ארגו"ן צרפ"ת לומבריא"ה גם הם לא יסכימו להתיר עד שיראה טעם מבורר להתיר עכ"ל וכתב מהר"י מינ"ץ ס"י י' שמסתמא בכל מקום נוהג מנהג

סימן ב - שישתדל כל אדם לקח לו אשה הגונה

(א) ע"ל סי' א' ס"ק ג' אם כופין ע"ז וכתב ר"ן פרק המוכר פירות ד' ר"ה ע"ב דמי שרוצה לישא אשה שאינה מהוגנת לו בני משפחתו יכולין למחות לו לכתחילה עכ"ל ואמרי' סוף פ"ב דכתובות א' מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני משפחתו ומביאין חבית מלאה פירות ושוברין אותה באמצע הרחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו אחינו פלו' נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתייראין אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו בואו וקחו לכם דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרעינו עכ"ל הגמ' וע"ל סי' א' ס"ק ג' אם מותר לישא אשה משום ממון אמרינן בסנהד' פ' הנשרפין וביבמות פ' הבע"י הנושא בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה וכתב שם רש"י ור"ת דוקא בת אחותו ולא בת אהיו וכן הוא במרדכי פרק הבא ע"י סימן מ"ז שם אבל הרמב"ם פ"ב מה' איסורי ביאה כתב דה"ה בת אחיו ושם פי' המ"מ טעמו: (ב) ונראה דמה שכתב רבי' דאין צריך לרחקה היינו נמי פירוש בדברי הר"ן שאין לגלות מי שיודע בו אבל מ"מ אסור להתחתן בה מי שיודע פסולה וכמו שכתב רבי' בעצמו לקמן סוף סי' ה' צריך להתרחק מספק פסול משפחות ולכן מה שכתב ב"י אדברי א"ז דכתב דצריך להתרחק ממשפחות כו' ואין לדחות כל דברי רבוותא כו' אינו נכון דכל דברי רבוותא אינו אלא שא"צ לרחוק ר"ל לגלותה אבל מ"מ אסור לישא ממנה היודע בפסולה אלא שא"צ לחקור ע"ז אם אין פסולה ידועה כצ"ל ומצאתי כתב בהג"ה אלפסי בדפוס החדש פרק י' יוחסין וז"ל לאורך ימים נתערבו המשפחות ואחז"ל משפחה שנטמעה נטמעה והרי היא בחזקת כשירה הואיל ולא נתערבו מדעת ואין אנו מגלין משפחות הנטמעות אבל מגלין הפסולין ומכריזין עליהם כדי שיזהרו הכשרים מהן לפיכך אין אדם ליזהר אלא מפסולים שבימיו עכ"ל ועיין בח"מ סי' ל"ה מי נאמן להעיד על משפחות. (ג) וכתב מהר"ם פדוא סי' י"ד דזהו דעת רש"י סוף פ"ק דכתובות וכתב עוד הא דשתיקה הוי כהודאה היינו דוקא במקום שפסול נוגע בעצמו אבל אם רוצים לפסול זרעו והוא שותק לא הוי כהודאה והאריך שם בזו להורות

סימן ג - דין בן שהוא ספק לכהונה

(א) בתשובת מיימון השייכים להא"ב א' שקידש קדושי טעות הולד כשר לכהונה ואפי' פנוי הבא על הפנויה הולד כשר וכן פסק הרא"ש בתשובה כלל ל"ב ס"י ס"ו כהן הבא על הפנויה בנו כשר לכהונה דכיון דהכהן מורה קרינן ביה זרעו אחריו וכשר לכל דבר שבכהונה ואין לומר מדאפקרה נפשה לגביה אפקרה נמי נפשה לגבי אחריני עכ"ל ובתא"ו נכ"ג ח"ד אם זנתה עם א' ואח"כ נשאת לכהן תוך ג' הולד פסול לכהונה. (ב) עיין בזה במ"מ פ"ב מהא"ב:

סימן ד - מי הם האסורים לבא בקהל, ואיזהו הנקרא

ממזר

(א) וכתב ה"ה פ"ב מה' א"ב דכן דעת הרמב"ם וכתב המרדכי סוף הערל ותימא הואיל ומצרים לא נתבלבל האיך מותר לדור במצרים וי"ל דלא אסרה תורה לשוב אלא בדרך זה דהיינו מא"י למצרים אבל משאר ארצות מותר וכ"כ הרמב"ם עכ"ל וכן הוא בהגהות מיימון ה' מלכים פ' ה': (ב) בתשובת הרא"ש בלל ל"ב ס"י י"ז משמע דאפי' לכהונה אינה פגומה וכן משמע ס"י אלף ר' בתשובת רשב"א ונראה דאף הרמב"ם לא קאמר דפגום לכהונה דהא לא מני ליה פ' י"ח לענין איסור כהונה וכן משמע פ' החולץ (מד:): דבמקום שאין האשה זונה איך הולד פגום לכהונה אלא ר"ל שפגום ואינה משפחה מיוחדת וראוי להרחיק אבל לא מכח איסורא. (ג) וז"ל ומיהו עד י"ב חודש יש להכשירו וכן מוזכר מעשה פרק הערל וכ"כ מהרי"ק שורש ק"ג ובתשובת מיימון דאם ראו בה דבר מכוער לא מכשירין עד י"ב חודש דלא אמרינן אישתהי אשתהוי ועיין בזה

תשובת מיימון השייכים לה' נשים ס"י כ"ה ובהגהות מרדכי דיבמות פ"ט ג"כ תשובה זו כתב בחידושי אגדה בה' נדה אשה שנתעברה סוף סיון וילדה בתחלת כסליו והבעל היה בא"י והיו מרננין אחריה והגדולים הכשירו הולד דשיפורא גרים וכ"כ מהר"י מינץ בתשובה ס"י ו' להכשיר בנתעברה סוף סיון וילדה תחילת כסליו אע"פ שאין ביניהם רק ח' חדשים שלמים דשפורא גרים כדאיתא פ' בנות כותים וה"ל בן ז' וע"ש באותה תשובה כי האריך שם בהרבה חלוקים בזה וב"י כתב בסוף ספ' זה וז"ל מצאתי כתוב ראובן בא לעירו בתחלת חודש כסליו וכו' ע"ש: (ד) וכתב בתשובת מהר"י ס"י כ"ד דהואיל וחוששין לה משום זונה א"כ אם היה בעלה כהן חוששין לזרעה משום חללים דבזה לא מהני מה שאומרים רוב בעילות אחר הבעל עכ"ל וכן הביא ב"י ס"י זה וע"ל אם היא נאמנת לפסול זרעה אם אמרה שבנה ממזר ע"ל ס"י י"א דאם יצא על אשה עידי דבר מכוער א"ה אין הולד ממזר: (ה) כתב מהר"ם פדווא ס"י ל"ג בתשובה אף אם היתה פרוצה בעודה ארוסה אם לא היתה פרוצה אחר נשואין תלינן כבעל אי איכא זמן משנשאת עד שילדה הואיל ולא נשמע עליה פריצות משנשאת וכן אם היתה פרוצה כשהיתה פנויה ולאחר הנשואין ראה אותה פעם אחת מנאפת לא מיקרי משום זה פרוצה לפסול בניה בממזרות ואפי"ן אם היא פרוצה ביותר נאמנת לומר שמבעלה נתעברה ולא אמרו שחוששין לבניה אלא דליתא קמן דלשיילה וכן משמע בסוף פ' ארוסה בתוס' בשמעתא דישא אדם דומה ולא בת דומה עכ"ל ובתשובת מהר"י ס"י כ"ד כתב דאף אם פרוצה ביותר אין לחוש לזרעו רק לכהונה ולא משום חשש ממזרות ומהר"א כתב בפסקיו ס"י ל"ז תמהני על מהר"ר ישראל שכתב בפסקיו שאפי"ן פרוצה ביותר אין חוששין לבניה משום ממזרות רק לכהונה דלא מוכח הכי כלל במיימון דמשמע בפשיטות דאפסול ממזרות קאי וכן פירש"י בהדיא בסוטה פ' ארוסה דלישראל קאי משום חשש ממזרות עכ"ל. (ו) ובמרדכי ס"פ החולץ דאם זינתה וחזר ובא עליה אין הולד ממזר עכ"ל וע"ל דברי רבי ירוחם בזה כתב בא"י אשה נשואה ואח"כ היתה בחזקת מגורשת מבעלה וגם בחזקת שמת אך אין עדים מעידים שראו לא הגירושין ולא המיתה אלא קול הברה בעלמא שהיתה בחזקת פנויה בחזקת מותרת והחמיר ר"י הלבן על בנה בחשש ממזרת ורבי חיים הכהן כתב דאין לחוש ויצא הדבר בהיתר והתירוה וע"ש שהאריך במסכתא יבמות בתשובה ארוכה בזה: (ז) כתב מהר"י בפסקיו ס"י ל"ז דהני מילי פנויה דבלאו הכי הוא ספק ממזר אבל אשת איש דבניה בחזקת כשרות אינה נאמנת כלל על בניה אלא תולין בניה בבעלה ואע"פ שהעם מרננין אחריה תולין בניה בבעלה

עכ"ל וכן כתב בבנימין זאב סי' ק"ל דאפילו לאוסרה בקרובות אותו האיש אינה נאמנת ובתשובת מהרי"ו סי' ע"ד כתב על אשה שנתגרשה ונתעברה ספק קודם גירושין ספק לאחר גירושין וילדה ופסק דבודקין את אמו אם אומרת לכשר נבעלתי לאחר גירושין נאמנת ואפילו אם אינה נבדקת כשר מכח ס"ס ספק לאחר גירושין ואת"ל קודם גירושין שמא בא עליה עכו"ם או עבד שהולד כשר ואפילו אם אומרת שקודם גירושין זנתה לא הוי אלא ספק ממזר דאין אשה נאמנת על בניה עכ"ל ויש לדקדק מדברי מהרי"ו דנאמנת לשויה ספק ממזר דלא כדברי מהרא"י דלעיל מיהו י"ל דמהרי"ו לא מיירי אלא במקום שאין לתלות בבעלה כגון שאין בעלה אצלה אבל אם בעלה אצלה מודה לרברי מהרא"י ז"ל ועיין לעיל בסימן זה בסמוך יתבאר עוד דין זה: (ח) כהר"ן סי'פ אלמנה לכ"ג ע"ב דאפילו פלגש המיוחדת לו אינה נאמנת ועיין זה תשובת מהרי"ק שורש קפ"ט דאין אשה נאמנת לומר על א' שממנו נתעברה ואע"פ שנתייחד עמה וע"ש שהאריך בזה וכתב שם דאפי' עד אחד כשר אינה נאמנת עליו אם מכחישין וע"ש וע"ל סי' כ"ב אשה שאמרה על אחד שרצה לזנות עמה אם נאמנת: (ט) ובהר"ן סוף פרק אלמנה לכ"ג דבזה נאמנת אפילו שהארוס אומר שאינו זוכר אלא שאינו מכחישה: (י) מדברי הטור בסמוך משמע דא"צ טענותו של האב אלא כל זמן שאמו בחזקת בשרות אין אמו נאמנת עליו לפוסלו וכן משמע מרברי הרמב"ם פט"ו מהא"ב ואפשר דדברי נ"י הם בארוס שאין לבן חזקת כשרות ופ"ה הארוס נאמן אם טוען ברי כגון שאמר שלא זזה ידו מתוך ידה: (יא) כתב בתרומת הדשן סי' רס"ז דהא דאב נאמן היינו דוקא בנו מאשתו אבל פנויה האומרת בני זה הוא של פלוני והוא אמר שאינו שלו אלא מעכו"ם נתעברה אינו נאמן דבזה היא נאמנת שמכשר נתעברה עכ"ל. מצאתי כתוב בהגהות אלפסי פרק עשרה יוחסין דאין אב נאמן על בנו אלא בענין שאומר שהוא בנו אלא שנולד מערוה ואין כן דעת הטור ושאר הפוסקים כתב מהר"ם מרזבורג ראובן כעס על אשתו ואומר הבת שילדה אינה בתו אלא ממזרת וגירשה ואחר זמן רוצה להחזירה ואומר שכל מה שדבר עליה ועל בתו שקר ומחמת כעס עשה אם חוזר ונותן אמתלא לדבריו נאמן עכ"ל ועיין בענין נתינת אמתלא בזו פי"ח דא"ב בדברי הר"ם וכתבתי קצת לקמן סי' ו': (יב) ועיין במ"מ פרק ט"ו מהא"ב ובמרדכי ספ"ק דכתובות דמפרש מה בין אבידה לנזיקין: (יג) כתב ב"יד משמע דברוב עכו"ם נמי הוה דינא הכי אינו נראה בעיני דכיון דרוב עכו"ם ניהו בחזקת עכו"ם מוקמינן ליה ומשלם נ"ש וכ"כ המ"מ וכן מוכח מפשט השמועה עכ"ל. ואיני יודע מהיכא הבין דברי רבינו שלא כדבריו ואדרבא

דברי הטור משמע כן מדקאמר אפי' במחצה עכו"ם משמע דברובה לא ואפי' דקאמר קאי ארוב ישראל אבל רוב עכו"ם לא ופשוט הוא בעיני שכוונת הטור כך: (יד) ויש לדקדק בענין אלו האנוסים החוזרים לדת ישראל אי מותר להתחתן בהם כי יש לרמותם לקראים בענין זה או נאמר דעדיפי טפי ומאותה תשובה שכתבתי ריש סימן ג' לענין כהונה נראה דמותרים ועוד דאנוסים אין להם קדושין כל זמן שמתנהגים בחוקי עכו"ם שאינם מקדשים בדת משה וישראל ואין לחוש לנשואין שלהם כמו שהאריך בזה הריב"ש בתשובה סימן ו' וע"כ עדיפי מן הקראים שמקדשים בדרך קדושת ישראל ואע"פ שחוטאים ישראלים הם משא"כ באנוסים ועוד דאמרינן ספ"ק דיבמות (טז:) וסי"פ דם נדה (נו:) אין מקבלים גרים מן התרמודים וכו' ופרש"י התם משום דס"ל דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולשם נתערבומבני ישראל בחורבן ירושלים א"כ לדידן דקי"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר כמו שנתבאר לעיל סימן זה א"כ אין לחוש שהם ממזרים דמותר להתחתן בהם כמו בשאר עכו"ם דממ"נ אם נאמר שהם מתחתנים בעכו"ם הרי הולד כשר ואם נאמר דאינם מתחתנים רק זה בזה א"כ נזהרין ג"כ מלהתחתן בקרובותיהם דהרי אפילו עכו"ם נזהרים בזה א"כ אין לחוש רק שאם בא על אשת הבירו בלא גט אזלינן בתר רובא ורוב בעילותיהן הן אחר הבעל וכשרים הם כנ"ל:

סימן ה - דין פצוע דכא וכרות שפכה

(א) במ"מ פי"ו דא"ב כתב דיש אוסרין כהן פצוע דכא בגיורת וכן מצאתי כתוב בהגה"ת אלפסי פרק הערל בשם ר"י א"ז: (ב) במ"מ פי"ו דא"ב כתוב דכן דעת הראב"ד והרשב"א: (ג) וכן כתב הרמב"ם בפרק ששה עשר מהלכות איסורי ביאה: (ד) וכתב בהג"הת מיימון פרק ששה עשר מהלכות איסורי ביאה ובמרדכי פרק ח' שרצים ומ"מ מותר לאכלו מדאסר רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי עכ"ל: (ה) בהגהת אלפסי פרק במה בהמה דמותר לתת טבעת לבהמה כדי שלא יעלה עליה זכר ולא מקרי סרוס דהא אמרו שבת (ק.) דמותר ליטול כרבלתו של תרנגול אע"ג דמיסתרס ע"י כך וכן אמרו (שבת נב) האילים יוצאים לבובות

דהיינו שקושרין עור על זכרותם שלא יעלו על הנקיבות ש"מ דכל שאינו עושה מעשה באיברי הזרע שרי: (ו) דלא כהראב"ד דמיקל בדבר. (ז) משמע דוקא משום איסור סרוס איכא אבל משום צער ב"ח ליכא וכ"כ מהרא"י סימן ק"ה דכל דבר הצריך לאדם יכול לעשות בבהמה וחיה וכן מותר למרוט נוצות מאווזות חיות אך שהעולם נמנעים ונזהרין משום דנראה להם כאכזריות וכ"כ באו"ה סימן נ"ט דכל דבר הצריך לרפואה או לשאר צורך לית בה משום צער ב"ח:

סימן ו - נשים האסורות לכהן ודין אשת כהן

(א) ובהגהות מרדכי דקידושין פרק האומר ע"ג וע"ד דף תרס"ב פלוגתא בין רבותינו בזה דיש אוסרין ויש מתירין וע"ל סי' י"ג: (ב) ומסיים שם וכופין אותו בשוטים או בכל כפייה שיוכלו עד שיוציאנה והאריך שם בזה: (ג) וכתב הרמב"ם פ"ז דא"כ יצא עליה קול הלוצה אין חוששין לה אע"פ שנתחזק בב"ד והראב"ד השיג עליו שם והמ"מ הסכים לדברי הרמב"ם וכתב עוד (הלכה כ"א) דאם יצא עליה קול זנות אין חוששין לה דאינשי קרו לה מזנה משום פריצות בעלמא ואין נאסרת אשה באלו אלא בעדות ברורה או בהודאת פיה עכ"ל וע"ש במ"מ. (ד) ובנשאת אסור לדור בשכונתו כדלקמן סי' י' ועיין לעיל סי' י' בדינים אלו. (ה) כתב ב"י לקמן סי' קס"ט בשם אבל רבתי סוף פ"ג ואם היו דרים במבוי של שניהם הופך פתחו לצד אחר. (ו) וא"כ לדעת המתירין דחד רובא בטוענת לכשר נבעלתי להנשא לכתחלה א"כ ה"ה כשאינה טוענת בתרי רובי. (ז) וע"ל סי"ג כהן הבא על הפנויה ומודה אי בנו כהן.

הלכות אישות

סימן ז - דין אשה שנשבית, ואיזו היא נקראת חללה

(א) וכן הוא דעת ר"י א"ז להכשיר עכו"ם במל"ת בעדות שבויה: (ב) כתב בהגהת אלפסי פ"ב דכתובות וז"ל ונראה בעיני שהנשים שאין נאמנים לומר מת בעלה כגון חמותה וצרתה וכיוצא בהן נאמנים להעיד על השבויה שלא נטמאת שאין לחוש בזה שהן באות לקלקלה כמו שיש לחוש בא"א עכ"ל: (ג) ופשוט הוא שזה תולה בפלוגתא דרבוותא דלעיל אי מדמין עדות שבויה לעדות אשה. כתב הר"ד כהן בית ח' דפשיטא דמל"ת אינו נאמן אלא להקל ולא להחמיר וכ"כ הרשב"א בתשובה וכן כתב המרדכי בשילהי יבמות לענין עדות אשה: (ד) והר"ד כהן האריך בית ח' בדין שבויה וכתב דאם נשאת בפומבי ובפרהסיא בפני קהל ועדה שכל הקהל הם במקום ב"ד שבעירם אין לך באה בפני ב"ד שבעירם ואומרת להם טהורה אני והתירוה ב"ד להנשא ונשאת גדולה מזו דנישואה שנשאת לפניהם הרי היא כאומרת להם שטהורה היא ואם התירוה לינשא ונשאת ועיין שם שהאריך בזה וכתב שאפילו נשאת בלא התרת ב"ד עדיף מהתירה ב"ד לינשא ולא נשאת עדיין דאמרינן לא תצא מהתירה הראשון וע"ש דמחלק בין זו לנשבית אחר שנשאת אסורה לבעלה: (ה) ובתשובת הר"ד כהן בית ח' כתב על הכהן שראה אשה שנשבית ונשאה ופסק דא"צ לשאול ולדקדק למה נשאה דמסתמא אמרינן דידוע בה דמשראה אותה לא נטמאה וקודם שראה אותה לא היה יודע בה אדם אלא היא אומרת שנשבית ואמרה טהורה אני וע"ש כי האריך ודבריו צ"ע לדעתי: (ו) וכ"כ הרמב"ם פ"י"ח דאסורי ביאה דאפי"א אשה מתירתה אע"פ שעד כשר מכחישה וכ"כ הר"ן פ"ב דכתובות ואין חלוק אם העד המתירה העיד תחלה או האוסרה כדמוכח שם בר"ן דף תע"ט ע"א: (ז) במ"מ פ"י"ח דהא"ב בשם הרשב"א האב האומר על בתו בעלתי ביאת איסור אינו נאמן עכ"ל מ"כ בהגהות אלפסי פרק האשה שנתארמלה השבויה שאומרת טמאה אני נאמנת לאסור עצמה לבעלה אפלו נגד עד אחד המעיד להתירה ואם שנים הם מעידים עליה שהיא טהורה לאו כל כמינה לאסור עצמה על בעלה ואם פנויה היא נאמנת על עצמה יותר מק' עדים עכ"ל: (ח) כ' בתא"ו נכ"ג ח"ד י"א דהא דאמרינן ע"י ממון מותרת דוקא שיש לו עליה או על בעלה ממון שירא להפסיד ממנו אבל הני נשי דגנבוה גנבי או תפסוה כדי שיפדוה אסורה שאינו

חסר משלו שום דבר מכיסו עכ"ל ובתוס' דעכו"ם בפ' אין מעמידין משמע דכה"ג אסורה לכהן ומותרת לבעלה ישראל וע"ש דף כ"ג: (ט) ובפסקי מהרא"י סי' צ"ב פסק כתוס' ואשירי ע"ש: (י) כ' בפסקי מהרא"י סי' צ"ב הא דבעינן שנגמר דינן להריגה דווקא שהנשים יושבות מחמת פשע בעליהן אז צריך שנגמר דינן להריגה אבל אם הנשים פשעו בעצמן ורוצין להרגן אע"ג שלא נגמר דינן להריגה אסורות על בעליהן עכ"ל ומ"מ כתב פי"ח דעת הרי"ף והרמב"ם דלא בעינן כלל נגמר דינן להריגה אפילו ביושבת מחמת בעליהן ודעת התוספות והרא"ש והר"י כדעת הטור כתב בפסקי מהרא"י סי' צ"ב תשובת ר' שמחה כל מקום שהיא סבורה לחזור ע"י פדיון מותרת דודאי לא נתרצה לזנות ואעפ"כ ולא מלאני לבי להקל להתיר כולי וע"ש בתשובת מהרי"ל סי' פ"ב: (יא) ובמהרי"ק שורש ק"ס משמע דיש להחמיר לינשא לכתחלה לכהונה: (יב) ועוד כ' בתרומת הדשן סימן רמ"ב אשה הרגילה להתייחד בבתי עכו"ם ולפעמים בלילה כמו ביום ע"י משא ומתן שיש לה עם עכו"ם וע"י כך באת לידי תפיסה שנחבשה יחידי בין העכו"ם דאין לאוסרה מחמת המעשים שהריעה לעשות כיון שאינה בידים כמו הנחבשת שהרי נתייחדה מרצונה ושרי אפילו לכהן ויש מחמירין (אפילו) באשת כהן אם נתייחדה בין העכו"ם ושהתה זמן רב ומ"מ נראה אם נתנה אמתלא למה נתייחדה כ"כ לזמן מרובה דהמיקל בה לא הפסיד אבל נראה דעובדת ע"ד מקרי עכ"ל. (יג) וכתב דיש חולקים ומתירים אותה וכתב הרא"ש בתשובה כלל נ"ט סי' א' אשה שהמירה ובת אחותה העידה עליה שלא זנתה נאמנת ובתשובת הרא"ש כלל ל"ב סי' י' על נשים שהמירו בשעת השמד מפני אימת מות ובאשר מצאו נס והמלטה חזרו לדת האמת מותרות לבעליהן דהא קודם שהמירה לא היתה ניצלת במה שתתרצה להם לזנות ולאחר שהמירה למה לה להתרצות ולא חיישינן שמא הפקירו עצמם שהרי רואים שלבה לשמים ומיד שהיתה יכולה לברוח ברחא וכתב שם דאף כתובתה לא הפסידה וכן משמע בהגה"ת מרדכי דכתובות ע"ג דף תקמ"ח ועיין בזה תשובה בהגהת מרדכי דקדושין ע"ב סי' תרס"ה ובתרומת הדשן סימן רמ"א האריך הרבה בדבר וצידד צדדים להתיר והכלל העולה מדבריו דכל האשה שנחבשה מחמת שמדות ועומדת בענויין וסיגופין כדי להמית מותרת לבעלה ישראל אבל לבעלה כהן צ"ע להתירה ואם המירה מחמת אונס ומיד שיכולה לברוח ברחא מותרת לישראל בעלה ואסורה לכהן אבל היתה יכולה לברוח ולא ברחא נראה דאפי' לבעלה ישראל אסורה אמנם בגזירת אוסטרייך הותרו ע"פ גדולים ג"כ לבעליהן אפילו לכהנים ואפשר נתנו הני נשי אמתלאות לדבריהם כו' וע"ש כי האריך ול"נ דאפשר

הגדולים שהתירו לאו מדינא אלא משום צורך שעה שראו שיש ח"ו לחוש לעתיד לנשים שאם ידעו שלא יחזרו לבעל נעוריהן שלא יקלקלו ולכן הקילו וא"ל מנ"ל לומר כן דיש להקל בחשש איסור דאורייתא נ"ל דסמכו אהא דאמרינן כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ויש ביד ב"ד לאפקועי קידושין מינייהו והוי כפנויות ואף אם זנתה מותרת לבעליהן כנ"ל ומהרי"ק שורש ק"ס כתב על אשת כהן כולי שהלכה לבין העכו"ם ואמרה להמיר ואח"כ חזרה בה והתירה לבעלה כי הואיל ועדיין לא עשתה מעשה עדיין לא מקרי מומרת וכתב שם דכן הוא כסימני א"ז וכ"ע שם דאם נתיחדה עם עכו"ם אדעתא דזנות אסורה לכהן וע"ש כי האריך בדינים אלו וצ"ע מ"ש כהן או ישראל הואיל ונתייחדה לשם זנות כתב עוד דכל מקום שאנו מתירים באשת ישראל מטעם שאנו אומרים שלא נבעלה כלל גם אשת כהן שריא דאין חילוק בין כהן לישראל אלא לענין אונס בלבד ועיין במרדכי סוף פרק י' יוחסין מדינים אלו. (יד) ע"ל סי' קמ"ז דאשת כהן שיצאו עליה שם קול זנות חוששין לבניה משום חללים: ^ בדפוס הטור הנפוצים הסימנים הבאים עד סימן כה ממשיכים להיקרא "פריה ורביה". בדפוס השולחן ערוך מכאן ההלכות מכונות הלכות אישות. ^ צ"ל "ואם". ^ צ"ל "מעידה". ^ צ"ל "שבאה".

סימן ח - בכל ספק הולד הולך אחר הזכר

סימן ט - איזו אשה נקראת קטלנית

(א) וכתב נ"י פ' הבע"י דף תב"ה ע"א דאף אם נתארסה לבי וכו' וב"ב ב"י בשם ה"ה וכתב בהג"מ ס"פ כ"א מה' אי"ב וז"ל דוקא מתו אבל נתגרשה כמה פעמים אין בכך כלום כך פי' התוספות ודלא כרש"י דסוף פ"ב דיבמות דאף בנתגרשה עכ"ל וכ"כ הר"ן ריש פרק נערה שנתפתתה ובנ"י

סי'פ ב' דיבמות כתב בדברי רש"י ועיין בתשובת הרא"ש כלל נ"נ פי' מזל גורם: (ב) כתב בתשובת מהרי"ו סימן קפ"ג אין העולם נזהר ולא ידענא אמאי סמכו למיעבד עובדא בנפשיהו יש אומרים שאם היה אחד מהן זקן או מת בדבר אינו מן המנין אמנם היכא שכולן מתו בחולי אחד יש לחוש ואפי' לדברי הרמב"ם שכתב אין כופין להוציא מ"מ בהא מודה עכ"ל: (ג) ומסיים שם דמעשים בכל יום שאנו רואין שנשאת לשלישי ומאריכים ימים ומולידים בנים ובנות: (ד) ומיהו יש להסתפק אי דוקא לשלישי קאמר בא"ז או אפילו לרביעי ולחמישי:

סימן י - איזו גרושה מתרת לחזר לבעלה

(א) וע"ל סי' ו' בדין זה לענין כהונה: (ב) כתוב בא"ז דיבמות דמי שמגרש אשתו משום שאסורה עליו אפי' קודם שנשאת אסורה לדור עמו כמו בכהן המגרש וע"ל סי' קי"ט בדינים אלו ולעיל סי' ו' כתבו הגהת מיימון פ' כ"א מהא"ב דמותר לאדם לזון גרושתו בחצר אחרת וכן איתא בירוש' פ' אלמנה נזונית אמר רב אחא בשם ר' יוחנן כשם שאדם חס על כבוד אלמנותו כך הם על כבוד גרושתו דא"ר אחא א"ר אליעזר ומבשרך אל תתעלם זו גרושתו כו' כתוב בא"ז כשמעלה מזונות לגרושתו לא יתן לה בעצמו שלא יהא לו עסק עמה אלא ע"י שליח: (ג) בתשובת מוהר"ם פדווא סי' י"ט דה"ה אם זינתה עם הראשון או היתה פלגשו ונשאת לאיש אחר וגירשה מותרת לחזור לראשון עכ"ל וכן הוא בתשובת הרא"ש הוא לקמן סוף סי' י"ג. (ד) והר"ן פ"ב דיבמות דף תנ"ו ע"א כתב דאם קידש יוציא וכתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ב סימן ג' אפי' אם החכם הגדול שבעירם צוה שלא יכנוס ואחרים התירו לו מ"מ לא היה לו לעבור ע"פ הגדול ואם עבר וכנס צריך להוציא עכ"ל.

סימן יא - אשה הנחשדת על אשת איש

(א) ולי נראה מאחר דהטור הסכים כדעת אביו הרא"ש להוציאה וכ"כ המרדכי בשם מהר"ם אין להקל וכ"ש שהרמב"ם בעצמו כתב דהפסידה כתובתה ויכול להוציאה אלא שאין כופין על כך ועוד נראה לומר הא דכתב המרדכי דכן דעת הרמב"ם כדעת השאלתות הוא מטעם זו דמאחר שאין לה כתובה מקרי תצא מבעלה דלמ"ד תצא מבעלה קאמר ולא מבעלה ולא אבדה כתובתה מן הבעל וכן משמע בסמ"ג בספר מ"ע הלכות קידושין בסופו ע"ג ועוד דלפי מה שכתבתי וישבתי דעת הרי"ף והרא"ש שאין דעתו שמוציאין מן הבעל רק בתרוייהו ביחד דהיינו קלא דלא פסיק ועידי כיעור והוא האמת בעצמו בסברת הרא"ש כמו שכתב בהדיא בפסקיו פ"ב דיבמות א"כ לא קשה כלל דברי הפוסקים מדברי תשובותיו זו על זו דמ"ש דסוגיא דעלמא בדעת ר"י וה"ג היינו שאין מוציאין בקלא דלא פסיק לבד מן הבעל ובהא מודים השאלתות לפי מה שפרשם הרא"ש בפסקיו ומה שכתב שראה הר"ם דן כשאלתות היינו לפי מה שפרשן הוא היינו דמפקינן מן הבעל כשהא ב' דברים ביחד דהיינו קלא דלא פסיק ועדי כיעור והוא דעת הרי"ף והרמב"ם ג"כ לדעת רבינו והרא"ש וכנ"ל לענין הלכתא ובזה דברי הרא"ש והמרדכי ורבינו כולם מיושרים ומיושבים ואין בהם טעות כלל והוא מוכרח בדבריהם כמבואר למשכיל.

(ב) בהר"ן ע"א דף ת"ט ע"ב דיבמות בין איכא אויבים לבעל או לנטען ליכא למיחש לקלא ובמרדכי סוף הפרק שם א"נ אי על ידי אויבים לא פסיק לאו כלום הוא אע"ג דמעיקרא לא יצא ע"י אויבים עכ"ל אמרי' בגמ' שם דהא דאם פסיק הוי קלא שאין בו ממש ה"מ דלא פסק מחמת יראה אבל פסק מחמת יראה מחמת יראה היא עכ"ל: (ג) עי' עכ"ה סי' ל'. (ד) וכ"כ בתשובות מיימוני השייכים לה' נשים. כתב מהרי"ק שורש ק"ס דכל היכא דשרינן באשת ישראל שלא מטענת אונס אלא דאמרינן שלא נבעלה גם באשת כהן שרינן עכ"ל וכך כתב מהרא"י סימן רכ"ב בכתבים ועיין בהגהת מרדכי דיבמות דף תס"ד ע"ג תשובת מהר"ם על אשה שראו בה עדים דבר מכוער והוציאוה מבעלה וכן הוא תשובה זו באריכות בתשובת מיימוני סי' כ"ה לה' נשים: (ה) ועיין ריש סי' זה דכתבתי דאם איכא קלא ממש אף כי נתאלמנה אסורה דלא כתשובה זו. (ו) צריך עיון דהא האלפסי לא כ"כ בפ"ב דיבמות אלא כתב דמבעל לא מפקינן בקול אע"פ שיש בו ממש או בעידי דבר מכוער דאין מוציאין רק בעידי טומאה וכ"כ שם נ"י בדברי רי"ף משום דהוי קלא דבתר נישואין ולא מפקינן בקול או בעידי דבר מכוער אלא מבעל והב"י האריך בזה מאוד וכתב דרבינו טעה בדעת הרי"ף מחמת דברי הרא"ש שהביא דברי הרי"ף בקצרה כולי ולי"נ דלק"מ אלא דס"ל לרבינו דאם יש בקול ממש וגם אם

היו שם עידי כיעור הוי כעידי טומאה והרי"ף לזה עידי טומאה קרי ליה וכן נראה מסברת הרא"ש ולזה כי רבינו וכן הוא מסקנת א"א הרא"ש והמדקדק בדברי הרא"ש והמרדכי שהביאו תשובת מהר"ם שתירץ דברי השאלתות וישוב הגמרא בדרך זו כ"ש שיש ליישב דברי הרי"ף הכי ואע"ג דמחלק התם בין שיש לו בנים או אין לו בנים בעידי דבר מכוער היינו בקלא דפסיק אבל בקלא דלא פסיק אין לחלק דהוי כעידי טומאה והמדקדק בדברי הרי"ף ימצא בקל שנוכל לפרש דעתו כך ואע"ג שאינו כדרך שפירש נ"י מ"מ הרא"ש ורבינו פירשו כך ולא טעו כלל ובזה דברי הרא"ש ג"כ כפשוטן ואין אנו צריכין לדחוק כפ"י שפירש ב"י ולענין הלכה כתב ב"י דדעת הרי"ף והרמב"ם דלא מפקינן מבעל אלא בעידי טומאה אע"פ שיש בקול ממש או יש עידי כיעור וכ"כ הרשב"א בתשובה וכן דעת ר"ת וכ"י נ"י דכן דעת הרא"ה והריטב"א ז"ל: (ז) וכ"כ ב"י בסי' מ"ו בשם תשובת הרשב"א דהעדים המעידים על הקול צריכין דרישה וחקירה היטב כ"ש במקום שנראה שהדין מרומה ועיין בח"ה סימן ל' ולקמן סימן מ"ב: (ח) ובמרדכי פ"ב דיבמות משמע קצת דע"א בכיעור הוה כע"א בזנות למ"ד תצא בעידי כיעור אבל בתשובת מהר"ם שהיא בסוף נשים במיימוני כתב בהדיא דלא מהימן ע"א בכיעור לא להפסידה כתובתה ולא לאסרה על בעלה אפילו מהימן ליה כבי תרי וא"כ גם דברי המרדכי צריכין ליישב כדבריו מאחר שכל דברי המרדכי שם הם דברי תשובת מוהר"ם כמבואר שם: (ט) כתב הרמב"ם בפכ"ד מה' אישות אע"ג דאין מוציאין מבעל בעידי דבר מכוער מ"מ אם רוצה הבעל תצא בלא כתובה וכ"כ נ"י פ"ב דיבמות ועיין לעיל סימן קט"ו מדינים אלו כתב מוהר"ם פדווא בתשובה סימן ל"ג דאף בדבר מכוער אין אשה נאסרת על בעלה כהן ואין הולד ממזר עכ"ל:

סימן יב - עדי גט וכן עדים שהעידו מיתת הבעל אם רשאים לשא האשה ההיא

(א) בהגהת מרדכי דיבמות דף תקס"ב דה"ה שנים כולי כמו שכתבתי לעיל וכתבו שם בשם התוספות דאע"ג דשרי מ"מ בעל נפש ירחיק מזה

וכן הוא בהגהת מיימון פ"י מהלכות גירושין וע"ל סימן קל"ג:

סימן יג - גרושה או אלמנה צריכה להמתין תשעים יום טרם שתנשא, ושלא ישא מינקת חברו ומעוברת חברו

(א) בהגהת אלפסי פ' החולץ דאלו ג' חדשים הם צ' יום כל חדש ל' יום :
(ב) לעיל סי' ו' מדין יצא קול גירושין : (ג) וא"ז כתב דאם נאנסה תחת בעלה צריכה להמתין ודוקא שלא נבעלה תחלה לבעל אבל אם נבעלה תחלה לבעל תלינן שמבעלה נתעברה ואינה צריכה להמתין : (ד) וכתב באור זרוע דגר וגירות שנתגיירו מותרין לעמוד ביחד דלא כ"א שאסרו לעמוד ביחד שלא יחזרו לסורם : (ה) אמנם מהרי"א ומהרי"ב וא"ז פסקו דכופין אותו לגרש וכן הוא בתרומת הדשן סי' רי"ו דכן פסקו הרבה גדולים וכתב מהרי"ו מי ע"ג דוקא כשעבר וקדשה במזיד אבל בשוגג די בהפרשה ודוקא ששניהם שוגגין אבל כשהיא מזידה צריכה גט וכשמפרישים אותן אין צריכין הרחקה כמו בברח אלא די בברח לעיר אחרת מהלך ב' או ג' ימים וגם יעשה שבועה שלא ישוב אל המקום שהיה שם עד תום כ"ד חדש וכתב בתרומת הדשן סי' רי"ו הא דמחלק בין שוגג למזיד הם דברי א"ז ודוקא שוגג לגמרי כגון ע"ה שלא ידע שהיא אסורה אבל אם יודע שהיא אסורה לו אלא שמורה לו איזה היתר מיקרי מזיד והאריך שם בזו וכתב לבסוף דלא נהיגין להך דא"ז וע"ש וכתב בנימין זאב סימן קכ"ט דאין לסמוך על זה אלא בכהן שאם יגרשנה אסורה לו להחזירה אבל בישראל צריך לגרשה עכ"ל וכן משמע בתרומת הדשן סי' רי"ו דבכהן יש להקל עכ"ל ול"נ דבכהן יש לסמוך אדברי הרמב"ם והר"ן ומיימון וב"י ובישראל יש לסמוך אדברי מהרי"ו כנ"ל הלכה למעשה כתב דאם גרשה אסור לדור עמה במבוי אמנם רשב"א כתב דבדבר שהוא דרבנן אינה אסורה אלא לדור עמו בחצר אבל במבוי שרי וא"כ ה"ה כאן עכ"ל ולעיל סי' י"א כתבתי בשם הרא"ש דאסור לדור עמה במבוי ובמרדכי פ' החולץ ע"ד מצאתי הגהה בשם מוהר"ם דאם לא כפו אותו עד שעברו ג"ח שוב לא כייפינן ליה להוציא דכיון שעברה עברה עכ"ל נ"ל דלדברי הרמב"ם שכתבתי לעיל דס"ל דאף תוך ג"ח אין מנדין להוציא

רק מנדין אותו על שעבר על תקנת חכמים אי"כ אף לאחר ג' ראוי לנדותו על כך אלא שאין כופין אותו להוציא אף למאן דאמר דס"ל דתוך נ' כופין להוציא כנ"ל ע"כ שם במרדכי שאם קידש תוך ג' והיתה נדה ולא יכולה לטהר עד אחר ג' אי"ה כופין אותו להוציא עכ"ל וע' תשובת מוהד"ס אלו בתשובות השייכים לח' גדה וע"ל סוף סימן זה אם גירשה אי צריך ליתן לה כתובה עוד למטה ס"ס זה דין אשה מעוברת אם צריכה להמתין ג"ח. (ו) אבל בא"ז כתב דדוקא אם ברח מעצמו אבל לא סגי דאנו כופין אותו לברוח מה שהיה בדעתו לכנוס. (ז) דלא כהגהת מרדכי פרק החולץ דף תס"ח ע"ב דפסק דסגי בהכי: (ח) ודברי הרשב"א הן בהר"ן פ' אע"פ דף תצ"ה עמוד א' ובתשובת ריב"ש וסי' י"ג משמע דאף גרושה שילדה לאחר שנתגרשה ולא הניקה את בנה מעולם אפ"ה אסורה: (ט) וכדברי האוסרים כתב נמוקי יוסף פרק החולץ דף תי"ח וכן הוא בהגהת מרדכי דכתובות דף קמ"ט ע"ב וכן פסק מהר"י בתשובותיו סי' ה' והתיר לאשה אלמנה מזנה לאחר שמת אבי הילד לינשא תוך כ"ד חדש והאריך שם בטעמים ועיקר טעמו כי היתה מופקרת ונכשלים בה רבים לכן התירו לינשא ובעלה משמרה וכתב כי הסכימו עמו חבריו וצ"ע בתשובת מהר"י ע"ל הלכות כתובות סי' ק': , וכן הוא בני"י פ' החולץ דף תי"ח ע"ב ובהגהת מרדכי דכתובות דף תקע"ט ע"א דבעינן דפסקה מלהניק בחיי בעלה ג"ח וכ"כ הרי"ו בתשובה סי' ק"ב ובסי' ק"ד וכן הוא בתשובת מוהר"ם פדו"א סי' ל': (י) וכן הוא בתשובת מהרי"ו סי' ק"ב ק"ד ובתשובת מוהר"ם פדו"א סי' ל': (יא) וע"ל ריש סי' זה מה שכתבתי לענין הל': (יב) וכתב דבמקום שכופין להוציא בגט אסור לדור עמה במבוי דומיא דכהן שגירש: (יג) ומשמע בתשובת הרא"ש כלל נ"ז סימן ס"ה דה"ה אם קידש תוך ג"ח צריך ליתן לה ג"כ כתובה. (יד) וכן הוא במרדכי ריש החולץ ובתשובת מיימוני השייכים לספר נשים והרא"ש: (טו) וכן כתב הרמב"ם פי"א מה"ג דלא כר"י דף תי"ד ביבמות דכתב דמעוברת ומניקה לא מהני בריחה: ^: להלן מכנהו ראובן.

סימן יד - שלא ישא אשה בימי האבל

סימן טו - אסור ערוה דאורייתא ודרבנן

(א) ולי"נ דרבינו דקדק בלשונו לומר שאינן בני קידושין ר"ל שאין קידושין תופסין בהן כמו באחרים ואף בדבר שהוא מדרבנן אם בא אחר וקדשה צריכה ממנו גט הרי לך שאינן בני קידושין כמו נשים אחרות כנ"ל ליישב דברי רבינו אבל צ"ע על עיקר הדין אם אמת הוא דאם קידש אסור מדרבנן ובא אחר וקידש אם צריכה גט מן השני אחר דאינן קידושין מדאורייתא כלל אפשר דלא החמירו ביה רבנן וצ"ע דהא אפילו בחייבי לאוין קדושין תופסין ולא מצינו דאם קדשה אחר דצריכה גט מהשני כ"ש באיסורי דרבנן ולכן הדבר צ"ע: **(ב)** וכתב הרא"ש בתשובה כלל ל' סימן א' על ראובן שהיה לו פלגש והיו עוררין בדבר ואמרו שהיתה מקודשת ע"ל סימן זה בב"י: **(ג)** וכן כתב א"ז בדברי המחמירים וכתב עוד דאפילו אם אמר שכיון לשם זנות אינו נאמן נגד דעת חכמים שאמרו אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכל כיוצא בו והאריך שם בראיות וע"ל ריש סימן ל"ג וסימן קנ"ו בד"ן זה: **(ד)** ובא"ז משמע דלא שרי אלא כשגדלה עמו בבית דאז קלא אית ליה אבל כשאין גדלה עמו אסורים וצ"ע שהיא הפך מדעת שאר הפוסקים דמשמע דגרע טפי כשגדלה עמו בבית וא"ה שרי וכתב עוד מותר אדם באלמנת בעל אמו ובבתה ובשאר קרובותיה. וכן הוא לקמן סימן זה דבן אשתו מותר באשתו בטור: **(ה)** אבל בת אנוסה וכן כתב נ"י ריש נושאין על האנוסה אפילו פלגשו מותר לישא קרובותיה אחר מיתתה אבל לא בחייה ואין חילוק בין קרובים הרגילין אצלה לשאינם רגילים עד כאן לשונו וכן הוא שם ספ"ב דיבמות וכתב שם דאף בחייה אם כנס לא יוציא **(ו)** בהגה"ת אלפסי ע"ב ד' ת"ו כתב דלא אסרו כלת בתו אלא דוקא שיש לו ג"כ כלת בנו משום דאתי למיחלף אבל אם היה לו כלת בתו לבדו מותרת לו עד כאן לשונו ולא נהירא דהא הרבה שניות אסרו משום דאתי למיחלף באחרת כדאיתא פ"ב דיבמות ולא חילקו הפוסקים בין אית ליה אחרת או לית ליה אלא בכל ענין אסורה: **(ז)** כתב הר"ן פרק האומר ע"א דף תרי"ב דכל המגרש ונותן גט אע"ג שהוא אינו מודה בקדושין נאסר בקרובותיה שלא יאמרו נושא קרובת גרושתו עב"ל: **(ח)** ובהגהת אלפסי ע"א דף תל"ו דאם זינה

עם חמותו אין אשתו נאסדרת עליו ואם היתה חמותו מרגילה לבא אצלו ע"י אשתו מוציאין אשתו ממנו עכ"ל ומשמע בגמרא פרק האשה רבה דאין לחלק בין חמותו לשאר עריות כתב רבינו ירוחם בספרו תא"ו נכ"ג ח"ב כל עריות שנאמר בהן ערוה אם נשאו לאסור להן אינן צריכות גט חוץ מאשת איש שנשאת ע"פ עדים או ע"פ ב"ד ואחר כך בא בעלה וכן ארוסת אחיו שנשאת ע"פ עדים שמת אחיו או על פי ב"ד ואחד כך בא אחיו וכן אחות ארוסתו שהלכה ארוסתו למ"ה ושמע שמתה ונשא אחותה ואחר כך בא ארוסתו כל אלו צריכות גט עכ"ל. (ט) ופסק שם דאסורה דכשם שאסורה לבעל כן אסורה לבעל אע"ג דבשעה שהיה בועלה היתה בלא"ה אסורה לו משום אחות אשתו וע"ש ולקמן סי' קע"ח.

סימן טז - אסור כותית ושפחה

סימן יז - התר אשת איש שמת בעלה

(א) אבל הריב"ש כתב שלא כדברי הרשב"א וכמו שאכתוב בסמוך : (ב) משמע דלאחר גיטו של שני מותרת לראשון ואין בזו משום מחזייר גרושתו וצ"ע מנא לית הא שמאחר שנאמנת להקל לישא איש אחר כ"ש שתהיה נאמנת להחמיר שאסורה לראשון אחר גירושי שני : (ג) וכ"כ הר"ן בפ"ב דכתובות דף תע"ט ובהגהות מיימון פ"י דגירושין דאין נאמנת ליתן לה כתובה אף על גב דנאמנת לינשא על פיו וכן משמע בתוספתא ס"פ הכותב ומהרי"ק שורש ע"ב האריך בדין זה והסכים דיש לה כתובה ואף אם תובעת כתובה דאינה נאמנת היינו לענין שתגבה כתובתה אבל מ"מ לענין נשואין נאמנת אף על גב דתבעה כתובתה וע"ש שהאריך בדין זה ועיין בסמוך מה שאכתוב מזה. (ד) כתב בנימין זאב

סימן קמ"ו דלא בעינן בפניו ממש אלא שיהא בעלה בעיר וסופה לידע אמנם בתשובת מהרי"ק שורש ע"ב כתב דיש חולקים כתב בהדיא דלא מיקרי בפניו אלא שהיו שניהם ביחד בב"ד אבל אם אין הבעל בב"ד כשטענה גרשני בעלי אלא פרסמוה ברבים אף על פי שע"י זה יודע לבעל לא מהימנא ואפילו אם טוענת אחר כך לפני הבעל גריעה טענתה קצת שאולי עכשיו מעיזה כדי לאחזוקי שקרא עד כאן לשונו וע"ל סימן קנ"ב בדין זה: (ה) כתב מהרא"י בפסקיו סימן ק"ב אשת אליהו הנביא או אשתו של רבי יהושע בן לוי מותרת דלא מקרי א"א אלא אשת מלאך ושריא להנשא ונפקא מינה אם יזכה איש כמותן עד כאן לשונו. (ו) וכ"מ בתא"ו נכ"ו ובהגהות אלפסי: (ז) וכן מסיק א"ז בשם רבינו שמחה: (ח) גם נ"י פרק האשה קמא דף תל"ג כתב טעם איך הוא ביד חכמים כח להקל בערוה דאורייתא כתב רוב החכמים הצרפתיים והאשכנזים מקילין בעדות אשה ולא כן הגאונים ז"ל ולא המחברים שלנו אבל הן מחמירים הרבה ודי לנו במה שהקילו חכמים עד כאן לשונו כתב בהגהות מרדכי סוף יבמות תשובת מוהר"ם דכל היכא דאיכא פלוגתא בדינים אלו אזלינן לחומרא הואיל והוא איסור דאורייתא וכן הוא בפסקים מהרא"י סימן ר"ך. כתב מהרי"ו בתשובות סימן ס' דעד מפי עד נאמן אף על פי שעד הראשון לא העיד בפני בית דין אלא סיפור דברים בעלמא ואף במקום שיש עדיין העד הראשון א"צ לשלוח אחריו אלא די בעד מפי עד עד כאן לשונו וכתב דכל הנשאת על פי עד אחד אין לה לינשא כ"א על פי ב"ד וכן הוא בבנימין זאב בשם התוס' וכן כתב בני"י בשם תשובת הרמב"ם סימן קי"ט וכתב דאם לא עמדה בפני ב"ד אין בדברי העד כלום והר"ן בתשובה סי' כ"ב כתב שאפילו נשאת מעצמה ע"פ ע"א בלא הוראת ב"ד ואח"כ בא עד אחד ואמר לא מת לא תצא וכן כתוב בתשובת הר"ד כהן בית ח' עד כאן לשונו כתב הרשב"א סימן תשמ"ט ותש"ן דבית דין המקבל עדות צריך להיות ג' ואם קבלו ב' לא עשו ולא כלום וצריכין להיות דחוקים זו מזו ומן העדים ומן האשה ובאשרתא מן העדים: (ט) כתב בני"י בפרק כיצד ע"ב דף ת"ט ויש לדקדק בענין שיחתו שלא יכוין להעיד כל שאילו אומר אמרו לאשתו של פלוני שאני ראיתי שמת בעלה לאו מל"ת הוא דהא מתכוין להעיד ולהתיר עד כאן לשונו: (י) וכן הוא בתשובת מהרי"ו סימן קס"ד ומ"מ אם משיחין לפי תומן פשיטא שכשרים דלא גרע מעכו"ם כמ"ש בהדיא סימן ר"כ. עיין בתשובת מהר"ם בהג"ה ובהגהות מרדכי דכתובות דף תקס"א דין ריקים אלו. (יא) וכתב שם בתשובות דאם מצא בשטר שהוא עד מפי עד משיאין אשתו וא"ז כתב אם בא מעשה לידי אני אוסרו כתב הר"ן בפ' ב' דכתובות

ע"א דף תע"ו אפילו למ"ד אין משיאין בשטר אם אמרו מ"ש בשטר שמענו ושכחנו תנשא אשתו כלומר וע"י ראיית השטר נזכרו מהימני עכ"ל. כתב בתרומת הדשן סימן ר"מ בשם א"ז אם ידוע שישראל כתב השטר אפילו כתב בכתב עכו"ם משיאין אשה על זו וכתב עוד שם אם ראובן טבע במים שאין להם סוף ואשתו רחוקה הימנו במלכות אחרת ויצא קול במקומה שבעלה טבע אחר כך כתב בחור אחד לחבירו דרך שמועות או דרך התאוננות על ראובן הלזה שמת והזכיר עליו בכתובה להדיא מיתה וטביעה לא הוזכר אין אומרים נתיר את אשתו אלא חיישינן דהא דכתב הבחור על ראובן שמת וזה מחמת הטביעה כמו שיצא הקול כבר ובעבור שלא שמע מעלייתו מן המים ואין ידוע אנה הוא בא החזיק אותו בודאי מת עכ"ל: , וע"ל סי' זה דיש לסמוך קצת אקול: (יב) וכתב מהרי"ו סימן מ"ה ובכתבי מהרא"י סימן ר"ך דאם אמרו התינוקות קברנוהו וכך וכך ספדנים היו שם לא מהני אלא לאלתר כלומר שאומרים עכשיו קברנוהו אבל אם לא העידו לאלתר לא מהני עדותן ואפילו במל"ת וע"ש וכן כתב בא"ז דבעינן לאלתר וכתב עוד דאפילו הגדילו אח"כ אין נאמנים לומר שראו בקטנותן שמת ע"ש. (יג) כתב נ"י סוף יבמות אף על גב דחכמים הקילו משום עגונה והאמינו עכו"ם מסיח לפיתומו מ"מ יש לדיין לדקדק יפה ולעיין אם אין בדבר רמאות עכ"ל דף תנ"ו ע"א: ע"ל אם עכו"ם מסיח לפי תומו נאמן במקום שאין ע"א נאמן כגון במלחמה וכיוצא בזה עוד ע"ל אם העכו"ם העיד מל"ת שיהודי נהרג שסימנו כך וכך וכו': (יד) וכן משמע בתשובת מוהר"ם שהביא הגהת מרדכי דכתובות דף תק"ו ומרדכי דיבמות פרק האשה בתרא דעכו"ם יש להם דיני פסולים לעדות: (טו) ובמרדכי סוף יבמות מסתפק בדבר. (טז) וכתב הלכה למעשה דלא בעינן לדעת הרמב"ם קברתיו אלא כשאין מכיר האיש המת אבל אם מכירו לא בעינן קברתיו דמשמע שם דנהגו העולם שלא להצריך קברתיו בעכו"ם מל"ת וע"ש והאריך בזה מהר"ר בנימין זאב סימן א' וסימן ח': (יז) ועיין בדינים אלו. (יח) כתב בפסקי מהרי"א סימן קל"ט אשה שנאבד בעלה ושאלה לעכו"ם אחד אחר מיתתו והגיד להם שנהרג והגיד הוכחות וסימנים בהריגתו ופסק אף שלכתחלה אסורה להנשא הואיל ושאלה העכו"ם א"כ לא מיקרי העכו"ם מל"ת מ"מ אם נשאת כבר ע"פ חכם מורה הוראה לא תצא כיון דנפיק קלא שמת ובעל שם היה ויש לו קרובים הרבה וזה כמה שנים שנשתתק שמו ובעונותינו עכשיו אנו מפוזרים בעכו"ם ואילו היה חי ברחוק מאתים פרסה היה נשמע ממנו וכה"ג הוה כרובא דשכיח שכבר מת ולא תצא ודמיא לחכם שהתיר במים שאין להם סוף דאם נשאת לא תצא הואיל

ורוב מתים ה"ה כאן וע"ש כי האריך בזו: (יט) ועיין בא"ז סוף יבמות
בדין עכו"ם מל"ת שהאריך בתשובו וחולקים בזה לבין מת במלחמה: (כ)
ואין תמיהתו תמיהה כי מאחר שהרא"ש כתב סתם כלי הגמ' ולא הזכיר
דברי הרמב"ם משמע דס"ל דברי הגמרא ככתבן וכפשוטן ודלא כדברי
הרמב"ם כן נראה לי: (כא) ז"ל שם על אי שהיה מארץ קסטליא והלך
בעלה ממנה ושמו אברהם פאר"ח ואחד כך בא אחד מירושלים והעיד
שאברהם פאר"ח שמארץ קסטיליא מת אבל לא הזכיר שם עירו וגם לא
ידע שהוא בעל אשה זו והוחזקו הרבה אברהם פאר"ח בארץ קסטיליא
ופסק דאין משיאין האשה על עדות זו דהואיל דהוחזקו בו אין להתיר
אשתו וכן הסכימו כל המפרשים ז"ל. ע"כ ריב"ש דמאחר שזה העיד שלא
דר בירושלים רק אבדהם פאר"ח אחד ואם יבא עוד אחד ויעיד שזה היה
בעלה של זו או שהוא מעיד אשה זו משיאין האשה כי עדותן מצטרף ועיין
כי האריך בתשובה זו וכתב שם דאין לשוב ב"ד ליתן שטר עדות לאשה
מה שהעידו עדים לפניהם אם אין באותו עדות להתידו אם לא כתבו בפ"י
הטעם שלא השיאו על אותו העדות דיש לחוש לקלקול ב"ד שאינן
מומחין וע"ש דכתב דאם לא הזכירו שם עירו אף על גב דלא הוחזקו שני
יוסף בן שמעון יש לחוש אף על פי שאין השיירות מצויות וכ"ה בתשובת
הרא"ש כלל נ"א לדעת י"א אמנם הרא"ש חולק שם ומתיר בהזכירו שמו
ושם אביו אף על פי שלא הזכירו שם עירו דהואיל וידענו שאחד מן העיר
ששמו כן נאבד לא חיישינן לאחר וע"ש שהאריך בתשובותיו וכן כתב
בנימין זאב בתשובה דמהר"ר יוסף טאטיצק הורה כדברי הרא"ש וכתב
לעיל דברי מהרי"ק שורש קפ"ה שהביא ב"י שאם ראה מהרי"ק תשובת
הרא"ש היה חוזר מדבריו: (כב) וכן כתב בהגהות אלפסי בשם הר"י
מטראני דף ת"נ וכתב מהרי"ק שורש קפ"ה דבמקום שיש הרבה
אומדנות שהוא האיש פלוני יש לסמוך עליו אף על גב דלא הזכירו שם
עירו וכן כתב הרא"ש בתשובה והיא לקמן סי' קי"ח וע"ש שהאריך בזו.
(כג) בתשובת הרא"ש כלל נ"א סימן ג' בעכו"ם שאמר יהודי שנתלוח עמי
מת ואין עדים יודעים שאותו יהודי נתלוח עם זה העכו"ם ובאו לפני
הב"ד ואמרו זה האיש נתלוח עם זה העכו"ם והנה העכו"ם אומר שמת
והתירו אשתו ולא הזקיקו ב"ד לחקור מן העכו"ם אם היה אותו היהודי
שנתלוח עמו כי שמא אותו היהודי הלך לדרכו ושוב נתלוח עמו אחר
ואותו מת אלא כיון שאותו יהודי נתלוח עמו תלינן בודאי שאותו היה
שמת ומהרי"ו האריך בתשובה סימן ע"ט וכתב שם ביהודי אי שהיה
בדרך ושמעו שיהודי אי נהרג בדרך תלינן בודאי שאותו יהודי הוא ועיין
בתשובת מהרי"ו דמיקל הרבה שם בדינים אלו כתב מהרי"ו שורש קע"ו

על אי שהיה מעיד על פלוני שמת אע"פ שהם לא היו מכירים אותו אלא על פיו דפשיטא דמהני ואפילו בפעם אחד שאמר ששמו כך סגי בהכי עכ"ל וע"ש שהביא ראיה לדבר ע"ל ס"ס קי"ח ובדברי הטור שהביא תשובת הרא"ש השייכים לכאן וביאר תשובה זו מהרי"ק שורש קפ"ה: **(כד)** ע"ל דמשיאין על סי מובהק וע"ל איזה הוא סימן מובהק: **(כה)** בהגהות אלפסי פי האשה דף תנ"א הזכרים הדומים לאלה הנשים הניכרות כגון חמיה כולי נאמנים ואין היבם נאמן אלא להתירה לעולם אבל לא להתירה לעצמה: **(כו)** ובהגהות אלפסי סוף יבמות דף תנ"ה ע"א דשואלין אותו אם שמע דבריו ממי שאינו ראוי להעיד כתוב בתשובת מהרא"ב זאב סי כ"א עד מפי עד לא חיישיי שמא עד הראשון פסול היה כתב מהרי"ב בתשובותיו סי ק"נ עדות אשה א"צ דרישה וחקירה מ"מ היכא דאיכא גמגום בעדות צריך דרישה וחקירה וע"ש כיצד וכ"כ נ"י סוף יבמות דמקילינן להאמין עכו"ם מל"ת מ"מ יש לעיין בזה יפה אם נראה בדבר רמאות עכ"ל: **(כז)** והביא המרדכי ד' תקכ"א ובהג"מ דכתובות: **(כח)** וז"ל יש כותבין שמצרפין סימני כלים לשאר אומדנות להתיר אשה ע"י זו ואין נראה לי עכ"ל ומהרי"ו כתב סימן ק"נ וע"ש בתשובה להתיר בכה"ג. וכתב עוד בפסקי מהרי"א סימן קס"א דשינניס גדולות אינן סימן מובהק אע"פ דגדולות הרבה וכן אם ארוך אם גוף הרבה. **(כט)** ועיין בסמוך כדין זה: **(ל)** וכתב מהרא"י בתרומת הדשן סימן ר"ח דמסקנת האשיר"י משמע דלא שרינן בנטבע במים אפילו בגופו שלם אלא באותן שראו הטביעה וכן משמע בסוף אשיר"י עכ"ל. וכן הוא בדברי הטור לקמן בהדיא והמרדכי ע"ד פרק בתרא דיבמות הארוך בזו. **(לא)** ובתשובת מוהר"ם פדווא סימן ל"ו דאף אם הכירו על ידי סימנים של בגדיו מהני ואף על גב דסימן דכליו לא הוי סימן היינו דוקא בסימן דחורי ופוסקי דיש הרבה בגדים כיוצא בהן אבל בסימן מובהק בבגדיו ובמקום דליכא למיחש שמא שאל בגדיו לאחד כגון הכא שנפל למים באותן בגדים נאמן להעיד על זה אפילו עכו"ם מל"ת עכ"ל ועיין בתשובת מוהר"ר בנימין זאב מדין מים שאין להם סוף: **(לב)** ועיין שהאריך בזה: **(לג)** כתב מוהר"ם והיא בתשובה השייכה להלכות נשים והביאה הגהות מרדכי סוף יבמות הא דאם נשאת לא תצא היינו דנשאת ע"פ ב"ד שטעו והתירוה או שהיא בעצמה טעתה וסברה שמותרת אבל אם נשאת בעבריינות ובמרד משמתין לדידיה עד שמוציאה וע"ש. **(לד)** וכ"כ הגהות מרדכי דכתובות: **(לה)** ועיין עוד לקמן גבי דינא ע"א במלחמה בעכו"ם מל"ת על אי שנטבע מה דינו וכיצד דנין לשון עדותו. **(לו)** וע"ל כתבתי דאם יש סימן מובהק באותו אבר שממנו הוא משיאין וכן כתב

ב"י בשם נ"י. (לז) וע"ל ר"ס זה אם נשאת ע"פ ע"א בלא התרת כ"ד ובא אחד ומכחיש הראשון אם תצא מאחר דנשאת בלא ב"ד. (לח) וכן כתב המרדכי סוף האשה שלום בשם תשובת מהר"ם דאפילו אם נשאת ע"פ עכו"ם מסל"ת ואח"כ בא עד כשר ואמר לא מת לא תצא מיהו אם בא העד הכשר אחר שהתירוה להינשא קודם שנשאת ונשאת אחר כך תצא. (לט) כתב המרדכי פרק האשה בתרא ע"א דעכו"ם המסל"ת שמכחישין זה את זה דינן כשאר פסולי עדות והאריך בזו וכתב לבסוף אמנם אם יוכל לברר דברי העכו"ם המסל"ת שאין מכחישין זה את זה מותרת לינשא ובלבד שלא יתכוונו להתיר אלא במל"ת וע"ש ע"כ סוף יבמות תשובה זו ובהגהת פ"ג מהלכות קדושין במיימוני כתב הרא"י בפסקיו סימן ר"ב ב' פסולי עדות דאורייתא מסיחין לפי תומן ואחד פסול עדות מדרבנן הולך אחר רוב דעות וע"ש. (מ) ובנ"י כתוב דף תל"ג ע"ב פרק האשה קמא דוקא שהיא שתקה אבל היא אומרת ג"כ מת ה"ל תרי ותרי אבל הבעל אינו נאמן על עצמו עכ"ל: (מא) ובנ"י דף תנ"א פרק האשה שלום כתב דאפילו אומר עד בשעת קטטה מת וקברתיו אינו נאמן ועיין בתשובת בנימין יואב סימן י"ט דהאריך בזו ומחלק בין קטטה לקטטת וע"ש כתב בהגהת אלפסי ע"ב דף ת"נ דאם הניחה בעלה עגונה והלך והמיר מקרי קטטה ואינה נאמנת. (מב) ע"ל גבי עכו"ם מל"ת איזה דבר מהני כמו קברתיו: (מג) וכתב עוד ואין לתלות משום עיגון להקל בגופו של עדות דוקא בעדות מקילין ולא בגופו של עדות עכ"ל וכן הוא בהגהות מיימון פ"ג דגירושין: (מד) וכן משמע מדברי נ"י שכתבתי לעיל גבי עכו"ם מסל"ת ובתרומת הדשן סימן ר"ס משמע דפסק בדבריהם וחיישינן אף בעכו"ם דמסל"ת דאמרי בדדמי וע"ש ובתשובת מהרי"ו סימן ע"ט החמיר מאוד וחשש על עכו"ם במסל"ת שאומרים בדדמי לפי ששמעו על יהודי שנהרג ואמרו ודאי זה הוא גם מה ששמעו מן העכו"ם איך שרדפו אחריו והוליכוהו למקום מוצנע והרגוהו ע"פ אומדנא אמרו כך כי ודאי שלא ראו העכו"ם שהרגו אותו אלא כשמעו נהרג יהודי אמרו מסתמא האי הוא עד כאן לשונו ובתרומת הדשן סי' ר"מ כתב עכו"ם אחד מל"ת על יהודי אחד שהיה בספינה והעכו"ם שהיו בספינה טבעוהו וכתב ז"ל וצ"ע שפיר דכיון שהעכו"ם לא סח שראוהו שמת אלא שאמר שבא עבור חיותו ושהעכו"ם טבעוהו יכול לומר שלפי סברת והסכמת רוב העולם דבר כך כי כן דבר ההוה ורגיל בל מי שרואה אחד טבע בנהר גדול ונתכסה מעינו ואינו שומע כלל שעלה מן המים קורא עליו שמת וא"ת מאחר שהעכו"ם סח לשונות שהן כללות מיתה לית לן למידק אבתריה באיזה ענין ידע מיתתו אלא אית לן למימר שראה שהטביעוהו

וכבשו עליו מים והחזיקוהו בידיים תחת המים עד שיצאת נשמתו כדי שלא ישוט ויצא כדאיתא בתשובת מהר"ם דאם העיד לאחר ג' ימים שנהרג לא אמרינן לא תהני עדותו כדתנן אין מעידין עליו ג' ימים לאחר שנהרג דכיון דמעיד בסתם שנהרג אמרינן דידע ודאי שנהרג כגון שראוהו מיד והכירוהו או שהיה עם ההורגים וראה חביריו שהרגוהו ע"כ אלמא דאזלינן בתר סתם ולא דייקינן אבתריה אלא תלינן דידע בודאי שמת באיזה ענין ומאורע שהוא י"ל שאין לדמות לנדון דידן לההיא דמוהר"ם דהתם אינו מסיח בדבר דרגילי עלמא למימר בהו בדדמי אלא שאנו באין לחוש שמא לאחר ג' ימים ראוהו ולכן סמכינן אסתם דבריו אבל בנדון דידן דרגילי אינשי למימר בזה בדדמי לא סמכינן אסתם דבריו אלא תלינן לחומרא שסח במאי דרגילי עלמא למימר עכ"ל: ובתשובת מוהר"ם פדואה ס"י ל"ו כתב דחוכך להחמיר להתיר על דברי הרמב"ם דאין מקילין בגופו של עדות כדאיתא במרדכי פ' האשה בתרא והבאתיו לקמן כתב בהגהת אלפסי ריש פ' האשה שלום דף תמ"ט ע"ב אם אמרה מת במלחמה ומצאתיו והכרתיו וקברתיו דנאמנת ודוקא שאמרה הכרתיו ע"י סימן דומיא דמים שאין להם סוף: (מה) וז"ל תא"י נכ"ג ה"ג מי שנשרף וצעקה אשתו ראו בעלי שנשרף נאמנת ודוקא שלא נשאר כאן שום דבר שמודה שהיה שם אחד אבל אם נשאר ידו ואנו מכירין שאין זה מאיש שנשרף אע"פ שאמרה בעלי נשרף אינה נאמנת וע"ש. (מו) וכן כתב וכן כתב הרא"ש ז"ל: (מז) וכתב בהגהת אלפסי דף תל"ב ע"ב דאפילו אם החזירה הראשון אין לה כתובה ממנו: ^ צ"ל "אם". ב"ח. ^ נראה שיש כאן טעות סופר וצריך בדיקה.

סימן יח - קדושין במי תופסין

(א) הא דחייבי כריתות לא תפסי קדושין אפי' מדרבנן עיין בהגהת מרדכי דיבמות ע"ג דף תס"ג.

סימן יט - סוקלין על חזקה שהיא בחזקת ערוה

(א) בתשובת מהרי"ק שורש פ"ז מיהו לענין מלקות לא בעינן כל כך חזקת כמו לענין מיתה דהתם בעינן חזקה שיש בה מעשה ולענין מלקות לא צריכין וע"ש כיצד:

סימן כ - באיזה ביאה חייב הבא על הערוה

(א) בהגהות דיבמות ע"א דף תס"ד דג' שנים של בתולה אם נתעברה השנה גם הבתולים חוזרים וכן איתא בירושלמי סנהדרין פ"א שנא' (תהלים נז) אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי וגו' וכן סימני גדלות של קטן וקטנה אם נתעברו השנים גם הסימנים מאחרים לבא: (ב) ואע"ג דבעריות יהרג ואל יעבור מכל מקום אם לא עשה אינו חייב מיתה ועיין בהגהת מרדכי פרק הבא על יבמתו שהאריך בזו ועיין במ"מ פ"א דא"ב (ה"א) שהאריך בזו: (ג) בני"י פ"ב דיבמות ע"ב דף ת"ח במנאפים שוכבים זו על זו אפי' שלא כדרכה ואפי' הערה בה חייב מיתה ונאסרה על בעלה נראה לי לומר שלזה כתב רבינו בעל הטורים כמה דינים באיזה ביאה חייבים מיתה ובאיזה ביאה אינם חייבים כי יש ללמוד מהם באיזה ביאה אשה נאסרת על בעלה:

סימן כא - להתרחק מן העריות

(א) בבנימין זאב ס"י קמ"ג כתב דלא יאכל איש עם אשת איש בקערה אחת משום דדבר חבה הוא דלך לך אמרין לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב עכ"ל אבל בתשובת הרשב"א ס"י אלף קפ"ח שהביא ב"י סוף ס"י זה משמע דאלו דברים של חיבה לא אמרו אלא באשתו נדה וכו' ומדברי הטור שכתב למטה דאסור בהשטת הכוס א"כ אפשר דאכילה

בקערה נמי אסור ועיין למטה דנוהגים להקל: (ב) כתב המ"מ פרק כ"א דא"ב (הלכה ד') דכ"ש שלא יראה במקום התורף שלה כתב בתא"ו נכ"ג מי ששם אצבעו בבית התורף של אשת איש פריצות גדולה היא ואפילו המסתכל אבל אינו חייב מלקות עכ"ל: (ג) אבל ראיתי נוהגין כדברי המרדכי ואין מוחה גרסינן בפרק חזקת הבתים (נח.) רבי בנאה הוי מציין מערתא כי מטי למערתא דאברהם אשכחיה כו' עד והוה אברהם גני בכנפיה דשרה וקא מעיינת ליה ברישיה כו' עד אמר ליה ליעול דמידע ידעי דיצרא בהאי עלמא ליכא וכתב נ"י דף קפ"ו ע"ב שם שמעינן מהגדה זו דרך ארץ שאינו ראוי להתנהג עם אשתו בכיוצא בדברים אלו בפני אחרים עכ"ל:

סימן כב - אסור יחוד, ועם מי אסור להתיחד

(א) וכתב בהר"ן פ"י י' יוחסין ד' תרנ"ז ע"ב וסתם אנשים כשרים הם הואיל ולא הוחזקו בפריצות וכן הוא בתשובת הרשב"א סי' תקפ"ז וע"ש כתב בתשובת מהרי"ו סי' נ"ה אלמן א' ששכר אלמנה משרתת ובנה עמה ואסר עליו דא"א שיהא הבן בתדירות עמהן שלפעמים הולך בשוק או בטיול ונמצא הוא מתייחד עם האשה ע"ש כתוב בתא"ו נתיב כ"ג ח"א וטעמא דבעינן בשדה ג' שמא יצטרך אחד מהם להשתין וישארו ב' עם האשה וכתב הרמ"ה ודוקא שהולכים עמה לשומרה אז צריכין שנים שישארו עמה דאל"ה למאי ניחוש לה כשיצטרך אחר מהן להשתין ילך חבירו עמו ויניחנה לבדה עכ"ל. (ב) בהגהת מיימוני פרק כ"א מא"ב ובב"ה שבשדות מיירי שבתאי כסאות שלהם היו בשדה חוץ לעיר והכל נפנים לשם:

סימן כג - אסור הוצאת זרע לבטלה ודברים המביאים לכך

(א) כתבו התוס' פרק קמא דיבמות והביאו המרדכי שם דקטנה ואיילונית אע"ג דלאו בנות הקמת זרע נינהו מ"מ אינו אסור לשמש בהדייהו ואין בזה משום השחתת זרע וכן כתב נ"י פרק הבא על יבמתו וע"ל סי' ב' אם רוצה לישא א' מאלו אין מוחין בידו: (ב) גרסינן בגמ' פ' כל היד אמר ר"פ ש"מ מכנסים אסור והא כתיב ועשה להם מכנסי בד ההוא כדתניא מכנסי כהנים למה הן דומים כמין פלמני"א של פרושים למעלה עד המתנים למטה עד הירכים ויש להם שנצים ואין להם בית הנקב ולא בית הערוה עכ"ל הגמ' וכתבה הרא"ש בפסקיו ויש לתמוה שרוב העולם נוהגין היתר בלבישת המכנסים בפרט במרחץ ונ"ל הטעם דס"ל דלא החמירו בזה רק לכהנים אוכלי תרומה דהוא במיתה כשאוכל תרומה בטומאת הגוף והחמירו לענין טהרות יותר ממה שהחמירו באיסור כרת שהוא איסור נדה לבעלה שאין צריכה בדיקה שלא בשעת וסתה ולטהרות צריכה בדיקה וכן בענין זה לא החמירו רק לכהנים אוכלי תרומת וכן נראה סוגית הגמ' אך מדברי הרא"ש לא נראה הכי ואפשר לחלק דבמרחץ שאינו רק לשעה מועטת אין לחוש: (ג) כתב המרדכי פרק מקום שנהגו כתב רבינו מאיר לרחוץ עם אביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו איני יודע היתר וכמה פעמים הוריתי לאסור ואין נראה לחלק דהתם בגיגית אבל במרחץ שלנו מותר דמנ"ל לחלק מסברת הכרס ובאגודה כתב דעכשיו בזמן הזה מותר הואיל ועכשיו מכסין עדותן בבית המרחץ: (ד) בהר"ן פ' השוכר את הפועלים ע"ב דף קי"ב היינו דוקא היכא דליכא למיחש לפריצותא דעבדי אבל אם אינן בני תורה או דאיכא למיחש לפריצותא דעבדי אסור להכניס מין ושאינו מינו לדיר משום כלאים ומין במינו דוקא הכנסה לדיר הוא דשרי דלא מצי אתי לידי איסור דאורייתא עכ"ל וכבר כתבתי דין זה בי"ד סימן רצ"ח:

סימן כד - אין ישראל חשודים על הרביעה ועל הזכר

סימן כה - לגדר גדר שלא להרבות בתשמיש, וכיצד יתנהג בשעת תשמיש

(א) וכן כתב שם המ"מ בהיו"ט וכ"נ מסוגית הגמרא פ"ב דביצה גבי הא דאין מכבין הנר ביו"ט מפני תשמיש המטה ונראה שם מלשון רש"י דכשעושה מחיצה בינו לבין הנר דאע"ג דאור הנר עדיין נראה דשרי דכתב שם דאפשר לעשות מחיצה בסדין ובדאי האור נראה דרך הסדין ואפ"ה משמע דשרי: ^ מכאן עד סוף הסימן. ^ אצ"ל "שתובעתו". ^ אולי צ"ל "מקרבת". ^ נראה דצ"ל "אמדו".

הלכות קדושין

סימן כו - שלא לקדש בביאה, ואסור ביאה על הפנויה אפלו אם יחדה

(א) והר"ר יחיאל תירץ בענין אחר וכתב ז"ל ומיירי כאן במופקרת ולכן הוי זונה כר"ע דס"ל הכי ס"פ הבא על יבמתו ומ"ש לעיל דלא מיקרי זונה מחייבי לאוין היינו בדרך עראי עכ"ל וכל זה לא נראה דאי כדברי הר"ר יחיאל ה"ל לרבינו לכתוב דין מופקרת לעיל סי' ז' דאסורה לכהן ואי כדברי ב"י יש להקשות למה דנוה לתמר בשריפה אם פנויה היתה ומה שדחק ב"י עצמו ליישב זאת לא נראה ע"כ נ"ל לומר הא דקאמר דהיא זונה האמורה בתורה ר"ל דזונה האמורה בתורה מיירי נמי כה"ג שבא עליה בדרך זנות לא בדרך אישות כי אין איסור רק בדרך קדושין ובמקום שיש קדושין אין שם זונה וכמו שנתבאר לעיל סימן ו' וע"ל ס"ס נ"ז.

סימן כז - כיצד לשון הקדושין, ושיאמר הוא ויתן הוא

(א) כתב מהרא"י סי' קצ"ב בת"ה דחצי ווי"נר הוי יותר מפרוטה וכן כתב סי' ר"י: (ב) וכתב הר"ן ריש פרק קמא דקדושין דף ה' דאם קדשה בש"פ מחובר לקרקע מקודשת ובתוס' ריש קדושין ד' ה' ובתשובת הרשב"א סי' אלף רכ"ו האריכו בזו: (ג) כתב הכלבו וכשמקדש אותה יאמר לה הרי את מקודשת לי בכסף זה או בדבר פלוני כדת משה וישראל עכ"ל וכן נוהגין נהגו ג"כ לכתחלה לקדש בטבעת ויש לו טעם בתיקוני הזוהר: (ד) וכן דייק לשון הטור שכתב סתם היה מדבר בעסקי קדושין ולא כתב עמה: (ה) דף תרי"ח ע"ב ואע"ג דאם היה מדבר בעסקי קדושין וגוטין אע"ג דהיא לא השיבה כלום אפ"ה מקרי היה מדבר עמה. כתב הרשב"א בתשובה סימן א' קפ"ט על אשה שהיתה משודכת לראובן ובקש שיושיבו המשודכת אצלו ולא רצה חמיו עד שיתן לה טבעת ונתנית טבעת הוי אצלה כנתנית קדושין ונתרצו אבי הנערה וראובן ונתן לה טבעת בפני כל המסובין ופסק דהוי מקודשת אע"ג דהבת בוגרת ואין לאב רשות לקדשה והאריך שם וע"ש: (ו) ובסוף הגה"מ דגיטין לא משמע כן וע"ש בתשובה ארוכה ע"ב וע"ג שהאריך בדינים אלו: (ז) בהגהת אלפסי ע"ב דף תרכ"א פרק קמא דקדושין מעשה בא' שנתן קדושין לאביהה ואמר הרי את חמי ולא אמר הרי בתך מקודשת והורה דאין כאן קדושין כלל עכ"ל: (ח) עיין בתשובת הרשב"א סימן תרי"ג שהאריך בזו ופסק דיש להחמיר לענין מעשה אע"פי שנתנה היא סתמא ולא אמרה אתקדש אני לך הוא אומר התקדשי לי ושתקה אע"ג דלא גלתה דעתה דניחא לה להתקדש וע"ש: (ט) בדין מומר שנשא מומרת וחזרה אח"כ לדת האמת והתירה בלא גט אע"ג דשהה עמה כמה שנים בעכו"ם: (י) וע"ל סימן ל"ג דמשמע אפי' אם נתייחד עמה בעדים ליכא למיחש דבא עליה לשם קדושין:

סימן כח - המקדש בגזל בפקדון או במלוה, ובאסור

הנאה דאורייתא ודרבנן

(א) ומשמע בגמרא פ"ג דקדושין דסתם גניבה וגזילה לאו יאוש הוה ועיין בזה בה"ה הלכות גזילה כתב מהרי"ו בתשובה סי' קל"ה דהמקדש בגזל או גניבת עכו"ם הוי מקודשת דאינו אסור אלא משום חילול השם וע"ש שהאריך ועיין בתשובת מהרי"ל סי' צ"ז שהאריך מאוד בדין קדשה בגזל דידה או של אחרים: (ב) כתב בהגהת אלפסי פ"ק דקידושין נראה דמקרי שידוכין אם שדך עמה והיא מתרצית אף על פי שאינה רוצה ליתן לו נדוניא כל כך כמו שהוא שואל הרי אלו שידוכין הואיל והתרצית בנשואין עד כאן לשונו: (ג) ומיהו אם היה מדבר עמה תחלה על עסקי קידושין ונתן לה הכסף סתם ושתקה הוי קידושין כמו שנתבאר לעיל סימן כ"ז וכ"כ בהגהות מרדכי סוף גיטין דף תרי"ח: (ד) כתב בהגהת אלפסי פרק קמא דקדושין דף תרכ"ז ע"א דה"ה אם לא חזר ואמד התקדשי לי אלא אמר הרי בתוכה ש"פ מקודשת מספק עד כאן לשונו כתב דאפילו תוך כדי דיבור למתן מעות לא אמרינן דכדיבור דמי וע"ש שהאריך בתשובת מהרי"ם פדו"ה סימן כ"ד כתב במעשה שהאשה חטפה מאחר מעות והוא שאל ממנה שתחזירם לו ולא רצתה ואמר לה הרי את מקודשת לי ושתקה והחזיקה המעות ופסק דלא הוי מקודשת דהוה שתיקה דלאחר מתן מעות ואינה צריכה גט והאריך בתשובה ולבסוף כתב ומ"מ לא באתי להקל כל כך לומר שתהא מותרת בלא גט כי לכל הפחות עלינו להחמיר מחמת קלא: (ה) ומשמע מהרי"ן וה"ה דאפילו כי לא אמר לה התקדשי לי בשט"ח זה אלא רק שהחזיר לה השטר דמקודשת ודלא כמשמע מדברי ב"י דס"ל דסבר הטור כסברת הרי"ן והמ"מ: (ו) וכתב מהרי"י בתשובה סי' קל"ח באחד שמכר משכון של עכו"ם לחבירו וחבירו קדש בו אשה דהוה מקודשת: (ז) והמרדכי ריש איזהו נשך ע"ב וכתב המרדכי ומיד שעשה השכיר מלאכה ועולה שכרו עד כדי ש"פ יכול לקדש בו אשה עכ"ל ונ"ל דמיירי שעשה מלאכה אצל אחרים ולכן מיד שעולה שכרו ש"פ יכול לקדש בו אשה ע"י שיקנו לה במעמד ג' אבל אם עשה מלאכה אצל האשה לא יוכל לקדש בו מאחר דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף הוה מלוה כנ"ל כתב רבינו ירוחם בתא"ו נכ"ב ח"א דאם עשה שירים ונזמים לאשה ועדיין הם אצלו בשכרו וקדשה בשכרו הוי מקודשת דהוה כמקדש במלוה שיש עליו משכון דמקודשת עכ"ל ואע"פ שהטור כתב לעיל בשם הרמ"ה דדוקא דמטי לידיה בתורת משכון כו' נראה שבכאן מודה לרבינו ירוחם דכל האומן הכלי שבידו הוא כמשכון על שכרו וה"ל מלוה וכ"כ

הרי"ף וכן הוא דעת הרמב"ם פ"כ וכ"כ ב"י בשם הר"ן: (ח) ואע"ג דבפרק המקבל לא הביא רק דברי הרי"ף נראה דסמך שם אמה שכתב פרק האיש מקדש דברי החולקים אדברי הרי"ף והביא סוגיא דהמקבל ודחה שם וע"כ קצר בפי המקבל להביא דברי הרי"ף כצורתן א"נ דס"ל להרא"ש דאזלין ביה לחומרא ולכן פ' המקבל הביא דברי הרי"ף והאומן עובר בבל תלין אע"ג דמסקנת פרק האיש מקדש דאומן קונה ומקדש היינו דוקא נמי לענין קדושין דהוה נמי חומרא דקונה ולכן פ' הגוזל עצים הביא דברי הרי"ף והתם לא פסק כמאן משום דהתם קאי לענין אומן שקילקל אי חייב לשלם ודינא הוי המע"ה ואי תפס לא מפקינן מיניה דכל ספק ממון הוי קולא לנתבע וחומרא לתובע כן נראה דעת הרא"ש ולכן כתב הטור כאן דמסקנתו כדברי ר"י ובח"ה ס"י ש"ו וסי' של"ט פסק סתם דאין אומן קונה בשבה בלי אלא דעתו לומר דאזלין ביה לחומרא ולכן בסי' של"ט כתב דאומן עובר בבל תלין ובסי' ש"ו פסק דאומן שקילקל חייב לשלם אפשר די"ל אם תפס בעל הבית א"נ דדעת הטור דאע"ג דמסקנת הרא"ש כדברי ר"י מ"מ ס"ל דהלכתא כדברי הרי"ף והרמב"ם ולכן בח"ה כתב דבריהם ולא חשש להזכיר מסקנת הרא"ש רק כאן משום חומרא דאיסור א"א על כרחך צריכין אנו לומר שכן היתה כוונת המחבר שהרי לא הביא דברי ר"י דס"ל דאומן קונה רק כאן ובח"ה לא הזכיר דעת ר"י כלל ולכן אף ע"ג דמסקנת הרא"ש כר"י יוכל לומר כן וכן הוא פשוט בעיני דדעת המחבר באחד מב' פנים אלו שכתבתי כי בפרק האיש מקדש מבואר נגד כל מעיין שם דדעת הרא"ש כר"י והארכתני בכל זה לאפוקי מדעת חכם אחד חשב להתגדל וכתב כאן ז"ל בכאן טעה המחבר כי אין מסקנת הרא"ש כדברי הרי"ף אף על גב דהביא דעתו באחרונה פרק האיש מקדש שהרי בפרק המקבל פסק בהדיא דלא כוותיה דאין אומן קונה וכ"כ המחבר עצמו בח"ה ס"י של"ט וש"ו עד כאן לשונו ולא ידע כי בנפשו דבר כי הוא טעה דלא משום דהרא"ש הביא דעת ר"י באחרונה אלא דפסק שם בהדיא דאומן קונה בשבח כלי ופרק המקבל כל דברי הרא"ש הם דברי הרי"ף וכמו שכתבתי ואינו תמה כי ממקום שבא ליישב דברי הרא"ש דהיינו דברי ר"י באחרונה אפ"ה לא ס"ל כוותיה מההוא דפרק המקבל לפי דעתו כן היה לו ליישב דברי רבינו דאף על גב דכתב שם מסקנת הרא"ש באחרונה מכל מקום לא ס"ל הכי מההיא דפ"ה ולא לשוייה רבינו טועה אלא שחפצו להראות גדולתו נקרא עניו שלא ראה אשר לפניו כנ"ל: (ט) כתב בהגהת אלפסי ע"א דף תרמ"ו וז"ל אורחים היושבים אצל בע"ה וקידש אחד בחלקו הוה מקודשת: (י) ואחרי שהגאוניס חולקין בדין המקדש בטבעת שאולה טוב ליזהר שלא

לקדש בה וכן משמע בהגהת מרדכי דקדושין דף תרנ"ח ע"ד אבל כבר פשט המנהג לקדש בטבעת שאול כדי לקדש בה: (יא) בתרומת הדשן סי' ר"י כתב הא דבעינן שיודיעות היינו שלא תהא סבורה שהיא שלו ולא תתקדש אלא בטבעת עצמו אבל אם אמר בפ"י שמקדש בהנאת קישוט אע"פ שלא הודיעה הוי קדושין גם מ"ש הרא"ש שצריך ליתן לו רשות להשאילו לאחר היינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד אע"פ שלא נתן לו רשות הוי קידושין אמנם בפסקי מהרי"ח מסתפק בדבר ואם קידש אשה בדבר המושכר אצלו אם קדש בהנאת קישוט לבד לכ"ע הוי מקודשת אבל אם קדשה באותו דבר עצמו לדברי התוס' שבפרק הזהב (נז:): דס"ל דלא אמרינן שכירות ממכר ליומיה הוא אלא לגבי אונאה לא הוי קדושין אע"ג דידעה דמושכר הוא אצלו ומהרי"ח כתב דאם ידעה הוי קדושין ואם לא ידעה לכ"ע לא הוי קדושין וכן מסקנת מהרא"ש בתרומת הדשן סי' ר"י כתב הרא"ש בתשובה סי' א' כלל ל"ה דסתם המקדש בטבעת שאולה בגופו קאמר שהרי אשה סבורה דתשאר הטבעת בידה לגמרי ולדעת כן נתקדשה לו עכ"ל: (יב) וכ"ה בהגהות מרדכי דקדושין דף תרס"ב ע"ב וכתב דאפילו אם אמרה האשה אח"כ אילו הייתי יודע שאינו שלך לא היה רצוני לקדש אין בדבריה כלום דדברים שבלב אינן דברים וע"ש שהאריך שם בתשובה זו: (יג) ולא משמע כן מדברי המ"מ פ"ה דהלכות אישות: א' צ"ל "הרמב"ן. פרישה. א' צ"ל "כיון".

סימן כט - שצריך לתן הכסף במתנה שלמה, ודין המקדש במשכון או במנה ונמצא חסר או רע,

(א) כתב המרדכי ריש קידושין בשם ראבי"ה אע"ג דאשה לא מקניא בחליפין מ"מ אם נתן לה סודר בתורת ש"פ מקודשת. עד כאן לשונו: וכתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ה סימן א' דה"ה אם האשה בעצמה נתנה לו מתנה ע"מ להחזיר לאחר ל' יום וקדשה בחפץ זה תוך ל' יום דהוי מקודשת ונמצא אשה מתקדשת לפעמים בחפץ שלה עכ"ל: (ב) ודלא כהגהת אלפסי פ"ק דקדושין דף תרכ"ב דהוה קדושין מדרבנן אלא שצריך לחזור ולקדשה קדושין וודאין: (ג) וז"ל וה"ה אם לא אמר לה התקדשי אלא היו עסוקים בענין קידושין והיא אומרת תן מנה לפלוני

ואקדש אני לך ונתנו מקודשת אע"פ שלא חזר ואמר התקדשי לי במנה שנתתי : (ד) ולא כהגהות אלפסי פ"ק דקידושין דף תרכ"ד דכתב דכה"ג מקודשת : (ה) בנתיב כ"ב בח"א וז"ל מוכח פ"ק דקידושין דאם הקנה לה משכון שלו כגון שא"ל התקדשי לי בכך וכך מעות ותזכה בהן בגוף משכוני הרי זו מקודשת אפי' משכון שלו עכ"ל : (ו) משמע דוקא בכה"ג מהני שתיקה הואיל וחזר ואמר התקדשי לי אבל אם לא חזר ואמר לה בשעה שנתן לה הרי את מקודשת רק כששאלה אם אתן לך כו' שתקה אינה מקודשת ולכך הצריכוה רבינו לעיל לומר הן וכן הוא לשון הרמב"ם ודלא כב"י שכתב דמשמע מדברי הרא"ש אלו דשתיקה מהני כי לא חזר ואמר לה בשעה שנתן לה ולכן תמה על דברי רבינו שהצריכה לעיל לומר הן : (ז) והמרדכי דף תרכ"ד מסתפק בדבר :

סימן ל - לאיזה מקום צריך לתן הכסף, ודין אם קדשה בכור

(א) כדמוכח מדבריו פ"ק דמציעא וריש פרק הזורק : (ב) עיין במ"ש רבינו בסי' כ"ה בשם רמ"ה : (ג) וכן הוא בהגהת מרדכי דקדושין דף תרפ"ד ע"כ ולקמן סי' מ"ב כתבתי תשובה זו יותר באריכות : (ד) ועיין לקמן סי' מ"ב מדינים אלו : (ה) וכבר נתבאר לעיל בסי' זה דאם אמרה לו מעיקרא קדשני אע"ג דזדקתו אח"כ הוי מקודשת : (ו) ואיני רואה שום הכרה בדברי הרמ"ה שנדקדק מדבריו לחלוק על דברי התוס' והרא"ש כי הרמ"ה לא ירד אלא לפרש דברי הגמרא במה שאמרו אם הסלע שלה מקודשת ולא דבר כלום אם מיירי בנתן לחיקה או על הסלע וכמו שהתוס' מפרשים דברי הגמרא שמירי שנתן אח"כ לתוך חיקה כן נוכל לפרש דברי הרמ"ה ואין חולקין וזהו נראה ג"כ בלשון וכוונת רבינו שכתב מה שפירשו התוס' על הגמרא אחר דברי הרמ"ה ולא כתב והתוס' פירשו כי אינו אלא פי' על דברי הגמרא והרמ"ה גם כן פי' ענין אחר ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ודלא כדברי ב"י :

סימן לא - שאין מקדשין בפחות משוה פרוטה, ואם

צריך שומא

(א) וכ"כ ר"י נתיב כ"ד ח"ד דמספק צריכה גט ובמרדכי פ"ק דקדושין דף תרכ"ט ע"א משמע דהוה קידושין וכ"כ בתשובת מיימון סוף הלכות נשים אמנם כתב שם בשם מוהר"ם דאם העדים אמרו תחת החופה שהוא של זהב אינה מקודשת לו כנ"ל להלכה אך למעשה אף בזה צריכה גט עכ"ל: (ב) אבל במרדכי פ"ק דקדושין דף תרנ"ט ע"א כתב דאפי' היה קדושין הראשונים קדושי טעות א"צ לחזור ולקדשה דבעילתו קניא וא"צ קדושין אחרים עכ"ל. וע"ל ס"ס זה עוד מדין זה עוד שם במרדכי וז"ל גרסינן בהזהב (מה.) דעתה אצורתא וצורתא עבידא דבטלה ע"ש היאך מקודשת במטבע שיש עליו צורה עכ"ל הגהת שם כתב רבינו ירוחם ריש ח"ד התקדשי לי בכוס זה של יין ונמצא של דבש או בהיפך בדינר של זהב ונמצא של כסף ואפי' הטעתה לשבח אינה מקודשת פשוט הוא בפי האיש מקדש וי"א דוקא בשלא הכירה בו כשקבלה אבל כשהכירה בו כשקבלה אפילו הטעתה לגריעותא הוי מקודשת דסברה וקבלה וכ"כ הרא"ש עכ"ל: (ג) וכבר כתבתי בסמוך בשם המרדכי דאם בעלה בקדושין אלו דאין צריכין קדושין אחרים: (ד) נראה דפסק כאביי ורבא דאמרי בגמ' ס"ק דקידושין דחיישי לקלא בכה"ג ודלא כרב חסדא דפליג התם וס"ל דלא חיישינן לקלא בכה"ג ודלא בב"י שכתב דהרמ"ה כרב חסדא ס"ל כי אינו נכון: (ה) וז"ל רבינו ירוחם ח"א נכ"ב וכתב הרמ"ה הא דכי אכלה הראשונות אינה מקודשת ה"מ דלא אפסיק בין חדא לחברתה שיעור דאיכא למיחש לאמלוכי דמוכחא מילתא דמעיקרא נמי דעתיה אבתרייתא אבל היכא דאפסיק בין חדא לחברתה שיעור דאיכא למיחש לאמלוכי לא מיבעיא כדי דיבור דאיכא למיחש דמעיקרא היה בדעתו לקדשה בראשונה לבד ואח"כ נמלך אלא אפי' לא הפסיק כדי דיבור הפסק היא דקיי"ל (נדריים ל) בקדושין תוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי הלכך אם יש באחת ש"פ מקודשת ל"ש בקמייתא ל"ש בבתרייתא עכ"ל וכתב עוד דבמקום דאמר בזו ובזו דאמרינן אם אין באחרונה ש"פ דאינה מקודשת לר"י מעות חוזרין כלומר ופורעת מה שאכלה לדברי התוספות אינם חוזרים אלא א"כ חזר בו קודם נתינה האחרונה עכ"ל: (ו) כתב הרא"ש כלל ל"ה ס"י ה' בתשובה קטן שקדש אשה וכשהגדיל נתייחד עמה צריכה ממנו גט דאדם יודע שאין קדושי קטן כלום ובעל לשם

קדושין והייחוד דלאחר קדושין הוי כמו ביאה עכ"ל וכ"ה לקמן בטור סימן מ"ג וכתב בתשובת מיימון סוף ספר נשים הא דאמרינן דבועל לשם קדושין דוקא שיודע שהקידושין ראשונים לאו כלום הוו ובטעות היו אבל אי לא ידע ונמצא אח"כ שלא היו קדושיו קדושין לא דמאחר דלא ידע אדעתא דקדושין הראשונים בעל וצריך קידושין אחרים עכ"ל ועיין בדברי המרדכי שכתבתי לעיל ריש ס"י זה שנראה שחולק:

סימן לב - כיצד האשה מתקדשת בשטר

(א) וכ"כ סימן אלף רכ"ו ובעל העיטור פליג כתב המ"מ פ"ג דאישות דשטר קידושין שכתבו על דבר מחובר פסול דומיא דגט וצריך להזכיר שמו ושמה בשטר קידושין כמו בגט אבל לא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף: (ב) וכתב בני"י פ' ד' אחין דף תי"א ע"ג דשטר קידושין שכתב בכתב ידו ואין בו אלא עד א' או שאין בו עד מקודשת מספק בהר"ן פ"ק דקידושין דף תרכ"א ע"א דאם נתן לה שטר וא"ל ע"מ שהנייר שלי אינה מקודשת עוד שם דף תרכ"ה ע"א הא דכתב על החרס או על שאר דבר שאפשר להזדייף דכשר ה"מ דלית ביה עידי חתימה אבל אי אית ביה עידי חתימה פסול דדילמא אתי למיחלף בשטרי דעלמא וע"ש:

סימן לג - כיצד האשה מתקדשת בביאה

(א) ומשמע דאם לא אמר לה מידי ולא היו עסוקין בענין קידושין אע"פ שבא עליה לא הויא מקודשת ובמרדכי פ' האומר דף תרס"ב ע"ד פנוי הבא על הפנויה וראו עדים מבחוץ צריכה גט ואם בא עליה אחר אח"כ צריכה גט משני והמיימוני פליג עכ"ל המרדכי ולקמן סימן קכ"ו יתבאר לך דברי הרמב"ם ותשובת הרא"ש שהאריך בזה וע"ש וע"ל סימן ט"ו נתברר מחלוקת הפוסקים בזה ומהרא"י בפסקיו ס"י ל"ז כתב וז"ל ומה

שכתבתי מן המרדכי דכתב פרק אלמנה לכ"ג דמי שנתפס עם האשה ואומרת שקדשה בביאה צריכה גט ואם אינו מודה לה נשבע שבועת התורה שלא הוזקק לה מעולם ואינה צריכה גט ודע לך דבמרדכי בני אוסטרייך ליתא להאי פסק ואי לא דמסתפינא אמריי דפסק תמוה הוא ועייש כי האריך וקצרתי דבריו ובתרומת הדשן סי' ר"ט כתב על אשה אחת שנתעברה מאיש אחד וכתב דאי איכא עדים שראו הבעילה חיישינן שמא בעל לשם קידושין אבל אי ליכא עדים לא חיישינן לכלום וכוי ועייש כי האריך עוד בחילוקים וכתב דאם היה הבועל חשוד על הזנות או שהיה לו אשה אחרת ליכא למיחש לקידושין והאריך שם בטעמים : ועוד דינים אלו יתבארו לקמן סי' קי"ט בעז"ה : (ב) ובתשובת מיימון סוף ספר נשים דף שי"ח דבר שסתמו כך הוא שבעל כמו דאיכא עידי יחוד דמי ועייש : (ג) כתב הר"ן דף תרכ"ו ע"א פ"ק דקידושין דאם קדשה תחלה ובא עליה אח"כ לשם נישואין קנאה דעדיף מחופה עכ"ל ובפרק המדיר דף תק"א ע"א הא דביאה אירוסין עושה היינו דבא עליה בבית חמיו אבל אם כנסה לתוך ביתו ובא עליה הוה נישואין :

סימן לד - ברכת הארוסין, ואם צריך עשרה

(א) משמע דהמקדש עצמו יברך ואין נוהגין כן אלא אחר מברך וכ"כ הסמ"ג והגהות מיימון ספ"ג דאישות : (ב) והמנהג הפשוט במדינות אלו לומר כמ"ש רבינו הטור ולחתום מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין וכמ"ש הרא"ש ודלא כהר"ן והרמב"ם פ"ג שכתבו שלא לחתום אלא מקדש ישראל ועיין בהר"ן פ"ק דכתובות : (ג) גם הרב בעל העקידה בפ"י לחומש האריך בטעם הדבר : (ד) וכ"ה המנהג במדינות אלו ועיין עוד בסמוך בדין זה : (ה) ובמרדכי פ"ק דכתובות ע"א דנהגו לברך אותה בשעת נישואין משום דמסיים בה והתיר לנו הנשואות כוי וכן נהגו האידנא דאין מארסין רק תחת החופה ואז מברכין ברכת אירוסין קודם האירוסין ואף אם מארסין אותה קודם החופה מ"מ אין מברכין ברכת אירוסין עד שעת החופה וכתב דטוב להחזיר הברכה סמוך לקידושין ולקדש תחת החופה שיהא הברכה סמוך לקידושין ומ"מ אף אם אינו חוזר ומקדשה יכול לברך תחת החופה אע"פ שקידשה מזמן קדים עכ"ל

כתב הכלבו דאם לא היה יי באירוסין הראשונים יחזור ויקדשה ביי
ויברך: (ו) ודלא כבנימין זאב סיי לייט דכתב בשם ריי דצריך לחזור
ולברך אם חוזר ומקדשה ובכלבו כתב ב' הסברות ולא הכריע וטוב לנהוג
כמייש שראה נוהגין כן: (ז) מיהו נ"ל משום הרואין יש לנהוג כן ומייש
דאם קדשה עיי שליח דנוהגין לחזור ולקדש ע"ל ריש סיי ל"ה דיש
חולקין וע"ל סיי ס"ב מדינים אלו ובמרדכי פ"ק דכתובות ד"א דמברכין
השמחה במעונו בסעודת אירוסין וע"ש:

סימן לה - דיני שליחות לקדושין

(א) וכבר כתבתי מדינים אלו סיי ל"ד וע"ש דהריב"ש חולק על
התשב"ץ: (ב) וכתב עוד הר"ן דלעיל דאם פטר העדים תחילה מן השבועה
נאמנים אפילו האשה מכחישתן והוי קדושין בודאי עכ"ל: (ג) וכתב דאם
מודה בפני ע"א לא מהני ואפילו בפני שנים צריך לומר אתם עדי ואם לאו
אלא שהודה ואח"כ אמר שאינו אמת נאמן וע"ש: (ד) ובתשובת מהר"י
מינץ כתב כדברי ראבי"ה ואפילו אב שקבל קדושי בתו ואומר ששוויה
שליח אם הם כופרים אינה מקודשת: (ה) ובתשובת הרשב"א סיי אלף
ורל"ז אב שנתן טבעת קידושין לאם הכלה ופסק דלאו כלום הוא והאריך
שם: (ו) ובנימין זאב סיי מ"ג כתב שמצא באגודה שמהר"ם הצריכה גט
ועיין במרדכי ריש האומר אימת אמרינן הוא עשה שלא כהוגן ואפקעי
רבנן לקידושין מיניה: (ז) מיהו משמע שם דאם עמדו הקרובות ונשאו
לאחרים מותר המשלח לישא אותה אשה שנשאו כל קרובותיה: (ח) ולא
משמע כדבריו בתוספות בפי' התקבל שכתבו הא דאסור בקרובות היינו
דוקא משום קנס שצוה לקדש סתם אשה משמע הא אם ייחד אשה
לשליח אין לאסור מיהו הרמב"ן חולק על טעם זה וכמו שכתב המ"מ
והר"ן: (ט) במרדכי בהגהות דקדושין דף תרפ"ד ע"א. וכתב בתשובת
מוהר"ם דאם השליח עומד בדיבורו שקדשה אז הוא אסור בקרובותיה
דשוויה נפשיה חתיכה דאיסורא מיהו אם הדר בו ואמר כסבור הייתי
שקדשתי לעצמי ועכשיו נזכרתי שקדשתי לשלוחי מותר בקרובותיה
אע"ג דשווינהו מעיקרא חתיכה דאיסורא כי הדר ביה שרי אלמא משום
חזקה שליח עושה שליחותו מקילינן ולפי"ז אפשר לישב תמיהת הרא"ש

במ"ש למטה הרי עומד וצווח כו' די"ל דהכא מיירי שחזר אח"כ ולכך מקודשת לראשון גם מה שתמה ומה נפקא מיניה כו' י"ל דודאי כי עשאו בעדים איכא חזקה שליח עושה שליחותו דלא ניחא ליה דלקרייהו אינשי רמאי דאם קדשה לעצמו מקרי רמאי לכך חזקה דשליח עושה שליחותו אבל אי לא עשאו בעדים ואמר שחזר משליחותו נאמן דליכא כאן חזקה כנ"ל: (י) במרדכי סוף התקבל כתב י"א דשליח עושה שליח ובהגהת אלפסי פרק קמא דקדושין דף תרל"ח ע"ב דאם מסר לו שטר לקדש בו יכול לעשות שליח אחר אבל אם אמר קדש באיזה כסף שתראה לא מצי עביד שליח אחר עכ"ל ומשמע שאם מסר לו טבעת קדושין הוי כאילו מסר לו שטר: ^ בדפוסים ישנים נדפס בטעות "יודע".

סימן לו - כל דיני שליחות לאשה

סימן לז - כל דיני קדושי קטנה

(א) כתב בא"ז אין קידושין תופסין בנפל ואם קידשה ע"י אביה וקידש אחר כך אחותה קידושין תופסין בה: (ב) ודבר זה יתבאר לקמן ה' חליצה: (ג) וכ"כ הר"ן פ"ק דקידושין דף תרכ"ה ע"א וכתב שאין חילוק בזה בין נערה לקטנה: (ד) ובכל בו כתב שהאב יקבל קידושי בתו עד שתבגר או מוציא ידה מחיקה ומכין אותה לקבלה: (ה) ובכתבי מהרא"י סי' נ' כי שצ"ל לה בפני העדים בואי וקבלי קידושין דהוי כשליח לקבלה דצריך עדים ובסימן מ"ט כתב שם דגילוי דעת שתקבל הקידושין לא מהני לכתחילה וכתב עוד שם סי' ל"ג אלו ששולחין בנותיהן הקטנות הכלות למקום אחר אע"ג דליכא עדים שאמר לה בפירוש קבל קדושין הואיל ואיכא עדים שמשלחה לחופה להתקדש כאילו אמר לה בפירוש דמי עכ"ל וכ"ה דכל שמכינה לקבל קדושיה הוי כאילו החזיק בידה דמי

וע"ש. כתב הר"ן פ"ק דקדושין ע"א דף תרכ"ה דכשמקדש קטנה בכסף
אומר לה הרי את מקודשת לי ואם מקדשה בשטר יכתוב בשטר הרי בתך
מקודשת לי ויאמר לה בשעת נתינה הרי את מקודשת לי וכן כשהאב
מקבל קדושי בתו בוגרת יכתוב בשטר הרי את מקודשת לי ויאמר לו
בשעת נתינה בתך מקודשת לי ומ"מ נראה מדברי הר"ן שם דאם שינה
בדברים אלו הוי מקודשת וכ"ה דאם קדש קטנה ואמר לו הרי בתך
מקודשת לי הוי קידושין דאע"ג דנותן לה הקדושין היא במקום אביה
עומדת ושייך לומר בתך מקודשת וע"ש: (ו) וע"ל סי' נ"ו בסופו מ"ש ב"י
בשם תוספות ריש האיש מקדש ובמרדכי שם כתב דמאחר דהאידינא אנו
מעוטי עמים חיישינן שמא יקדמנו אחר: (ז) בתשובת בר ששת סי' קצ"ג
מעשה באחד שגירש אשתו ונתן לה ב' בנות והתנה עמה שהיא תטפל בהן
ולזונן ולהגדילן ולהשיאן וכן עשתה שעמדה וקדשן ובא האב ומיחה
ופסק דזה הוי כשליח לקבלה ובעי עדים ולכן אי הוה עדות שפסק עמה
להשיאן כשיגדלו והיא קדשה אותן בקטנותם קדושיה בטלין דהא לא
עשאה שליח רק לקדשם משיגדלו אבל אי לא אמר רק להשיאן ולהגדילן
אין הכוונה להשיאן אחר שיגדלו אלא תרי מילי נינהו לגדלן ולהשיאן
לחוד ולא הוי קפידא להשיאן דוקא משיגדלו וע"ש שהאריך בזו: (ח)
אבל מדברי הרמ"ה והרא"ש לא משמע דשתיקה כהודאה דמי ובתשו'
בר ששת סי' קצ"ג כתב ב' הסברות וכתב עוד דאם מיחה האב פעם א'
מיד נתבטלו ואינו מהני אם נתרצה אח"כ והאריך שם בחילוקים אלו
ועיין במהרי"ל בתשובות סי' נ"ב: (ט) וכתב מהרי"ק בשורש ל' דאפי'
נתרצה האב לא הוי קדושין אלא משעת שמיעה ואילך וכדברי הרמ"ה
וכתב דה"ה אם לא נתרצה האב אלא שתק וגדלה הבת ונתרצית הוי
קידושין ואפי' לא ידענא שנתרצית בפירוש אלא שתקה משגדלה ולא
מחתה גדלה קדושיה עמה וצריכה גט וכן אם הלך אביה למדינת הים
וקדשה אחיה ואמה וגדלה צריכה גט לכ"ע וע"ש שהאריך בזו וכ"כ
מהרי"ו וע"ל סי' מ"ג שכן כתב הטור. ובתשובת הרשב"א סימן אלף רי"ט
משמע דלא אמרינן שגדלה קדושיה עמה אח"כ בעל לאחר שגדלה וע"ל
סי' ל"א ולקמן בסימן זה כתבתי עוד מזה ומשמע במרדכי פ' האיש
מקדש הא דמהני רצוי האב היינו דאמרה כן לשליחותיה של האב כוונתי
אבל אם אמרה בהדיא שלעבור על רצונו של האב כוונה להפקיע עצמה
ממנו אע"פ שנתרצה אח"כ לאו כלום הוא עכ"ל. והר"ן פ"ב דקדושין ע"ב
דף תרמ"א דיש להחמיר ולאוסרה עליו ואין כן דעת הרא"ש ואף הר"ן
לא קאמר אלא כ"ז שהאב חי אבל כשמת אין לאוסרה: (י) וכתב
בתשובת בר ששת סימן קצ"ג דאפילו למאן דאוסר על בעלה היינו דוקא

דלא ידע האב שקדשה עצמה אבל אי ידע ליכא למיחש שמא יקדשוה לאחר להכשילה ובתרומת הדשן ס"י י"ח משמע דנקטינן כדברי השאלתות: (יא) ובתשובת בר ששת ס"י קצ"ג דאפי" בא האב ומיחה אפי"ה ביאתו לאו ביאת זנות ומותר לקיימה עד שתגדיל אלא שאם מקדשה אב לשני צריכה מן השני גט ונ"ל דאז צריכה לצאת ג"כ מן הראשון וכמש"ל ס"י ל"א לענין ספק קדושין: (יב) כתב הרשב"א ס"י אלף רל"ו דקדושין שאין מסורין לביאה כופין אותו לגרש: (יג) נראה דמיירי דהמקדש תלה הדבר בדעת האב שכל שיחפוץ בה האב אחד מבנותיו תהיה מקודשת לו ולכן מיקרי כה"ג קדושין שנמסרו לביאה ולכן אם אמר האב לזו נתכוונתי נאמן אבל בלא"ה בוודאי הוי קידושין שאינן מסורין לביאה ובזו מסולק תמיהת ב"י על דברי השאלתות והניח התמיה בצ"ע: (יד) וכתב הר"ן פ' האומר דף תרכ"א ע"א ומיהו אם היה שם ע"א ומעיד שהוא קדשה נאמן: ^ בדפוסים ישנים "יודע".

סימן לח - המקדש על תנאי וכל דיני תנאי

(א) ובסוף כל הגט הניח הדבר בספק כתב הר"ן פ' מי שאחזו דף תקצ"א ע"א ד"א דלא בעינן תנאי כפול ולא הן ללאו בגיטין וקידושין: (ב) וכ"ה במרדכי פ' מי שאחזו ע"א דף תרי"ד כתבו הגהות מרדכי דכתובות דף תקמ"ט ע"ב דוקא דבר התלוי במעשה צריך שיתקיים התנאי אבל דבר התלוי בדיבור לא אלים כולי האי שיתקיים אם לא יתקיים התנאי עכ"ל: (ג) וכתב הר"ן פרק מי שאחזו ע"א דף תקצ"א דאם אומר לאו קודם להן וחזר אח"כ ואמר לאו הוי תנאי מעליא כתבו הגהות מיימון פ"ו דאישות אומר ר"י אם אדם אומר סתם שיהא תנאי זה כתנאי ב"ג וב"ר יכול להיות שמועיל בלא כפילת התנאי ובח"מ ס"י רמ"א כתב בתשובת הרא"ש דבכה"ג הוי תנאי מעליא: (ד) וכ"כ הר"ן פ' מי שאחזו ע"ב דף תקצ"א ועיין בח"מ ס"י מ"ח תשובת הרא"ש מזו: (ה) וכ"כ בפי האיש מקדש ע"א ד' תרמ"ד: (ו) עיין בהר"ן פ' האיש מקדש דף תרמ"ג ודף תרצ"א ובמרדכי פ' מי שאחזו שהאריכו שם בדיני תנאי וכתבו התוספות והביאם המרדכי ריש מי שאחזו והאשר"י פרק י"נ דלגבי ממון לפעמים סגי בגלוי דעת אף בלא תנאי ולפעמים אף גלוי מילתא לא צריך וע"ש

כיצד וכ"ה בהגהות מיימון פ"ו דאישות ועיין בזו בח"ה סימן ר"ז ולקמן סימן קמ"ד כל דיני תנאי : (ז) כתב המרדכי ריש הכותב הא דמתנה על מ"ש בתורה בדבר שבממון תנאו קיים היינו דוקא שאמרו בדרך תנאי אבל אם רוצה להפקיע תנאו בטל וע"ש ובע"א דף תקי"ן בהגהות שם דהא דתקון רבנן הוי כמו שכתוב בתורה : (ח) וכ"פ הפוסקים דלא כהמרדכי שכתב פ' השוכר את הפועלים דאף בעונה תנאי קיים דאשה יכולה למחול על העונה וע"ל ס"י קי"ח מדין המתנה על מ"ש בתורה : (ט) ועיין לקמן ס"י מ' : (י) ועיין בדבריהם שהאריכו בדינים אלו וכתבו שיטות אחרות בזו : (יא) וכתב בתשובת ריב"ש ס"י י"ד דאם היה האב חוץ למקומו במקום אחר ושמע שם ולא מיחה וכשבא לביתו מיחה לא הוי מקודשת דמאי אהני ליה אם היה מוחה במקום אחר לפיכך שתיקה דלשם לאו כלום הוא אא"כ נתרצה בעיר וע"ש שהאריך : (יב) וכן הוא מבואר בדברי הרא"ש דס"ל דע"מ שירצה ר"ל ע"מ שישתוק ולכן אני תמה על דברי ב"י דכתב דשיטת רבינו אינו כשיטת הרא"ש : (יג) ובהגהת אלפסי ע"א דף תרמ"ג פ"ב דקדושין הרי את מקודשת בדינר של כסף ונמצא זהב אינה מקודשת שיש אשה שצריכה כסף בשעת קידושין אבל אמר דינר זה אחד ונמצא שנים הוי מקודשת דאחד בכלל שנים עכ"ל וע"ל ס"י ל"א מדין המקדש בטבעת כסף ונמצא זהב או להיפך : (יד) וכתב המרדכי ריש מי שאחזו ע"ד דף תרי"ג דאין חילוק בין אומר בשעת התנאי מעכשיו או לא אמר מעכשיו : (טו) כתב הר"ן פ' האומר ע"א דף תרמ"ט בשם הרמב"ן ז"ל היכא דלא ידענו אם קיים הבעל התנאי או לא כל תנאים שהוא מתנה עמה שהם תנאים שלו בלבד כגון שאומר ע"מ שאלך למקום פלוני אם אמר עשיתי והיא אינה יודעת הוא נאמן וא"צ עדים ואם אמר לא קיימתי התנאי נאמן וכל תנאי שהוא תנאי שלה היא נאמנת כל זמן שאינו מכחישה וכל תנאי שבינו לבינה כגון שאתן לך מאתים או תתן לי מאתים כלל גדול המע"ה לפיכך בקדושין היא נאמנת ובגירושין הוא נאמן לאוסרה עכ"ל הרמב"ן ונחלקו עליו האחרונים בכל תנאי שהוא בקום עשה אעפ"י שתלוי בו לבד אינו בדין שתהא מקודשת עד שיביא ראיה שקיים תנאו ומיהו בתנאי שהוא בשב וא"ת כל אחד נאמן כשאין חבירו מכחישו אבל במכחישו לא חיישינן שמא בטלו עכ"ל. וכ"כ ר' ירוחם בשם הרמ"ה כדברי הרמב"ן וכתב עוד הר"ן שם אע"ג דבטל התנאי והוי קדושין מ"מ התנאי הוי כמלוה עליו וצריך לשלם אחר כך כגון אם אמר ע"מ שאתן לך ר' זוז תוך זמן זה וכנסה סתם הוי קדושין והמעות צריך לשלם לה כחוב בעלמא ומיהו אם אמר נתתי נאמן אפי' תוך הזמן ואחרים אומרים דתוך הזמן אינו נאמן עכ"ל. כתב הרשב"א ס"י תתקע"ו

בהתנו שאם לא יהא לאשה ולד של קיימא שיחזור הנדוניא ופסק דהואיל וכבר זכה הבעל אלא שהתנו שאם לא יהא לאשה ולד אזי יחזור על יורשי האשה להביא ראיה שלא היה ולד ואם התנה שהנכסים יהיה של האשה אא"כ יהא לה ולד של קיימא אזי הנכסים בחזקת האשה ועל יורשי הבעל להביא ראיה וע"ש וכתב עוד בתשובה סי' תתק"ט שאם התנה שכ"ז שירצה יקיים המתנה זו ע"מ שיאמר אין משמע וכן בכל תנאי וע"ש עוד האומר לחבירו הרי לך אלף זוז כ"ז שלא ארצה ליטלם ונפטר ולא נטלן אם יורשין יכולין ליטלן וע"ש וכתבתי דינים אלו כאן שנוכל ללמוד מהן לענין קדושין :

סימן לט - המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ומומין, ועל מי להביא ראיה אם נמצאו,

(א) וכן נראה דעת רבינו בעל הטור דכתב באשה חשובה צריכה גט ובאינה חשובה מקודשת : (ב) ובהגהות אלפסי החדשות ע"א דף תק"ה פ' המדיר משמע דאף בקידוש ובעל ע"ת הוי מקודשת מספק ול"נ כן מדברי הר"ן ושאר הפוסקים : (ג) ואע"פ שפשוט למר לדידי מיבעיא לי דל"ד לזיעה כלל דאף אם מנגכת עצמה אינה יכולה להעביר כל הזיעה ממנה בלא רחיצה ואפשר דאף בשעת תשמיש תחזור ותזיע משא"כ במשתנת בשעת השינה דאם תעמוד ממטתה הרי עבר ממנה לגמרי בעת התשמיש דהא כל אשה בלא משתנת מלא' צואה אלא שהכל רצין אחריה ולא מקרי מום ומה לו לבעל אם משתנת במטה בעת השינה מאחר שאינו עמה אז במטה מאחר שאינה משועבדת לו לזה ע"כ נראה דל"ד לזיעה אבל מ"מ נראה דמום גדול הוא מה שלא תשכב עמו במטה דאע"ג דאינה משועבדת לו מ"מ לא יהא אלא כנדר שבינו לבינה דמבטלין קדושין כמו שנתבאר ריש סי' זה ומיהו אפשר דנדר שבינו לבינה אינו מבטל הקידושין אלא בדבר שמשועבדת לו כמו בנדרה בטולה אני מן היהודים וצ"ע : (ד) וכתב מהרי"ק שורש ק"ה דלאחר ל' יום אינו נאמן לומר שלא בא עליה דכולי האי לא מוקים איניש אנפשיה עכ"ל ועוד האריך וע"ש :

סימן מ - דין המקדש לאחר זמן, כגון לאחר שתלד ודומיו

(א) והרמב"ם כי דאפי' הניח השני אח וזקוקה לו ליבם אפי' צריכה גט מראשון עכ"ל כתב הר"ן ריש האומר המקדש אשה ללי יום מקודשת לעולם ומדברי הרמב"ם נראה דוקא כשמקדש בכסף אבל בשטר לא ולא נראה וכו': (ב) וז"ל שם דלמאן דמצריך גט מכולן יכול לגרשה מיד ולמ"ד דא"צ גט מן האמצעי אינן יכולין לגרשה עד שיגיע הזמן שתלו בו התנאי וע"ש הטעם: (ג) וכי דאפילו אם אמר נתכוונתי שהקידושין יהיו חלין מעכשיו אינו כלום דדברים שבלב אינן דברים עכ"ל וע"ש שהאריך:

סימן מא - דין המקדש שתי אחיות, או הרבה נשים והיו בהם נכריות.

סימן מב - אין מקדשין אלא לרצון האשה ובפני שני עדים

(א) וכן איתא תשובה זו בהגהות מרדכי דקדושין דף תרס"ב ע"ב וכבר כתבתי מקצת תשובה זו לעיל סי' ל': (ב) וכ"כ מהר"ם פדוה בתשובה סי' ל"ז ודלא כדכתב בסי' ל"ב דאף בהכהשה יש להחמיר ובהר"ן פ"ב דכתובות דף הע"ה ע"ב כתב דע"א אינו נאמן במכחישתו אבל בשותקת חיישיי שמא נתקדשה בפני ב' וע"ש: (ג) וכ"ה בהדיא בהר"ן פ"ב

דכתובות דף תע"ח ע"ב ועיין במהרי"ל ס"י ע"ד שהאריך בזו ולקמן סוף סימן מ"ז: (ד) וכתב מהר"ם פדוה ס"י ל"ב בתשובותיו הא דאע"פ ששניהם מודים לא הוו קדושין אם הכמין עדים היינו דוקא דאמרה ששחקה בו אבל אי אמרה להד"מ הוה קדושין ושוב אינה נאמנת לומר ששחקה בו וע"ש כתב המרדכי ע"ד דף תרס"ב פ' האומר בשם רא"ם דהיכא דע"א מן העדים לא ראה הנתינה ממש אין לבטל בכך הקדושין דאם עד רואה דבר מוכיח יכול להעיד כאילו ראה גוף המעשה אמנם בתשובת הרשב"א ס"י אלף קצ"ג כתב אע"ג דאיכא הרבה אומדנות המוכיחות אין כאן כלום עד שיראו העדים הנתינה ממש וכ"ה בתשובת מוהר"ם ובתשובת מיימוני סוף ספר נשים ומייתי לה המרדכי סוף המגרש על אחד שזרק קדושין לאשה והעדים לא דאו אם נפלו הקדושין לתוך חיקה ופסק דאינה מקודשת ודאי אי הוה עדים שזרק לה קדושין לתוך חצרה וראו שהגיעו הקדושין כנגד אויר החצר אע"ג דלא ידעו אם נפלה לתוך חלל המחיצות הויא מקודשת אבל בנדון זה כיון שזרק מרחוק דילמא לא מטו לתוך חיקה וגדולה מזו נ"ל דאפילו חזו סהדי שנכנס עמה לקדשה בסוף בכסף ולא ראוה שקדשה אינה צריכה גט כיון שלא חזו ממש שקידשה דדוקא בביאה אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה משום דאיכא למימר אש בנעורת ואינה שורפת ועוד שלבו גס בה ועוד שא"א לראות כמכחול בשפופרת דגנאי הוא ולכך בעדי יחוד תלינן דודאי בא עליה אבל כאן דילמא לא נפל לחיקה כו': (ה) וכ"כ נ"י סוף יבמות: (ו) וע"ל סימן י"א ובח"מ ס"י ל' מדין דרישת וחקירת עדים ושם אי מצטרפים עדים בדבר איסור אם לא ראו המעשה כאחד רק בזא"ז: (ז) וכתב דא"צ גט כ"ז שלא נתקיים השטר כתקונו וכ"כ הרשב"א סימן אלף רי"ו ובסוף אלף ר"ט כתב דאפילו נתקיים השטר לא מהני לענין קדושין עד שיבואו ויגידו בפניהם שנתקדשה בפניהם או שהאשה צותה לכתוב השטר וע"ש וא"כ דברי מהרי"ק דחויים מאחר שלא ראה דברי הראשונים כזה כמו ששמע שם מדבריו שלא ראן ואם ראן היה חוזר בו: (ח) וכ"ה בתשובת מהר"י מינץ ס"י י"א להחמיר בפסולי עדות דאורייתא משום דחיישינן דילמא חזרו בתשובה וכו': (ט) וכן מהר"ם פדוה ס"י ל"ז כתב דליכא למיחש להכי וכ"ה בתשובת בר ששת ס"י י' דכתב עוד מוהר"ם פדוה ס"י ל"ז דאף לדברי רש"י דוקא שהאנוסים שקידש בפניהם חזרו אח"כ בתשובה ואז חיישינן שגם בתחילה הרהרו תשובה בלבם אבל בלא"ה לא חיישינן כו' וריב"ש בתשובה ס"י י"א כתב שצריך חקירה איזה אנוסים פסולים או כשרים דמי שיוכל להמלט על נפשו ולא עשה פסול אבל מי שאינו יכול לברוח או שממתין להוציא ג"כ

בניו הקטנים אע"ג דלא שפיר עביד דאח לא פדה יפדה איש וגוי מ"מ
שוגגין הם גם בצינעה שומרים כל המצות רק בפרהסיא עוברים מפני
הסכנה כו' וע"ש :

סימן מג - אין קדושין לקטן, ודיני קטן וקטנה אם הגדילו

(א) ובמרדכי ריש הבא ע"י דאע"ג דקטן הוא מ"מ אין ביאתו ביאת זנות
הואיל ונשאה דרך נשואין ומותרת לעמוד אצלו וכן משמע באשר"י
והתוס' פרק האיש מקדש וכתב הרא"ש בתשובה סי' ל"ה קטן שהגיע
לשנותיו וקידש אשה ולא ידענו אם הביא ב' שערות הוי קדושי ספק ואם
בדקוהו אח"כ ונמצאו ב' שערות אמרינן דמשעה שהגיע לשנותיו הביאן :
(ב) ובהגהות אלפסי ריש מי שהיה נשוי ואם לא כתב לה כשהוא קטן
כשיגדיל א"צ לכתוב לה אלא מנה דהא משהגדיל בעולה היא עכ"ל: (ג)
וכתב נ"י פרק חרש דיש רשות לב"ד לפסוק על הקטנה בנדונייתה ובכל
צרכיה לבעל ההגון לה מידי דהוי אחיה ואמה ולא עוד שיכולין להתנות
על נכסיה שאם תמאן תפסי נדונייתה דכל שהוא לתקנתה ולטובתה יש
להן רשות בנכסיה אבל קטן שאין לו נישואין אין לב"ד רשות על כך
עכ"ל: ^ כנראה צריך לומר "פירותיה".

סימן מד - קדושי חרש שוטה וקטן, עריות וחיבי לאוין

(א) וכתב מהרי"ק שורש פ"ד דמי שיש לו אשה כבר וקידש עוד אחרת
הויא מקודשת אע"פ שעבר על חר"ג ופשט הוא וע"ל סי' ל"ה: (ב) וכ"כ
המרדכי סוף החולץ ע"א ופסק מומרת שהיה לה בן בעודה כותית ואותו
הבן קידש אשה צריכה גט וע"ל ס"ס כ"ז מומר שנשא אשה מומרת מה

דינו וע"ל סי' מ"ה מדין אונס שקידש לפני אונסין: (ג) וכ"ה דעת הר"ן
פ"ק דקדושין והאריך בזו: ^ בדפוס ישן "לה". ^ הראשון בטית סגולה
והשני בטית קמוצה.

סימן מה - שחוששין לסבלונות ולכתבה

(א) ומסיים שם ולפי ר"ח יש לחוש אפי' בכה"ג עכ"ל וכ"כ מהרי"ק שורש קע"א דאין לחוש אלא היכא דנותן לה סתם או אומר בשביל אהבה וחיבה אבל אמר לשם דורון ליכא למיחש אע"פ שאומר שהחתן שולח להכלה כתב המרדכי ס"פ האיש מקדש והיא תשובת מהר"ם בתשובת מיימוני סוף הלכות אישות סי' ד' דאפי' שולח לה הסבלונות לאחר זמן רב אחר ששידך אפי' יש לחוש לקידושין וכ"מ מדברי התוס' והאשר"י: (ב) וכ"פ מהרי"ק שורש קע"א הלכה למעשה וכ"כ הריב"ש וכ"מ בתשובה מוהר"מ פדוה סי' כ"ה (ג) מיהו כ' שם דיש חולקים בזה וס"ל דנאמנים וכ"כ הריב"ש סי' ה' דהיכא דהוא אמר שלא שלח לשם קדושין נאמן ע"ש ולקמן כתב ב"י בפשיטות דאין נאמנים ומוהר"מ פדוה סי' נ"ח כתב דאף למ"ד דאינו נאמן דוקא לאחר ששלח הסבלונות אבל קודם נתינה פשיטא דנאמן לומר שאינו נותן לשם קדושין עכ"ל. וכבר כתבתי בשם הר"ן דזה לא מהני רק לפרש"י אבל לפר"ח יש לחוש אף כשאומר דאינו נותן רק לסבלונות: (ד) דברים אלו צ"ע דאי מיירי שלא היה שם עדים בשעת שלוח סבלונות מ"מ עדיין איכא למיחש לפר"ח דלמא קדשה קודם לכן בעדים ואי מיירי דאיכא עדים ג"כ שלא קדשה קודם לכן אי"כ אפי' באתרא דמקדשי והדר מסבלי נמי ואפשר ליישב דר"ל שלא היו עדים שם בין השידוכין לסבלונות וא"כ ליכא למימר דלמא קדשה כבר וגם הוא באתרא דרובא מסבלי והדר מקדשי אי"כ ג"כ ליכא למיחש דלמא קדשה בסבלונות אלו לפי פירש"י דלא חיישינן למיעוטא כנ"ל ליישב דבריו אבל גם זה אין נראה דדלמא הלכתא בזה כר"ח דחיישינן למיעוטא וחיישינן לסבלונות כפרש"י כי אין הדינים תלויים זה בזה ונוכל להחמיר בשתייהן וכ"נ דברי הפוסקים וכן נ"ל: (ה) וכ"כ שם סימן קע"ב והאריך שם בזה וע"ש כתב עוד מהרי"ק בשורש קע"א הא דחיישינן לסבלונות היינו דליכא גילוי דעת שלא קידש אבל במקום דאיכא גילוי

דעת דלא נתקדשה עדיין איכא למימר דלכ"ע לא חיישינן כגון זה שנוהג בין הלועזים לשגר תמיד דורון לכלה מן החתן תיכף אחר עשיית הקנין וכן נהגו הראשונים חסידים ואנשי מעשה ולכן נראה דאי אפשר לחוש לסבלונות אלו כו' כתב מהרי"ק בשורש כ"ח דאם ידעינן שלא קדשה קודם הסבלונות ושלח לה הסבלונות בפני ע"א אין לחוש כלל לא לפר"ח ולא לפרש"י דאע"ג דיש מחמירין בקדושין בע"א מ"מ בסבלונות אין להחמיר דאין מוסיפין חומרא ועוד שיש הוכחה דלא כיון לקדושין מאחר שלא שלח עם ב' עדים כדרך המקדשין וכ"ה בשורש ק"א וכ"כ בשורש קע"א אמנם בתרומת הדשן סי' ר"ז כתב דאם היה השליח בעדים אע"ג דהנתינה לא היתה בעדים איכא למיחש לפרש"י וב"י כתב דלא נראין לו דברי בעל ת"ה וכ"כ הריב"ש והר"ן עכ"ל: ועיין בזה בתרומת הדשן שהביא הרבה גאונים המחמירים בזה וכתב עוד בשורש קע"א הא דאזלינן בתר גילוי דעת כגון מקום שנהגו שאין הכלה מקבלת הקידושין בעצמה דאז הדברים מוכיחים שלכך נוהג שלא תקבלם היא בעצמה כי היכי דלא תיהוי הסבלונות חשש שהן עצמן קידושין גם ליכא למיחש שמא קדשה כבר דאם כן למה לא קבלה בעצמה הסבלונות אמנם בתרומת הדשן סי' ר"ז כתב דאפילו בכה"ג איכא למיחש לקדושין ועוד האריך בדין סבלונות וע"ש שמאריך בחילוקים ע"כ בשורש קע"א דבמקום שנוהגים לקדש תחת החופה ולברך ברכת האירוסין אין לחוש לסבלונות דא"כ קידש ע"י שליח ואסור לחזור ולקדש וכ"מ ועוד כתב שם דאם שולח סבלונות בשבת אין לחוש דאסור לקדש בשבת כתב מהרא"י בפסקים סי' רנ"ו דאפילו היכא דחיישינן לסבלונות היינו היכא דידעינן בשליחות הסבלונות אבל קלא דסבלונות פשיטא דאין להחמיר כולי האי עכ"ל: (ו) וכ"כ מ"מ פ"ג דאישות: (ז) וז"ל בתרומת הדשן סי' ר"ז ובפסקיו סי' ע"ד כ' אע"ג דבזמנים הללו כ"ע מסבלי והדר מקדשי מ"מ אין לסמוך ע"ז לבד אם לא שיש עוד צד אחד להתיר כו' וכ"מ במהרי"ק שורש ק"א וצ"ע שם וכתב מהרי"ק שורש קע"ט דאפילו במקום דמיעוט מקדשי והדר מסבלי דחיישינן דוקא לכתחלה אבל אם נשאת לא תצא ולכן אין להחמיר בספיקא וכו': (ח) ומשמע מדברי הרשב"א סי' אלף ק"פ וקפ"ט דאין חילוק בין שולח סבלונות לבין נתן לה החתן הסבלונות בעצמו וכ"מ מדברי הר"ן פ"ק דקדושין ולא כדברי הגאון מוהר"ש זצוק"ל בתשובה בענין הסבלונות שחילק בהכי:

סימן מו - דיני קלא בקדושין, ואם מבטלין הקול

(א) וכתב המ"מ ספ"ט דאישות גרסינן בירושלמי ר' יוחנן אומר נבדק השם ונמצא מפי נשים מפי קטנים בטל השם רב אמר לא התירו אלא עד מפי עד בלבד עכ"ד: (ב) וכתב דכל היכא שלא הוחזק הקול בב"ד אע"פ שאומר שקדשה בפני פלוני ופלוני והם במקום קרוב ויבואו בקרוב תוך יום או יומים אין חוששין למנוע אותה מיד להנשא וכ"כ ב"י בשם הרשב"ץ ולא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין ולא חלקו בין מקום קרוב למקום רחוק ומיהו הכל תלוי ומסור לדיינים יראי השם אם יראו להם שיש ממשות בדבר ויכולים ב"ד להחרים על מי שטוען דברים שאינם וכ"כ הרשב"א ס"ס מ"ב: (ג) וכ"ה בהגהות מרדכי דגיטין ע"א דף תרי"א שהרי כתב שם מעשה בא' שגירש אשתו ונשאת לאחר וקודם הנשואין הוציא קול שכדת משה וישראל כתב ברי"ש וכשבא לחופה לא רצה ליהנות מן החופה וכפאו ר"ת לתת לה גט כשר דכל קלא דקמי נישואין יש לחוש אפילו ידוע שלא ימצא אמת ורצה ר"ת להוציא מן השני שנשאה לאחר הקול עד כאן לשונו וצ"ע שם למה יש לחוש במקום שידוע שלא ימצא אמת ואפשר דר"ל דידוע שלא יתברר וימצא אמת ומ"מ א"א לברר ג"כ שהוא שקר אלא נשאר הקול כמו שהיה אבל אם אפשר לברר שהוא שקר ודאי מבטלין קלא כמו שנתבאר ועיין במהר"ל סי' ע"ד וצ"ו מדין ספק קידושין שהאריך בזו: (ד) ועיין לעיל סי' מ"ב מה שכתב ב"י בשם תשובת הרשב"א והרשב"ץ ולא נראה חלוק זה דא"כ כל אשה תאסר עצמה על בעלה בכה"ג ואפי" באשה שאמרה טמאה אני לך אינה נאמנת דחיישינן שמא נתנה עיניה באחר כ"ש אם אמרה שנתקדשה לאחר דאינה נאמנת אלא שאני הכא דהוי קצת קול מעיקרא לכך כתב הראש דאילו הודית אף לאחר נשואין משוית נפשה חתיכה דאיסורא ותצא בלא כתובה כנ"ל ותמהני על ב"י שהרי לקמן איתא ס"ס מ"ח בהדיא שלא כדבריו: ^ כלומר תשובה נוספת מהרא"ש.

סימן מז - עדים המכחישין זה את זה בקדושין; או היא אומרת: נתקדשתי, וחזרה

(א) כתב בר ששת סיי תק"ד דאף מקום שהיא נאמנת ואעפ"כ ראוי לחוש ולחקור אותה היטב למה אין הגט בידה ולראות אם יש ממש בדבריה אם לאו עכ"ל:

סימן מח - אמר לה קדשתיך, והיא אומרת: לא, או להפך

(א) ובמרדכי בהגה"ה דקדושין ע"ד דף תרס"ד תרי"ב דכשנותן גט נאסר בקרובותיה אע"ג דאינו מודה בקדושין מ"מ אם הוא אומר קדשתיך והיא אומרת לא קדשתי וכפאו לגט משום חשש הנמנע לנשאה אפ"ה אינה נאסרת בקרוביו וע"ש הטעם: א צ"ל "לאחותה".

סימן מט - קדש אחת מחמש נשים וכל אחת אומרת אותי קדש

(א) ואפילו להחמיר לא הוי תוך כדי דיבור כדיבור בקדושין וכ"מ :

סימן נ - מתי חוזרין הקדושין והסבלונות, ודיני קנסות

(א) כ' בתשובת מהר"ל ס"י ס"א הא דקידושין אינן חוזרין קבלתי מפי מורי היינו דוקא בארוסה וטעמא משום שלא יאמרו קידושי מעות היו כדאי בגמי אבל בנשואה דליכא למיחש להכי הקדושין חוזרין וכן דן הלכה למעשה כו' וע"ש: (ב) ודוקא קודם אירוסין אבל אחר אירוסין נסתחפה שדהו ודוקא בודאי קידושין אבל בסבלונות אף במקום דחיישינן להו יכול למימר אינה מקודשת לי ולא בעינא ופטור מן הקנס עכ"ל: (ג) וכתב עוד באותה תשובה ואפילו תאמר שהיה יכול לפייסה במעות לא כן אפילו התנה שאם תסרב שיפייסה כדאמרינן בגיטין אטו תרקבא דדנרי בעי למיתן לה ולא תשיבני שהיה לו מתחלה להתנות שאם תסרב שיהא פטור לא היא דאונס דלא שכיח היא דכל הבנות מתרצות למי שירצה האב או הקרובים ואפי' שכיח ולא שכיח לית ליה לאתנווי ויש טענת אונס עכ"ל: (וע"ל בסי' קל"ד בתשובת הרא"ש דמשמע דאף באב דינא הכי וע"ל גם בי"ד ס"י רנ"ב גבי נדרי אונסין כתבתי מדינים אלו) ועיין במרדכי פ"ק דב"מ דף קל"ה ע"ג בא' שפסק על בתו שתנשא לאיש ומת והיא נשאת לאחר אם בניו פטורים מן הקנס ובח"ה ס"י ר"ט כתבתי תשובה זו ע"ש ועיין במרדכי שם דיש לדקדק באותה תשובה דלא כדשב"א דלעיל דחשיב ליה כאונס מה שהבת אינה רוצה וע"ש גם בפרק מי שמת דף רכ"ה ע"ד תשובה בזה וע"ש ס"י נ"א האב שפוסק בקנס לתת לבתו סך לנדן עם שמעון ומת אין בניו צריכין לקיים וע"ל בהגהות מרדכי דיבמות פרק החולץ ע"ב משמע דיש חרם הקהילות על מי שחוזר בשידוכין ואין לו היתר אלא בהתרת הרבה אנשים או שיפטרו זה את זה וע"ש: (ד) וכ"ה בתשובת בר ששת ס"י קע"ז עוד האריך בזו וע"ל ס"י ע"ה מדינים אלו וע"ל ס"י ל"ח תשובת הרשב"א אם שיעבדו עצמן שאם ימאן אחד יתחייב בקנס כיצד משמע לשון ממאן ועיין בח"ה ס"י י"ב דאף אם נותן הקנס מחוייב לקיים הקניין שקבל אם אינו קניין דברים וע"ש: (ה) ודלא כהרמב"ם שכתב פי"א מה' מכירה דאף בשידוכין יש בהן משום אסמכתא ועיין בח"ה ס"י ר"ז הארכתי בזה כתב עוד מהרי"ק שורש כ"ט דאפי' לא עבדי קנס אפי"ה קרוב הוא בעיני דחייב לשלם לו דמי בושתו דלא גרע מביישו בדברים שהוא פטור אלא שאין גובין אותו בזה"ז מיהו אם תפס או שאגידא ביה משום חשש קידושין יכול לעשות ואין כופין אותו לגרשה כו' כתב עוד מהרי"ק ס"י קל"ד דוקא קנס שעושין בשעת שידוכין גובין מטעם ביוש אבל אם עשו קנסות בנישואין אותן קנסות הויא אסמכתא ולא גביא וע"ש: (ו) וז"ל על דבר שכר שדכנות נראה לפום ריהטא דאין לו זכות לתבוע אלא עד גמר נישואין לכן נוהגין בגבולנו שאין גובין שום שכר שדכנות אא"כ יגמרו הנישואין ובגליל העליון נוהגין

לגבות מיד ואין להקשות לפי מנהגינו מד' א"ז דכתב דמיד שנתפייסו גמר השדכן פעולתו דא"ז לא מיירי אלא היכא דאתני בפירוש בע"מ שיתפייס ולכן מיד שנתפייסו גמר פעולתו אבל בסתמא לא עכ"ל. ונראה דאם חזרו אח"כ אם צריכים לשלם לשדכן תולה נמי בדין זה כי במקום שנוהגין לשלם מיד א"כ ס"ל דמיד נגמר פעולתו וצריכין לשלם לו ובמקום שנוהגין שלא לשלם מיד אם חזרו א"צ לשלם לו כנ"ל ובמרדכי פרק הגוזל בתרא דף ל"א ע"א דאם בעה"ב אמר לשדכן דלא היה שדכן שלו ולא שכרו י"א דאין בעה"ב צריך לישבע ומור"ם פסק דצריך לישבע והכי נקטינן וכמו שיתבאר בח"ה סי' פ"ז דמשביעין היסת בכה"ג עוד כתב המרדכי פ' הגוזל הנזכר דאם השדכן אומר ששכרו על תנאי כך וכך והוא גמר תנאו ובע"ה אומר שלא שכרו לכך אלא לכך ישבע הבע"ה ויפסיד השדכן מה שהוציא כי כן דרך השדכנים כו' ועיין בח"ה סי' רס"ד הארכתני בדין שדכנות אי היה לו ב' שדכנים לאיזה צריך לשלם ואי נדר לשדכן הרבה אי צריך לשלם לו כל מה שנדר או די לו בשכרו וע"ש גם בח"ה סי' קכ"ה בדיני סרסראות איזה סירסור נוטל השכר המתחיל או הגומר :

סימן נא - דברים שנקנו באמירה אם נתנו לכתב

(א) אבל לא משמע כן במרדכי פרק הנושא ע"ג דמשמע דלא מהני נשאו ועיין בהר"ן ריש אע"פ דמשמע דס"ל כדברי המרדכי אמנם לקמן סי' ס"ו כתב הטור כדעת הרמב"ם וע"ל עוד כתב דוקא התנו אבל אי לא התנו כן אלא שעשו כן מעצמן הוי כשאר חוב דעלמא ולא מיקנו באמירה עכ"ל : **(ב)** כתב המרדכי פרק הנושא בשם הר"ם דוקא מה שפסק בדבר התלוי בו בזה יש בו ממש אבל אם פסק לבנו דבר התלוי בבנו כגון ללכת אחריה למקום פלוני או כל כה"ג אין פסק הקידושין שלו לא מעלה ולא מוריד כמו על אדם אחר ושמא נתרצה הבן לא אמרינן וכו' וכ"ה בתשובת מהר"ם בפרק מי שמת ובמרדכי דף רנ"ה ע"ד והאריך שם בזו ועיין תשובת מיימוני ס"ס נשים סי' כ"ח שהאריך בזה הרבה כתב בר ששת בתשובה סי' קכ"ט דברים הנקנים באמירה או שקיבל האב קנין ומת האב החתן גובה הכל כמו שפסק ואי קנו מידו או שהיה שטר כתוב ע"ז

גובה אפילו ממשעבדי ועוד האריך וע"ש ועיין בזה בתשובת מהרי"ל סי' ע"ה ולקמן סי' ע"ז לא משמע כן: כתב מהרי"ו בתשובה סי' קמ"ג אם כתב בתנאים ויעשה כך וכך לכתובה וכך וכך מלבושים ובשעת החופה לא עשו שטר אחר ע"ז נראה דלא זכתה האשה אפילו קבלו קנין סודר ע"ז דהאומר ליתן לא נקנית המתנה ומיהו כופין אותו ליתן שטר מאחר שקיבל ק"ס ע"ז אבל כ"ז שלא נתן שטר לא זכתה האשה בהן עכ"ל וב"י כתב ג"כ דאם קבלו קנין לתת מתנה צריך לקיים ולא כתשובת ר"ש בר צמח דכתב דא"צ לקיים אם לא שכתב מעכשיו או במתנת שכ"מ ובח"ה ריש סי' רמ"ה כתב בהדיא דלא קנה ודלא כדברי ב"י וע"ש דא"צ לקיים ודלא כדברי מהרי"ו: (ג) וע"ל סי' ק"כ מדין ערב לחתן בעד נדוניתו מה דינו: (ד) ועיין בח"ה ה' מתנה: (ה) כ' הנ"י בפי גט פשוט דף רל"ז ע"ב דהחתן נותן שכר התנאים וה"מ דשניהם אין להם אלא שטר א' אבל כשכל א' לוקח שטר שלו כל א' פורע לעצמו עוד גרסי' פי גט פשוט שטר אירוסין החתן נותן שכר ואמרינן שם לא נצרכה אלא אפי' החתן ת"ח ועיין בהגהת מרדכי דף תקמ"ט ע"ד נוסח שטר פסיקתא. כתב מהרי"ו בתשובה סי' ק"ה אם פסק האב ומת אין בניו צריכין לקיים ופטורין מן הקנס וכ"פ מהר"מ בתשובה עכ"ל ועיין בח"ה סי' ר"ט כתבתי תשובת מהר"מ וע"ש ג"כ סי' רמ"ג ולעיל סי' זה משמע מדברי ריב"ש שאם קיבל קנין מוציאין מן היורשין וע"ל וכתב עוד מהרי"ו שם סי' ק"ד ואם פסק נדן לבנו ומת אין הבן נוטל אותו חלק בראש אלא מחלק ירושתם וצ"ע מאותן ב' תשובות דמשמע דסתרי אהדדי ומיהו יש לתרץ דאם קיבל האב קנין חייבים הבנים ליתן מה שהאב פסק וכמ"ש בשם הריב"ש וכתב עוד סי' קמ"ב שאם פסק לבנו ומת דלא גביא מן האמצע אלא מחלק ירושתו דאין כאן שום קנין שתזכה בהן הבת ואף אם נאמר דתטול מן האמצע היינו דוקא מה שמבואר בכתב הקנס והא דאמרי' דהיתומין פטורין מן הקנס דוקא כשלא נתן שט"ח על עצמו רק קנס בעלמא אז פטורים מטעם אונס אבל אם כתב שטר על עצמו חייב ואינו פטור מכח אונס וע"ש דמשמע קצת מדבריו דאם היה שם קנין אין מנכין לו מחלק ירושתו אלא נוטל תחלה מה שפסק מן האמצע ועיין לעיל סי' קי"ח כתבתי הרבה דינים התלויים בתנאים ובנדוניות שבין איש לאשתו ובין אב לבנו:

סימן נב - הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה לתן לו

(א) ובהגהות אלפסי דף תקל"ה פ"ב דייני גזירות כתב ואם יש בידה ליתן הרשות בידו לעגנה עד שתתן עכ"ל וצ"ע דהרי היא לא פסקה שנכוף אותה ליתן ובתשובת מיימון שבסוף הלכות אישות סי' כ"ח משמע כדברי הגה"ה הנ"ל שכ"מ שיכולה האשה לקיים הפסק של אביה לא יכולה למימר או כנוס או פטור וע"ש כי האריך באלו הדיינים השייכים לסימן זה וכתבתי מקצת אותה תשובה לקמן סי' ע"ה: (ב) וע"ל סי' ע"ז מדין מורדת. כתב הגהות מרדכי ע"א דף תקמ"ז פי' שני דייני גזירות תשובת מוהר"ם על אחד שפשט הרגל לחתנו ולא נתן לו מה שפסק עמו אינו יכול לבגוד באשתו בשביל זה כיון שכבר כנסה סביר וקביל וחייב בכל מה שאיש חייב לאשתו עכ"ל בהג"ה אלפסי ע"א דף צ"ט הפוסק לחתנו לא יכול לומר לו כנוס ואחר כך אתן לך מה שפסקתי אלא צריך ליתן ואח"כ כנוס והוא שהיה יכול ליכנס מיד ואם רצה ליתן לו ע"י שליח הרשות בידו כתב מהרי"ו בתשובה סימן קל"ו בא' שפסק לנדן בתו ואח"כ טען שנתן להבת לא מהני אלא צריך ליתן להזוג. כתב מהרי"ק שודש כ"א מי שישבע ליתן סך לנדן ועתה טוען האב שאינו רוצה ליתן כי האיש הרגיל קטטות עמה ומוציא עליה שם רע ועתה ירא שמא לאחר שיתן מעותיו ירגיל יותר קטטות ויוציאה ופסק שם דהדין עם האב וע"ש כי האריך. כתב הרא"ש בתשובה כלל ד" ס"י ד' ראובן נשבע לתת לבתו סך גדול ובאותו פעם היה עשיר ואח"כ העני אם יש לו חפצים ושאר דברים חוץ מבית דירתו וכלי תשמישו חייב למכור חפציו להשיא בתו אבל אם אין לו א"צ למכור ביתו וכלי תשמישו דאדעתא דהכי לא נשבע ופטור משבועתו וע"ל סוף סימן ס"ו דאין לאדם לריב משום הנדוניא ואם עושה כן

אינו מצליח:

סימן נג - דין הפוסק לבנו או לבתו, אם קנו, ודין אם נפלה לפני היבם, ודין מתה הבת,

(א) וכתב הרשב"א בתשובה סי' תתקצ"ג על ראובן שצוה לתת מנכסיו לרחל בת אחותו ה' מאות דינרין ויהיו לנשואיה שנותנין מיד ואין

ממתינין עד זמן הנשואין וכן הדין באומר ה' מאות לנשואיה ולא אמר ויהיו עכ"ל וזה משמע קצת כדברי הראב"ה ובח"ה סי' רפ"ג איתא תשובת הרא"ש כדברי ה"ר חיים וע"ש ואפשר לומר דאף הרשב"א מודה לדברי הר"ר חיים דאם מתה המעות חוזרים ומיהו צריך ליתן לה מיד ואין ממתינין עד זמן הנשואין ואפשר בזה כ"ע מודים לדבריו וצ"ע בה' מתנה סי' רכ"ג בח"ה ושם יתבאר בעז"ה ועיין בי"ד סי' רנ"ג מדינים אלו:

סימן נד - דין הפוסק לבנו או לבתו, ומת

סימן נה - דין ארוסה לענין מזונות וקבורה וירשה, ואם יש לה כתבה

(א) ובמרדכי ריש פ"ק דכתובות דאסור לייחד ארוס עם ארוסתו ולכן המנהג דארוס וארוסתו השוהין יחד בבית א' מברכין ז' ברכות פן יתייחדו עכ"ל וכ"ה לקמן סי' ס"ב בטור וכ"מ בתשובת הרא"ש כלל ל"ח דאסור להתייחד בלא ברכה ולקמן סי' פ"ו כתבתי אותה תשובה ובכלבו כתב בשם ראב"ה דארוס וארוסתו אסורים לדור ביחד פן יתייחדו וגם יש לחוש משום שנאה שיקוצו זה בזה ומיהו כתב הרי"ף אם רוב עם בבית אין לחוש עכ"ל ונראה משום ייחוד קאמר דאין לחוש ובחידושי אגודה רפ"ק דכתובות כתב דנמצא בשם גדולים ואפי' שדוכין לבד בלא אירוסין אין טוב שיהיו ביחד בבית ולא משום איסור אלא שיקוצו זה בזה וכן איתא במדרש עד כאן לשונו: (ב) וכ"כ המרדכי בשם ר"י הלבן אמנם במהרי"ק שורש צ"א הביא הרבה פוסקים שסבירא להו כרבינו תם והרא"ש מכללם. ובתרומת הדשן סימן שכ"א כתב דפסקינן כרבינו תם ולא מפקינן ממונא מן האב וכ"ה בהגה"ת מיימון וכ"פ מהרי"ק שורש

צ"א הלכה למעשה וכתב המרדכי פרק נערה ע"ב ודוקא שלא באו לידו מעולם אבל אם באו לידו והחזירם אף לדברי ר"ת גובה הכל עכ"ל: והת"ה ס"י שכ"א כתב בשם תשובת מיימון דאפילו נתנו ביד שלישי אין הבעל גובה כלום. דברי התשובה היא סוף אישות ס"י ל"ה. ובמרדכי כתב דאם המעות ביד שלישי יחלוקו עכ"ל אמנם בהג"ה מרדכי דף תקמ"ח ע"ד תשובת מוהר"ם דדוקא שלא בא ליד החתן מעולם וגם לא זכה בהן אבל אם הקנה לו נדונייתו על ידי משכנות מונחים ביד נאמן אז ערבים קבלנים שנתערבו כנגדו והאב נשא ונתן בנדונייתא מכח שניהם לפי שהאמינוהו עליהם להרויח לתועלת הזוג ליכא מאן דפליג דזכה וקנה החתן עכ"ל מוהר"ם וכ"ה בתשובת מהרי"ל ס"י ס"א ע"ש שהאריך בדין זה וכתב בהג"ה אלפסי דף תכ"ו ע"ב דאם זוקפן עליו במלוה כאילו בא ליד החתן דמי ובתרומת הדשן ס"ס שכ"א חולק בזה ואפילו נתן עליה שט"ח ממש אפ"ה פטרו שם וכתב עוד שם דכ"מ דלא זכה אפילו יש לו בנים ממנה לא קנה וכתב המרדכי עוד כתב ר"ש ור' טוביה דאע"פ שהאשה נהנית משל בעלה ב' או ג' שנים שהיתה אצל בעלה ומתה הכל של אביה הואיל ולא בא עדיין לידו וכתב עוד שם מיהו אם תפס החתן אין מוציאין מידו דיכול לומר קים לי כרש"י והמע"ה וכתב בתרומת הדשן ס"י שכ"א דתפיסה לא מהני אלא קודם שנולד הספק דהיינו קודם שמתה הבת אבל אחר שנולד הספק אפילו השאיל ממנה בחייה ולאחר מיתתה רוצה לתפוס לא מהני ועוד האריך בדינים אלו וע"ש ובתשובת מיימון ס"י ל"ה כתב דאף מה שנתן האב לבעל צריך להחזיר מכח התקנה שנתקנה בקהילות כמו שיתבאר בסמוך וכתב עוד שם דהבעל אינו חייב בקבורתה הואיל ואינו יורשה וכ"מ מדברי המרדכי שאכתוב בסמוך עוד כתב שם דאם נדרה צדקה א"צ הבעל לפרוע אבל אם אמר תדיר כך וכך לצדקה חייב ליתן משלו עכ"ל ועיין בתשובת מהרי"ל ס"י ס"א אם יש לחלק בזה בין נדוניא לנ"מ. כתב מהרי"ק שורש פ"א דבאלו הדברים אין חלוק בין אם כותב לבתו או לחתנו כתב המרדכי וז"ל מצאתי כתב ר"ת החרים על יושבי צרפת ולומבריא והסכימו עמו חכמי נרבונא על נושא אשה ומתה תוך שנתה בלא ולד קיימא שיחזור כל הנדוניא ותכשיטים לנותנים לה או ליורשיה מה שנשאר בידו מן הנדוניא שלא כלתה ובלבד שלא יערים לכלות הממון רק לצורך קבורתה לפי כבודה ועד זמן ב"ד לי יום ומצאתי בתשובת ר"ב ממגענצא שהקהילות עשו תקנה כל איש ואשה שעשו נשואין ונפטר אחד מהן בלא זרע קיימא בתוך שנתיים שיחזרו חצי הנדוניא ליורשי המת עכ"ל המרדכי ומשמע מדבריו דאין חילוק בין מת החתן או הכלה לענין תקנת ר"ת וכן הוא בהגהות מרדכי

דף תקמ"ח ע"ד בשם מוהר"ם אמנם בהג"ה מרדכי דקדושין ע"ג דף תרס"ד כתב דאם מת הבן אין הנדוניה חוזרת. והמנהג כתקנת הקהילות שו"ם דאין לחלק בין בת לבת אלא בשתייהם שנה ראשונה חוזר הכל ובשנה שנייה חצי הנדוניה ומשמע מדברי ר"ת דלעיל דאינה חוזר אלא מה שהוא עדיין בעין אבל לא מה שהוציא או נגנב או נאבד וכן הוא בתשובת מיימון סוף אישות סימן ל"ה ודלא כתשובת בנימין זאב סי' ס' דמסתפק בדבר. וכתב בהגהות אלפסי פרק מציאת האשה ע"ב דף תק"א דאם הבעל רוצה למכור קרקע או נכסים של נדוניה אפי' האשה מתרצה יורשיה יכולין למחות: וכתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ד דתקנה זו לא נתקנה אלא בנדוניה שמכנסת לו אבל אם נפלה לה ירושה בעודה תחתיו הבעל יורשה וע"ש שהאריך בזה וזה משמע שלא כדברי בנימין זאב שכתב סימן נ"ה דמתנות שנותנין להחתן חוזר אף שבא בידו עכ"ל: מהרי"ל סי' ס"א בתשובה האריך בדין זה ובחלוקים אלו גם בסי' ע"ו שם מדינים אלו גם בסי' פ' האריך שם מדינים אלו וע"ש ונראה לדקדק מדברי ר"ת שהתקנה היתה לחזור לנותני הנדוניה ולא ליורשיה וכן הוא בהדיא בתשובת מיימון השייכים להלכות אישות שכן עשה מוהר"ם הלכה למעשה וכן משמע מדברי המרדכי ריש אעפ"י וכן כתב לעיל ס"ס כ"ג מדברי הגאון שהביא הטור אבל כתב בתשובת מיימון סי' ל"ה וכו' דמנהג הקהילות להחזיר ליורשיה ולא לנותן וכתב שזהו מנהג פשוט לפסוק כך וכל זה במקום שאין מתנין למי יחזור או שאין מנהג אבל במקום שמתנין או שיש מנהג הכל לפי התנאי והמנהג: כתב בתרומת הדשן סימן שכ"א בשם תשובת מיימון דאין חילוק בין האב נותן הנדוניה או שאר קרובים ובתשובת מהרי"ו סי' ס"ד דהתקנה לא הוי אלא כשאחרים נותנין לה הנדוניה אבל כשהם בעצמם נותנים הנדוניה לא תקנו עכ"ל: עוד כתב ותקנות הקהילות לא נתפשטו ברעגנשפורק ונגררים אחר בני אוסטרייך עכ"ל: ובמדינות אלו נוהגים לכתוב שטרי עדות וכל הנושא ע"ד המנהג הוא נושא כן כתב הרשב"א בתשובה סי' אלף ס"ח דאע"ג דלא כתב ככתוב דמי וכ"ה בתשובת מיימון סוף אישות סי' ק"ה אם לקח אשה במקום שאין זו התקנה אלא הבעל יורש את אשתו ואחר כך דר במקום שהיה תקנה זו ומתה אשתו שם הולכים אחר המנהג המקום שנשאה שם: (ג) וע"ל סי' קי"ח עוד מדינים אלו ושם אם היו מחולקים אם הניח זרע קיימא גם לקמן סי' נ"ז בדינים אלו: (ד) וכ"מ במרדכי דב"מ פרק השואל ע"ג ונראה דלא קאמר דסוגיא דעלמא כרמב"ם אלא דלא כתב לה ולזה קאמר דלא ראה מי שגבה כו' אבל בדכתב לה כתובה ודאי גובה אפילו לדעת הרמב"ם אלא שלדידיה ס"ל

דלא גביא ממשעבדי ובוזה לא נקטינן כוותיה אלא בדעת הגאונים האחרונים ז"ל ועיין בתשובת מהרי"ל סי' ס"א שהאריך בדין זו ובחילוקים אלו סי' ע"ו האריך שם מדינים אלו גם בסי' פ' האריך שם מדינים אלו במרדכי פרק נערה שנתפתתה כתב אפי' במה די' לה היינו דוקא בימי קדם שהיה דרך לכתוב כתובה למקצת ארוסות אבל בזמן הזה שאין דרך לכתוב לא גביא כשלא כתב לה וראבי"ה אמר הא דאמרינן דלארוסה יש כתובה הנ"מ בימי תנאים שלא היה דרכם לכתוב כתובה אבל בזמן הזה שהמנהג לכתוב כתובה מן הנשואין פשיטא דמן הארוסין לית לה כתובה כיון דלא כתב לה עכ"ל וכתב ריב"ש בתשובה סי' צ"ח דכן נוהגין וכתב עוד דאפילו כתב לה לא מהני אלא לאחר אירוסין אבל כתב לה כתובה קודם אירוסין אינו כלום דלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה וע"ש שהאריך עוד :

סימן נו - כמה זמן נותנין לארוסה

(א) וכ"נ מהא דלעיל דאמרינן עשתה לפני הראשון חוזרין ונותנין לשני א"כ שמעינן דנותנין יב"ח לאלמנה מן האירוסין : (ב) כתב הר"ן פרק אף על פי דף תע"ב ע"א דה"ה אם עשתה כל יב"ח לפני הראשון חוזרין ונותנין לה יב"ח לשני : (ג) ומיהו כתב הר"ן פרק אע"פ דף תצ"ג ע"א דאין הארוס חייב במזונותיה כתב המרדכי פרק האיש מקדש ע"ב דף תרס"א מעשה בא' שקבל קדושי בתו כשהיתה קטנה ומת האב והבת היתה יחידה וראויה לירש נכסים מרובים והיתה חולנית ושאל הבעל לכנסה שאם תמות יירשנה וקרובים מוחים בדבר ופסק ר"ת דאין הקרובים יכולים למחות לאחר יב"ח וע"ש ובפי' כ"ב מה"א בהג"מ : , ע"ל ריש סי' ל"ו ולקמן סי' קנ"ה אם מותר להשיא יתומה קטנה :

סימן נז - היה לה חצר בדרך ונכנסה עמו

(א) וע"ל סימן כ"ה כתבתי מנהגנו בדין זה:

סימן נח - כמה כסות יתן לבתו

סימן נט - המשיא בנו גדול בבית, קנאו

סימן ס - דיני השושבינות

(א) וכ"ה בניי פרק מי שמת דף רפ"ז ע"ב כתב בס' מישרים נכ"ג ח"א מי ששלח לחבירו שושבינות והוא ממאן ליקח וזה מפציר בו ונשבע שיקחנו וכן כל ביוצא בזה הרי זו מתנה ואינו חוזר: (ב) ועיין בדברי הרמב"ם שהאריך בזה עיין עוד בדין שושבינות בחשן המשפט סי' רפ'

סימן סא - חפה לענין מה קונה

(א) והתוס' פ"ק דיומא (יג:) כתבו דחופה של בתולה היא משיצאת בהינומא ושל אלמנה משעת יחוד ולכן אמרינן בירושלמי הלין דכנסין

ארמלין בע"ש צריך למכנסה מבעוד יום דהיינו יחוד בלא ביאה עכ"ל וע"ל ס"י ס"ב נהגו שהחתן והכלה מתענין ביום החופה ועיין בא"ח סימן תק"פ אי יש להם להתענות בראש חודש וחנוכה: (ב) וכן כתב הגה"ה אשירי ובכלבו ועיין בי"ד ס"י קצ"ב כתבתי טעם למה נוהגין עכשיו להכנס נדות. וכתב הר"ן עוד דנוהגין לכתוב הכתובה קודם הכניסה לחופה מיהו אם כתב הכתובה אח"כ הוי חופה מעלייתא והרמב"ם פ"י דאישות כתב דצריך לכתוב הכתובה קודם החופה משום דס"ל דבעינן חופה ראויה לביאה וכבר נתבאר דלא קי"ל הכי. כתב הרא"ש בתשובה כלל נ"ד (והובא בב"י ריש ס"י צ') באחד שצוה ליתן קרקע לנדן בתו והתנה שאם תמות קודם נשואין יהיה הקרקע הקדש וחלתה חולי מות וכדי להפקיע מן ההקדש הלכו קרוביה והשיבוה במטה בחליה עם אחד מקרוביה והכניסוה לחופה וברכו ז' ברכות כדי שירשה בעלה והשיב דלא הוי חופה הראויה לביאה ולא הוי חופה כלל וע"ש כי האריך: (ג) וכבר נתבאר שאחרונים חולקין עליו וכן נוהגין:

סימן סב - מתי מברכין ברכת חתנים, ואם אוכלין בהרבה בתים

(א) אמנם המנהג שלא לברך ברכת חתנים עד אחר שתכנס לחופה וכ"נ מדברי בה"ג עכ"ל ומבואר לפי דברי רא"ש דלעיל דס"ל דלא בעינן חופה ראויה לביאה אם כן ס"ל גם כאן דאין צריך לברך קודם הכניסה וכ"ש בזמן הזה דחופה אינה יחוד ולכן אין מברכין אלא תחת החופה וכן הוא המנהג: (ב) וכן המנהג בברכת האירוסין וברכת נשואין שמברכין תחת החופה ודלא כדברי ראבי"ה שכתב המרדכי פ"ק דכתובות דבין ברכת אירוסין ובין ברכת נשואין מברכין על הגפן באחרונה מיהו לאחר הסעודה כשמברכין ברכת נשואין נוהגין כדברי ראבי"ה: (ג) ובפ"י דה"א בהג"מ כתב דאין מברכין ברכה א' לב' חתנים משום עין הרע עד כאן לשונו וכן נוהגין דעושין לכל חתן חופה בפני עצמו מיהו סעודה א' עושין להרבה חתנים ואין מברכין אלא ברכה אחת וכן נראה מתשובת הרשב"א שכתב ב"י ועיין ביורה דעה ס"י רס"ה דאע"פ ששני החתנים אינם בבית א' מ"מ אם כשבירך בראשונה היה דעתו על השני א"צ לבדך: (ד) וכתב

דב' נכריות אין לחוש וכן היה נוהג הר"י מפרי"ש שהיה עושה חתונת יתום ויתומה עם נשואי בתו או בנו עד כאן לשונו אמנם במרדכי פ"ק דמ"ק ע"א כתב דאפילו בב' נכריות נזהרים משום דאמרינן באבל רבתי אין מקלסין ב' כלות בבת א' משום איבה פירוש שמא הא' יפה ואחת כעורה איכא איבה ביניהם או אם מכבדין הא' יותר מחברתה עכ"ל וכן הוא בחידושי אגודה פרק קמא דמ"ק מיהו אין העולם נזהרים: (ה) ע"ל סימן ל"ז מדין זה: (ו) וכתב המרדכי פ"ק דכתובות ע"ב דמברכין על כל א' בפ"ה ויש נוהגין להפסיק בינייהו בקריאת הכתובה עכ"ל וכן כתבו התוספות והאשר"י דנוהגים להפסיק ביניהם בקריאת הכתובה: (ז) וכ"כ מרדכי בהגהות דקדושין דף תרכ"ג ע"ג דאין הברכות מעכבות והא דאמרינן כלה בלא ברכה אסורה ר"ל בלא חופה ונקט ברכה משום דדרך הברכה לעשות תחת החופה אבל הברכות אינן מעכבות דאטו במקום דליכא עשרה לא יעשה נישואין ולכך אם קידש אשה בטעות וגם הנישואין היה בטעות ונמצא הברכות שבירך הכל היה בטעות אפ"ה א"צ לחזור ולברך שנית כי הברכות שבירך ראשונה סגי וכ"כ שם עוד בשם תשובת רש"י דאע"ג דצריך לחזור ולקדש מכל מקום אין צריך לחזור ולברך וכ"פ בתשובת מהרי"ו סימן ו' ובפסקי מהרא"י סי' ק"ס ובתשובת מיימוני סוף הלכות אישות סימן י"ח וי"ט האריך בזה וכן הוא בתוספות פ"ק דכתובות דאם נכנסו לחופה אין הברכה מעכב וע"ש דף ז' ע"א: (ח) ואין דבריו נראין אלא אין הברכות מעכבות כמו שנתבאר לעיל בסמוך ומיהו לכתחילה יש ליזהר ולהדר אחר עשרה: (ט) כתב הרא"ש בתשובה כלל כ"ו סי' ב' דז' ימי החופה מתחילין מיד לאחר ז' ברכות שבירך בראשונה עכ"ל: (י) ולענין מה שפירש רבינו דאותן שלא אכלו שם נקראים פנים חדשות המיימון פליג וכתב דדוקא אותם שלא שמעו הברכה נקראים פנים חדשות ובסמ"ג כתב דאותם המשהים שם מחמת החופה נקראים פנים חדשות אע"פ שהיו בשעת החופה וע"ש: (יא) אמנם בזמן הזה אין נוהגין כן: (יב) מצאתי במנהגים בהגהות סוף המנהגים במקום שכתוב המנהגים וקיצור כי הדרשה היא כפנים חדשות על כן נהגו לברך ז' ברכות בסעודה ג' של שבת כי נוהגים לדרוש: (יג) ומצאתי כתוב במנהגים ישיניים דלפי המנהג בני אשכנז אפילו לאשר ברא בעיני ב' כוסות עכ"ל ולא ראיתי נוהגין כן וטוב להחמיר: (יד) וכן כתב הר"ן פרק קמא דכתובות דף תע"א וכתב שם דאפי' אשר ברא לחוד אין מברכין אלא במקום חופה: (טו) וכתב הר"ן דף תע"א דאע"ג דלא צריך עשרה מכל מקום ג' מיהו בעי לכ"ע להשמחה במעונו לא בעי י': , והאידנא נוהגים בדברי הרמב"ן: (טז) והאידנא אין מברכין שהשמחה במעונו

אלא עד אחר החופה וכן כתב הכלבו וז"ל הא דאמרינן בני החופה מברכין שהשמחה במעונו משעה שמכינים כו' היינו דוקא לדידהו דמקדשי מעיקרא וכבר התחילה השמחה אבל אנן דלא מקדשי רובא דעלמא עד יום הנשואין לא מברכים שהשמחה במעונו אפילו בסעודת יום חמישי שעושה השושבין לחתן עד כאן לשונו וכן נוהגין: (יז) כתב המרדכי דיש פרק קמא דכתובות דאין לברך שבעה ברכות אלא עד יום השבת דליכא נישואין בלא קטטה ודילמא הדרי בהו קודם הברכה שמברכים ביום הששי עכ"ל. ונראה דאיירי במקום שעושין החופה ביום ו' ולכן קאמר דאין לברך בסעודה שעושין קודם החופה אבל כשהחופה ביום ד' או ביום ה' פשיטא שמברכין בסעודה שאחר החופה וכן נוהגין כתב בהגהות מיימוני פ"ה דהלכות ברכות וז"ל מוהר"מ היה מנהיג לברך שהשמחה במעונו וברכת חתנים דהיינו אשר ברא בליל מ"ש יום אחר שלאחר הנישואין כשעושין משתה אצל חתן וכלה אע"פ שאין אוכלין במקום שאוכלין בנישואין אלא בבית החתן והכלה וכן עשה מוהר"ם מעשה בעצמו:

סימן סג - בעילת מצוה וברכתו

(א) ובתא"ו נתיב ב"ב ח"ב כתב בשם רבינו ניסים שצריכה כוס של יין ולא יברכהו בלא כוס:

סימן סד - זמן נשואי בתולה וברכתה, ואלמנה, ואם

אינו רוצה לעשות סעדה

(א) וכן הוא דעת הרמב"ם פ"י מהלכות אישות וכן כתב ר"י וכן כתב הר"ן מיהו כתב דיש חולקין וס"ל דבחור שנושא אלמנה שמה עמה ז' ימים וכן נוהגין עכ"ל וה"ה כתב ב' הסברות כתב ר"י נתיב כ"ב ח"ב דהאשה יכולה

למחול על שמחתה: (ב) וכתב הר"ן פ"ק דכתובות ע"א דף תע"א מיהו אם חל י"ט ע"ש יכול ליבעול ביום ה' דליכא למיחש שמא ישכים למלאכתו וישמח עמה ביום ו' בלא חיבת ביאה עכ"ל וכן הוא בגמרא עוד אמרינן בגמ' דתקנו ביום ה' משום שכתוב בו ברכה לדגים וכתבו הרמב"ן בתשובה סימן קפ"ה. וכתב הר"ן ס"פ ד' מיתות דנוהגים שלא לעשות נישואין אלא כשהחודש במלואה ואין בזה משום ניוחש עכ"ל: (ג) וכתב המרדכי ריש כתובות אבל לא תקנו שתנשא ליל ה' שאין רגילות לעשות נישואין בלילה: (ד) והמרדכי כתב פ"ק דכתובות דמשום תקנת עניים נהגו לכנוס בע"ש. והר"ן כתב שם דף תס"ט ע"א בדורות הללו שלא נהגו לקדש אלא עד זמן הנישואין ליכא למיחש לשמא זנתה תחתיו ולא חיישינן לטענת בתולים וכ"כ הכלבו ובהגהת אלפסי דף תס"ט כתב דאם נתייחדה עמו קודם החופה יכול לכנוס בכל יום דאין לו טענת בתולים אחר הייחוד כתב דהואיל ובזמן הזה אין מייחדין עד אחר ז' ימי המשתה לכך נוהגים לכנוס בע"ש וכתב בהגהות מיימוני פ"י דאישות דאף אלמנה נהגו לכנוס ביום ו' אף ע"ג דליכא ג' ימים לשמוח עמה מ"מ ראו חכמי הדורות דבהא תקנתא ניחא לה טפי עכ"ל ראבי"ה:

סימן סה - מצוה לשמח חתן וכלה, ודין מת וכלה

(א) כתב רבינו ירוחם בחלק חוה נתיב כ"ב ח"ב מבטלין ת"ת להכנסת כלה לחופה וכן הוא פ"ק דמגילה (ג:) ופרק האשה שנתארמלה (יז.) (עכ"ל: (ב) ועיין בא"ח סימן קע"א אם מותר לזרוק לפני התתן וכלה מיני אוכלין ומשקין:

הלכות כתובות

סימן סו - כמה דיני כתבה

(א) וע"ל ס"י קע"ו דמשמע דבמקום דלא יוכל לגרש כ"א ברצון האשה אין לחוש כ"כ בכתובה וא"כ בזמן הזה דאין מגרשין בע"כ יש להקל בדבר ואולי יש לחלק ועיין לקמן: (ב) וע"ל ס"י ס"א אם מותר ליכנס תחת החופה קודם שנכתבה הכתובה: (ג) וכן כתב המרדכי פ"ב דגיטין ע"א וכן הוא שם בהגהות אשירי וכן כתב הר"ן שם ע"א דף תקס"ג כתב עוד המרדכי פ"ב דגיטין ע"ד וסמכו חכמי הקהל לחתום הכתובה קודם הברכה דאיכא אימתא דצבורא לשקר וגם העדים חותמים קודם הברכה וליכא משום מיחזי כשיקרא כיון דעסוקים באותו הענין ויש מקומות שאין חותמין עד אחר הברכה שכבר הקנין נעשה בפניהם עכ"ל. ובהגהות אשיר"י פ"ב דגיטין כתב דנהגו לכתוב בע"ש ולחתום במ"ש משום דקלא אית ליה משעת הכתיבה אפי' לענין תוס' מיהו טוב לקבל קנין מיד וע"ש וכתב בא"ז דנהגו העדים לחתום על הכתובה שקראו תחת החופה אע"פ שלא שמעו העדים הקריאה ולא שפיר עבדי מ"מ כיון דנהגו נהגו ואין למחות בידם שלא להוציא לעז על כתובות הראשונות עכ"ל: (ד) וכתבו התוס' והרא"ש והמרדכי ריש אע"פ דיכול לשעבד עצמו אע"פ שאין לו נכסים בשעת הנשואין וכל נכסיו שיהיה לו אחר כך משועבדים לה וכתב הרשב"א בתשובה ס"י תקל"ד דוקא בשכתב לה דרך שיעבוד אבל אם לא שיעבד עצמו אלא שנתן לה במתנה דבר שאינו בעין לא קנתה אפי' באגב ובתשובת הרא"ש פסק דקנתה ע"י אגב וע"ש וצ"ע בדברי התוספות והרא"ש והמרדכי ריש אע"פ ובח"ה ס"י ס' נתבאר בדין זה: (ה) הא בלאו הכי לא מהני מחילה וכן הוא במרדכי פרק החובל: (ו) ובנ"י פרק החובל דף ל"ב ע"ב משמע דאסור לכתוב הכתובה בשם הקונה דהואיל ואין הכתובה בשם האשה הוי כמי שאין לה כתובה כלל עכ"ל וכתב מהרי"ל בא' שאמר לסופר תהא הכתובה אצלך עד שישלם לך הבעל שכר הסופר דאסור לשהות אצלו הואיל ואין כתובה בידה: (ז) והר"ן פרק קמא דכתובות ע"ב דף תס"ח מסתפק אי מותר לייחד מטלטלין בשבת משום דהוה כקונה קנין בשבת: (ח) כתב הגהות מרדכי דקידושין דף תרס"ג ע"ג דאם כתב לה כתובה בקדושי טעות אע"פ שחזר אח"כ וקדשה שנייה אפי"ה כתובה הראשונה קיימת וכ"פ בתשובת מהרי"ו ס"י ז': (ט) וכן כתב המ"מ פרק י' דאישות בשם הרמב"ן וכן כתב אמנם במרדכי ע"ג

פרק קמא דכתובות משמע דאסור לעשות כן אלא במשפחה שמנהגם כך אבל באחרים צריך לכתוב מנה או מאתים ואחר כך להוסיף מה שירצה וכן נוהגין בזמן הזה דכותבין כל הכתובות שוין לבתולות בשוה ולא למנות בשוה וקורין זה הכתובה תחת החופה ואחר כך מוסיף כל אי מה שירצה כתב הריב"ש בתשובה סימן ס"ה אשה שנכתבה בכתובתה ודין נדוניא דהנעלת ליה מאה דינרי זהב והוסיף לה מדיליה נ' דינרי זהב סך הכל מאה וחמשים דינרי זהב או תוספת אחר אין העיקר הכתובה דהיינו מנה או מאתים בכלל זה דאין עיקר הכתובה בכלל התוספות עד שיכתוב ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי כסף זוזי אלף או כיוצא בה שאז העיקר בכלל התוספת: (י) וע"ל סי' נ"א: (יא) וכ"כ ה"ה שם וע"ל סי' ס"ט: (יב) כתב מהרי"ו בתשובותיו סימן י"ד מנהג שפירא היה לגבות מטבע ריינוס ג' מאות ובמדינות הללו מגבין לבתולה ד' מאות פוליש ולאמנה מאה ובמקום שאין מנהג כתבו ריש הגהות מרדכי דכתובות דלמ"ד דכתובה דאורייתא הוי שיעור כתובה דרבנן קרוב ל"ז פרחים זהב ש' דוקא"ט כסף ממטבע ויניצא"ה ואם כתובה דרבנן הוי שיעור כתובה דרבנן כשני פרדים זהב וב' דוקא"ט כסף וע"ש שהאריך בזו וכן הרמב"ם האריך פ"י דאישות ובתשובת מהרי"ל סי' ע"ז שטר הכתובה לבתולה י' זהובים ולאמנה ה' זהובים דמנה הוא זקוק וכו' כ"כ אגודה בשם ר"ת וע"ש וכתב הריב"ש בתשובה סי' ס"ה אע"פ שלפעמים בהיות הנדוניא גדולה אין האשה חוששת בגביית העיקר למיעוטא אם תקפיד עליו מגבין לה עכ"ל ועוד בתשובות סי' פ"ו שיעור הכתובה: (יג) וע"ל סי' ק"יח איזה מתנה שמוסיף לאשתו יש לו דין מתנה ואיזה יש לו דין תוספת: (יד) וכתב מהרי"ק שורש קי"ו כרכום שכבש עיר הכתובות בחזקת אבודות וצריך לכתוב לאשתו אחרת אע"ג דיש לומר שמא יחזרו להם כתובתן וע"ש שהאריך בזו והביא ראיה מדברי הרשב"א שכתב ב"י: (טו) כתב מהרי"ל בתשובה סימן ע"ו דאם אינו רוצה לכתוב הכתובה כפי המנהג הרשות בידו רק שיכתוב בשטר שבבר קבלה על הכתובה מה שלא כתב לה וע"ש ונראה לי דוקא שהתנה כן תחלה קודם השידוכין והקנסות שקבל עליו אבל אם שיעבד עצמו סתם בקנס לישא אותה וכשבא לנישואין רוצה לפחות לה כתובה אין הרשות בידו כי כל הנושא ומשעבד עצמו בסתם דעתו ע"פ מנהג וכמ"ש הרמב"ם כנ"ל. וכן משמע בדברי מהרי"ל עצמו שצריך להתנות כן בתנאים מתחלה: (טז) וכתב שם דלא אזלינן בתר אומדן דעתו דלא גביא אלא כפי המנהג מאחר שכתובה זו נכתבה בפסול וע"ל סי' ק' מזו: (יז) ועיין ב"ד סימן ק"ס אם יש בנדוניא משום רבית וע"ש כיצד וכתב מהרי"ק שורש קי"ז על אשה

שאבדה כתובתה ואין הבעל רוצה לכתוב לה כתובה גדולה כראשונה רק מאתים שלא יהא בעילתו בעילת זנות ופסק דצריך לכתוב לה כתובה גדולה כבראשונה: (יח) ובמרדכי פרק ב"מ ע"א דר"ת בשם הרמב"ם כתב כשהאב קיים כותבין מבי אבוב ואם מת כותבין מבי נשא והר"ש משני"ץ כתב דאין קפידא אם כתב בשתיהן מבי נשא או מבי אבוב עכ"ל וכן הוא בתוספות פרק ב"מ כתוב במרדכי פרק ח"ה דף רמ"ט ע"ד ובהגהות מיימוני סוף ספר שופטים ס"ז דאין כותבין אגב בכתובה אלא כדי שיוכל הבעל למכור מטלטלין בלא רשות אשתו. ע"ש פ"ג ע"ד דף רכ"ד דאין כותבין קנין בכתובה דהוי תנאי ב"ד עכ"ל ועיין בתשובת הרשב"א סימן תתקכ"ט דפליג ועיין לקמן בח"ה ס"י ק"יב מדיני אגב: (יט) כתב הרשב"א סימן תש"ה כתובה שנקרעה אם הוא קרע הפוסל כתובה כתבין לה כתובה אחריתא מעכשיו ולא מזמן הראשון ואפי' אם הוא קרע שאינו פוסל השטר לא כתבין לה אחריתא מזמן הראשון דהואיל והשטר עדיין בשר למה יכתבו לה אחרת וע"ש וע"ל ריש סימן זה דיש חולקין בדבר אי כותבין לה מזמן הראשון או לאו: (כ) במרדכי בפרק גט פשוט ע"ב דף רצ"ח כתובה שהחתן חתום עליה ואחר כך עדים יש אומרים פסולה ויש אומרים כשירה וע"ש טעם הדבר:

סימן סז - דין כתבת אלמנה, וחרש שוטה וקטן היא או הוא, וגר שנתגיר

(א) וכל שכן שאין לה התוספת שכתב לה וכן הוא בהגה"ת אלפסי ע"א דף שע"ב ופשוט הוא:

סימן סח - כיצד טענת בתולים, ומתי נאסרת ומפסדת כתבתה

(א) ומשמע מדברי הר"ן פרק המדיר ע"ב דף תק"ו הא דבעינן שהיא טוענת ברי היינו שלא נוכל לומר שמשנשאת נאנסה אבל אם נוכל לומר משנשאת נאנסה אפילו אם היא טוענת שמא תחתיו נאמנת דהואיל ונוכל לומר דבבית בעלה נאנסה אמרינן כאן נמצא כאן היה וע"ש שהאריך ולענין הפסד כתובה מיירי אבל לענין איסורא לא דאדרבא גרע טפי אם היא תחתיו קודם נשואין: (ב) ודלא כמרדכי בפרק קמא דכתובות שכתב בשם רשב"ם דכל שכן דנאמן על התוספת. וזהו דלא כהגה"ת אלפסי פרק קמא דכתובות דאם רוצה לקיימה צריך לכתוב לה מאתים דהא לא האמינוהו אלא משום חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה ואי מקיימה ואין כותב לה אלא מנה אינו מפסיד כלום עכ"ל: ^ אולי צ"ל "בשלי". ^ צריך לומר אין "לה" להשביעו.

סימן סט - במה מתחייב האדם לאשתו ובניו

(א) וע"ל ס"ס פי' (ב) מיהו כתב הר"ן ריש המדיר דיוכל לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך וישלים לה מה שאינו מספיק לה ממעשה ידיה וכן הוא בהגהות מיימון פרק י"ב ואם מספיק לה מעשה ידיה יכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך וכן הוא לקמן סי' פ"ד וע"ל סי' פי' מאלו הדינים: (ג) וכתב המ"מ דיש חולקים וסבירא להו דתנאו קיים ועיין לעיל סי' ס"ו: (ד) וע"ל סי' צ"ב מדין זה כתב בהגהות מיימון פט"ו תנא דבי אליהו וכי מה טיבה של יעל שבאתה תשועה גדולה על ידה אמרו אשה כשירה היתה ועושה רצון בעלה מכאן אמרו אין לך כשירה בנשים אלא אשה שעושה רצון בעלה עכ"ל:

סימן ע - דין חיוב מזונות אשתו, ואם חיב לה שכיר

עצמו

(א) וכן הוא לקמן בדברי הטור והר"ן כתב בסוף אעפ"י ע"א דאם היא רגילה לשתות בפני בעל ב' כוסות נותנין לה כוס אחד ואם אינה רגילה בפני בעל רק בכוס אחד אין נותנין לה כל עיקר והוכיח כן מדברי הגמרא ותמה על דברי הר"ף שלא כתבה: (ב) וע"ל ס"י פ"י: (ג) וז"ל שם אשה התובעת מזונות מבעלה והבעל אומר אין לי מה לתת ויש לו קרקעות מיוחדים לכתובה והוא אוכל פירות היש להגבות לה מזונותיה מפירות הקרקעות ההן או לא ואם היא רוצה לקבל פרעון המזונות בגוף הקרקעות ופסק שהדין עמה בכל מה שתראה ועיין שם וכתב עוד דכל שמוכרת קרקע למזונותיה שוב אינה טורפת אותן הקרקעות לכתובתה ועיין שם וכן משמע בגמרא פרק אלמנה ניזונת (צו.) וע"ל ס"י קיי"ט אי חייב לזון אשתו שנשתטית וע"ל ס"י קיי"ח מי שנשבע לחלק כל ריוח שלו עם שותפו ועתה טוען שאין השבועה חלה שאין מזונות לאשתו: (ד) ובמרדכי פ' ב' דייני גזירות ע"א כתב בשם רבינו ברוך דלאו דוקא במדינת הים אלא שדבר בהוה עכ"ל: (ה) עיין שם שהאריך בתשובה וכן הוא ס"פ יש נוחלין ס"ס ע"ב: (ו) עיין בהר"ן ריש ב' דייני גזירות שהאריך בדינים אלו ומשמע שם דאם מכרה נכסיה ופרנסה עצמה הוי כפרנסה אחר ועיין שם וכ"כ לקמן המ"מ וע"ל: (ז) ופסק ר"י דלא מהני אלא מוציאין מידו וזנין אשתו ועיין שם וכן הוא בתשובת מיימון מיהו כ' אי נתן במתנת בריא לאחר אין אשתו נזונת מהם ובמרדכי פרק נערה ע"ג האריך בזה בחילוקים ועיין שם וכתב הר"ן דיש דייני גזירות אי תבעה מזונות לפני ב"ד והב"ד החמיצו הדין נותנין לה משעת התביעה: (ח) ומה שכתב דאם לא היה חמיו חייב לו אין צריך לשלם משום דאין חילוק בין אב שפרנס בתו לאחר כ"כ גם הר"ן פרק נערה שנתפתתה דף תפ"ו ע"ב וכ"כ המרדכי פרק ב' דייני גזירות ע"א ומיהו כתב דאם לותה מאביה ואכלה צריך לשלם לו אע"ג דבעלה בעיר ודוקא איכא סהדי דלא הוה מיתדר לה בהדי בעלה שיהיה לה קטטה וכעס עמו או מבני ביתו דארגילו קטטה בהדה ולכן חייב לה מזונות באשר היא שם אבל ארגילה איהי קטטה הוי מורדת וע"ש בתשובת מוהר"ם בזה וכ"כ ב"י בשם הריטב"א לקמן ס"ס זה: (ט) וכן פסק בני"י פרק יש מותרות דאין לבעל חוב על הבעל כלום וכ"כ המרדכי ריש שני דייני גזירות ע"א דף תקפ"ד דשעבוד ב"ח על האשה ואם מתה האשה מוציאין מבעל מדר' נתן וב' המרדכי סוף פרק יש נוחלין ע"ב מ"מ אף לדברי רבי נתן אם מחלה האשה לבעל אין למלוה כלום. ב' המרדכי דיש שני דייני גזירות עד ג' שנים נאמנת לומר לויתי אבל אם שתקה ג' שנים מחלה ואין צריך לתת לה למפרע ומיהו אם היה לו משכון גביא אף לשעבר וכן הוא במרדכי סוף פרק יש נוחלין ע"ב אמנם המ"מ

פ"י"ח כתב בשם הרמב"ן דלא בעינן ג' שנים רק גבי אלמנה כדלקמן סי' צ"ג אבל א"א שלא תבעה מזונות אבדה מיד לשעבר וכן כתב הר"ן ר"פ אלמנה ניזונית וכ"כ ב"י לקמן סימן צ"ג בשם הרשב"א שכתב כן בשם ר"ת ורבו ז"ל וכ"ע דאפילו יצאה מביתו על ידי קטטה ושתקה ולא תבעה מזונות אמרינן דמחלה לו וכתב עוד ומסתברא שדין רפואה כדין מזונות ע"כ וכתבו המ"מ והאריך עוד אפילו מכרה נכסי מלוג שלה בטובת הנאה ולא תבעה מזונות הפסידה לפי שדרכן של נשים לגלגל עם בעליהן ולסייען וה"מ לאפוקי מבעל אבל מה שעשתה הרי היא שלה מאחד שלא זכה עכ"ל וכן משמע מדברי הר"ן שכתבתי למעלה כתב המרדכי פרק שני דייני גזירות אשה אחת תבעה מזונות מבעל ופסקו בית דין לתת לה ואחר ה' שנים היא תובעת מזונותיה ואומרת שלותה על סמך הפסק והוא אומר לא ידעתי מן הסרבנות והיא שותקת ומחלה ופסק דהדין עם האשה וע"ש חלוקים בזה עיין לקמן סימן ע"ז בתשובת הרשב"א הרבה חלוקים ממזונות אשה עם בעלה: (י) ובתרומת הדשן סי' ש"ז באחד שפרנס חתנו ובתו ב' שנים ואחר כך תובען לשלם לו ופסק דפטורים מאחר דאין רגילות להאכיל בשכר ודאי היה דעתו להאכילו בחנם אכל אם היה דרכם להאכיל בשכר החתן חייב לשלם לו מזונותיו אבל לא מזונות אשתו וע"ש שהאריך: (יא) במרדכי פרק שני דייני גזירות וס"פ יש נוחלין ע"ב משמע דאינו נאמן רק בג' חדשים הראשונים אבל אחר כך לא דאם לא כן אין אדם רוצה ללותה עכ"ל וזהו סברת ר"י שכתב דאין הבעל נאמן עליה רק להשביע אותה דאם לא כן אין אדם רוצה ללות לה כדאיתא בתוספתא ובאשיר"י אבל לפי דעת החולקים עליו דס"ל הבעל נאמן בשבועה ואין חוששין לסברא זו א"כ ה"ה כאן דאין לחלק כתב הר"ן ריש אלמנה ניזונית אם הבעל לפנינו ואומר שפסק לה מזונות על העתיד אינו נאמן עכ"ל וע"ל סי' ק"ב אשה שתפסה בחיי בעלה לצורך מזונות אין מוציאין מידה: (יב) וע"ל סי' פ': (יג) וכתבתי דבריו ב"ד סימן רמ"ח:

סימן עא - שחיב לזון בניו ובנותיו כשהם קטנים

(א) כתב הר"ן ס"ס אע"פ נראה הא דחייב לזון בניו ובנותיו דוקא כשאמן קיימת משום כיון דגררין אחריה עד בני שש אי אפשר להעמיד עצמה שלא תזון אותם ובכלל מזונותיה הוא אבל אין אמן קיימת אין חייב לזון אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן עד כאן לשונו וע"ל ס"ס זה מתשובת רא"ש וריב"ש דמשמע דלא סבירא ליה כדעת הר"ן: (ב) וכתב המרדכי פרק נערה ע"א פי" ר"י דוקא בשלא התחיל האב לזונן אחר ו' אבל אם התחיל לזונן בניו ובנותיו ניזונין מנכסיו דודאי בהכי ניחא ליה כיון שהתחיל לזונן: (ג) וז"ל שם אף אם היא חולנית וגרע מבת שש אפי"ה לא כפינן ליה אא"כ אמוד לצדקה לפרנסה אלא מכלימין ודוקא במזונות וכן להשיאה לא כפינן ליה אפי"ה אם אמוד לצדקה לפרנסה אין כופין כמה ליתן ומ"מ כתב שם דמצוה ליתן לבתו הרבה נדוניה כו' וע"ש שהאריך בתשובה וכ"כ בתא"ו נתיב ב"ב ח"ד: (ד) וכ"כ המ"מ פי"ב דאישות ובהר"ן פרק נערה דף תפ"ז ע"ב כתב דבנשתטה מפרנסים אותה אפילו בלא אמוד וכיוצא לדעת דוקא באמוד אף לאחר שש: (ה) ומדברי הר"ן שכתבתי ריש ס"י זה משמע דאינו חייב לזונם אלא אגב אמן שהיא אשתו:

סימן עב - דין המדיר את אשתו מלהנות

(א) וכן הוא בי"ד ס"י רכ"א: (ב) וע"ש בדברי הר"ן שהאריך בזה ריש המדיר ומשמע שם דדוקא מדיר אבל הקדיש נכסים אין אשתו ניזונת: (ג) ובהר"ן ריש המדיר ע"א דף תק"ג דה"ה בכ"מ שאמרו שיוצאת משום נדר:

סימן עג - שחייב בכסות ומדור וכלי בית לאשתו

(א) ועיין לעיל ס"י ג' כתבתי דנותנין לה עץ לבשל מאכלה ונר להדלקה:
(ב) עיין בתשובה תולדות אדם ס"י רפ"ו: (ג) וכתבתי דבריו בח"ה וע"ל
ס"י צ"ג נתבארו דינים אלו באריכות: ^ דברי הרמב"ם הם גם בקטעים
הבאים, עד סוף הסימן.

סימן עד - המדיר אשתו מכמה דברים

(א) וכתב המ"מ פ"י"ג שכל מקום שתראה המדיר אשתו מכך וכך ר"ל
שהוא אוסר הנאתו עליה אם תעשה כך אבל האוסר על אשתו ואומר
הריני אוסר עליך שלא תעשה כך אין בדבריו כלום וזהו פשוט עכ"ל: (ב)
ועיין ב"ד ס"י רל"ד ורל"ה נתבארו דינים אלו: (ג) ובספר מישרים נתיב
כ"ג ח"ה תשובת רב אלפס אם היא או הוא טוענין שאין רצונן לדור עם
חמותן כך הוא המנהג בכל בתי דינין שכל מי שנתפס בכך שומעין לו
ונותנין להן אשה נאמנת שתדור עד שיתברר להן על ידי מי מהן נתגלגל:

סימן עה - חלוק הארצות לענין נשואין, ודיני ארץ ישראל

(א) ומ"ש בספרים אפילו לא נשאה בגליל נראה שהוא טעות אלא יש
להיות אפילו לא נשאת ביהודה וכן מבואר בדברי מוהר"ם במקומות
הנזכרים ועוד משמע בדברי מהר"ם שאם נשאת בגליל אינו יכול
להוציאה משם ופליג אסברא הראשונה שכתב הטור שהיא סברת
הרמב"ם והרי"ף דס"ל דאם הוא ביהודה אע"ג דנשאה בגליל מוציאה
משם ולכן יש לתמוה אדברי רבינו שכתב הדברים כאילו לא היה
מחלוקת בדבר וצ"ע: (ב) וע"ל בסמוך אי שקלה נ"מ ונצ"ב ובהגהות
מיימון פ"י"ג דאישות ר"ת היה אומר פעמים שאין מוציאין אפילו מעיר
לעיר או מדרך לדרך כגון שבזו העיר אין המושל כל כך צורך כמו באותו

שרוצה לילך שם עכ"ל וכתב מוהר"ם בתשובה ס"י קי"ז אין נקרא חילוק ארצות אלא אותן שנפרדו בלשונן דא"ת שלעזי"א וריינו"ס ופרנקו"ן מיקרי חילוק הארצות אם כן איך יתכן שא"י שהיה בו ת' פרסה על ת' פרסה ולא היה בו רק ג' ארצות עכ"ל ועיין שם : (ג) וע"ל ס"י זה מדין זה ובתשובות מיימון סוף סדר נשים סימן כ"ח האריך מוהר"ם בא' שאירס אשה על ידי שליח במקום אחר ונתן אמתלאות למה לא רצה לכנוס במקום ארוסה ופסק דהדין עם הארוס או אשתו תבא אחריו או תשב עד שתלבין ראשה וע"ש שהאריך בתשובה : (ד) וסיים שם אע"פ שאומרת דניחא לה להיות בדוחק מזונות קודם שתלך למקום אחר אין הולכין אחר דעתה עכ"ל : (ה) משמע כדברי ב"י : (ו) וכן במרדכי סוף כתובות תשובות מוהר"ם דאית לה נ"מ ונצ"ב הקיימין ואם אינן קיימין כתב דאם הוא הפסיד נצ"ב א"צ לשלם ונ"מ צריך לשלם ואם נגנבו או נאבדו נ"מ לית לה זנצ"ב אית לה וצריך לשלם לה עכ"ל וע"ש שהאריך מוהר"ם בדבר וכתב עוד שם הא דאבדה כתובתה ה"מ אם ילך לא"י ולא יחזור להתיישב בחוץ לארץ אבל אם יחזור להתיישב בחוץ לארץ אפילו לאחר כמה שנים אם היא בבחייה תגבה ממנו כתובתה ואם מתה צריך ליתן כל כתובתה ליורשיה ובסוף הגהות מרדכי כתיב בשם ר"ח כהן דה"מ שאם אין רצונה לעלות אבדה כתובתה דוקא בימיהם שהיה שלום בדרכים אבל עכשיו שהדרכים משובשים אינו יכול לכופה דה"ל כמו שחפץ להוליכה למקום גדודי ליסטים ואפי"אם יעמיד ערבות מספיק מגוף וממון ערבוך ערבא צריך עכ"ל וכ"כ ב"י בשם הרשב"ץ דאם הדרכים בסכנה א"צ ללכת עמו וכ"כ התוס' פ"ב דכתובות וכתבו עוד ואומר רבינו חיים דליכא בזמן הזה מצוה לדור בארץ ישראל כי הרבה מצות תלוין בארץ ואין יכולים ליהרר בהם ונענשים עליהם כו' : (ז) ואין דבריו נראין כי איך לא נחוש מאחר שחשש מוהר"ם לדבריו :

סימן עו - חיוב עונה

(א) ובהר"ן כתב שם פרק אע"פ דף תצ"ו ומיהו אם אירע לפועלים שלנו בביתם לצורך מלאכה יכולים לאחר עד יום שמיני : (ב) וכ"כ הר"ן ע"א דף תצ"ו הא דעונת ת"ח אחת לשבת היינו כשאין מתחדש להם דבר

בלימודם אבל משתנית עונתן כפי מה שהם צריכים לנדד שינה מעיניהן בענין למודם ולטרוח בו עכ"ל: (ג) וכתב הר"ן פרק אע"פ ע"א ד' תצ"ו בשם התוס' דל' יום שוהין חוץ לעירן וביום ל"א יהא בעירו אפי' אם באותו יום יחזור ויצא ל' יום בחוץ וכן לעולם וע"ש שהאריך בדינים אלו וכתב דאפשר דאף ת"ח לא שרי בכך אלא דרך אקראי ומקרי בעלמא אבל לא בקבע: (ד) ובהגהות מרדכי דכתובות דף תקמ"ד ע"א דגם התוספת צריך ליתן לה: (ה) וכ"ה בהגהות מרדכי דקדושין תרמ"ד ע"ב: (ו) ובתשובת מהרי"ו ס' א' אשה אחת הפצירה בבעלה שלא לשמש עמה ואח"כ בכעס הניח ידו על החומש לישיבע שלא לשמש עמה וכשראתה אשתו שכעס הרבה ורצה לישיבע מחתה בו ופסק דאפ"ה השבועת חלה והאריך שם בטעם הדבר: (ז) ובהגהות אלפסי ע"א דף תנ"ו פרק אע"פ כתב ונראה בעיני שאם היה מהמת חולי הראוי לרפואה צריכה להמתין לו עד שיתרפא עכ"ל:

סימן עז - דיני מורד ומורדת, או אומרת: מאיס עלי

(א) וע"ל סימן קנ"ה דין הכפייה: (ב) ובהגהות מיימוני פי"ד ומ"מ לאחר זמן אינה רוצה להתעגן עוד הרשות בידה וצריך לתת לה אף כל הנתוסף על כתובתה עם הג' דינרין שבכל שבוע כו': (ג) ומשמע מדברי הרמב"ם דאם רוצה לגרשה מיד ולתת לה כתובתה אין מוסיפין לה כלום אע"ג דהיא רוצה להמתין וכן הוא בהגהות אלפסי ע"א דף תצ"ח נ"ל דאינו עובר ג"כ בלאו וכתב הר"ן פרק אע"פ דף תכ"ו הא דמוסיפין לה היינו שנשאר עליו חוב כשאר הכתובה אבל אין נותנין לה מיד שהיא תלקח בהן קרקע: (ד) וכתב הר"ן פרק אע"פ דף תצ"ו דאין מגרשה עד שפחתו לה נמי מנכסי מלוג שלה וכן מנכסים שלה שיש לה שאין לבעלה רשות בהן ודוקא נשואה אבל לא ארוסה וזהו דעת הרמב"ן אבל הרמב"ם כתב דאין פוחתין לה רק מכתובתה וכתב הרמ"ה דאלו הז' דינרין שפוחתין לה הם ז' דינרין ממש מכתובה שלה או מנכסים שלה ולא בטובת הנאה שיש לה בהן: (ה) וכן הוא בהגהות מרדכי דכתובות דף תקמ"ט ע"ד וכן הוא בהר"ן ע"ב דף תצ"ו פרק אע"פ וכתב דאין חילוק בין מורדת מחמת מאיס או לא דבכל ענין אינה יכולה לחזור לאחר שהפסידה כתובתה: (ו)

כתב מהרי"ק שורש נ"ז על איש א' שתפס כל מה שהיה לאשתו ואמר שהיא מורדת ופסק דאינו נאמן אלא עליו להביא ראיה שאין אשתו נוהגת כשורה הן ע"פ עדים גמורים הן ע"פ שכנים ושכינות ובלבד שלא יהא השכנים ההם קרובים אבל בלאו הכי אינו נאמן אלא צריך להחזיר הכל למקום שלקח ואפי' מה שהכניס הוא ואח"כ ידונו ביחד כו' ועיין איזה דבר מיקרי תפיסה וע"ל סי' צ"ג אי תפסה שטרות אי מקרי תפיסה: (ז) ועיין במ"מ פי"ב מהלכות אישות שהאריך בדעות חלוקות בדין זה: (ח) כתוב בר"ן פרק אף על פי דף תנ"ד ע"ב דאינה יכולה לחזור ומה שהפסידה הפסידה וכן הוא בתשובת הרשב"א סי' תתס"א וכ"כ המ"מ פי"ד דאישות דלאחר יב"ח אינה יכולה לחזור אבל תוך יב"ח יכולה לחזור אם מת הבעל תוך יב"ח גובה כתובתה מן היורשים ולאחר יב"ח אם רוצה הבעל לקיימה כותב לה כתובה אחרת עכ"ל וכ"כ ב"י בשם תשובת הרשב"א: (ט) נראה דלאחר השנה שאבדה כתובתה אבדה ג"כ כל תנאי כתובה והכי דייק לשון הרא"ש דדוקא תוך יב"ח חייב בקבורתה ובפרקונה אבל לא לאחר מכן ולכן נראה דאח"כ אין הבעל אוכל פירות נכסי מלוג וכן משמע מתשובת מהרי"ו סימן כ' דלאחר שיש לה דין מורדת ויכול לגרשה בלא כתובה אין להם זה על זה כלום וע"ש ולקמן כתבתי דבריו ומשמע דאם מתה יירשנה וכן משמע מדברי הגאון שהביא בעל העיטור מדברי הרי"ף וכן כתבתי לקמן סי' צ' מן המ"מ: (י) ובמ"מ פי"ז משמע דאף אם נשאת תצא: (יא) וכבר נתבאר דכן הסכימו כל האחרונים והכי נקטינן וכתב המרדכי סוף פרק אע"פ ע"ב בשם הראב"ן בדורות הללו שאין אדם נושא שתי נשים ביחד לא משהינן לה ואם בשביל הנשים שתוסרנה קנסינן לה להתיר לו לישא אשה אחרת והיא תשב ותתעגן ואמר ראב"ן אחרי אשר דאינו בזו פלוגתא דרבוותא חכמי הדור יתנו לב לפי הענין להעמיד דבר על אופניו שלא תצאנה בנות ישראל לתרבות רעה כו' ועוד האריך שם בדין מורדת ובהגהות שם דף תקמ"ט ע"ב משמע דיש חולקין אראב"ן ואין מתירין לו לישא אשה אחרת וכן הוא בתשובת הרשב"א סימן תת"ט וכ"פ מהרי"ק שורש ס"ג ודוקא בנשואה אבל ארוסה שמרדה בבעלה ידונו טובי העיר ביניהם אם היא עושה עליו יתירו לו לגרשה בעל כרחא או לישא אשה אחרת כו': (יב) מיהו כתב הרא"ש כלל נ"ה סוף סי' א' מיהו אם קדשה ברמאות ועשה שלא כהוגן והיא מורדת בו יש לסמוך ארבותינו האומרים שכופין אותו לגרש עכ"ל וכ"כ מהרי"ו סי' קל"ז והאריך בזה ואם נתנה לו תקיעת כף להנשא מתירין לה וע"ש ובהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ח ע"א אור"ת שאם קדש אשה ואינה חפצה בו אע"ג דאין כופין אותו לגרש

אך אם נתפס יכולין לומר לו לא נעזור לך לצאת עד שתתגרש דאין זה כפייה רק שאין עוזרים לו עכ"ל: (יג) ובמרדכי סוף אע"פ ע"א כתב אע"ג דמאבד כל אשר לו בשחוק לא תוכל אשתו למרוד בו כו' ונראה דדברי מוהר"ם אינן חולקים על זה דמוהר"ם לא קאמר אלא לענין דמקרי אמתלאה ומ"מ מודה דאינה יכולת למרוד משום זה ואם מרדה יש לה דין מורדת וע"ש וכתב מהרי"ו בתשובה סימן קל"ה אשר טוענת מאיס עלי מחמת שהוא שותה ומקיא ומאבד כל אשר לו בשחוק והוא טוען שאם עשה לא יעשה עוד נראה דזה לא מקרי אמתלא כו' ועוד דהרי הוא רוצה לחזור ולא לעשות עוד ואין צריך להעמיד ערבות שיתקן דרכיו כל זמן שאינו מוחזק ברעים עכ"ל ומ"ש דאין מקרי אמתלא מה שמכלה ממונו בשחוק אינו נראה דודאי אמתלאה היא וכמו שכתב מוהר"ם וכתב עוד המרדכי פרק אע"פ כל מה שאביה מוחזק בו מן הנדן דהנעלת ליה מהני כאילו היא עצמה תפסה וכן איתא בזו תשובות מוהר"ם בהג"ה שם דף תקמ"ט ע"ב וע"ג ועיין לקמן סי' ק"ב מדין מורדת: (יד) ובמרדכי פרק אע"פ האריך בדברי מוהר"ם בזה וכתב דאפילו תופסת מוציאין מידה כל מה שהוא שלו אבל כל מה שהכנסה לו נותנין לה ומעגנין לה עד שתתפייס להיות עמו או שיתרצה הוא ליתן גט ודוקא בנותנת אמתלא אמתית למה מורדת עליו אבל כל היכא דנראה לב"ד שאינו כן אלא שאומרת כן מחמת קטטה או כעס שהיה לה עם בעלה או שקרוביה למדוה לטעון כן מוציאין הכל ממנה ונותנין לבעל בין מה שהכניס הוא בין מה שהכניסה היא ואין לה מזונות כדין מורדת וע"ש שהאריך בזה ובהגהה דף תקמ"ט ע"ב כתב דלא מקרי אמתלא אלא כשהיא נותנת אמתלא המבוררת לטובי עיר ואז נותנין לה כל מה שהכניסה לו אבל אם אינה נותנת אמתלאה מבוררת אז אין נותנין לה כלום מיהו מה שתפסה משלה אין מוציאין מידה וע"ש במהרי"ו בתשובותיו פר' סי' כתב הלכה למעשה שהאשה צריכה לישבע שטוענת אמת שמאיש עליה ואינה טוענת כן מחמת שרצונה להוציאה ממנו ואז לא כייפינן אותה להיות עמו ואז דינה הכי דבכל מה שהאשה מוחזקת ממה שהכניסה לו הן בגדים הן נדוניא גם טבעת קידושין אין מוציאין מידה אבל כל שאר דברים בין שבח שהשביחו הנכסים בין כל מה שהכניס הבעל או נתנו לה קרובים מחמת אביו או קרוביו בין בשעת נישואין או אח"כ אפילו סבלונות הכל תחזור ומוציאין ממנה גם מוטל עליה שלא תבזבז נדונייתה שנשאר בידה או ליתנה לאחרים כי אם מתה יורשה הבעל גם השטר חצי זכר נשאר בתוקפו ואין לה למחול או ליתן לאחרים בלי רשות בעלה וכתב עוד ומאחר שהיא מורדת וקבלה עליה הדין לא נשאר לבעל עוד שום כפייה

ונגישה עליה עד כאן לשונו ונראה דמיירי התם שלא היתה האמתלא מבוררת או שנראה שיש ערמה בדבר ולכך לא תוציא מן הבעל מה שהכניסה לו רק במה שהחזיקה בידה נוטלת וכדברי הגהות מרדכי שמחלק בכך אבל אם היתה האמתלא מבוררת ודאי דיינין כדינא דמתיבתא וכדברי מוהר"ם ואין חילוק בזה בין תפסה ללא תפסה ולכן צריך הדיין לתת לב ולדון לפי הענין וכמו שכתבתי לעיל בשם המרדכי וראב"ן ונראה שעל כן החמיר מהרי"ו גם כן להצריכה שבועה שטוענת באמת אע"ג דמוהר"ם לא כתב רק להחרים דאין כאן טענת ברי להצריכה שבועה כן נראה לי ועיין שהאריך בזה: (טו) וכתב הר"ן פרק אע"פ דף תצ"ד דוקא שהתחילה למרוד קודם נידתה אבל אם לא התחילה עד תוך נידתה לא הוי מורדת וכן הוא שם בהג"ה אלפסי וכן משמע שם ע"א סוף אע"פ במרדכי בשם ראכ"י אבל תשובת מוהר"ם שם דאין לחלק: (טז) ופשוט הוא דמיירי כשהגיע זמנה ומורדת עליו וכ"כ הרמב"ם בהדיא פי"ד וכתב הרשב"א בתשובה ס"י אלף ר"ט כל זמן שלא כתב הבעל הכתובה לארוסתו איני יודע מה תוכל היא להפסיד מחמת מרדה שהרי עדיין אין לה כתובה: (יז) וכן הוא בריש סימן שס"א וכתב עוד שאין חילוק בין אומרת מאיס עלי או בעינא ומצערנא ליה מיהו אן לא קי"ל הכי דהא ס"ל מצות חליצה קודם כמו שיתבאר לקמן אי"ה: (יח) וכן הוא וע"ל ס"י קע"ה ושם נתבאר כל דינים אלו: (יט) כתב מהרי"ק שורש כ"ט היכא דמרדה והוא לקח אשה אחרת אין כופין אותו להוציאה משום חרם ר"ג אלא אמרינן שלא עשתה כהוגן כו':

סימן עח - חיוב פדיונה

(א) ע"ל סימן ס"ט דה"ה דאין שומעין לה אם אמרה איני נפדית ואיני נותן פירות: (ב) עיין ב"ד סימן רנ"ב איש ואשתו שבויין אי ב"ד יורדין לנכסיו ופודין האשה: (ג) וכתב הר"ן פרק נערה דף תפ"ה ע"א דבמקום שאסורה לבעלה ישראל דחיישינן שמא נבעלה ברצון א"צ לפדותה דאין השבייה גורם לה אלא שנבעלה ברצון וכך כתב רבינו ירוחם במשרים נכ"ג ח"ה שהביא ב"י לעיל וע"ל ס"י ז' אימת אסורה לבעלה ישראל: (ד) והר"ן פרק אלמנה ניזונת דף תק"ל ע"ב ומיהו אם אינו רוצה לפדותה

סימן עט - חיוב רפואתה

סימן פ - מעשה ידיה שהיא חיבת לבעלה, ודיני מיניקה ושאינה רוצה לעשות מלאכה,

(א) וכתב המרדכי ע"ד ריש אף על פי בשם רבינו ברוך והאידינא נשים שלנו לאו אורחייהו לטחון ולכבס אין כופין אותן על זה דעולה עמו ואינה יורדת וכ"כ הרמב"ם והביאו הטור בסמוך: (ב) מיהו מצינו למימר כשעבר וכנסה וברח שנתבאר לעיל סי"ג דלא מפקינן מינה או אם רצונה להניק בנו הראשון יותר מכ"ד חדש דאז מותרת להנשא מיהו גם זה מילתא דלא שכיחא הוא: (ג) וז"ל הר"ן פרק אע"פ דף תצ"ה ע"א דאם הוא עשיר ויכול להשכיר שפחה חייב להשכיר דעולה עמו ואינה יורדת עמו: (ד) וכתב הר"ן פ' אע"פ דף תצ"ה ע"ב י"א הואיל ואינה חיבת אלא שלא תשב בטל מעשה ידיה שלה והרשב"א חולק וכ"כ כו'. וכתב עוד דאינה חייבת לעשות משקל ה' סלעים אלא מעט שלא תשב בטל כו' וזה פשוט: (ה) כתב המרדכי ריש מציאת אשה אף למ"ד המותר שלה מ"מ אינו אלא נ"מ והבעל אוכל פירות: (ו) ע"ל סימן ס"ט אם הבעל יכול לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך כשמספיק לה מעשה ידיה: (ז) וע"ל ריש סי' ע' מדינים אלו כתב הר"ן פרק אלמנה ניזונת דף תקכ"ו ע"ב הרמב"ן כתב דא"א ששהתה אפילו שעה אחת ולא תבעה מזונותיה הפסידתן ואפ"י מכרה נכסי מלוג שלה בטובת הנאה ולא תבעה הפסידתן לפי שדרכן של נשים לגלגל עם בעליהן ולסייען והר"ן פליג אם מכרה נ"מ עכ"ל וע"ל סי' ע':

סימן פא - המקדיש מעשה ידי אשתו

(א) ובמרדכי ריש המדיר ע"ד דאין חילוק בין אם אסרה על הבעל לבד או אסרה על כל העולם אלא כשנאסרה על כל העולם חל ההקדש אפ"י בעודה תחתיו וצריך להפר ועיין באלו הדינים ב"י סי' רל"ד:

סימן פב - נדרה שלא להניק, ודין מיניקה שנתגרשה

(א) כתוב בהגהת אלפס פרק אע"פ דף תצ"ד ע"ב נראה דאפילו אשה נכרית שקבלה בן להניק והניקתי עד שהוא מכירה כופין אותה להניק בשכר מפני סכנת הולד עכ"ל ר"י א"ז: (ב) כתב הר"ם פדו"א סימן נ"ג אף על גב דאמרינן הבת אצל האם לעולם היינו דוקא אם נראה לב"ד שטוב לה לשבת עם אמה אז צריכין אפ"י יתומים ליתן לה מזונותיה אצל אמה אבל אם נראה שטוב לה יותר בבית אחיה אין אמה יכולה לכופן שתהיה עמהן כו' וע"ש שהאריך בזה:

סימן פג - חבלת אשת איש למי הוא

(א) ול"נ דודאי מדינא פטור אבל הרוצה לצאת ידי שמים ונותן לה דמי בושתה כדי שתתפייסה ותמחול לו או שנידוהו עד שיפייסנה כמו שמבואר בסימן ת"ך בח"ה ועיין שם בסי' א' בזו י"ל שיש לבעל חלק בממון: ^ יש גורסים "שלו ושלה", וזה כמבואר בסמוך.

סימן פד - דיני מציאת האשה

סימן פה - דין נכסי מלוג וצאן ברזל

(א) אשה שנתנה קרקע לבעלה ונתנה עליו שטר מתנה והוא כותב על עצמו שט"ח נדוניה ע"ל סימן קי"ח תשובת הרא"ש אי מקרי נ"מ או נצ"ב וע"ל סימן ע"ז מלבושי האשה אי נקראין נצ"ב: (ב) ועיין בח"ה סי' קכ"ב מדינים אלו דאם לא היה פירות בקרקע שדן עליו הבעל צריך הרשאה בנכסי אשתו וע"ש וכתב מהרא"י בתרומת הדשן סימן שי"ב דאם בעל בא לדון מחמת מעות מזומנים שיש לאשתו ביד אחר א"צ הרשאה דמעות מזומנים כאילו הוי פירות בארעא דמי וע"כ הא דבעינן שיהיו פירות בקרקע היינו דבלא פירות אין לו לבעל שום זכות על הקרקע שרוצה לדון עליו אבל אם יש לו שום נפקותא לדון על הקרקע אע"ג דאין פירות בקרקע א"צ הרשאה ולא משמע בח"ה סימן קכ"ב כדבריו. כתב הא דא"צ הרשאה היינו לדון אבל לעשות פשרה צריך הרשאה וע"ש: (ג) וכן הוא במרדכי פרק קמא דקידושין: (ד) ולקמן סי' פ"ז איתא בשם הרשב"א והרא"ש דבמעות שאינן טמונים היא נאמנת ובמעות טמונים אינה נאמנת ועי' לקמן וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תתק"ו דבמעות טמונים אינה נאמנת וכ"כ בשם מקצת המפרשים: (ה) ועיין בתשובת מוהר"ם סימן רס"ח אשה שאמרה שבעלה נתן לה חפצים במתנה ומרדה עליו ויצאה מביתו אם לא ראו החפצים בידה אף ע"ג דנושאת ונותנת בבית נאמנת במיגו דיכולה לומר להד"ם או החזרתיו לך כו' וע"ש: (ו) כתב מהרי"ו בתשובה סימן ע"ח אשה שהכניסה נדוניה לבעלה ועדיין היא מונחת ביד אביה ונשבה בעלה ופדאו אביו ופסק שם דאין יכול לגבות פדיונה ממעות אלו דהא דב"ח קודם לאשה היינו בנכסים דידיה אבל בנכסים אלו שהן שלה ועדיין מונחים ברשותה אינה צריכה לשלם מהן דהוה כבגדיה שאין צריכה לשלם מהן לבעל חוב ועוד דהיה כמו

מורדת דאין מוציאין ממנה נדונייתה במקום שיש לה טענה ואמתלא
ועוד דתופסת למזונות אע"ג דאין אשה יכולה לתפוס בחיי בעלה מ"מ
בכה"ג בנכסים שהם שלה ומונחים עדיין ברשותה יכולה לתפוס כו' וע"ש
ועיין עוד לקמן סימן פ"ו במי שרוצה להחזיק בנכסי אשתו מחמת
שבעלה חייב לו נדוניה ועיין בח"ה סימן צ"ו אי בעל חוב גובה מה
שהכניסה לו

סימן פו - שלא לקבל פקדונות מנשים עבדים וקטנים

(א) ובב"י בה"ה סימן ס"ה תשובת הריטב"א אשה שהיה לה שט"ח על
בעלה והיא יכולה לגבותו בכל עת שתרצה והיתה יכולה לעשות בו מה
שתרצה והפקידה אותו ביד אחר ומתה וזה לא היה יודע אם נתנה השטר
במתנה לאחרים או לא ופסק דיחזיר השטר לבעל דאין מוציאין הנכסים
מחזקתן מספק: (ב) דאע"ג דאינה נאמנת לומר של פלוני הם מ"מ
ממקום שקיבל יחזיר ואם אינה נושאת ונותנת תוך הבית שדינו להחזיר
לאשה בהלך הנפקד ונתן לבעל כתב המרדכי פרק חזקת הבתים דף רמ"ט
ע"ד ודף ר"ן ע"א דרבותיו מסתפקין בדבר ויותר נראה לו לפטור הנפקד
ואף אם נפקד רוצה לתבוע הבעל שיחזיר אליו לאו כל כמיניה וכן הוא
בהגהות מיימון פכ"ב דאישות בשם ראב"י ע"כ המרדכי בזה אני מסתפק
אם האשה הלכה למ"ה והבעל תובע לנפקד ואומר שאשתו גנבם אם
מחזירין לו ושאלתי לרבותי ורפיא בידם עכ"ל ועיין בח"ה סי' שמ"ח
אשה שגנבה משל בעלה ונתנה לאחרים והחזירה לה או עזרו לה להוציא
הגניבה אימתי חייב לשלם לבעל וחילוקים שם בזה: (ג) כתוב בב"י פרק
חזקת הבתים דף קמ"ב ע"ב דאם לוח ממנה בשטר אינו צריך לשלם לה
אא"כ פירש בשטר שהיה ממעות שאינם טמונים עכ"ל כתב המרדכי שם
דף ר"ן ע"א אשה שמכרה מטלטלין והבעל תובע לקונה ואמר שאשתו
גנבן לו אם הקונה טוען בבירור שהוא יודע שהוא של אשה נאמן בשבועה
בהגהות מיימון פ' כ"ב דאישות פסק דא"צ להחזיר כלל אפילו אינו יודע
בבירור שהוא שלה ואפי' אם הבעל רוצה להחזיר לו דמיו אינו צריך
לחזור ורבי' ירוחם כתב בספר מישרים נכ"ב ח"ו אשה הנושאת ונותנת

תוך הבית ומשכנה משכנות בלי ידיעתו של בעל צריך המלוה להחזיר בלא דמים נ"ל דוקא כשאין דרכה להשכין דאז חזקתו גנוב אבל אם דרכה בכך מסתמא הוא ברשות בעלה ומה שעשתה עשוי וע"ל סימן צ' בדין מכירת נכסים: (ד) ע"ל בסמוך תשובת הרשב"א דסתם אשה מיקרי נושאת ונותנת תוך הבית וכן הוא במרדכי פרק חזקת דף ר"ן ע"א וכתב שם דלא מהני אפילו בשבועה לומר של פלוני הם: (ה) ועיין בתשובות הרמב"ן סימן מ"ה אם נתן מתנה לבתו על תנאי שלא ירשנה בעלה כיצד יכתוב השטר שיהא השטר קיים וע"ש: (ו) אמנם בתשובת הרשב"א סימן תתע"ט משמע דטוענין ליתומים דשלה היו ואפי' באשה שנשאה ונתנה בתוך הבית אף ע"ג דהיא אינה נאמנת לטעון מ"מ ליתומים טוענין וע"ש וכ"פ הריב"ש בתשובה סימן קס"ט: (ז) ועיין עוד סימן מ"ב ובתשובת הרשב"א סימן תתקצ"ו מדינים אלו ועיין בח"ה סימן ס"ב וס"ד מקצת דינים אלו: (ח) והרשב"א כתב בתשובה סימן תתקנ"ד דוקא שהיא בחזקת שיש לה נ"מ וטוענת כן אז הדין עמה אבל אם אינה מוחזקת בכך עליה להביא ראיה ואינה נאמנת אפי' בשבועה דכל מה שיש לאשה בחזקת בעלה היא כי סתם אשה נושאת ונותנת תוך הבית ועוד האריך בזה: (ט) ועיין בח"ה סימן קכ"ז מקצת דינים אלו:

סימן פז - שאין חזקה בנכסי אשת איש

(א) כתב רבינו ירוחם במישרים נכ"ג ח"ז דדוקא בדבר שצריך לטעון אתה מכרת לי או נתת לי אבל בדבר שא"צ לטענה זו כגון פתיחת חלונות או ניזקין שאינם תדירין וכיוצא בהן יש לאיש חזקה בנכסי אשתו כמו אחר בנכסי חבירו עכ"ל וכן כתב בח"ה סימן קמ"ט וכתב שם דיש חולקין וע"ש

סימן פח - כל היוצאת מתחת בעלה במיתה או בגט או במאון נוטלת נכסים

(א) ועיין במ"מ שכתב שיש מקומות שנוהגין בדברי התלמוד וע"ש: (ב) בהג"ה אלפסי דף תק"י הא דאמרינן מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל היינו דוקא שמוציאה מרצונו או שהוא מא' שדינן שכופין אותו להוציא מדינא דגמרא אבל אם תובעת גירושין שלא כדין אלא שכופין הבעל מתקנת הגאונים צריך לתת לו כל יציאותיו שהוציא יותר על מה שאכל ויכול לעגנה בגט עד שתתן לו עכ"ל: (ג) ובמרדכי פרק האשה שנפלו ע"ד כתב דוקא שאין האשה מכחישתו אבל אם מכחישתו אינו נאמן בשבועה: ^ צ"ל שאינו ^ עד כאן מדינא דגמרא. ^ רצה לומר: הרי"ף.

סימן פט - חיוב קבורת אשתו

(א) ובתשובת הרא"ש כלל י"ג סי' י"ט דה"ה לכל מה שנוהגין בו בני משפחתו הוא לצורך קבורה: (ב) ועיין בהר"ן פרק נערה: (ג) ולא ידעתי מאי קמ"ל בהאי ואפשר דר"ל אע"ג שלא נמלכו כבעל תחלה אפ"ה צריך לשלם להם וכן משמע שם בהגהות מרדכי בסופו ע"ג מצאתי הגהות מרדכי בדפוס החדש בשם מוהר"ם בא' שלא היו יודעים לו ממון וקברו אשתו ממעות צדקה ואחר כך נודע לו מעות ופסק דצריך לשלם אפילו למ"ד אין מוציאין אלא לאב בנדון זה מודה עכ"ל וע"ל סימן ק' אי האשה חייבת בקבורת בעלה: (ד) עיין בח"ה אי מוכרין בלא הכרזה:

סימן צ - דין הבעל יורש את אשתו, ומה הוא שאינו יורש

(א) ופסק שם דאם מקבל מתנה עני לא יכול לחזור בו ואם הוא עשיר יכול לחזור וע"ש וע"ל סימן זה עוד מדינים אלו: (ב) כתב מהרי"ו בפסקיו סימן י"ו שח"ז שכתוב בו ואם בתו תלך לעולמה בלי זרע קיימא אז החוב בטל כו' ומתה הבת בחיי אביה והניחה זרע קיימא ואחר כך מת הזרע בחיי אבי הבת ואחר כך מת האב הזקן אבי הבת הבעל יורש השטר מכח זרעו שיורש אמו וצריכין לשלם לו כאשר כתוב בשטר ולא אזלינן בתר אומדנא לומר שלא היה כוונת הנותן רק על בתו או על זרעה כו' ועיין בח"ה ס"ס רפ"א הארכתי בזה במרדכי פרק כל הנשבעין דף של"ז ע"ב תשובה בראובן שמת והניח אלמנה ובי' בנות אחת נשואה ומתה הנשואה ואחר כך מתה האם ולא נשבעת על כתובתה ופסק מוהר"ם דהבעל זוכה חצי הנכסים דמיד שמת ראובן נפלו חצי הנכסים לפני הבת הנשואה ומיקרי מוחזק אע"ג שהיו משועבדים לכתובת האלמנה וע"ש ובמרדכי ריש יש נוחלין אם כתב לבתו קרקע מהיום הגוף והפירות לאחר מיתה הבעל יורשה דלא מיקרי ראוי אלא מוחזק עכ"ל וע"ל ס"י ק' איזה נקרא ראוי או מוחזק: (ג) ועיין במרדכי ריש פרק יש נוחלין ע"ב שהאריך שם מדין ראוי שאין הבעל יורש: (ד) וכ"נ מסקנת המרדכי שם דף רצ"ה ע"ג כתוב בתשובת מיימון סוף אישות ס"י ל"ה הטוען על אשתו שנמצאו בה מומין ומקחו מקח טעות אם מתה אינו יורשה וכן הוא במרדכי דף רנ"ה ע"ג פרק מי שמת: (ה) ושמעין דאם היא מורדת ומתה יורשה וכן הוא לעיל ס"י ע"ז ואם הוא מורד על אשתו או מדיר אשתו שדינו שיוציאה כתב בהגהות פרק אע"פ דף תצ"ח ע"א דאינו יורשה עכ"ל ונ"ל דזהו דוקא לסברת? הרשב"ם דס"ל דמשנתן עיניו לגרשה אינו יורשה אבל לדעת החולקים עליו לא וכ"פ הרי"ף והרא"ש בהדיא פ' אע"פ אע"ג שכופין אותו כל זמן שלא גירש אותה יורש אותה מיהו יש לדחות דשאני הנהו שכופין אותו כל זמן לגרש מדינא דנוהג עמה מנהג אישות ולא פשע כלל ולכן אינו מאבד ירושתו משא"כ במורד או מדיר דאינו נוהג מנהג אישות ולמיפק קאי לכן אינו יורשה וצ"ע: (ו) דכתב שם דדין מברחת אינו אלא בדהדרא עליו אבל לא הדרא עליו קנה זה במה שבידו וע"ש ולא משמע כן כהר"ן פרק האשה דף תק"ט ע"א דכתב דאם כתבה לו מהיום כשארצה הבעל יורשה אבל בשאר מברחת תשאר למקבל: (ז) וכתב נ"י פרק החובל דאם מכרה נצ"ב נמי דינא הכי דאינו מכור עד שתתאלמן הוא או תתגרש ואז הם מכורים וע"ל סימן פ"ו וכתב נ"י פרק חזקת דף קפ"ב ע"ב הואיל ומכירתה בנכסיה קיימת כשתתאלמן או תתגרש אם הבעל רוצה לבנות או לסתור בנכסיה דהקונה יכול למחות וע"ש כתב מהרר"איי בתרומת הדשן סימן ע"ב אם הקדישה נ"מ שלה אין

ההקדש חל עד שתתגרש או תתאלמן ולא אמרינן בזה הקדש מפקיע מידו שיעבוד וע"ש שהאריך בזה כתב הרא"ש בתשובה כלל מ' אשה שמכרה בני"מ ובעלה שותק לא אבד משום זה זכותו וע"ל ריש סימן זה ובח"ה סימן ת"ה אם הקדישה ברצון בעלה או ששתק אימת צריך לקיים: (ח) אבל נ"י סוף יש נוחלין כתב דאפילו אם יש לאותו דבר שבא מחמת המעות שנטלן צריך להחזיר ללוקח וכ"ש אם יש לה נכסים מיוחדים בלא בעלה שצריך לשלם מהן ואם נפלו לה נ"מ אינו טורף מהם עכ"ל: (ט) וע"ל סי' פ"ו תשובה מדין אשה שהיו לה נכסים שאינן ידועים לבעל והשאילתן לאחרים: (י) כתב הר"ן ריש האשה שנפלו ע"ב דאיש יורש נכסי אשתו אע"פ שלא היו ידועים לו וכן נתבאר לעיל בדין אשה שהבריחה נכסיה: (יא) ואמרינן בפרק אלמנה לכה"ג ובפרק חזקת הבתים וכ"כ הרמב"ם פכ"ב מה"א ומוסכס מן הפוסקים דאותה שדה שיש לה בכתובתה דינה בנצ"ב וכ"כ נ"י דף תנ"ז ובמרדכי שם ריש הפרק וע"ש שהאריך במרדכי בדינים אלו: (יב) וכ"ה במרדכי פ' חזקת דף רמ"ט ע"א וכ"כ נ"י פ' אלמנה לכ"ג דף תכ"ז וכתב דאפי' לא מכר רק לפירות אפי' המכר בטל מיד ועוד האריך שם ומדברי הר"ן פ' חזקת דף קפ"ב פ"ח נראה דחולק וס"ל דלפירות הוי מכור וע"ש והמ"מ פ"ל מה' מכירה כתב בשם הרשב"א כדברי הר"ן וע"ל סי' ק"ה אם חל השיעבוד של בעל על המעות שהכניסה לו אשתו ולקמן סי' קי"ח בסופו אם חל השיעבוד דבעל על קרקעות שהכניסה לו אשתו: (יג) וכן הוא במרדכי פ' מציאת האשה וס"פ נערה שנתפתתה וע"ל סי' פ"ג כתבתי עוד מדין זה: (יד) וכ"פ נ"י פ' אלמנה דף תפ"ז ע"א ודלא כדמשמע מדברי המרדכי ריש פרק שם בדברי הרמב"ם: (טו) ולא משמע כן בתשובת הרשב"א שכתב ב"י לעיל. מיהו אפשר דהרשב"א מיירי כשרוצה למוכרן שלא לצורך פרנסה וכן היא במרדכי פ' מציאת האשה דאין חילוק בזו בין בגדי שבת וי"ט לבגדי חול מיהו מה שחילק מהרי"ק בין כלי זהב ובדולח לשאר דברים לא משמע כן מדברי הטור וכתב כספים שהכניסה לו יכול להוציאן הואיל ואחריותן עליו אבל לא שאר דברים והרשות ביד הבעל שאם רוצה להלוות מה שהכניסה לו נ"מ הרשות בידו עכ"ל: (טז) וכ"כ המרדכי פ' הנזקין דף תרי"א ונ"י פ' אלמנה לכ"ג דף תכ"ו ע"ב: (יז) כב"י בסי' צ"א אשה שהיה לה שטר מתנה מבעלה ומכרה לאחר ואח"כ מחלה לבעלה מחול ולא אמרינן בזה נחת רוח עשיתי לבעלי ואם מכרה זה השטר מתנה לבעלה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי דהוי כנצ"ב עכ"ל: (יח) וכ"כ הר"ן פרק מי שהיה נשוי דלא בעינן שנתבטל מקח הראשון וע"ל סי' ק' מדינים אלו. (ע"י בב"י ממ"ש בשם הרמב"ן)

ובמרדכי ריש הכותב בתשובת מוהר"ם והובא בב"י סי' צ"ב על ראובן שחפץ לקנות בית ודואג פן יצטרך למוכרו ואשתו תעכב עליו יכול להתנות עליו עמה בשעת קנייה שלא תוכל לעכבו דאע"ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ מסתלק מדבר שלב"ל עכ"ל וכן הוא בהגהות מ"י פכ"ג דאישות כתב מהר"א"י בתרומת הדשן סימן של"ט במקום שהוא מנהג שהיהודי הגובה קרקעות של עכו"ם הרי היא כשלו רק שהעכו"ם יכול לפדותה והישראל בא למוכרה אם אשתו תוכל לעכב עליו כשאר נכסיו משום שיעבוד כתובה והשיב דמאחר דעכו"ם יכול לפדותה אין לו דין קרקע אלא כשאר מטלטלין שיכול לישא וליתן בה אמנם אם החזיק בה ישראל בחזקה גמורה איזה זמן חשוב כגבוי ושיעבוד כתובה עליה וע"ש שהאריך בדבר: (יט) וכ"כ נ"י פרק חזקת: ^ צ"ל "יורשיו". ^ רוב מפרשי הטור מחקו תיבת "וכן". ^ רצה לומר של רבינו אפרים.

סימן צא - אשה שהכניסה מלוה לבעלה ומחלה

(א) וכתוב בני"י פרק הכותב דף קי"ח ע"ב דה"ה דאינה נאמנת לומר פרוע הוא אלא הבעל ישבע שאינו יודע שהוא פרוע ועיין ריש סי' פ"ה מדין אשה המכנסת ש"ח או מלוה ושם סוף סימן פ"ה אי בעל חוב גובה מנדוניית אשה גם לעיל סי' צ' נתבאר מדין זה: (ב) וכ"כ המרדכי פרק י"ג דף רנ"ד ע"ב דאם המעות בעין צריך לשלם וכ"ע דאם לא הכניסה לבעל שום ממון פשיטא דא"צ לשלם לכ"ע וע"ל סי' קי"ח אם כתב הבעל שטר מתנה אם ב"ח גובה מאותו שטר וע"ל הרבה חילוקים מדינים אלו: (ג) וע"ש סי"ד ע"ב שם בתשובה כל מה שימצא מנכסיה קרקע ומטלטלים ושטרות יתנו לב"ח בש"ח כו' ואפשר דמיירי בכתבה לו אגב ולכן נוטל אף המטלטלין או אפשר לומר דלאחר מיתה שאין הבעל בא אלא משום ירושה אף מטלטלין נוטל וע"ש ועיין בי"ד סי' רמ"ח אשה שעברה על תקנת הקהל אי בעלה חייב לשלם הקנס שעליה: (ד) וכתב עוד דכל נזקין והפסדות חובות ומקח שנעשה בין קודם זמן הנישואין בין תחת הבעל אינו גובה אפי' מגוף נ"מ עכ"ל כתב מהר"ק שורש י"ח אם לקחה יותר מכתובתה ונשאת פשיטא שהבעל צריך להחזיר המותר עד כאן לשונו ועיין שם: (ה) ולכן כתב מהר"ם פדו"ה בתשובה סי' נ"ה על

אשה שהיתה חייבת מס קודם הנישואין ונשאת שבעלה חייב לשלם שאין
דרך לעשות בזה שטר כמו בסבלונות ועוד דקלא אית ליה והוי במלוה
בשטר כו' וע"ל סי' קי"ח:

סימן צב - האיש שסלק עצמו מפרות נכסי אשתו ומירשתה

(א) בהגהות אלפסי דף תק"ה דאין לבעל כלום במעות שקבלה מן
המכירה ואם לקחה בהן קרקע הבעל אוכל פירות: (ב) וכ"כ הרשב"א
בתשובה סי' תתק"ס דלא מהני שום סילוק קודם אירוסין: (ג) כתב
מהרי"ק שורש י"ג מי שסילק עצמו מנכסי אשתו ואח"כ נפל לה ירושה
ואמר בעלה שלא סילק עצמו מאותן הנכסים ופסק דתולה בלשון השטר
כו' וכתב ומיהו אם האב כתב לבתו שטר ירושה וכתב לה אין לי בנכסיך
אין לו כלום באותה ירושה וע"ש שהאריך בדינים אלו הרבה: (ד) וע"ל
סי' קי"ח תשובת הרשב"א בד"ן זה:

סימן צג - דין מזונות האלמנה

(א) ומשמע דאפי' אינה עדיין מותרת לינשא אפי' יש לה כתובה מיד
וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' תש"ה דאשה הצריכה חליצה מספק ועדיין
אגידא ביה מ"מ גובה כתובתה וכ"כ הגהות מרדכי דכתובות דף תקנ"א
ע"ב ואפי' נפל בעלה למים שאין להן סוף דאסורה להנשא אפי' הכי גובה
כתובתה וכ"כ הגהות אלפסי פרק האשה דף תק"י ע"ב לענין מינקת וכן
הוא במ"מ פ"ח דאישות: (ב) וכתב עוד שם בשם הרשב"א הכותב מתנה
לאשתו אפי' שפירש בשטר שיכולה לגבות מחיים לא מהני ולא תגבה
אלא לאחר מיתה אמנם גאון אחד חולק בזה ובמקום שיש מנהג הולכין
אחריו עכ"ל ובהגהות מרדכי דכתובות ד' תקנ"א ע"ג משמע דיכולה

לומר לו בחייו שיתן לה נצ"ב והתוספת לקנות בהן תכשיטין וצ"ע שם וע"ל ס"ס פ"ה אם יכולה לתפוס נדונייתה בחיי בעלה גם לעיל ס"י ס"ו כתבתי מדינים אלו: (ג) כתב המרדכי ס"פ נערה שנתפתתה בתשובת מוהר"ם כתב וז"ל ואין להביא ראיה ממנהג עירכם שיש בני אדם שכתבו לנשותיהם שכל זמן שהיו רוצים לישב כך באלמנות חיות שיתחזקו בכל נכסיהם כי זו אינה ראיה שהמנהג כאנשי יהודה אלא שכתבו כך ליפוי כח בעלמא ועוד דאפי' לאנשי גליל יש נפקותא בתנאי זה דאי לא כתב הכי לא יהיבין לה אלא כדי מזון ל' יום וגם אין ראיה ממה שכמה פעמים סלקו יתומים האלמנות דשמא מרצונם נעשה ועוד אטו כולי נשי דינא גמירי דידעי דלא מצי לסלוקינהו כו': (ד) וע"ל סימן זה אם צריכה לישבע תהלה קודם שנותנים לה מזונות: (ה) ובהגהות אלפסי סוף ע"א פרק נערה אלמנה שבאת לב"ד ונשבעת שבועת אלמנה לא מקרי תובעת כתובתה ולא אבדה מזונות וכ"מ בהר"ן פ' אלמנה ניזונת דף תקנ"ט ע"א ועיין עוד מזה לקמן ס"י צ"ט: (ו) וכתב הגהות אלפסי פ' נערה דאפי' תבעה כל הכתובה פחות מדינר א' בתוספת ניזונת בשביל אותו הדינר ודלא כסברת הר"ן שמחלק בין תובעת לנפרעת כתובה והרא"ש פ' אע"פ ע"ב דאפשר לומר דאם תובעת מקצת כתובה אבדה מזונות משא"כ במכרה מקצת וכתב עוד בשם הרמב"ן דאם נתנו לה כתובה וניזונת בשביל התוספת ותובעת התוספת אבדה מזונות וכתב המ"מ פ"ח שכן דעת הר"י והרמב"ם: (ז) אמנם בשם תשו' הרשב"א כתב דאוכלת בשביל הנדוניא וכתב עוד את"ל דאינה אוכלת בשביל הנדוניא מ"מ אם מחלה מקצת לבעלה אמרינן דמקצת שמחלה היינו הנדוניא ושיירה לעצמה עיקר הכתובה ולא איבדה מזונות ולא אמרינן דיד בעל השטר על התחתונה דאדרבה הבעל נקרא בעל השטר וידו על התחתונה דהרי בודאי חייב לה מזונות והוא בא ליפטר ממנה מכח המחילה שלה ועליו לברר מה מחלה כו': (ח) וע"ל ס"י ע' א"א ששתקה לבעלה אימת הוי מחילה: (ט) וכ"פ הריטב"א פרק שני דייני גזירות: (י) וכ"פ דניזונת ממתנת ש"מ במקום דליכא בני חורין: וכתב עוד דאם נתן למקצת בניו בלי מתנה ולמקצתן בלי ירושה אינה ניזונת מן המתנה דאותן שנתן בלשון ירושה נקראים בני חורין ובמרדכי פרק נערה שנתפתתה ע"ג וע"ד האריך בזה וכתב דמוהר"ם ס"ל דניזונת אפי' ממתנת בריא ויש סוברים דאפילו ממתנת ש"מ ממטלטלין אינה ניזונת אפי' לאחר תקנת הגאונים שתקנו שכתובה נגבית ממטלטלים וע"ש ועיין בח"ה סימן רנ"ב נתבארו עוד מדינים אלו כתב הר"ן ריש המדיר הקדיש נכסיו אין אשתו ניזונת מהן דהוי כמתנת בריא וע"ל סימן ק"ו שאם צוה לפניה מתנת ש"מ ושתקה

הוי מחילה וע"ל בב"י בח"מ סימן רנ"ג בשם תשובת הרשב"א שנשאל על ש"מ שצוה שיחלקו אשתו ובניו כל נכסים שוה בשוה ואם תרצה היא לשבת עם בניה שיתנו לה פירות כל נכסי הבנים שיתפרנסו מהן היא והבנים ועכשיו מת א' מהבנים והאפוטרופסים טוענים שמאחר שנפטר א' מהבנים אין לה להחזיק בנכסים אלא שיהיו ליורשים עוד אומרים האפוטרופסים שרוצים למכור או להשכין מבתי היתומים לתועלתם והאלמנה טוענת שאינו רשאי לפי שיש לה ליטול פירות כל הנכסים והשיב הדין עם האלמנה דכל פירות בין קרקע בין מטלטלין בכלל נכסיו ואף ע"פ שמת א' מהבנים עוד זכותה קיים בכל הנכסים ההם ומ"מ לפי לשון הצואה שכתבתי איני רואה שתהא מחזקת בנכסי הבנים אלא הם מחזיקין בנכסיהם ונותנין לה פירות שתהא מתפרנס עמהן כדין אלמנה דעלמא ואם יותר הרי הוא שלהם עכ"ל: (יא) אמנם בהגה"מ פי"ב מאישות משמע דלא מהני תפיסה בשטרות וכן הוא פ"א מהלכות זכייה בהגהות וכן משמע מדברי הרמב"ם פי"א מהלכות מלוה וע"ש: (יב) וכן פסק הר"ן ריש מי שהיה נשוי: (יג) כתב הרמב"ן בתשובה ס"י מ"ט דגביא ממשועבדים וכן הוא במ"מ פי"ח דאישות וכתב עוד הרמב"ן סימן נ"ז דעכשיו שהכל נהגו לקנות הויא המזונות ככתובים וסתם אשה גביא ממשועבדים: (יד) וכן פסק הרמב"ן בתשובה ס"י מ"ט דאין לה למעות שקבלו כלום אע"ג דלא יכולה להוציא הקרקע מיד הלקוחות וע"ל ס"י קי"ב לענין מזונות הבנות: (טו) אמנם שהביא הב"י לעיל משמע דאף בבית מהני תפיסה: (טז) וע"ל ס"י קי"ח תשובת הרא"ש אם הברירה ביד היתומים ליתן לה כתובה או חצי הנכסים אי יכולין לסלקה בע"כ: (יז) נראה דאמכרה לאחרים קאי והואיל ומעתה כל מה שמכרה בטעות הוא בטל כמו שיתבאר לקמן לענין מכירת כתובה ואע"ג דהרמב"ם לא כתבו לענין מכירת מזונותיה נלמד א' מחבירו ודלא כב"י שפירש דברי הטור בע"א: (יח) וכתב ריב"ש בסי' רמ"ד דוקא אלמנה המוכרת אבל אפוטרופוס או ב"ד שמכרו לא אבדו זכותן שיש להן על הקרקע ההוא מחמת חוב ושיעבוד עכ"ל. ובהגהות אלפסי פרק אלמנה ניזונת דף תקנ"ו ע"ב דאין חילוק בין אחריות של ב"ח או אחריות דגזילה, כתב ראובן צוה בעת מותו ואשתו קבלה קנין בזה הלשון אני משעבד עצמי להשלים מנכסי המת כל צוואתו ועתה באת האלמנה לגבות כתובתה ואמרה שלא קבלה קנין רק לקיים צוואתו מה שנשאר מכתובתה ולא קבלה קנין רק משום שהיא נושאת ונותנת תוך הבית והיו כל הנכסים ברשותה. ונראה דהדין עם האלמנה דהואיל ולא קבלה טובה משום זה הקנין בודאי אחריות דנפשה לא קבילה עליה וע"ש כי האריך בדבר: א' צ"ל"י ואמרה".

הכוונה לתלמידי רבי יונה שבירושלמי המובא לעיל. ^ אלו דברי בעל
העיטור על דברי ריש מתיבתא.

סימן צד - חיוב דירת אלמנה וכסותה

(א) ודברי הרשב"א הם בתשובה סימן תתקכ"ג כתב עוד הר"ן ירושלמי דרה בבתיים כמו שהיתה דרה בהן ובעלה במדינת הים ומשתמשת בכלי זהב וכסף כשם שהיתה משתמשת ובעלה במדינת הים עכ"ל. ומשמע מדבריהם שצריכים לייחד לה מדור שנותנין לה בבית בעלה ולא משמע כן במרדכי פרק הנושא אלא יכולים ליתן לה מדור בבית אחר וע"ש וכ"ה במרדכי סוף נערה שנתפתתה וכתב עוד הר"ן פרק הנושא דף תקל"ג שאין נותנין מדור לאלמנה אא"כ קבלה עליה לרור שמא תשכירנו לאחרים עכ"ל וכן הוא בתשובת הרשב"א שאלמנה אינה יכולה להשכיר מדור שלה: (ב) וכ"כ הר"ן פרק נערה דף ת"ץ ע"ב וכתב בהג"ה אלפסי שם ע"א מיהו אם היתומים רוצים לבנות כדי שאינן צריכין לזונה בבית אביה הרשות בידן עכ"ל: (ג) וכ"כ המ"מ פי"ח בשם הרמב"ן והרשב"א וכ"כ הר"ן פרק נערה דף ת"צ ע"א ומיהו כתב ואפשר דאינו חייב לשכור אלא כשמוכרין גם לעצמן שלא היה לו בית מעולם אבל כשיש להם בית קטן אפשר דאין חייבים לשכור וכתב בשם הרמב"ן דאפי' במקום שצריכים לשכור אין צריך לטרוח לשכור לה אלא נותנים המעות והיא תשכור לעצמה: (ד) וכ"כ התוס' והביאן המרדכי פדק הנושא ודלא כהר"ן דף תקל"ג שם שפי' בע"א:

סימן צה - חיוב מעשה ידיה ליורשים

(א) וכ"כ הר"ן סוף אע"פ כדברי הרמב"ם וכ"כ הר"ן ריש דייני גזירות ע"ב וכתב דיש חולקין: (ב) וצ"ע לפי דעת הרא"ש דס"ל דאפי' אמרה

אשביח לעצמי לא מהני אע"ג דאדעתא דנפשה קא עבדה א"כ אפשר דהוא הדין נשאת והשביחה הנכסים ועיין בתשובת מהרי"ל ס"י מ"ו כי כתוב שם דבר תמוה בדין זה: (ג) וכן הוא במרדכי פרק מי שמת דף רנ"ה ע"א בתשובה שאלמנה שהשביחה הנכסים וטוענת שאחרים הלוו לה מעות והשכירה בהן דהכל ליתומים ואינה גובה לא כתובה ולא מזונות מן השבח גם מה שהניח בעלה לא תגבה בכתובתה כי כבר הוציאה הכל במזונותיה וע"ש כי האריך בזה וכן פסק מהרי"ו בתשובותיו ס"י קע"ו ובתשובת מהרי"ל ס"י מ"ו לא משמע כן אלא מחשבין ההוצאה על השבח גובה כתובה מהקרן וע"ש. ובהגהות מרדכי דבבא בתרא דף רס"א ע"א דאלמנה נאמנת לומר שכל מה שבידה נשאר לה מבעלה הראשון שהיה לה והאריך שם בתשובה על זה: ^ רצה לומר הרשב"ם הנזכר לעיל לפני הראב"ד. ^ של הרשב"ם. ^ הרשב"ם.

סימן צו - שבועת אלמנה וגרושה על כתבה

(א) וכ"ה בח"מ סימן ק"ח לענין מלוה: (ב) ובח"מ סימן ק"ה משמע דאף ע"ג דאין אדם מוריש שבועה לבניו אין גובין היינו דוקא להוציא אבל אי תפסו היורשין אין מוציאים מידן וכן הוא במרדכי ריש אלמנה נזונת ובפרק מי שמת דף רצ"ד ע"ב ובפרק כל הנשבעין דף של"ז מיהו פרק כל הנשבעין כתב דיש חולקין וס"ל דלא מהניא תפיסה וכ"כ שם דעת מהר"ם וכן פסק בפרק חזקת דף רמ"ט ע"א ודף ר"ן ע"ב כתב מוהר"ם דלא מהני תפיסה אפילו תפסה אמן מחיים אא"כ תפסה דברים שהיתה יכולה לומר עליהם לקוחים הן בידי או החזרתים אז נאמנת במיגו אבל בלאו הכי לא מהני תפיסה וכתב עוד שם דלא מהני תפיסה רק במטלטלין אבל במקרקעי לא שייך תפיסה ומהרי"ו סימן צ"ה פסק דמהני תפיסה אמנם סימן קע"ה מסתפק בדבר ובתרומת הדשן סימן ש"ל כתב דנ"ל לדינא דמהני תפיסה ואפילו הנכסים מונחים ביד ב"ד בחזקת שניהם אפ"ה נראה דגובין משום הכתובה אלא שמדומה לי דסוגיא ב' דייני לא אזלא הכי אלא סברא דכל שמתה בלא שבועה אין ליורשים כלום אפי' היו מוחזקין בנכסים עכ"ל וע"ש שהאריך וכ"נ דעת ב"י בה"מ סימן רנ"ב ותמה שם על הרשב"ץ שכתב דמהני תפיסה וכתב עליו לא ידעתי מנין לו

עכ"ל ואין בתמיהתו כלום שהרי כמה פוסקים ס"ל הכי וכמו שכתבתי. כתב נ"י פרק מי שמת דף רצ"ב ע"ב דאם ייחד לה קרקעות ומטלטלין בכתובתה יורשיה גובין בלא שבועה וכן הוא במרדכי פרק הכותב ע"ד וע"ל סוף סימן צ"ה איזה מקרי ייחוד: (ג) ועיין דיני שבועה זו בח"מ: (ד) ובתשובות שבסוף ספר הפלאה במיימוני כתב בתשובת מוהר"ם באחת שנשבעה שלא בפני היתומים ופסק דאם השביעה הכשרים לה ע"ד המקום וע"ד ב"ד אין כאן בית מיחוש אע"ג דלכתחלה תשבע בפני היתומים אם כבר נשבעה א"צ לחזור ולישבע וע"ש גם בהגהות אלפסי דף תקמ"ז ע"א: (ה) וכ"כ נ"י פרק מי שמת דף רל"ב ע"ב וכן הוא בתוספות פרק החולץ ובהר"ן ריש אלמנה ניזונת משמע דאף נצ"ב אין יורשיה יורשין אם מתה בלא שבועה ואפשר דלא מיירי אלא כשאינו בעין. וכתב דלאו דוקא שהן עצמן בעין אלא הוא הדין שנמכרו ולקחו אחרים בדמיהן רק שידוע שאלו הנכסים הן מדמי נצ"ב שמכר וע"ל סימן נ"ח אימת נקראין איתנהו בעינייהו ובמרדכי פרק מי שמת דף רנ"ה ע"ב משמע מתשובת ר"ג ומוהר"ם דאף נצ"ב שלה אין יורשיה יורשין אם לא גבתה אותן או מכרה אותן בחייה וכן משמע קצת בדברי תרומת הדשן סימן ש"ל וצ"ע. כתב מהרי"ק שורש נ"א יעקב שנתן עליו שטר לאשת ראובן בנו וערב לה בנדונייתה ומתה לאחר מיתת בעלה יורשיה יורשין נדונייתה מיעקב ולא שייך בזה לומר אין אדם מוריש שבועה לבניו דמיעקב היתה יכולה לגבות בלא שבועה ודוקא שאין כאן יורש קרוב יותר מיעקב אבל אם היו לראובן בנים אין יורשיה גובין כלום דהואיל ואיכא יורשין אף מיעקב אינה גובאת אלא בשבועה וע"ש כתב בתשובת מיימוני סוף ספר שופטים על יעקב שמת והניח אלמנה ובן ואלמנתו לא נשבעה על כתובתה רק הבן מחל לה על שבועתה גם כתב לה שהמותר יהיה שלה ואחר כך נתנה אשת יעקב מתנה לבני ראובן ומת בן יעקב ואלמנתו תובעת הכתובה ממקבלי המתנה כי אומרת שאין במתנת אשת יעקב כלום מאחר שלא נשבעה על כתובתה ולא היה במחילת בעלה כלום שכבר נשתעבדו הנכסים לכתובתה ופסק שם מוהר"ם דאין בדבריה כלום ועיין שם: (ו) כתב הרא"ש בתשובה כלל ע"א סימן צ"ד ואם פטרה מן השבועה מן היתומים ומתה אע"פ שחייבת מצד אחר שבועה אם פטרה מהיתומים יורשיה יורשין כתובתה וכן הוא בח"ה סימן ק"ה בדין אין אדם מוריש שבועה לבניו ועיין שם ג"כ אם גבתה שלא בשבועה מה דינם ויתבאר עוד לקמן סימן זה: (ז) ודברי מוהר"ם הם בתשובת מיימוני סוף ספר משפטים סימן ה' אמנם בני"י כתב פ"ק דב"מ דף ס"ב ע"א דאין לחלק וכן משמע בתוס' פרק החולץ וכן משמע לעיל סימן צ"ג

דבנפל הבית עליו ועל אשתו דאין לחלק ועיין בתשובת מהרי"ו סימן צ"ח ועיין בתשובת מהרי"ל סימן ס"ג: (ח) ופשוט הוא דר"ל דנאמנת אם יש לה מיגו אבל בלא מיגו לא עדיף שטר הנקנה במתנת ש"מ ממעות הנקנית במסירה לחוד: (ט) באמת שפירוש זה שפירש בו דברי הרא"ש הוא דחוק מאוד ואין הדעת סובלתן מיהו לעיקר דינא משמע מדברי מהרא"י סימן ש"ל דנקטינן כדעת מוהר"ם דהמכירה והמתנה בטילה. והמרדכי כתב פרק הכותב דיש לראות אם האלמנה מחזיקין אותה בעושר גדול כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לפי הענין שיראו הדיינים צריכין לדון עכ"ל וכן נ"ל דיש לחוש להרבה גדולים בפרט הרי"ף והרא"ש והמרדכי דאזלינן בתרייהו ברוב דוכתי והם סוברים דהמתנה ומכירה קיימת כ"ש שכתבתי לעיל בשם תשובת הרא"ש דבזמנים אלו לא שכיח התפסת צררי לכן נראה דאם נראה לדיין שלא התפיסה צררי ושמה שמכרה או נתנה ראוי להיות שלה בגבוי כתובתה שמכירתה ומתנתה קיימת וכ"ש במקום שהמקבל והלוקח מוחזקים דאין להוציא מידן בכה"ג ומהרי"ק בשורש י"ח כתב סתם דאם הלוקח והמקבל מוחזקין אין להוציא מידן ע"ש. וכתב מהרי"ק שורש י"ח דאף למ"ד בטילה היינו אם האשה חוזרת אבל אם אינה חוזרת ונשבעה על כתובה המתנה או המכירה קיימת מעכשיו פשוט הוא ובהגהות מרדכי דכתובות דף תקנ"א ע"ב אלמנה שלקחה כל נכסי בעלה ונשאת תשבע עדיין שכל מה שתפסה לא היתה יתר על כתובתה ואם מתה אצל הבעל השני בלא שבועה הבעל הוא יורש שלה וכבר נתבאר לעיל דין אם תפסו יורשיה ועיין בתרומת הדשן סימן ש"ל ובמהרי"ק שורש י"ח: (י) וע"ל ס"ס ק' אימת נאמן לומר פרעתי: (יא) כמו שנתבאר לעיל דגרושה א"צ שבועה (יב) כתב הר"ן דף תקע"ב ע"א פ' השולח דאם נשבעת מעצמה בב"ד סגי בהכי וכן הוא בגמרא שם. כתב עוד הר"ן אם נשבעה בלשון זה אם נהניתי מכתובתי סגי דאף גניבה בכלל הזה וכתב עוד ריש אע"פ אם נשבעה על כתובתה אין צריכה לישבע על התוס'. כתב הריב"ש בתשובה סימן שכ"ה אע"פ שכבר נשבעה האלמנה אם היתומים או הב"ד רוצים להחרים על כל מי שידע שהפקידה האלמנה נכסים ביד אחרים הרשות בידן כי אם באו עדים אחר השבועה מפקינן מינה אבל היא אינה צריכה לקבל על עצמה בחרם וע"ל ריש סי' זה אם צריכה לישבע בפני היתומים: (יג) ובהג"ה פי"ו דאישות משמע כדברי הרמב"ם שכתב אשה שתקעה כפה שאין לה משל בניה כלום לא סגי בהכי אלא צריכה נק"ח וכן משמע קצת במרדכי פרק השולח: (יד) ועיין ב"ד הלכות נדרים איזה נדר חל ואיזה אינו חל: וכן הוא לקמן בטור סימן ק"א וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל ל"ו סימן ס"ב ובמרדכי ס"פ

הנזכר: (טו) וז"ל המרדכי שם ומצאתי נראה לר"י דדוקא בב"ד לא ישיבועה אבל אם תקבץ ג' בני אדם ותשבע בפניהם שפיר דמי וגביא מינייהו וכו' עד והאידנא משביעה אפ"י בב"ד דשבועה שלנו אינה חמורה כ"כ משום דשבועת שלהם היו משביעין עליה לשעבר והוי שבועת שוא אבל עכשיו משביעין אותה תחלה שתאמר אחר כך האמת וכשתשקר הוי שבועת שקר ואין עונשה כ"כ מרובה והתוספות כתבו האידנא אין משביעין בב"ד רק בחרמות עכ"ל המרדכי ומה שחילק בין שבועת שוא לשבועת שקר כן הוא בתוספות ובדברי הרא"ש ומה שמשמע מדברי המרדכי שאם תקבץ ג' אנשים הוי חוץ לב"ד וסגי בכך כן הוא בהדיא בהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ז ע"ב: (טז) וז"ל שם אשה שבעלה שוטה גמור בשוטה האמור פ"ק דחגיגה אז יש להשביעה סתם שלא בזבזה ושלא נתנה מבלי הזכרת רשות בעלה דאפילו היה רשות בעלה אין לה לבזבז מאחר שלא היה בו דעת כלל עכ"ל: ^ קטע זה הוא המשך תשובת הרא"ש בעוד ענין.

סימן צז - שאין הבעל יכול להשביע אשתו בטענת

ספק

(א) וכתוב במישרים נכ"ג חי"א והובא בר"י סימן צ"ה ודוקא קודם שחלקו אבל אם חלקו כבר נסתלקה ממנו אין יכולין להשביעה בטענת שמא עכ"ל: (ב) וכ"נ דעת המרדכי פרק הכותב ע"ר וכתב ב"י ס"ס פ"ח בשם תשובת הרשב"א דמאחר שאין הבעל יכול להשביעה על כל מה שעבר שלא גנבה ממנו כ"ש שאין יכול להשביעה על העתיד שלא תגנוב ושלא תבריח ממנו מיהו אם רוצה להחרים חרם סתם על מי שנטל משלו כלום בלא ידיעתו מחרים אבל לא יוכל להחרים על כל מי שיש לו נכסים משל אשתו שיגיד לו שאפ"י מי שקבל מן האשה יחזיר לאשה ולא לבעל כמבואר לעיל סימן פ"ו ולמה ישמעו קול אלתו בחנם לכן יכולין למחות בידו אם ירצו עכ"ל:

סימן צח - פטרה משבועה או יחד לה מטלטלין, גובה

בלא שבועה

(א) בניי פרק הכותב דף תקי"ז ע"ב דלאו דוקא כתב דה"ה אמר דכל שהוא פטור או מחילה באמירה בעלמא סגי וכ"כ הריטב"א ז"ל. וכתב עוד שם דאם פטרה מן השבועה צריכה לנדור עד שיפטרנה מן הנדר ג"כ ודוקא אלמנה וגרושה אבל איש אחר שפטרו משבועה אף הנדר בכלל. ובריש אעפ"י כתב דאם פטרה לשבועה על הכתובה אף התוספת בכלל:

(ב) בב"י משמע דזהו דעת הרא"ש אבל לדעת הרי"ף משביעין אותה על שבועת אפוטרופוס אם נושאת ונותנת וע"ל סוף הסי' מדין זה: (ג) וכ"ה לקמן סי' ק"ח: (ד) ובניי פרק הכותב דף תקי"ו ע"ב דיכול להשביעה ע"י גילגול: (ה) ומשמע בב"י פרק הכותב דף תקי"ח ע"א דאם היתה אפוטרופוס בחיי בעלה ונמשך כך לאחר מותו או שמינה האב בחייו שתהא אפוטרופוס על ממונו לאחר מיתה דזהו מקרי אפוטרופוס של חי בעלה אבל אם מינה יתומים הוי דלאהר מיתה וצ"ע שם: (ו) וכ"כ המרדכי סוף הכותב וכתב עוד שם דאם כתב לאשתו שטר נאמנות עליו ועל יורשיו אפ"ה אינה נוטלת כתובתה בלא שבועה אא"כ כתב בפ"י נאמנת לכתובה דיד בעל השטר על התחתונה עכ"ל ואין נ"ל כן מדברי שאר הפוסקים: (ז) כתב המרדכי פרק הכותב ע"ד תשובת מוהר"ם דאף אם באה לגבות לא מקרי תובעת כתובתה לענין שצריכה לישבע על אפוטרופוס שנעשית בחיי בעלה דלא מקרי גביית כתובה הואיל וייחד לה קרקע וע"ש שהאריך בזה: (ח) וע"ש ובתשובת הרשב"א סימן אלף נ"ט וב"י כתב תשובת הרא"ש הנ"ל ס"ס קי"ח ומסיק שם ואי עשאה נאמן כשני עדים נאמנת בכל מה שתאמר ונ"ל שעשאה ג"כ נאמן על כל דבר ולכן אי אמרה שבעלה צוה לה כך נאמנת נגד עדים אבל בלאו הכי אע"פ שפטרה מן השבועה לא מהני אם אבדה הנכסים אע"פ שעשאה נאמן כשני

סימן צט - שמין לאשה אלמנה בגדיה

(א) וכתב הרא"ש בתשובה כלל פי סימן ד' כששמין לאשה הכתובה ששמין לה כפי מה ששוה למכור ביום השוק ולא כפי מה ששוה כאן: (ב) וכ"ה במרדכי פרק נערה שנתפתתה:

סימן ק - כתבה ממה נגבית, וכל יתר דיני כתבה

(א) וז"ל הר"ן ריש הניזקין י"א דאף הנדוניא אינה נגבית אלא מן הזבורית וי"א דנדוניא דינה כשאר ב"ח ובבינונית ולזה הדעת נוטה עד כאן לשונו והמ"מ פ"א דאישות הזכיר ב' סברות והאריך בדבר זה אימת דנדוניא בכלל כתובה. כתב הר"ן פרק נערה דף ת"צ ע"א דאם היה כאן קרקע שוה שני מאות זהובים והיא חפצה בקרקע או בכתובה הדין עמה ואין היתומים יכולין לסלקה בדמי הקרקע כו': (ב) במרדכי פרק נערה דף תקל"ט ע"ג בשם מוהר"ם האשה אינה צריכה לקבור בעלה ולקנות תכריכין מכתובתה אלא היא נוטלת כתובתה ואם אין כאן כדי קבורה הוא נקבר מקופה של צדקה וכן הוא בהג"ה אשיר"י ובהג"מ פ"יז דאישות וכ"כ ב"י ס"י צ"ג בשם תשובת הרשב"א וכן הוא בתשובה הרא"ש כלל ג' ס"י א' ובכלל ט"ו סימן ג' וכ"כ הטור בתרומת הדשן סימן קע"ה וריב"ש כתב ודאי אם תפסה היא מטלטלין ודאי א"צ לקוברו אבל אם קדמו היתומים ולקחו מטלטלין והוציאן א"צ לשלם וע"ש כתב המרדכי פרק י"ג דף רנ"ד ע"א מי שאמר נכסי לבני ראובן ואחריו לשמעון ומת ראובן אשתו גובה כתובתה מהן ועיין בד"ן זה בח"מ ס"י רמ"ח. כתב מהר"י בתשובה סימן מ' דאם אחד פסק ליתן לבנו מתנה אחר ב' או ג' שנים או שצוה בעת מותו שלא לתת לבנו הירושה עד אחר ג' שנים ומת הבן אין אשתו גובאת כתובתה ממנו דהוה ראוי וכן פסק מהר"י מולין עכ"ל: (ג) וכן פסק המרדכי ריש י"ג ואפי' גבו כבר היתומים בין מקרקעי בין מטלטלים ודלא כמ"ד שכתב המרדכי ריש הכותב דאינה גובאת ממלוה וכ"ע במרדכי ד"יג דשכר פעולתו שלא היה מעולם בידו דבעל אין אשה גובאת ממנו כתובתה דמקרי ראוי ומהר"ם השיב על ספר שגנבו עכו"ם ואחר מיתת הבעל הוחזר דזה מקרי מוחזק ולא ראוי ולא גרע ממלוה. וכתב עוד דמי שכתב לבנו גוף הבית ולא למנותו הפירות נקרא הבן מוחזק בבית ואם מת אלמנותו גובה כתובתה מן הבית וכן עשו

מעשה בקלוני"א: (ד) בתשובות הרשב"א ס"י תתקנ"ו בן שהיה סומך על שלחן אביו ונשא ונתן בנכסיו ומת וגם האב יורשי האב צריכין להביא ראיה שהנכסים היו של אב ואם לא הביא ראיה האשה גובאת כתובה משם וע"ל ס"ס קי"ח אלמנה שנתפסה מחמת נכסי עזבון בעלה והוצרכה לפשר אין מנכין לה מכתובתה: (ה) וסיים שם ה"ל עדיין ראוי אע"ג דהנכסים יותר מכדי חוב כתובה משום דהלכה כאנשי גליל דס"ל דאין יכולין לסלק האלמנה ממזונות וכן הוא בתשובת מיימוני סוף ספר משפטים ס"י ז' וצ"ע דבמרדכי פרק כל הנשבעין דף של"ז ע"ב תשובת מוהר"ם סותרת לזה דכתב שם דהבעל יורש נכסי אשתו שנפלו לה מאביה אע"ג שעדיין היו משועבדים לאלמנת אביה ואע"ג דאין הבעל יורש את אשתו בראוי כתב שם דזה מיקרי מוחזק ואפשר לומר דכאן מיירי במקום שנוהגין כאנשי יהודה דמסלקין האלמנה ולכן נקרא מוחזק וע"ש ולעיל ס"י צ"ג ועיין בתשובת מהרי"ל סוף סימן ע"ה מדין ראוי אצל כתובה: (ו) דלא כמ"ד שכתב המרדכי פרק נערה דס"ל דאף ממתנת ברי טורפת: (ז) וכך פסק המרדכי פרק ב' דייני גזירות דף תקמ"ז ע"ב ומי שמת דף רנ"ה ע"ב דבמתנת ש"מ גביא ופרק נערה בשם מוהר"ם ובהגהות דב"ב ד' רס"ב ע"א וכן הוא בח"מ ס"י רנ"ב ועיין בתשובות ראב"ן. במרדכי פרק אלמנה ניזונית ופרק מי שמת דף רנ"ז ע"ב משמע דאף במתנת ש"מ אם תפסו המקבלין אין מוציאין מהם. וכ"כ המרדכי ריש נערה בשם ר"ש בר ברוך דאין כתובה נגבית ממתנת ש"מ וכן הוא בתשובות ר"ג דיש י"נ ומהרא"י בפסקיו ס"י פ"ו פסק כמ"ד דגובה ממתנת ש"מ וע"ש ולקמן ס"י ק"ו יתבאר דאם צוה לפניה מתנת ש"מ ושתקה הוי מחילה ועיין מדינים אלו בח"ה ס"י רנ"ה: (ח) ועיין: (ט) וכ"ה בהר"ן ריש מציאת האשה בשם הרשב"א: (י) ודלא כדמשמע במרדכי פרק מי שמת דף רנ"ז ע"ב וריש אלמנה ניזונית מיהו בתשובות ראב"ן דאף לאחר תקנת הגאונים אינה גובאת ממטלטלין אלא דאם תפסה אין מוציאין מידה ולא קי"ל הכי אלא דגביא ממטלטלין בני חורין וכן פסק הרי"ף ותוספות פרק מציאת האשה והרא"ש פרק האומר והרמב"ם פ"ו דהלכות אישות וכן המנהג פשוט. כתב המרדכי ריש הכותב דאשה גובאת כתובתה ממטלטלין ואין חילוק בין אם תפסו יתמי או לא. כתב בהגהות אלפסי דף תק"א ע"ב אף ע"ג דכתובה נגבית ממטלטלין הרשות ביד יתומים ליתן לה קרקע: (יא) וכתב המרדכי פרק נערה ע"ג בשם הר"ם הנותן מתנה לבנו הראוי ליורשו במתנת בריא לא הוי מתנה להפקיע מידי כתובה דכל מתנה שאדם נותן ליורשיו הוי כמו ירושה בעלמא עכ"ל וכן הוא בהגהות מיימוני פ"ו דאישות דאין מתנת

בריא מפקיע מידי כתובה אלא בנותן לאחר אבל לא ליורשיו. וכ"כ מהרא"י סי' ס' וכ"כ מהרי"ו סימן רנ"ו וכתב שם דמכ"ש אם צוה לקוברו ולהזכיר נשמתו מנכסיו דלא מהני ואשה גובאת כתובתה מהן במרדכי פ' מי שמת דף רנ"ז ע"ד תשובת מוהר"ם על אחד שנתן מעות לחבירו כשהיה בריא וא"ל אל תתנם לבני עד שישא אשה ומת ופסק דהאשה גובה כתובתה מהן דכיון דלא זיכה לו בחייו אלא לכשישא אשה ובהיא שעתא כבר מת ראובן א"א לזכות בנכסים אלא מכח מצוה לקיים דברי המת וכל מתנה שאדם רוצה לזכות בה מכח מצוה לקיים דברי המת או מכח מתנת ש"מ או מצוה מחמת מיתה אשה גובאת כתובה מהן עכ"ל וצ"ע דמשמע דאם זיכה לו מחיים מפקינן מידי כתובה וזה סותר דבריו שבפרק נערה ובהג"מ כמו שכתבתי בסמוך עוד כתב המרדכי פרק י"ג ע"ד בשם מוהר"ם על הכותב לבתי מהיום ולאחר מיתה כחלק א' מבניו הזכרים ופסק דאשה גובאת מזה כתובתה ואע"ג דהויא מתנת בריא דלעולם לא יטול מקבל מתנה זו יותר מן היורשין עכ"ל וצ"ע דבסוף פ' י"ג משמע שם דעדיפא מתנה זו מירושה וע"ל סי' קי"א כתב המרדכי פ' י"ג ע"ד תשובה על ראובן ושמעון שהיה להן שותפות ביחד והלכו למדינת הים וחלה ראובן ונטה למות וצוה לשמעון ליתן לפלוני מנכסיו כך וכך ונפטר ראובן ושמעון שב למקומו ובבואו הושיב דיינים וסיפר לפניהם הדבר ואחר כך תובעת אלמנת ראובן הכתובה מהנכסים אלו ופסק שהמקבל זכה במתנה כיון שהנכסים היו ביד שמעון הוי כאילו המשיכן זכה בהן למקבל ושמעון זה נאמן בדבריו הואיל וסיפר הדבר בעוד שהיה הממון בידו כו' וע"ל סי' קי"ח מדין גביית כתובה: כתב אלמנה שתובעת כתובה והיתומים טוענים שתתן ערבות שאם ימצאו אחר כך ב"ח מוקדמים שתחזיר מה שנתנו לה ופסק דא"צ וע"ש: (יב) ונראה הא דאינו נאמן לומר פקדון יש לו בידו דהיינו בקנה לו מטלטלי באגב אבל בלאו הכי נאמן כמו שכתב בתחלה ועיין בדינים אלו בח"ה סימן צ"ט: (יג) ועיין בתשובת מיימוני שם סימן י"ג: (יד) ולא ידעתי טעמו כי סברת מהרי"ק נראין נכונים כי השליש שמוסיפים הוא משום דאמרו חכמים שיכול להרויח בנדוניא שלישי כדאיתא במשנה פרק מציאת האשה (סו.) ומחויב להוסיף לה במקום שנהגו כדאיתא לעיל סימן ס"ו הוי זה השליש כאילו הכניסה לו כ"כ מה שאין בתוספת שברצונו תליא מילתא עכ"ל: (טו) וכתב נ"י פרק האשה רבה דף תנ"א ע"ב דוקא לענין כתובה נאמנת אבל לענין תוספת ונצ"ב וע"ש וכתב עוד שם דאפילו ע"א מעיד כדבריה לא תגבה כתובתה מאחר שתבעה כתובתה: (טז) והמ"מ פ"ו כתב שכן עיקר וכתב דטוענין ליורש אם אין

שטר כתובה בידה שמא פרע אביהן ובהגהות אלפסי פרק הכותב ומיהו אם נודע שנשרף הכתובה או נאבדה חזר להיות כמקום שאין כותבין כתובה ואינו נאמן לומר פרוע אמנם בהגהת מרדכי דב"מ דף קמ"ב ע"ג משמע כרברי ר"י וכן הוא במרדכי סוף הנושא דהר"י פסק כן הלכה למעשה דאפי' במקום שכותבין כתובה גובה עיקר הכתובה אפי' אבדה השטר וכן פסקו כל גדולי אשכנז לאו דוקא מנה ומאתים אלא אפי' ק' דינרין תוספת ונדוניא דה"ל עתה כב"ד של כהנים דאמרינן בגמרא (כתובות יב) שהיו כותבין ד' מאות זוז וכתב הר"ר יצחק בר מנחם שכן עשו מעשה כל גדולי צרפת עד כאן לשונו וכ"פ מהר"ק שורש קי"ד הלכה למעשה כדברי מוהר"ם וכ"פ שורש י"ח וכן משמע בכתבי מהרא"י סי' רכ"ט וכתב שם דכן היה המנהג באוסטרייך להגבות לה הכתובה שהיו נוהגים לכתוב בכל הנשים וע"ש וכן הוא שם סי' רל"ב ובן הוא בתשובות מיימון סוף הלכות אישות בשם ר"ת דגובאת אף התוספת אם מנהג קבוע בעירו ויודעין מה הוסיף לה ואם אין מנהג קבוע הבעל צריך לישבע שלא הוסיף לה אם טוענת ברי ובאלמנה אין היתומים צריכים לישבע מיהו אם תפסה לא מפקינן מינה ונשבעה ונפטרה וע"ש ולמטה בסמוך בדין זה וכן הוא במרדכי פ' אלמנה ניזונת ע"ג וכ' שם דדוקא עד שלא נשאת אבל משנשאת נאמן לומר פרעתי אם אין שטר כתובה יוצא מתחת ידה. וכתב מהרא"י בכתביו סי' רכ"ט ורל"ב דבמקום שנוהגין לכתוב תוספת בשוה גובה אפי' אין שטר כתובה בידה ואם אין מנהג לכתוב בשוה אף על גב דרוב נוהגין לכתוב בשוה כיון שאינו מנהג פשוט אינה גובאת התוספת אף על פי ששטר כתובה יוצא מתחת ידה אא"כ הכתובה מקוימת או שהחתן בעצמו חתום עליה ומכירין חתימתו אבל כשאין מקויים חיישי שמא מזוייפת היא וכן הוא בתשובת מהרי"ו סי' קי"ג וכן משמע ממהרי"ק שורש י"ח וכתב סי' רכ"ט דאם המנהג קבוע רק שלפעמים על ידי שינוי הזוג כגון שזקן עשיר נושא ענייה כדי לשמשו שרגילין לפעמים אז לכתוב סך מועט אז גובאת בלא שטר כתובה כי זה מיקרי מנהג קבוע ובסי' רל"ב ואם אין מנהג קבוע והאלמנה תפסה הנכסים אם יש לה מיגו להחזיק בנכסים נאמנת לומר שהוסיף לה אבל הדבר צריך דקדוק גדול כי בכל דהו אין לה מיגו וכ"כ מהרי"ו בתשובה סי' קע"ג וכתב המרדכי סוף הכותב בשם ספר חפץ. אשה שאבדה כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה גובה אפי' תוספת ומביאין ב' או ג' כתובות ומגבינן לה בפחות שבהן ובשבועה עכ"ל. וכ"כ הרא"ש בתשובה והביאו הטור סי' ס"ו וכתב עוד אם כתובות נשי משפחתו מרובה משל משפחתה עולה עמו ואפשר דכה"ג א"צ לקיים כלל וגובה אף התוספת וצ"ע בדברי מהרי"ו ומהרא"י

בתשובה הנ"ל כתב אשה שהביאה חצי כתובתה בידה ונראה שהיתה נחתכת בסכין אינה גובה כלום אע"ג דלא הוי בה קרע שתי וערב וע"ש. ועיין בתשובת מהרי"ל סי' ע"ג בדינים אלו: (יז) וכ"כ נ"י סוף פרק הכותב: (יח) כתב נ"י פ"ק דב"מ דף ס"ב ע"א תשובת הרי"ף מי שגרש אשתו והיא תובעת כתובה והוא אומר פרעתי אתפסה צררי אינו נאמן ואפי' שבועה אינה צריכה אלא נותן לה כתובתה ויחרים חרם סתם עכ"ל כתב הר"ן פ"ק דגיטין דף תקכ"ג ע"א אשה או שאר שליח המביא גיטה בכל מקום שמותרת לינשא גובאת כתובתה ובמקום שאינה מותרת לינשא אע"ג דאם נשאת לא תצא לא גביא כתובתה ועיין בזה בתשובת הרשב"א סי' אלף קע"א: (יט) ובהגהות דב"מ דף קמ"ו ע"ג ואפי' אינו מתחייב לה בשאר כסות ועונה דאל"כ לא הוי מיגו וע"ש: (כ) וכ"כ המ"מ פ"ו דאישות וכתב אע"ג דהרמב"ם חולק בזה מ"מ יש לחוש לסברא זו: (כא) כתב בהגהות אלפסי גר שנתגייר עם אשתו וכתב לה כתובה בגיותו ע"ד כתובה הראשונה קיימת י"א דוקא כשהיא היתה ישראלית כשנשאה אבל כתב כתובה לכותית ונתגיירה אינו כלום וי"א להיפך דוקא כשהיתה כותית דלא היו הנישואין בעבירה אבל כתב לישראלית דהיו נישואין בעבירה א"צ לקיים כתובתו הראשונה עכ"ל כתב הרשב"א בתשובה סי' תתקס"ב ראובן שכתב שיור לאשתו וגירשה ביום שנשאה והחזירה ומתה בלא ולד והוא אומר שכיון שגירשה נתבטלו התנאים הראשונים והיורשים טוענין שתנאו קיים שהרי תחלה התנה כל זמן שתמות היא בלא ולד קיימא תשובה חייב לקיים התנאים הראשונים דכל המגרש ומחזיר ע"ד כתובה הראשונה מחזירה אע"ג דאמר"י דוקא כתובה ולא תוספת היינו דוקא מה שהוסיף לה מדיליה אבל מה שמשייר מנכסים ע"ד תנאים הראשונים הכניסה ועוד שלא על דעת קידושין דוקא התנה בתחלה אלא כל זמן שתמות בלא ולד קיימא ועוד שזה מערים היה ושורת הדין לדון השקרנים והאלמים שלא מדין תורה וע"ש שהאריך וכבר כתבתי תשובה זו לעיל סימן צ"ב כתב נ"י סי' צ"ו תשובת הרשב"א אלמנה שמחלה קי' זהובים מכתובתה כדי להנצל מעונש השבועה ואחד כך מצאו שהבעל מחל לה על כל מה שתפסה משלו מחילתו מחילה ולא שייך בזה מחילה בטעות. וכתב עוד בשם הרשב"א אם היתומים קטנים אם רוצים הב"ד בעצמם לזקוק בטובת היתומים ולהגבות הכתובה לאלמנה הרשות בידם וא"צ אפוטרופוס דאין לך אפוטרופוס גדול מב"ד עצמו ופשוט הוא: ^ רצה לומר אם אין שטר כתובה בידה. ויש מגיחים בלשון הטור

סימן קא - עד כמה גובה כתבתה

(א) ולעיל ס"י ק' כתבתי דאם אין שטר כתובה בידה אינה גובאת משנשאת אפי' במקום שאין כותבין כתובה. כתב בתשובת הרא"ש ס"י א' כלל פ"ה דאפילו לאחר שנשאת גובאת כתובה אפי' מיתומים קטנים והרמב"ם פ"ב מהלכות מלוה ולוה פסק דאם נשאת אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים להגבות לה כתובה דטעמא דנזקקין לכתובה משום חינא שיהא לה נדוניא להנשא ואם כבר נשאת שוב אין נזקקין. וכב"י ס"י צ"ו דהכי נקטינן כי התוס' פירשו פרק הכותב ופרק שום היתומים בשם ר"ח והערוך כדברי הרמב"ם ואע"ג דרש"י פ"י שם בע"א. מיהו בתשובת הרא"ש ס"י א' כלל פ"ה כתב דבזמן הזה לא חיישי לצדדי ומגבין לה אפי' לדעת הרמב"ם אף משנשאת וע"ש. כב"י עוד בסי' צ"ו ומיהו כל זמן שלא נשאת מגבין אותה אפילו היא זקינה שאינה ראויה להנשא. ומצאתי כתוב פ' אלמנה ניזונת דף תקכ"ט דאם נשאת ע"מ שתתן לו הכתובה נזקקין לה דהא בזה נמי הוי משום חינא שאם לא יפרעו לה יגרשנה בעלה ואין לך חן גדול מזה עכ"ל ובתשובת מיימוני סוף ספר נשים דף ש"ט דאפי' משנשאת גובאת כתובה וטורפת אפילו ממשעבדי וע"ש שהאריך בזה וע"ל סוף ס"י כ"ו וכיצד נשבעת משנשאת: (ב) ובמרדכי סוף הנושא ה"ה אם נשאת לאחר: (ג) בהר"ן פ' הנושא דף תתקל"ג ע"ב דלאו דוקא תבעה אלא בזכירה בעלמא שתאמר ליורשים דמה ששותקת אינה משום מחילה סגי וכן הוא בירושלמי:

סימן קב - דין גבית חוב וכתבת אלמנה

(א) וה"ה בגרושה וכן הוא בהדיא במרדכי פ' הכותב ע"ג ועיין בדינים אלו בתשובת הרמב"ן ס"י פ"א ופ"ב: (ב) ולא חלקו בזה בין אלמנה לגרושה ודלא כמרדכי פרק הכותב ע"ג דכתב בשם ראבי"ה דדוקא בגרושה הוי דינא הכי אבל באלמנה שבאה לגבות מן היתומים חולקין

וע"ש במרדכי שהאריך בזה וע"ל סי' פ"ה ב"ח ואשה בנכסיה שהכניסה לו איזה מה קודם: (ג) אבל המרדכי פסק שם ע"ג בשם מוהר"ם הלכה למעשה דמוציאין מידה ונותנין לב"ה וכן פסק מהרי"ו בתשובה סי' ל' וכתב שכן היה דן מהר"י מולין. וכתב עוד שם דאפילו למ"ד דאם תפסה לא מפקינן מינה ה"מ שהלוח בעלה ולא בא הממון לידה אבל אם היתה נושאת ונותנת בתוך הבית ובא הממון של הלואה לידה לכ"ע צריכה לשלם דלא גרע מערב עכ"ל. וכתב עוד ולכ"ע אם נתנו פקדון לידו ומת אין אשתו גובאת כתובה ממנו וכן הוא בכתבי מהרא"י סי' ר"ס וכתב דאם היה אומדנות שהוא פקדון כגון שלא היה אמוד או כה"ג צריכה להחזיר וע"ש בהגהות מיימוני דיש פ"ז הא דב"ח קודם לאשה היינו כשיש בידו שט"ח אבל אם אין בידו שטר יכולה היא לומר דילמא אינו חייב לך מיהו כתב מהרי"ו בתשובה הנ"ל ובשם הרא"ש והגהות מיימוני והמרדכי דמלוה ע"פ הידוע הוי דינו כמלוה בשטר וקודם לאשה ועיין בזה בתשובת הרא"ש כלל ל"ו סי' ד' וה': (ד) ובסי' ק' כתבתי שכן דעת הרשב"א דדין נצ"ב לכל דבר הוי כשאר חוב ועיין למטה בסי' זה: (ה) ומשמע בגמרא דאין חילוק בין גרושה לאלמנה וכן הוא בהגהות אלפסי פרק הכותב בהדיא: (ו) ומשמע מפירש"י בגמרא והביא ב"י לעיל דאפי' יש לה נצ"ב אפ"ה האשה נוטלת קרקע וב"ה המעות מאחר שצרפתן עם הכתובה על שיעבוד קרקע: (ז) וכ"כ הר"ן פ' גט פשוט דף רמ"א ע"ב ודלא כמשמע בהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ז ע"ב דמשמע דמסתפק בדבר וע"ש כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ח סימן ב' ראובן היה חייב לשמעון ואח"כ נשא אשה ועשה לו א' מגיסיו שטר משכנתא על ביתו בשביל הנדוניא ונשאר השטר ביד הסופר ובעת מותו צוה לסופר וצוה להחזיר השטר לאשה ופסק דאין לב"ח כלום באלו הנכסים דאף אם נחשב הבית כאילו בא לידו לא חל עליהן השיעבוד מאחר שהוא נדונייתה דכמו שאין יכול למכור נדונייתה כך לא יכול לשעבדם כו': (ח) ועיין בח"מ סימן קכ"ט. כתב אחד שנעשה ערב לאשה בכתובה וכתב כל זמן שיתבעוהו שניהם שחייב לשלם להם ומת בנו ואפ"ה אשתו גובאת כתובה ולא אמרינן הואיל וכתב לה כל זמן שיתבעו ואין כאן אלא היא לחוד לא תגבה וע"ש. כתב הגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ז ע"ב אותן הנעשין ערבין לנדונית חתנים לא משתעבדי דהוי כמו ערב לאשה בכתובתה וכ"כ המרדכי סוף גט פשוט בשם רבי' יואל וראב"ן ושעשו מעשה בזה ופטרו הערב אמנם הרבי אליעזר ממיי"ץ פליג וכן הוא בהגה"מ פ"ז דאישות וכ"כ בעל התרומות והביאן בח"מ סי' קכ"ט וכתב כדברי רבי' אליעזר ממיי"ץ דחייב מיהו אם קודם שנשאה חזר ואמר לו אל תחייב עצמך

אצלה בשביל ערבתי כי חוזרני בי מיד נפטר הערב ועיין בניי עכ"ל ביי
סיי קני"ט ולכ"ע מיהא לא עדיף מערב דכתובה ובמקום דערב דכתובה
משתעבד כגון בקנין או קבלן ערב דנדוניא נמי משתעבד וזה פשוט ולא
כתבתי אלא להוציא מלבן של טועין ותולין עצמו במרדכי ואומרים שערב
נדוניא בכל ענין פטור ואינו כן וכן הוא משמע במרדכי עצמו וע"ש:

סימן קג - אלמנה שמוכרת נכסים לכתבתה, אם צריכה למכר על פי בית דין

(א) וכ"ה במשנה פרק שום היתומים וכמו שכתב הטור לקמן סימן ק"ז:
(ב) וע"ל סיי צ"ג כתב הראש בתשובה כלל ס"ג סיי ג' אלמנה שמחלה
כתובתה ליתומים לאחר שהכריזו הב"ד למכור הקרקע לצורך הכתובה
ואח"כ הב"ד מכרו הקרקע והיתומים באים לטורפה שמחלה להן קודם
המכירה ופסק דלא מהני כלום דהא אחריות המכירה על היתומים וכ"ש
שהן בעצמן לא יפקיעו מן הלוקח עכ"ל ולקמן סוף סיי ק"ד הביא הטור
תשובה זו: (ג) אבל רש"י לא ס"ל הכי וע"ש בר"ן אם יורשי אלמנה
מוכרין שלא בב"ד: (ד) וכ"כ הר"ן פ' אלמנה: (ה) וע"ל סיי ק"י"ח תשובת
הרא"ש אשה שמכרה לפרוע לבי"ח אי מנכין לה מכתובתה: (ו) ולי נראה
דבודאי דרוצה דנקט לרבותא קאמר דבאינה רוצה הרי יש לה קרקע
ואפשר שתחזור ותעמיד על מאתים אבל עכשיו דנתקיים המקח א"כ
לעולם לא יהא לה רק מנה א"ה נתקבלה כתובתה ועיין בטור ח"מ סיי
רכ"ו אם אינה רוצה לקיים המקח אם הרשות בידה מאחר שאין אונאה
לקרקעות: (ז) וכן הוא בהר"ן דף תקכ"ח ע"ב בפרק אלמנה ניזונת: (ח)
יראה דיש לחלק בין אלמנה המוכרת שהנכסים בחזקתה קיימים למכור
כשאר שליהח המוכר וכ"כ ביי שדעת הרמב"ם ג"כ שאלמנה המוכרת
לד' אפ"י בד' שטרות מכרה קיים וגבי שליח פסק פ"א מהלכות שלוחין
כדברי הר"ף ותמהני על ביי שדחק עצמו בתירוץ קושיא זו וכתב דאע"ג
דהרא"ש לא הכריע מ"מ כתב רבינו כאן דמסקנתו כדברי רב האי מאחר
שהביא סברתו באחרונה וכן דרך רבינו בהרבה מקומות לכתוב הסכמת
הרא"ש באותה סברא שהביא באחרונה עכ"ל ומ"מ הקושיא במקומה
עומדת למה כתב כאן דהרא"ש הסכים לסברא אחת ובח"ה כתב דלא

הכריע ולכן נראה מה שכתבתי ותימה על ב"י שלא עלה זה על לבו וגם בדברי הרא"ש שהביא ב"י משמע כמו שכתבתי:

סימן קד - בית דין שמכרו וטעו, וכן שאר שלוחין

(א) כתב דאם אחד נתמנה דיין ע"פ הורמנא דמלכא ומכר וטעה בין הוא בין שלוחו הוי כב"ד שטעה ועדיף טפי משאר השליח ב"ד וע"ש: (ב) וכן הוא בר"ן פרק האיש מקדש דף תרל"ט ע"א דאם מכרו ב"ד ונתאנה הלוקח המקח קיים אבל אם שמו הקרקע לב"ח או לכתובה וטעה בשומא המכר בטל: ^ משו"ת הרא"ש.

סימן קה - דין המוכרת ומוחלת כתבתה

(א) ומהרי"ו כתב בתשובה סימן י"ט דנדונייתה לא הפסידה אא"כ אמרה כל מה שכתוב בשטר אני מוחל לך אבל כתב בשם הרמב"ן והרשב"א דאף נדונייתה בכלל אא"כ היתה נדונייתה בעין דאז לא הפסידה אותה וע"ש שהאריך וכתב דאף דעת הרמב"ם כן ועיין לקמן סימן קי"ח מדין תנאי כתובה: (ב) וכתב שם דאם כתב בכתובה לך ולכל הבאים מכחך אינה יכולה למחול אח"כ אבל בלאו הכי יכולה למחול בין כתובה בין נדונייתה בין תוספת ועיין שם:

סימן קו - הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע

כל שהוא

(א) וכן הוא במרדכי ריש י"ג עוד וכ"כ הרי"ף שם ומשמע שם בני"י דף רכ"ט ע"א דה"ה אם כתב לה מטלטלין בזמן הזה אבדה כתובתה וכן משמע כאן מדברי ב"י ולא נראה מדברי הרמב"ם פ"ו מהלכות זכייה ולא מדברי שאר הפוסקים וטעם הדבר דדוקא שיור הוי מטלטלים מאחר דיכולה לגבות עדיין אבל לא אמרינן דמחלה משום דכתב לה מטלטלין דאינן חשובין שנאמר שמחלה בעבורן כנ"ל: (ב) כתב המרדכי פרק י"ג ע"ד השיב מוהר"ם על ראובן שטען על אמו שאביו צוה לתת לו כך וכך ופסק דאע"פ שבפניה צוה והיא שותקת אין צריך לקיים מאחר שלא חלק כל נכסיו אמנם בתשובת ראב"ן ריש אלמנה ניזונת במרדכי ופרק מי שמת דף רנ"ז ע"ב משמע דאם צוה לפניה ושתקה הוי מחילה ואפי"ן אם אח"כ רוצה למחות אינה יכולה וכן פסק מהרי"ו בתשובה סימן י"ט וכתב שם דאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שלא תטרוף דעתו עליו בחליו וכן משמע בתשובת מרדכי פרק זה בורר דף רפ"ה ע"ד וכתב מהרא"י בפסקיו סימן פ"ו דאם צוה בעלה בפניה הרבה דברים ואמרה לדבר א' אין ולשאר דבריו שתקה כ"ע מודו דלא הוי שתיקה מחילה וע"ש כב"י בח"ה ס"י ק"ו כתב הרמב"ן על ראובן שמת וצוה ליתן מקצת נכסיו להקדשות ופרעה האלמנה מקצתן ומתה והיורשין אינן רוצין לפרוע השאר באמרם שאין לאמן הכתובה מאחר שהתחילה לפרוע ובדעתה היה להשלים ולקיים צוואת בעלה הוי כאילו הודית בשעת מיתה שנשארו מנכסי בעלה יותר על הכתובה לקיים צוואתו וחייבים היורשים לקיים צוואתו אפילו ממטלטלים וכ"כ הרשב"א ואינו נכון דאף אם התחילה לפרוע שמא מחלה אותו מקצת שפרעה ולא נתחייבו יורשיה לפרוע המותר כי אפשר שלא היה בדעתה לפרוע עכ"ל:

סימן קז - הכותב כל נכסיו לאשתו אם קנתה, ויצא עליו שטר חוב

(א) וסיים שם ולפי שלא היה דרכן לכתוב כך בכל השטרות לפיכך אמרו שתמא דלא עשאה אלא אפוטרופוס. וכתב עוד הא דאמרינן במקום דלא הוי מתנה דאפוטרופוס מיהא הויא היינו במקום דהמתנה היתה קיימת לולא דאנן אמרינן שעשאה אפוטרופוס אבל אי בלאו הכי נמי לא הוי

מתנה כגון שאמר שלא תקנה אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה אז אפילו אפוטרופוס לא הויא עכ"ל. ובמקום דהויא אפוטרופוס כתב המרדכי שם ע"ד תשובת מוהר"ם דאי מפסידה הנכסים מסלקין אותה כשאר אפוטרופוס דמפסיד נכסים ועיין בתשובת מהרי"ל סימן פ"ח דאם כתב ש"ח לאשתו על כל נכסיו אין היורשין צריכין לו לשלם וע"ש: (ב) ובהגהות מרדכי דב"ב דף רס"א ע"ב וע"ג וע"ד תשובה ארוכה בא' שכתב לאשתו כל נכסיו רק שצוה לתת לצדקה י' ליטרות וס"ת וטלית ופסק א' מן הגדולים דלא הוי שיור וריב"א חולק ופסק דהוי שיור: (ג) אבל בניי פרק י"ג דף רי"ז ע"א כתב דאין חילוק בין יורש ליורש וכן משמע מדברי הרמב"ם פ"ו מהלכות זכיה והובא בב"י: (ד) וכ"כ ב"י לעיל כשם נ"י דהיכא דמוכח דלמתנה נתכוין הוי מתנה וכ' בהגהות מרדכי דב"ב דרס"א ע"ב וג' וד' בתשובה באחד שכתב לאשתו ואחריה לילדי בנותיו ופסק ריב"א דמאחר שכתב אחריה לפלוני ודאי למתנה גמורה נתכוין כו':

סימן קח - דין שכיב מרע שאמר: תטל אשתי כאחד מן הבנים

(א) וכ"כ נ"י שם דף רי"ד ע"א ולא נקט ש"מ אלא דדברי ש"מ באמירה בעלמא סגי: (ב) וכתב נ"י עוד אם יש מחלוקת בשעת מותו אם היו לו נכסים אלו בשעת הצוואה או לא על האשה להביא ראיה כי הנכסים בחזקת יורשים הם וכן כל כיוצא בזה עכ"ל הריטב"א ז"ל כתב המרדכי פ' י"ג ריש הפ' ע"ג דה"ה אם כתב לבתו וחתנו ליטול כאחד מן הבנים מהיום ולאחר מיתה פסק מוהר"ם דאם נתרבו הנכסים לאחר המתנה דאין לחתן חלק בהן אלא במה שהיה לו בשעת מתנה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וכן הוא שם ע"ב סוף הפ' אם נסתפק הדבר אם היו לו הנכסים אלו בשעת המתנה על המקבל להביא ראיה וכתב עוד דכל ימי חייו יש לנותן למכור הנכסים דאין המתנה מתחלת אלא לאחר מיתה דהרי אמר שיטול כאחד מן הבנים ואין הבנים נוטלין מחיים וע"ש והאידינא נוהגין ליתן לחתנים שח"ז ומודה שחייב לחתנו סך כך וכך ולא יצטרכו היורשים לפרוע עד לאחר מיתה ואז לא יפטרו מן החוב אלא אם

יתנו לו חלק ירושה כחצי חלק זכר ובשטר כזה נוהגין שנוטלין חצי חלק זכר בכל מה שימצאו לו בעת מותו אפי' שלא היה לו בשעת נתינה דהרי העיקר הוא שהודה עליו החוב ואע"ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ אם לא יתנו היורשין החצי זכר יצטרכו לשלם לו החוב שהודה שחייב לו ולכן יצטרכו לקיים התנאים עוד למידין מזה דה"ה אם התנה עליו שיתנו לו היורשין בראוי כבמוחזק או בשאר דברים שאין כח באב להתנות על בניו מ"מ צריכין בניו לקיים או לשלם לו חובו מידי דהוה אעיקר המתנה דאע"ג דאין בכחו להקנות דשלב"ל מ"מ יכול להתנות עליהן ה"ה בשאר דברים שאין בכחו להקנותן יכול להתנות עליהן וכבר נפסק מעשה כזה ע"י והסכימו ע"י גדולי הדור וע"ל ס"י ק"יג אם יצא ש"ח על היורשין אם רשות בין הבנים לסלקו במטלטלים כדי להשאיר הקרקעות ולא יהיו לבנות חלק בהן לפי מה שנוהגין לכתוב שח"ז מלבד קרקעות. כתב מהרי"ו ס"י ק"ט בתשובה מי שנתן להתנו שטר שיטול בח"ז מלבד בקרקעותיו וספריו כמנהג הארץ והיו ביד ראובן ספרים ממושכנים ופסק דאין ב"ח קונה משכון לענין זה ויש לבנות חלק במעות מיהו אם הלוח לו ואמר לו אם לא אפדנו לזמן פלוני יהיה הספרים שלך ועבר הזמן ולא פדאן אז קנה הספרים ואין לבנות חלק בהן אם הדבר ספק כיצד משכן לו על הבנות להביא ראיה כו' ועיין דינים אלו בח"ה אימת ב"ח קונה משכון וחילוק בין משכנתא דמסלקי למשכנתא דלא מסלקי כתב בתשובת מהרי"ל סימן פ"ה מי שנתן שח"ז לבנותיו אסור להפקיע ממנו ע"י שיתן לאשתו תוס' כתובה או כדומה לזה וע"ש :

(ג) וכ"כ נ"י סימן ר"י ד :

סימן קט - שכיב מרע שאמר: תנו מאתים זהובים לאשתי בכתבה

(א) וצ"ע בתשובה כלל פ"ג שהביא ב"י דמשמע דס"ל בדברי הרשב"ם וע"ש. ובתשובת בר ששת ס"י ת"ף כתב הרמב"ן והרשב"א כדברי רשב"ם דאם אמר סתם ידה על העליונה מיהו אם אמר תנו לה ר' במתנה נוטלתן בלא כתובה וכתב עוד שם דאם אמר שתיזון מנכסיו ניזונת ומעשה ידיה שלה הואיל ואינה ניזונית משום תקנת חכמים אלא משום מתנת בעלה :

(ב) וכתב מהרי"ו בתשובה סימן קמ"ז דאף צמידים המחברים לבגדיה
הוי בכלל בגדים הואיל ונתן לה במתנה אבל אם בשעת נישואין פסק
להוסיף לה כך וכך מלבד מלבושים אין הצמידים בכלל הואיל ולא רצתה
להתחתן לו אלא בכה"ג הוי במכר ובמכר אמרינן בעין רעה מוכר:

סימן קי - שכותבין שובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה

סימן קיא - דין כתבת בנין דכרין

(א) ובמרדכי פרק י"ג ע"ג אחד כתב לחתנו ליקח מכל נכסיו כא' מבניו
ושטר מתנה זו כתב בו מהיום ולאחר מיתה הרי הוא כמתנת בריא וזכה
בגוף מהיום ובפירות לאחר מיתה ואין כתובת בנין דכרין נגבית ממתנה
זו דהא כתובת ב"ד אינו אלא ירושה וזו היא מתנה ומפקעת אותה ועוד
דמתנה זו חיילא מהיום ותו לא פקעה ואע"ג דפירות לא גביא מהיום
מ"מ לא גביא מב"ד מינייהו ולא מן השבח ק"ו מכתובה דאורייתא דלא
גביא מינייהו עכ"ל וע"ל סימן ק' תשובת מוהר"ם שכתב להיפך ומשמע
מדברי המרדכי דמתנת ש"מ נגבית כתובת ב"ד וכן הוא ברמב"ם פי"ד
דאישות וכ"כ ב"י בשם הרשב"ץ והריב"ש דכתובת ב"ד קודמת למתנת
ש"מ וגביא מהן: **(ב)** וכ"כ המ"מ פ"ט דמציאות: **(ג)** והרמב"ם פי"ט
דאישות כתב כסברת הטור ודלא כבעל העיטור: **(ד)** כתוב בהגהות
אלפסי פרק נערה דף תפ"ט ע"א דאין בכור נוטל פי שנים בכתובת ב"ד
אלא רואין כל הנכסים שהניח אביו בשוה ובאלו חולקין כל האחים ביחד
ונוטל פי שנים כאחד מהן: **(ה)** וכן הוא בתשובת הרא"ש כלל ל"ו סימן
ז' דראה מעשה הרבה פעמים דגובין כתובת ב"ד וכ"כ ב"י בשם תשובת
הרשב"א מיהו כתב לבסוף דאזלינן בזה בתר מנהג וכן הוא וע"ש ומימי

לא ראיתי ולא שמעתי בזמנים אלו להגבותה ולעיל ריש הסימן כתבתי
אם נוהגין במטלטלין:

סימן קיב מזונות הבנות, ממה נזונות ועד כמה, וכל דיניהם

(א) אבל במקום שכותבין כתובה ואין לה כתובה חיישינן שמא מחלה הכתובה ותנאי כתובה בכלל ואף ע"ג דנתבאר לעיל סימן צ"ג וק"ה דמוחלת אית לה מזונות בחיי בעלה מ"מ לאחר מותו אין לה מזונות אף לבנות וצ"ע בר"ן פרק נערה דף תפ"ט ע"ב דמשמע שם דאין לחלק ועיין במ"מ פ"י"ט דאישות דדעת הרמב"ם דאם מחלה כתובתה אף הבנות אין להם מזונות והראב"ד השיג עליו בזה וס"ל דהבנות יש להן מזונות מ"מ ע"ל סימן ק"ב בת הניזונית מן האחין אם היא אצל אמה או אצל אחין:
(ב) וכתב הר"ן פרק הנושא דף תקל"ב ע"ב דאין חילוק בין גדולים לקטנים בכולם חיישינן לצררי וכן משמע מדברי הפוסקים דלא חילקו:
(ג) אבל אין בכלל זה פרנסת הבנות לנשואיהן וכן הוא לקמן בסמוך דעישור נכסי פרנסת הבת אינו ממעטת בנכסים וכ"ע נ"י דהאחין יכולין למכור בנכסים מרובין אבל במרדכי שם משמע דאף בנכסים מרובים אסורין למכור לכתחלה אא"כ היה לצורך פדיון שבויים וכיוצא בזה ובנכסים מועטין אפי' בכה"ג אסורים: (ד) ובנ"י פרק מי שמת דף רכ"ד ע"א משמע דוקא חוב על פה אינו ממעט אבל חוב שיש עליו שטר ממעט:
(ה) כתב המ"מ פ"י"ט כשאלמנה דוחה הבנות כתב הרמב"ן והרשב"א כשמוציאין לאלמנה מזון עד זמן שנראה לב"ד שראויה להיות אם זקינה ואם ילדה ומעמידין ביד שלישי והוא מפרנס אותה מל' יום לל' יום: (ו) וכן הסכים נ"י פרק מי שמת דף רכ"ד ע"א: (ז) וכ"כ המרדכי פרק מי שמת: ^ צ"ל לאחיו. ^ כפי הנראה נשמט כאן "אדוני אבי". ^ נראה שנשמט "לאדוני אבי הרא"ש".

סימן קיג עשור נכסים ממה נגבים

(א) כתב נ"י פרק י"ג דף רי"א ע"א דמפרנסין הבת מנכסי אמה אבל לא זנין אותה מהן עכ"ל אבל בתשובת מהרי"ל סימן ע"ה כתב דאין מפרנסין הבת מנכסי האם: (ב) וכן הוא בהר"ן שם דף קל"א ע"א: (ג) כתב המרדכי פרק נערה ע"ד שהיו נוהגים לנדות על כל מי שמוסיף הרבה יותר מדאי לנדן בתו כי אין ראוי לעשות כן וע"ש וכ"כ הר"ן פרק מציאת האשה דף ת"ק ע"ב דאסור ליתן לבתו יותר מעישור נכסים וע"ש גם לעיל סוף סימן זה כתבתי מדין זה וע"ש: (ד) כתב נ"י פרק המוכר דף רי"א ע"ב דאם הגיע זמנו לגבות דמי כאילו גבו היתומים ודוקא שהשכירו האב אבל השכירו היתומים אין לגבות בו כלום דלית להו בראוי ובשבח עכ"ל מיהו הטור פסק לקמן דאית להו בראוי וכן הוא במרדכי פרק מציאת האשה: (ה) ובמרדכי דפוס חדש פרק מציאת האשה תשובת מוהר"ם על אודות עישור נכסים גובין ממקרקעי ולא ממטלטלין ואם הניח האב ב"ח וכתובת אשה ובנות והניח מקרקעי ומטלטלין ורוצין אפוטרופסים לסלק החובות עם הקרקעות ולהשאיר המטלטלין כדי להפקיע העישור מן הבנות הרשות בידם ואין הבנות יכולין לומר דלסלקינהו בזוזי כדי להשאיר קרקעות לקמייהו דאסמכתייהו על הקרקעות עכ"ל מוהר"ם ונראה דיש ללמוד מכאן לענין שח"ז שנוהגין בו האידנא ליתן לבנות לבד ממקרקעי וספרים דיש רשות לבנים לסלק כל חובות או כתובת אשה עם מטלטלין כדי להשאיר קרקעות לפניהם ולהפקיע מהן זכות הבנות ואין לחלק דסתם שיעבוד כתובה וב"ח על הקרקעות ולכן מצי לסלקו בקרקעות לענין עישור נכסים וכדמשמע קצת לשון מוהר"ם דאסמכתייהו על הקרקעות אבל במטלטלי לא מצי לסלקינהו זה אינו דאסמכתא על הקרקע דאמר מוהר"ם אף על הקרקע קאמר אבל הרשות ביד היתומים לסלק אותן במטלטלין כמו שאביהן הוי מסלק אותן בזוזי ולכן נראה דהנכסים בחזקת הבנים קיימי ויד בעל השטר על התחתונה כנ"ל: (ו) ואין דבריו נראין בזה אלא מדלא חלקו בזה כמו שחלקו לענין שאר דיני תנאי כתובה שמעינן דס"ל דלא גביא ממטלטלין אפילו בזמן הזה וכמו שכתב הטור בשם הרא"ש: (ז) וכ"כ המרדכי פרק מציאת האשה: (ח) מיהו כתב דמשום עשיית הטוב והישר לכן ראוי לילך אחר אומדנא אפילו להוסיף אך לא יוסיף על עישור נכסים כי אם מחלק המגיע לו אחרי אשר יפרע שטרי הבנות הנוהגים בגלילות אלו מאחר שרוב הפוסקים פסקו שלא להוסיף על עישור נכסים וכתב עוד וראוי לאומדו לפי הממון שהניח בעת מותו אף אם השיא בנות בחיים אם

השיא ג' בנות בחייו הולכין אחר דעתו הממוצע וע"ש: (ט) וכ"כ רמב"ן בתשובה סימן מ"ו: (י) ובהגהות מיימון פ"ב דאישות כתב ראבי"ה מיהו אם יטענו היורשים אותה בפירוש לומר השבעה לנו שלא התפיסך אבינו צררי שאז נשבעת עכ"ל: (יא) וכ"מ בדברי המ"מ פ"ב שזהו דעת הרמב"ם. כתב הרשב"א סימן אלף מ"ג ראובן שצוה בעת מותו ליתן לבתו שליש נכסיו אם השיאוה אחיה ולא נתנו לה כלום לאו כלום הוא ולא כל כמינייהו וצריכין ליתן לה ועיין שם: (יב) ועיין במהרי"ל סימן ע"ה מדין עישור נכסים ואם נגבית מנכסי האם: ^ יותר נכון "שהשיא אותה". ^ כנראה צ"ל "שאמדו".

סימן קיד - דין מי שקבל עליו לזון בת אשתו וחברו

(א) וכן כתב הר"ן ריש הנושא: (ב) וכן כתב הר"ן פרק מי שאחזו דף תקצ"ב ע"א דהמקבל עליו לזון אחד כל ימי חייו משמע והדבר צריך תלמוד וע"ש. כתב הר"ן ריש הנושא הפוסק לזון את חבירו הרשות בידו לומר תן לי מעות דמי מזונות ועיין חילוקים רבים בזה בח"ה סימן ס' וסוף סימן ר"ז: (ג) והביאו ר"י במישרים נכ"ג ח"ג: (ד) וכתב הר"ן וטעמא דדוקא באלמנה נותן לה לפי שכתב לה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי אבל הכא לא עכ"ל וא"כ אם כתב לבת ג"כ בלשון שכותב לאלמנה נראה ג"כ דאינו נותן לה רק לפי ברכת הבית וע"ל סימן צ"ד ברכת הבית כיצד: (ה) ול"נ דאין הנדון דומה לראיה שהביא דשאני בתו דאוכלת בתנאי ב"ד ולא תקנו לה ב"ד אלא דבר המספיק לה אבל הפוסק לזון בת אשתו דאי לאו דעבדה ליה נייח נפשיה לא כתב לה הכי והוי כמי שנתנה לו דמי מזונות וסתמא דעתו שיפרנסנה כאחד מבני ביתו וכמו שכתב הרא"ש ודברי טעם הם וכן נ"ל: (ו) וכתב הרשב"א סימן תתק"ע ראובן שאמר לשמעון אם תשא בת לוי אתן לך מאתים זוז לפרנסתה ומזונותיה וכתב לו שטר חוב ע"ז וקבע לו זמנים ומתה בת לוי לאחר שנשאת והשיב ודאי אם פסק לזונה ה' שנים ומתה א"צ לשלם לה הזמן לאחר שמתה אבל זה לא קצב זמן למזונות אלא קצב עליו סך למזונות ואילו היו רוצים להוציא הכל ממנו ביום אחד היו יכולין לעשות לכך חייב לשלם אך אם כתב בשטר חוב שחייב לשמעון ולאשתו הוי מחצה

של אשתו ואין הבעל יורש אשתו בראוי אלא במוחזק ואפי' מה שעבר
בעודה שהייתה א"צ לשלם חלקה ועייש ועיין בח"ה סימן ר"מ מדין
הפוסק לחבירו לזון מהו בכלל:

סימן קטו - דיני היוצאת בלא כתבה והמפסדת

כתבתה

(א) ועיין במהרי"ל סימן ע"ד: (ב) וסיים שם אמנם אם היא עוברת על דת בדברים אחרים יוכל להוציאה הואיל ואינו עובר באותו עון וכ"ה בהגה"מ פרק כ"ד: (ג) ע"ל בסוף סימן זה מדין זה. כתב מהרא"י בכתביו בסימן ש"ח דהאידינא דאנשים ונשים פרוצים בנדרים צריך דיקדוק היטב להוציא אשה בלא כתובה משום נדרים וכו' ועייש אם האשה אינה בת בנים ונודרת ואינה מקיימת אם יכול לגרשה בלא כתובה ועיין בתשובת הרא"ש כלל ל"ב סימן ה' אשה שהמירה אי מיקרי עוברת על דת שהפסידה כתובתה ועכ"פ לא הפסידה הכתובה רק אחר התראה כשאר עוברי על דת ועייש: (ד) ולי נראה דודאי אף רבינו בעל הטור מודה לדבר זה וכ"כ לעיל סימן כ"א דאין איסור ללכת בפריעת ראש אלא דוקא בשוק ולא נקט כאן לא תצא אלא למידק מינה דצניעות מיהא הוי ששום אשה לא תראה שעה כלל אפילו בבית וכמו שמצינו במעשה דקמחית זכתה משום זה שיצאו ממנה כהנים גדולים: (ה) ונראה דמיירי בהתרו בה דאי לאו הכי אפילו הוי עוברת לא הפסידה כתובתה כדלקמן: (ו) בהגהת מרדכי דכתובות דף תקמ"ט דאם קללה זקנו של בעל לפני הבעל הוי כמקללת אבי בעלה בפני בנו עכ"ל. וצ"ע דהא אין הבעל חייב בכבוד זקנו כבכבוד אביו ואין ראייה מזה לזה: (ז) כתב הגה"ת מיימון פרק כ"ד אשה שגזמה לבעלה שרצונה לשכור עכו"ם עליו להורגו אם יעשה לה דבר מקרי עוברת על דת: (ח) וז"ל שם דא"צ התראה בשעת מעשה כמו בדיני נפשות אלא כל שהתרו בה שאם תעשה תפסיד כתובתה ויוציאנה בהכי סגי וכ"כ המרדכי פרק המדיר תשובת מוהר"ם והיא בתשובת מיימון השייכים לסדר נשים: (ט) ובמ"מ פכ"ד דאישות דוקא בכה"ג שהיא מודה שעברה ע"ד אלא שלא התרה בה צריכה שבועה אבל אם אמרה שלא עברה כלל אין יכול להשביעה כיון ששטר כתובה בידה ולא מחזקינן

אינשי ברשיעי וכו' ולא משמע כן מדברי הרמב"ם שבסמוך: (י) נראה מתשובת מוהר"ם שצריכה להתרות לה שאם תעשה עוד כזה תפסיד כתובתה וזה מיקרי התראה וכן משמע מתשובת הרא"ש כלל ל"ב סימן ח' ודלא כהגהות אלפסי דף תק"ד ע"א שכתב דא"צ להתרות רק שלא תעשה עוד: (יא) וכתב הגהות מרדכי דיבמות דף תס"ב ע"ד ירושלמי אם אמרה טמאה אני לך ונתנה אמתלאה לדבריה נאמנת ואם לאו אינה נאמנת עכ"ל וכ"פ מהרא"י בפסקיו סימן רכ"ב דאם אומרת טמאה אני לך ויש רגלים לדבריה נאמנת וע"ש: (יב) ובהגהות מרדכי דקידושין דף תרס"ג ע"א דדוקא דלא נתנה אמתלא לדבריה למה אמרה כן אבל אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ולא אבדה כלום עכ"ל כתב מהרי"ק שורש פ"א במקום שנהגו שכל אחד מוסיף שלישי על הנדוניא מפני שיכול להשתכר בנדוניא אותה הוספה מיקרי נדוניא אבל במקום שכל אחד מוסיף מה שירצה מקרי תוספת ולא נדוניא וע"ש: (יג) כתב המ"מ פכ"ד בשם התוס' א"א שאמרה טמאה אני לך והבעל אומר שמאמינה אינה נאמנת לומר אח"כ שנאנסה שכבר שויה הבעל אנפשיה חתיכה דאיסורא. כתב המרדכי ס"פ ב' דיבמות עד אחד מעיד עליה שזינתה והיא מודה לדבריו הפסידה כתובתה אבל לא נכסיה שהן בעין וע"ש שהאריך בדינים אלו: (יד) וכן הוא בהגהות מיימון פכ"ד דאישות. וכתב עוד שם דאינו נאמן בזמן הזה דחיישינן שמא עיניו נתן באחרת כמו אם היתה אומרת טמאה אני לך כו' וכן הוא במרדכי פרק האומר דף תרס"ב ע"ג ושם כופין אותה לשמש עמה כו' וכן פסק הרשב"א בתשובה סימן רל"ז והיא בתשובת הרמב"ן סימן קל"ג דבמקום שאינו יכול לגרש בלא רשות האשה אינו נאמן לומר שמאמין לדברי עד אחד דחיישינן שמא עיניו נתן באחרת וכופין אותו לקיים עונתו וע"ש אבל לקמן בתשובות מוהר"ם שכתבתי בסמוך לא משמע כן ועיין לקמן עוד כתב שם דהיכא דידעינן שהיה שונא לה מתחלה והוא מתקוטט עמה אינו נאמן לומר שמאמין לדברי העד דמחמת שנאה אומר כן וכתב עוד דאפשר לומר דכל זמן שהיא מכחישתו לעד אע"ג דעד מהימן ליה אינו חייב להוציאה וכבר נתבאר לעיל דמדברי הטור משמע דאף במכחישתו יש לגרשה משום לזות שפתים. וע"ש שהאריך בדינים אלו במהרי"ק שורש ק"ז: (טו) וכ"מ בתשובת הרשב"א סימן אלף קפ"ט: (טז) ע"ל סימן י"א בענין דרישה וחקירה בעדים הבאים לאסור אשה על בעלה: (יז) בתשובת מוהר"ם והוא במיימוני סוף הלכות נשים ובהגהות מרדכי דיבמות ד' תס"ד ע"ד דהרבה קרובים אינן נחשבים אלא לעד אחד ואי מהימן ליה כבי תרי ולא העיד רק אדבר מכוער אז לא יוכל לגרשה בעל כרחו וצריך למיתב לה

כתובה אבל אי העיד על טומאה יוכל לגרשה בעל כרחא הוא הדין אי איכא עדי דבר מכוער כללא דמילתא אי מהימן ליה כבי תרי יזרוק לה גט בע"כ ואם אינו יכול לזרוק לה גט ישא אחרת ויש לשאול פיה אם לא תשיב תשובה נכונה ומיושרת על כל דבר תפסיד אף הכתובה עכ"ל וכתב שתשובה זו חולקת על מ"ש לעיל דהשתא בזמן הזה אינו נאמן לומר דמאמין לעד וכ"מ תשובת מוהר"ם בכל עוברת ע"ד יוכל לגרשה בע"כ דבכה"ג לא גזר ר"ג וכן כתבתי לעיל ריש הסי' וכ"כ הרשב"א סי' תקנ"ז והביא ב"י ס"ס זה וכתב דאפי' במקום שאינו אלא מנהג חסידות לגרשה בכה"ג לא גזר הגאון כתב מהרי"ק שורש פ"ב דלא מיקרי מהימן ליה כבי תרי אלא דוקא שנאמן אליו בכל דבריו אבל בלא"ה אלא שמאמין לו בדבר זה משום דבלא"ה נחשדת קצת לא נאסרה עליו משום עדות זה וע"ש וע"ל דין פסול עדות ועדות מוכחשת בדינים אלו: (יח) וכ"ה בהגהות מרדכי דיבמות דף תס"ב ע"ד כדברי הרמב"ם אבל במ"מ פכ"ד חולק על הרמב"ם בזה. כתב ר"י בתא"ו נ"יג ח"ב ע"א אומר לו אשתך זינתה בפניך ושתק העד נאמן זולתי אם חזר ואמר לא שתקתי אלא שלא חששתי לדברי העד מה שאין כן בשאר איסורים עכ"ל. כתב מהרא"י בפסקיו סימן רכ"ב דאם הנחשד אומר שזינתה עמו והיא הודית לדבריו לפני איש אחד שנטמאה אותן ב' מצטרפין ואסורה לבעלה כו' והרשב"א כתב סי' תקנ"ב דהנחשד נאמן עליה כשאר ע"א דפלגינן דבוריה ע"ש וכתב עוד מהרא"י שם על אשה שאמרה לפני אחד שזינתה ואח"כ לפני בעלה אומרת שהוא שקר אינו כלום דחיישינן שמא תחלה כשהודית עיניה נתנה באחר אע"ג דחוזרת בה לאו כלום הוא וע"ש שהאריך בזה וכן הוא במהרי"ק שורש פ"ב כתב מהרי"ק שורש פ"א קטנה שזינתה אפי' בעדים לא הפסידה נדונייתא שהכניסה לו אפי' מה שאינו בעין וע"ש בדינים אלו לקמן ע"ל סי' ד' אחד אומר על אשתו שזינתה וחזר ואמר שמשום כעס דבר כן וע"ל סי' י"א מדיני דבר מכוער ועוד יתבארו מקצת דינים אלו לקמן סי' קע"ח אי"ה וע"ל סי' ז' בדין נשים שהמירו ואחר כך חזרו לבעליהן אי הפסידו כתובתן וע"ש כתב מוהר"ם פדו"ה סימן ל"ד באשה שאמרה שזנתה אע"ג שאינה נאמנת אם עמד בעלה וגירשה ועומדת בדבריה אסור להחזירה ואפי' החזירה יש לחוש: (יט) כתב מהרי"ו סי' ח' דוקא שדיבר בזה הלשון אבל בלשון דלא הוי קינוי לא נאסרה וע"ל סי' קע"ח איזה לשון הוי קינוי: (כ) וכ"כ מהרי"ו סי' ח' וכתב דאם א' מעיד על הסתירה הוי דינו כאילו מעיד על הזנות וכן משמע מדברי הרמב"ם פ"א מהלכות סוטה ויתבאר לקמן סי' קע"ח. כתב עוד מהרי"ו בתשובה הנזכרת שאם ראוה ב' עדים שנסתרה עם עכו"ם אפי'

בלא קינוי הוי דבר מכוער ואם היא אומרת טהורה אני יש לדרוש ולחקור היטב אם אינה נותנת אמתלא ברורה אפשר דאסורה לבעלה וגם כתובה הפסידה אפ"י בלא קינוי אם לא ראו ב' עדים רק ע"א ונשים לא נאסרה בלא קינוי כו' וע"ל ס"י י"א בדין דבר מכוער ולקמן ס"י קע"ח בדיני סוטה אשר משם יצא לך דין זה: ^ צ"ל "הודית" או "הודתה".

סימן קטז - דין כתבה ותנאיה, ודין הנושא אשה באסור

(א) וכי נ"י פרק יש מותרות מיהו אם זן אותה בשתיקה מעשה ידיה שלו ולא אמרינן שמחל לגמרי עכ"ל: (ב) כך מצאתי הגירסא בספרים וכן כתב ב"י ובדברי הרמב"ם פ' כ"ד דאישות מבואר בהדיא שטעות הוא אלא יש לו להיות איפכא דחייבי עשה אע"פ שלא הכיר בה דינה כחייבי לאוין שהכיר בהן ולא הפסידה כלום וכן מבואר בדברי הרמב"ם שהביא רבינו בסמוך: (ג) כתב הר"ן פרק אלמנה ניזונת דף תק"ל ע"ב דאם לותה ואכלה ואח"כ נמצאת אילונית חייב לשלם וע"ש: עוד כתב הא דאילונית יש לה תוספת היינו שהוא מוציאה אבל אם היא רוצה לצאת אין לה תוספת דכי אקנייא לה אדעתא למיקם קמיה עכ"ל:

סימן קיז - דין כתבה באשה שאין לה וסת או שאר מומין, ודין קטלנית

(א) וכן פ"י הר"י סוף אלמנה ניזונת אבל במרדכי הלכות נדה דף ש"ל ע"ב פסק בשם ראבי"ה דיש לה כתובה וע"ש: (ב) וע"ל ס"י י': (ג) וע"ש בתשובת הרשב"א ס"י תת"מ שהאריך בזה: (ד) וע"ל ס"י קי"ט חלוקים בזה:

סימן קיח - תקנת נשואין של קהל טוליטולה, ודיני

נדוניה

(א) בתשובת הרא"ש כלל כ"ה דאם באו יורשים ואומרים שלא הניחה זרע קיימא והבעל אומר שהניחה ואח"כ מת הזרע והוא יורש זרעו על יורשי האשה להביא ראייה ולקמן סימן זה כתב הטור בתשובה זו וכן הוא בתשובת הרשב"א סימן תתקע"ז וע"ש אם מת תוך ל' מה דינו וחלק שם בזו בלשון השטר: (ב) וכתב הרא"ש בתשובה כלל כ"ה סימן ו' אם היו על הבעל חובות שחייב ישלם תחילה ואח"כ יחלקו מה שנשאר והבעל נאמן בשבועה מה שחייב במיגו דאי בעי הוי כפר ואמר לא נשאר אלא כך וכך עכ"ל: (ג) וכן הוא בתשובת הרא"ש כלל מ"א סימן ה' והביאה בח"ה סימן ר"ן שכתב בה בהדיא דיכולה למחול וע"ש ובמהרי"ל סימן ע"ה בתשובותיו האריך בחילוקים בזה וע"ש: (ד) וכתב שם הדבר פשוט שהיורש יכול לעכב מיהו אם היא בעצמה נתנה הנדוניה ורצתה למחול הרשות בידה ומ"מ צריכה שתודה לפני עדים שמוחלת דאי לאו הכי יזכה היורש מכח המנהג וכתב שם בכל דבר שהוא מנהג כזה אע"פ שלא כתב כמי שכתב דמי: (ה) כ' בעל שכתב לאשתו שאם ישא עוד אשה אחרת שיתן לה כל כתובתה ואח"כ עבר על התנאי ונשא אחרת ומת ואשתו באה לגבות כל כתובתה מן היתומים כי אומרת שעבר על תנאו והשיב דזה אינו דהוא לא כתב לה אלא שאם תרצה לצאת ממנו בגט שיצטרך לתת לה כל כתובה אבל לא כתב שום דבר על היתומים וע"כ מאחר שנשארת תחתיו ומת אינה יכולה לגבות מן היתומים אלא לפי התקנה כו': (ו) וכ"כ דמי שנשבע שלא לישא על אשתו לא מיקרי נשבע לבטל את המצוה אע"פ שלא קיים פ"ו וכ"כ שם סי' שצ"ב ועיין בי"ד סי' רט"ז מדין זה: (ז) והשיב שצריכה להחזיר הספרים אם לא שאומרת שהתנאי היה מתחלה כך אז צריכה שבועה אם יש לה מגו ואם לאו צריכה להחזיר וע"ש: ^ צ"ל "וחל"י. ^ צ"ל "כשנפטרה". ^ כנראה צ"ל "זולתי". ^ הכוונה: היתומות. ^ כנ"ל. ^ צ"ל אשתו. וכן הוא בבית יוסף. ^ צ"ל שיגבוהו. ^ צ"ל "עמה", וכן הוא בבית יוסף.

הלכות גיטין

סימן קיט - מה דבה ימצא באשה שתגרש

(א) דבמקום שמגרשה מן הדין צריכה לקבל גיטה ואע"פ שאין לו לפרוע הכתובה וכן הוא בתשובת הריב"ש וכתבתיו בסי' א' וע"ל ולקמן בסי' זה אימת יכול לגרשה בע"כ ועוד עיין ריש סי' קי"ח בתקנת טוליטולא אימת אינו יכול לגרשה בע"כ ובסמ"ק ריש סי' קפ"ד משמע דאפילו אם רצה ליתן לה כתובתה תקנת ר"ג שלא לגרשה אלא אם כן יש עדים שעברה ע"ד וכן נראה משם סוף סי' קפ"ט וכן משמע בהדיא בתשובת הרא"ש כלל מ"ב סימן א' וע"ש כי האריך בזה אמנם מלשון המרדכי ס"פ הבא על יבמתו לא משמע כן וע"ל סימן א' כתבתי דברי המרדכי ההוא ועיין בתשובת מהר"ם פדווה סי' י"ג מדינים אלו: (ב) ואנן לא נהגינן כן עכשיו משום תקנת ר"ג שגזר על כן וכתב הכלבו ואם נתן גט לאשה בע"כ ונשאה האיש פטור ואינו נקרא עבריין נתן גט מרצונה ונמצא פסול יכול אח"כ לגרשה בע"כ עכ"ל כתב הרשב"א סי' תקנ"ז דגזירת הגאון לא הוי כשמוציא משום חשש זנות כגון נראה בה דברים מכוערים וע"ש וכן הוא במרדכי ריש המדיר וכן הוא בתשובת מהרי"ק שורש ק"ו דעוברת על דת מותר לגרשה בע"כ וכך הוא בתשובת מוהר"ם פדווה סימן י"ג וי"ט ובסימן ח' שם כתב דאף חרשת מותר לגרשה דלא גרע ממגרשה בע"כ. וכתב מהרי"ק בשורש ק"ז אשה שנולדו בה מומין אף על גב דאין יכול לגרשה בע"כ מכח תקנת ר"ג מכל מקום אין כופין אותו להיות עמה ולא לתת לה כתובה ודוקא דאיכא רגלים לדבר דמאיסא עליו כו' וע"ש החילוקים שכתב בתשובת מוהר"ם פדווה סי' י"ג והאריך בזה ובתשובת הרא"ש כלל מ"ב דאף על גב דתיקן הגאון שלא לגרש בע"כ מ"מ אם נולדו בה מומין ואילו היו באיש היו כופין אותו לגרש מדין התלמוד כופין גם אותה לגרש דלא עדיפא אשה מאיש וע"ל סימן קט"ו אימת מגרש האשה בע"כ: (ג) ועיין בתוס' דף קי"ג ד"ה יצאתה: (ד) ובתוס' ובאשיר"י ריש פרק חרש משמע שלא בדברי תשובה זו אלא משמע דבעתים חלומה

ובעתים שוטה יכול לגרשה וע"ש וכן משמע במרדכי פרק התקבל ע"ד
ובתוספות שם ובתשובת מהרי"ו סי' נ"ב משמע דיש להחמיר כדברי
הרשב"א וכ"ש בשוטה גמורה דאינה מגורשת אפי' בדיעבד ודלא
כהרמב"ם דמתיר בדיעבד וע"ש וכתב עוד שם דאפילו במקום דליכא
למיחש שינהגו בה מנהג הפקר אפי'ה אין לחלק דלא פלוג רבנן בתקנתן.
וע"ל סימן קמ"א וכתב מהרא"י בפסקיו סימן רט"ו על עתים שוטה
ועתים חלומה וכבר עשה החכם ונתן הגט מפני שהיה נראה לו שתשאר
בחלימותיה ויצא הדבר להיתר לא מהדרינן עובדא: (ה) אמנם בתשובת
מהרי"ו סי' מ"ב כתב דמי שהוא שוטה בשאר דברים אע"פ שאינו לן
בב"ה או קורע כסותו אפי'ה מיקרי שוטה עכ"ל. וכן משמע מדברי
הרמב"ם ואכתוב דבריו לקמן סימן קכ"א וע"ש ריש הסימן ובסופו
כתבתי מזה: (ו) וכ"כ ב"י לעיל סימן ע' כי תשובת הרשב"א דאם נשתטת
אחר הנישואין חייב במזונותיה ורפואתה ואע"פ דאינה יכולה לעשות
מלאכה חייב לזון את אשתו חולה כבריאה עכ"ל: (ז) וע"ל סימן ו' שכתב
הטור דמכין אותו מכת מרדות: (ח) ובתשובת מוהר"מ פדו"ה סימן י"ז
מתיר כל זמן שלא חלץ אבל לאחר שחלץ אסור אם גס בה כמו בארוס
שגירש

סימן קכ - שאין לכתב הגט אם לא שמע מפי המגרש

(א) ובבנימין זאב סימן קי"ח כתב דה"ה שאר כלי הכתיבה וכן נוהגין
וכתב עוד יגביהן הבעל טפח כדי לקנותן בהגבהה וכנ"י וכן נוהגין מצאתי
כתוב בתיקון גיטין דהבעל יתן בעצמו לסופר דברים הנ"ל אבל לא יתנם
לו ע"י אחר: (ב) ואין דבריו נראין כזה כלל דאין ללמוד בזה גיטין מממון
דגבי ממון לא תלי בכתיבה כלום ולהכי לא מעלה ולא מוריד הכרת
הסופר משא"כ בגט שהכתיבה היא עיקר כמו החתימה ויותר לדברי ר"א
דס"ל עידי מסירה כרתי וכמו שיתבאר לקמן אי"ה ולכן הסופר צריך
להכירן כמו העדים: (ג) ובסדר הגט שסידר מהר"א מרגליות סימן נ"ז
הבעל יצווה לפני עדים לסופר שיכתוב ויאמר לעדים שמעו מה שאני
מצווה לו עכ"ל ופשיטא דאין לחוש לזה בדיעבד: (ד) וכתב הר"ר דוד כהן
בית ג' נתיב ו' דאף הרא"ה והר"ן לא קאמרי דכשר אלא להלכה אבל לא

לעשות מעשה וע"ש שהאריך בזה: (ה) והר"ן סוף התקבל כתב לדברי הרמב"ם נשתתק דהיינו ששומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע בבדיקה שדעתו מיושבת סגי אבל לענין דינא יש להחמיר ולפסול אפילו כתב ידו. (ו) וכתב הר"ד כהן בתשובה בית כ"ג דבמקום עיגון יש להקל וצ"ע שם. כתב המרדכי סוף התקבל ע"א ולפי זה אין אדם יכול לשלוח כתב ידו לב"ד למקום פלוני שיגרשו אשתו וכתבו התוס' דאשה יכולה למנות שליח במקום אחר ע"י כתובה וחתומת עדים אע"ג דאין השליח שומע קולה עכ"ל ועיין בזה לקמן סימן ק"מ וקמ"א: (ז) ונ"ל להחמיר דהא יש פוסלין כשהפסול והקרוב למטה כמו שיתבאר לכן יש להחמיר בכל ענין: (ח) נראה מדברי רבינו הטור דיותר גרע שהפסול חתום למעלה בשנים הראשונים ולכן כתב דשנים הראשונים רצה לומר החתומים למעלה לא יהיה בהן קרוב או פסול וגם אלו אין לפסול אלא כשחתמו הפסולים בראשונה קודם שחתמו הכשרים החתומים למטה אבל אם חתמו הכשרים תחלה למטה אע"ג שחתמו הפסולים מלמעלה אח"כ והם נראים על השטר כשנים הראשונים אפ"ה כשר מכלל זה אם השנים הראשונים כשרים חתומים למעלה והפסולים אח"כ מן האמצע או לבסוף אפילו חתמו הפסולים תחלה יש להכשיר לפי זה דאל"כ במה מיירי לעיל אם היו השאר פסולים או חתמו בי' ימים כשר דע"כ לא איירי כשהפסולים הם חתומים למעלה בשנים הראשונים דהרי דין זה מפורש כאן היה א' מן השנים הראשונים פסולים כו' אלא ודאי מיירי כשהפסולים חתומים אחר השנים ולכן אמר שהוא כשר בכל ענין דס"ל לטור דיותר יש להכשיר כשהפסולים חתומים באמצע או בסוף ממה שיש להכשיר כשחתומים בראשונה כנ"ל לפרש דברי הטור וכן משמע מדברי הרמ"ה שמביא אח"כ שזהו סברתו דיותר יש להכשיר לבסוף או באמצע מאילו היו חתומים בשנים הראשונים זה סברת ר"ת שכתבו התוס' פ"ב דגיטין מתחלה וכב"י שזהו דעת הרמב"ם פי"ט מהלכות גירושין ופ"ה מה' עדות שיותר יש להכשיר באמצע או בסוף ממה שיש להכשיר בתחלה וכן דעת הרמב"ן ורב האי גאון ורש"י מיהו התוס' פ"ב דגיטין כתבו דחזר בו ר"ת וס"ל דיותר יש לפסול אם חתמו הפסולים באמצע או בסוף ממה שיש לפסול כשחתמין בבי' הראשונים וכ"כ הר"ן שם: (ט) ועיין ח"מ ס"י ע"ה: (י) ובזה אין דבריו נראין אלא שדעת בעל הטור כמו שכתבתי פי' דבריו למעלה ועיין בה"ה סימן מ"ח: (יא) מיהו לכ"ע אם אמר כולכם אפ"י בתר תקנת הגט פסול אם לא חתמו כולם ודלא כרבינו ירוחם שכתב נתיב כ"א מ"ג דאפ"י באומר כולכם אם יש להכשיר בתר תקנה^ לשון הגמרא בדף

סימן קכא - צריך להיות בדעתו מכתובה עד נתינה

(א) ובסדר הגט הנמצא בידינו שאנו נוהגין אחריו כתב שיש ליזהר שיהא שפוי מתחלת הכתיבה עד אחר הנתינה בשם נוסח סדר הגט של הרא"ש וטוב לחוש לדבריו (ב) ודבריו צ"ע שהרי בספרים שלנו הר"ן והמרדכי כתב בשם ר"י שצריך לחוש לנתינה: (ג) וזהו אינו נראה דהרי בסדר הגט של הרא"ש כתב בהדיא דהגט פסול: (ד) וכ"ה במרדכי שם: (ה) ושם נתבאר מדברי הר"ן דמדבר ואינו שומע הוי כשומע ואינו מדבר וצריך ג"כ בדיקה: (ו) וע"ל סימן זה שכתבתי שאם מדבר ואינו יודע מה מדבר כדרך החולים הרי זה כשוטה גמור:

סימן קכב - אמר לכתב הגט וטעה או נאבד

(א) וכ"ה בסדר הגיטין שלנו שצריך הבעל לחזור ולצוות לכתוב ולחתום ולהקנות הקלף והדיו וכלי הכתיבה אם אין נשאר מן הקלף והדיו והכלים הראשונים שהקנה לו תחלה: (ב) ונראה דדין השליח כדין הסופר ויכול הבעל לומר לו מתחלה להוליך כ"כ גיטין עד שיהא אחד מהן כשר לדעת הרב וכמו שנתבאר לעיל גבי סופר: (ג) כתוב בסדר גיטין סימן ט' ויזהר הסופר לאחר שראה הרב הגט שאם היה לו שום פיסול בגט כגון למשוך אות או שאר אותיות שנשטשטשו ואין רשומן ניכר שלא יעשה בלתי רשות הרב דשמא כשר הוא לדעת הרב וכבר עשה הסופר שליחותו ובקצת טופסי גיטין שיאמר לו הבעל בתחלה לסופר שיהא כשר בעיני הרב ולמי שמראה אותו או לך עכ"ל:

סימן קכג - מי ראוי לכתב הגט, ונכתב ונתן בשבת

(א) מצאתי בתיקון ישן והסופר יכתוב בידו הימנית ואם הוא איטר יכתוב בידו השמאלית: (ב) וצ"ע בהר"ן דפ"ב דגיטין דף תקכ"ח דלא משמע כן וכ"כ פ"ב דגיטין דהעלו דלא בעינן שליחות בכתיבה מיהו כתבו בשם ר"י דבעינן שליחות ככתיבה ע"ש בסוף סימן זה יתבאר: (ג) כתב המרדכי ביבמות פרק האשה בתרא ע"ד דמותר לגרש בלילה כן הוא לקמן סי' קמ"ב אמנם בתרומת הדשן סימן רמ"ח כתב וז"ל וראיתי אחד מן הגדולים שפסל גט שנתן לאחר שהתפללו הקהל ערבית אע"פ שהיה עודנו יום וכ"כ בתשובה והטעם משום דאיתא בתשובת א"י דאשה שקבלה גיטה בלילה אינה מגורשת עכ"ל וכ"כ מהר"י מינץ בסדר הגט שלו דאם נתגרשה בלילה הגט פסול וכתב עוד שם ה"ה קודם מנחה משתחשך דבעינן יום ולא לילה כ"כ מהר"ן מאיגרא וכתב שם בשם מהר"י מולייך דכשהתפללו הקהל אע"ג דאיהו לא התפלל ועדיין היום גדול אפ"ה אין לתת גט וב"י כתב לקמן סי' קל"ז ושמעתי הטעם משום דהוי כדין ואין דנין בלילה ולא ידעתי מה ענין דין לגט ושום אחד מן הפוסקים לא חילק להקפיד בכך: ^ זה המשך מה שאמר הכל כשרים, ואפילו האשה, ועתה ממשיך חוץ מחרש וכו'.

סימן קכד - על מה נכתב הגט

(א) ועיין בח"ה סימן מ"ה וכתב בסדר גיטין וכותבין על קלף ובדיו והקלף יהא מתוקן כקלף לס"ת תפילין ומזוזות אכן א"צ עבוד לשמו עכ"ל וכל זה אינו אלא לכתחלה לחומרא בעלמא לעשות על צד הטוב לכתחילה אבל אין עיכוב בדבר זה וכ"כ שם סימן ל"ב וז"ל אני ראיתי גט הנכתב על נייר הנקרא פפיר בל"א שבא מקונסטנטינב לק"ק קראקא לפני מהרי"ף ושאר לומדים גם לא היה נכתב בכתיבה תמה כאשר אנחנו מצריכים לכתוב עכ"ל וכל זה פשוט: (ב) וכ"נ מדברי המ"מ פ"א דגירושין וכתב בסדר גיטין שלנו דגם אותם נקבים שעושה במחוגה

לשרטט על ידן יחתוך קודם הכתיבה. וכתב עוד שם דיחתוך מדת שיעורו קודם שיתחיל לשרטט דשרטוט בכלל הכתיבה היא ולכן לא יהא מחוסר דבר אחר השרטוט ע"ל סימן ק"ל גט הנכתב על ב' עורות התפורים יחד או על ב' עמודים אם יש להכשירו: (ג) כתב בא"ז אם כתב הגט על יד עצמה אינה מגורשת משום דאינו נותן לה שום דבר ובעינן וכתב ונתן:

סימן קכה - במה נכתב הגט, ותקון הכתיבה והקלף

(א) כתב בסדר גיטין שלנו דלכתחלה אין לכתוב גט אלא בדיו מבושלת יפה כדי שיתקיים וידבקו האותיות היטב שלא יהיה כתב הראוי להזדייף עכ"ל עוד שם סימן ח' ואם אחר מקרא לו התיבות או האותיות אז מכל מקום יקרא הוא בעצמו קודם שיכתוב דומיא דכתיבת תפילין עכ"ל וכל זה אינו אלא לחומרא בעלמא: (ב) וכן הוא במ"מ בפ"ד וכתב בסדר גיטין סי' נ' הקולמוס שכותבין בה נהגו לכתוב בקנה ולא בברזל דכתיב וכתב ולא וחקק אע"ג דחק יריכות מותר מ"מ לכתחלה טוב שלא לחקוק כלל עכ"ל ובמרדכי פ"ג דגיטין דף תרי"ו ע"א כתב רבינו שמשון שאין כותבין גט בקולמוס של כנף אלא של קנה עכ"ל וע"ל סי' זה איזה מיקרי חק תוכות: (ג) וכן הוא במרדכי פ"ב דגיטין ע"ב ובתשובת הרשב"א סי' תקי"ד וכתב מהרא"י מינץ בשם א"ז לפסול כשאינו מוקף גויל ונ"ל דבמקום עיגון יש לסמוך אדברי המקילין ואפשר דא"ז מודה בכך. כתב עוד הרא"ש בתשובה הנ"ל וכן כשבא מארץ רחוקה גט שאינו נכתב ב"ב שורות או בכתב שאינו אשורית יש להקל במקום עיגון: (ד) וכ"כ בהדיא דאין לתקן דבר בגט רק הסופר אמנם בתשובת הרא"ש כלל מ"ה סי' ט"ו לא משמע הכי ובסדר גיטין שלנו סי' י' כתב דאין להפריד האותיות כשהן דבוקות ומהר"ם פדווה כתב בתשובותיו שפעם אחד נגע א' למטה בכ' וצוה להפרידן קודם שיחתמו העדים וזהו כדברי ב"י שמותר לסופר לתקן מצאתי כתוב בהגה"ה בסדר גיטין דאם יש לתקן האותיות הראויות לתקן בנגיעתן ר"ל שראויות ליגע ואינן נוגעות או אותיות הקצרות וצריכות תיקון או באריכות יתקנס קודם שיתחיל לכתוב כדת משה וישראל כן הוא קבלה ממהר"י ז"ל וכן נמצא כתוב בכתיבת יד מהר"ם מאור עינים מרעגינשפורג עכ"ל ונראה שדוקא

לכתחילה אבל בדיעבד אין לחוש אם יתקנו אח"כ וכ"כ שם סימן צ"ז
ובתשובת מהר"י בסי' כ"ז משמע דאם הוא בדבר שנשתנה הלשון
ממשמעותו והוא בתורף נפסל הגט בדיעבד בכה"ג וע"ש: (ה) ובהגהת
מיימון פ"ד דגיטין משמע דלא מהני שום תיקון בזה אלא במחיקת כל
המ"ם ולכן צריך לכתוב גט אחר ועיין באלו הדינים ביי"ד הלכות ס"ת
סי' רע"ד ובא"ח הלכות תפילין סי' ל"ב: (ו) וכן ראיתי כל רבותינו נוהגים
לכתוב גט אחר כל זמן שאות ה' נוגע שלא כמשפט אפילו כמלא נימא ולא
ראיתי מעולם מי שמיקל בזה לכתחלה עכ"ל ובב"י סי' קכ"ו לקמן
ותשובה זו דשורש צ"ח היא בודאי היכא דליכא למיחש לעיגון אבל היכא
דאיכא למיחש לעיגון אע"ג שעדיין לא ניתן חשוב כדיעבד וכמו שכתב
בשורש ע"א. וכתב עוד והרשב"ץ כתב בתשובה תליית קופיין וההי"ן
וטשטושין אין פוסלין את הגט כל זמן דתינוק ולא חכים כו' קורא אותה
וז"ל הרשב"ץ בקו הקופיין כשרות בלא תלייה וההי"ן אם תינוק דלא
חכים קורא אותו ח' בתורף הגט יש לפסול אבל בטופס הגט אינו נפסל
בכך שאפי' לא נכתב אות או תיבה אין חוששין לה וכתב עוד אם שתי
תיבות נקראות כאחד לתינוק גם בזה יש לחלק בין טופס לתורף: (ז) ועיין
לעיל בסמוך בדין מחיקה: (ח) וכ"כ בהגהה סדר גיטין שלנו וכ"כ מהרי"ו
בתשובה סי' כ"ז דאפילו לכתחלה יש להכשיר בכה"ג: (ט) וכתב בסדר
גיטין שלנו וצריך שישרטטו כל י"ב שיטין קודם שיתחיל לכתוב הגט
עכ"ל וכן משמע מדברי המרדכי ריש גיטין עכ"ל: (י) וכן הוא בסדר הגט
שלנו: (יא) וכן הוא בסדר גיטין שלנו ויסרגל מבחוץ לצד השער ולא מצד
הכתיבה לצד הבשר ומצאתי כתב בתיקון גיטין בשם מהרי"ל שהיה פעם
אחד הגט נכתב בצד השיער ופסל מהרי"ל הגט וצ"ע דהא גם בס"ת לא
נפסל בכה"ג ועוד דהא לא גרע משאר דבר תלוש שנכתב עליו כדלעיל
סימן קכ"ד ולכן נ"ל דאין להחמיר במקום עיגון או דיעבד כ"ע בסדר
גיטין והגליון מן הצדדים הוה כחצי אצבע ולמעלה כאצבע ולמטה כתב
מהרי"ל כדי תפיסת יד ואני מניח יותר מתפיסת יד וכ"כ בשם מהרי"ל
והסופר יזהר להתחיל סמוך לשרטוט שבצדדין ולא יגע הכתיבה
בשרטוטין עד כאן לשונו: (יב) דכל מה שאנו יכולין לקרב עדים אצל הגט
אנו עושים: (יג) אמנם בסדר גיטין שלנו כתב דיש להקפיד בזה וכן
נוהגין: (יד) כתב בסדר גיטין ויזהר מכל טשטוש ומכל מחק בעולם ואפי'
אם בא זבוב על אות ומשך הדיו לא ימחק וגם יזהר שלא ירד שום זילוף
או שום לחלוחית על הקלף דכשכותבין עליו נראה כמחוק וכתב הרב טוב
להחמיר כשיפלו גשמים על הגט שלא ליתנו כלל אם נפלו גשמים על
הכתיבה דבמקום שנפלו הגשמים נעשה שחור ובכל דבר יכול להזדיין

עכ"ל וע"ל ס"י קכ"ד כל דיני דבר שיכולין להזדייף וכ"ע ויזהר שלא לכתוב על שום נקב אם לא שהוא קטן שהדיו עובר עליו וכן אם היה הנקב בצד האות ולא באות עצמו לא היה פסול עכ"ל: (טו) מצאתי כתוב בתיקון ישן וא"צ לכסות התיבות שלפניו ולאחריו שלא לגלות רק התיבה שיש בה ספק רק מראין לו הגט ואם יכול לקרותו סגי בכך וכ"כ ב"י בשם סדר הגט של מהרא"י ובס' אגודה כתוב תינוק היודע האותיות ואינו יודע צירוף האותיות התיבות והתוס' פרק המגרש (פה:) כתב היודע לקרות אותה תיבה עכ"ל: (טז) ומעשה בא לפני מהור"ר קאפלמן ז"ל שכתב הסופר אות אחת חוץ לשיטה פסל הגט עכ"ל: (יז) וע"ל סוף ס"י זה מדין קיום מחקים בגט. ונראה דודאי קודם נתינה במקום דליכא למיחש לעיגון יש לכתוב גט אחר אבל במקום דאיכא למיחש לעיגון או בדיעבד אין לפסול הגט משום אות אחד שיוצא מן הצדדים דהא גם כס"ת אינו פסול כנ"ל: (יח) כתב הר"ן פ"ב דגיטין דף תקס"ג בשם ר"י דיכול לערות האותיות ולהמשיך ראשה של למ"ד שבשיטה תחתונה לתוך חלל א' או ח' של שיטה עליונה וכיוצא כזה וי"א שזה יותר קרוב לפסול הגט מפני שע"י זה משתנות צורות האותיות עכ"ל ודברי ר"י הם כתוס' פ"ב דגיטין וכתב הרא"ש והמרדכי וכן נוהגין האידינא וכן הוא בסדר גיטין שלנו שצריך לערותן בדרך זה שימשך ראש ל' עד שיטה עליונה וכן ימשוך רגל ו' או ד' שבעליונה עד שלמטה הימנה כדי שלא לכתוב עוד שיטה בין שיטה לשיטה דלא יהא גט הראוי להזדייף וכתב עוד שם ס"י ע"א ו' פשוטה של פטורין יעקם קצת לצד ימין כדי שיוכל להאריך ראש ה' של ישראל למעלה שלא תגע באות ו' ויהיו ג"כ אותה שיטה מעורבת עכ"ל ומזה יש לדקדק שכל השיטות יהיו מעורות וכן נוהגין וכתבו בשם הגהות סמ"ק מעשה בא לפני הר"ף בגט אחד שניתן לפניו והגיע קוצו של למ"ד של מטה בתוך ד' שלמעלה ופסלו עכ"ל ונ"ל דדוקא בכה"ג יש לחוש דע"י עירוב זה הדלי"ת הוא נשתנה לצורת ה"א אבל בע"א כגון שמשך ראש אות לתוך החלל א' או כדומה שאין לחוש לשום טעות לא פסלינן ליה כנ"ל וכ"י לדברי ר"י דלעיל: (יט) וכן הוא בסמ"ק ובמרדכי דף תרי"ו ע"ג ודף תרצ"ו ע"ב וע"ג וכתב שם במרדכי דבדיעבד מיהו כשר והרוצה לקיים יקיים קודם שיכתבו ודן די יהוי כו': (כ) וכן משמע בתוס' פרק המגרש ובתשובת הרא"ש כלל מ"ה סימן י"ט:

סימן קכו - נסח לשון הגט ודקדוק אותיותיו

(א) וע"ל סי' ק"ל אם כתב במקצת הגט בלשון אחד ומקצתו בלשון אחרת וצ"ע על נוסח גיטין שלנו שכולו בלשון תרגום וקצת מלות בו בלשון הקודש ואפשר לחלק בין ב' לשונות אלו ששניהם נתנו בסיני וקרובים בלשון וכלשון אחד דמיא וע"ל סי' ק"ל בזה: (ב) וכן הוא בסדר גיטין שלנו שצריך לזהר שיגע כל דבר הצריך ליגע או שלא ליגע כ"ד שאינו ראוי ליגע כס"ת תפילין ומזוזות וכן משמע במרדכי בהגה"ת גיטין ד' תרי"ח ע"ב ועוד האריך בזה מהרא"י בתרומת הדשן סי' רל"ו ובפסקיו סי' מ"ה ומשמע מדברי מהרא"י סי' ר"ל בתרומת הדשן ובפסקיו סי' מ"ג דאפילו בדיעבד יש להחמיר אם אין אחורי הצ' והיו"ד שעל האל"ף וכדומה נוגעין אע"פ שהתינוק קורא אותו יפה וב"י כתב דאם הוא בטופס פשיטא דכשר דלא גרע מאלו חסר כל האות ואף בתורף יש להכשיר בדיעבד במקום עיגון כיון דתינוק קורא אותו יפה עכ"ל: (ג) ועיין במה שכתב בי"ד סי' רס"ג: (ד) ולי נראה דיש להחמיר אפי' בדיעבד אם לא כדרך שכתב הרא"ש בתשובה דלעיל וכן משמע סימן ל"ב בסדר גיטין שלנו: (ה) מצאתי כתב בשם מהר"י מרפורא שאם הי' של האלף מחובר בב' מקומות כזה? א שאינו מזיק עוד בשם מהר"י ברי"ן מעשה שנתפשטו האותיות שקורין צופלאסי"ן עד שהיו נראין כדביקות מ"מ היה ניכר שלא היה אלא מלחות הדיו שהיה לבן יותר מגוף האות ונתן הגט לכתחלה ועוד כי דאין להקפיד אם האריך מ"ם סתומה בסוף השיטה כזה? ס: (ו) לפי שבזמן הזה אנו נוהגין בנוסח אחר אעתיק הנה נוסח הגט שכותבין בזמן הזה ואכנה בו שמות והימים והמקומות והזמן כאשר ניתן עכשיו במקום מושבי וכל מי שמתבונן בו יראה וישנה הדברים הנ"ל למי שירצה (נוסח הגט). בשלישי בשבת בשלשה ימים לירח סיון שנת חמשת אלפים ושלוש מאות ועשרים לבריאת עולם למנין שאנו מנין כאן בקאזמד דמתקריא קאזמירז מתא דיתבא על נהר ויסלא ועל נהר וילגא ועל מי מעיינות אנא יצחק המכונה שטאריך בן משה המכונה שטאריך העומד היום בקאזמר דמתקריא קאזמירז מתא דיתבא על נהר ויסלא ועל נהר וילגא ועל מי מעיינות צביתי ברעות נפשי בדלא אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי דינה בת ישראל העומדת היום בקאזמר דמתקריא קאזמירז מתא דיתבא על נהר ויסלא ועל נהר וילנא ועל מי מעיינות דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי דיתיהוין רשאה ושלטאה בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר דיתיצבין ואנש לא ימחא בידיכי מן יומא דנן ולעלם

והרי את מותרת לכל אדם ודן די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין כדת משה וישראל מנחם בן יואל עד נתן בן אברהם עד (עד כאן הנוסח) בשבת בסדר הגט סימן י"ט כותבין בג' בשבת ולא לשבת כי אז אפשר למיטעי שעם השבת קאמר וגבי ירח דליכא למטעי כותבין לירח. לבריאת עולם בבנימין זאב סימן קי"ח מעשה בגט אחר שהיה כתוב בו לבריאת עלמה בה' והכשיר הגט בשעת הדחק משום עיגון ולקמן סימן קכ"ז כתבתי שהוא פסול. שאנו מנין כאן. בסדר גיטין יש כותבין שאנו מנין בו ויש שאין כותבין בו וכן נוהגין וכתב מהרי"ו מיני"ץ בסדרו שמהרי"ל פסל גט שהיה כתוב בו והיה מקום הנהוג שלא לכותבו עכ"ל ולי נראה דבשעת הדחק אין לחוש. אנא יצחק בסדר גיטין סימן ב' לא יכתוב איך אנא פלוני כשר אף ע"פ שלא נהגו כך ועיין בסדר גיטין טעם דאי כתב בר פלוני דהגט כשר אף ע"פ שלא נהגו כך ועיין בסדר גיטין טעם למה נהגו לכתוב בן ולא בר. העומד היום בקאזמר וכן הוא בסדר מהרי"ו מיניץ וכתב שם יש מקומות שחוזרין וכותבין כאן ויש מקומות שאין כותבין כאן כלל ועיין במהרא"י בפסקיו סימן רמ"ז אי כתב העומד היום קודם הכינוי אי כשר וכב"י דלכתחילה כותבין העומד קודם וכן הוא בנוסח הרמב"ם והרא"ש ואין אנו נוהגין כן אלא כמו שהוא בנוסח זה וכן הוא נוסח של הרי"ף ועיין במהרא"י. בדלא אניסנא כתב מהרי"ו אניסנא ב"י כתב ר"י ח"כ אם כתב בדלא אנוס אינו פסול. ושבקית ופטריית ותרוכית כתב בפסקי מהרא"י סימן רי"ח דיש לכתוב לכתחלה שפ"ת ואח"כ פש"ת ואח"כ תש"פ וע"ש הטעם וכב"י דכן יש לנהוג מיהו אם שינה אין עיכוב בדבר. דמתקריא קאזמירז דמתקריא חסר יוד אצל מ' וכן הוא בסדר גיטין סימן ל"ח בשם מהרי"ק ודלא כיש שכתבו דמיתקרי מיהו לא יפסול משום זה כדאיתא בסדר גיטין ומצאתי בתיקון ישן אם כתב דהוית אנתתי ולא כתב מן קדמת דנא הגט כשר דהוית נמי לשעבר משמע עכ"ל ובהגהת אלפסי פרק המגרש דף ת"ר ע"ב דאפי' לא כתב דהוית אנתתי אלא כתב פלונית אנתתי הגט כשר ובתשובת מהר"ד כהן בית ד' אם דלג לכתוב אנת אנתתי הגט כשר : (ז) כתב מהרא"י סימן רמ"ג דטוב לכתוב הרי את מותרת לכל אדם בחד שיטה ומיהו אין הגט נפסל משום כך ואפי' לכתחלה נותנין הגט : (ח) ובמרדכי פרק המגרש דף תרי"ו ע"ד דכותבין באחד לירח וכן משמע לקמן בדברי הטור דכתב בסדר גיטין ולכל אלו הסברות יש ראייה מן המקרא וע"כ יש נמנעין לתת גט בר"ח דלא ידעי כיצד יכתבו עכ"ל וכן הוא בבנימין זאב סימן כ' והאריך שם בזה : (ט) וז"ל סדר גיטין בב' ימים בג' ימים חסר וי"ו בד' בה' בו' בז' בח' חסר וי"ו בט' ב"י בכל אלו יכתוב ימים כתב מהרי"ו מיניץ

בסדר גיטין שלו אם כתב שלושה ושמונה מלא אין הגט נפסל משום זה :
(י) וכן הוא במרדכי פרק המגרש דף תרי"ז ע"ד וז"ל סדר גיטין בשנת
חמשת אלפים ואחד ושתיים בחד יו"ד ושלש וארבע וחמש ושש ושבעה
ושמנה ותשעה ועשר ואחד עשר שתיים עשרה ושלש עשרה וארבע עשרה
כו' עשרים עשרים ואחת עשרים ושתיים כו' בהגהות בסדר גיטין אם כתב
חמשה במקום חמש דיעבד כשר כו' מהרי"ל : (יא) וכן הוא בתשובת
מהרי"ו סימן ע"ב וכן הוא בסדר מהרי"י מינץ מיהו לכתחלה נוהגין
כדברי הטור דבימים כותבין המנין המועט קודם ובשנים מעשרים ואילך
מנין גדול קודם וכן הוא בסדר גיטין ומשמע עוד מדברי מהרי"ו סימן
ע"ב ומעשרים ואילך כותבין ג"כ יום ולא ימים : (יב) וכ"נ מדברי מ"מ
סימן מ"ג לענין שטרות דסתם אדר הוא ראשון וכ"כ בא"ח סימן תכ"ח
בהדיא ובתיקון ישן מצאתי דהולכים בזה אחר המנהג ואם שינה מן
המנהג הגט פסול לכתחלה דהיינו כל זמן שלא נישאת שיתן גט אחר ועוד
שם הראשון יכתוב מלא וי"ו כי רובם מלאים : (יג) ובמרדכי פ' המגרש
דף תרי"ו ע"ד פסק כדברי הטור וכן הוא בסדר גיטין : (יד) וכתב בסדר
גיטין פעם אחד נכתב די בחד שיטה ותיהויין בחד שיטה ולא רצה
מהרי"ל ליתן אותו גט וה"ה לדי תיצבייין וכן הוא בסדר גיטין של
מהרי"ו בשם הר"מ מרוטנבור"ק : (טו) וכתב הכלבו וצריך להאריך ו' של
וכדו ולא יותר מדאי שלא תהיה נראה כגון : (טז) אבל למה דנהיגין
לכתבו חסר גם ו' דפטורין? צריך לארוכי וכן הוא במרדכי : (יז) וכ"ה
בסדר גיטין של מהרי"ל : (יח) כתוב בסדר גיטין סימן מ"ח ליזהר הסופר
שאם לא יאריך גגו של ד' של למהך כי אז נראה כד' כי רגל של הד' צריך
להיות כפל מן הגג עכ"ל : (יט) ע"ל ס"י קכ"ה כתבתי כל דינים של נגיעת
האותיות : (כ) וכן הוא בסדר גיטין שלנו וכן נוהגין ומצאתי עוד בתיקון
ישן אם כתב ימחי ביוד לבסוף אין לפוסלו בדיעבד בשעת הדחק עכ"ל
וצ"ע דהא לא נמצא כך : (כא) וצ"ע בסימן ל"ג דלא משמע כדבריו : (כב)
ובתשובת הרשב"א סימן אלף ר"ך משמע דאם עשו כן כשר וכ"ה ובהר"ן
פ"ק דגיטין דף תקנ"ח ע"א : (כג) וכי שם דאין לפסול כשכתב ודן די יהוי
כולו בשיטה אחרונה אלא דוקא בגט שהאשה מביאה לב"ד שיתירוה
להינשא על ידו שמא הוסיף אבל בגט שהבעל נותן לאשה או לשלוחה
ואינה משמרתו אלא לראיה אפ"י בעידי מסירה היינו מתירין אותה
אפילו עיקר התורף בשיטה אחרונה עכ"ל : (כד) וכן משמע במרדכי פ"ק
דבבא מציעא דף קצ"ה ע"ד דתלינן בטעות אמנם בתשובת ריב"ש סימן
קכ"ד משמע דיש לפסול בכה"ג וכן הוא בכתבי מהרי"י סימן י"א בשם
ר"ת וע"ש וע"ל סוף ס"י קכ"ז , כתב הרשב"א בתשובה סימן אלף קפ"ג

על גט שלא כתבו ה' דלהתנסבא אלא כתב לתנסבא וכתב דכשר אפיי לא כתב להתנסבא כלל דהרי כתב בו והרי את מותרת לכל אדם ולא פסלו בגמרא אלא לאתנסבא משום דמשמע לא תנסבא גם שם יש מכשירין כל זמן שאין הבעל מערער כו' וע"ל סוף סי' קכ"ד מדינים אלו: (כה) כתב מהרא"י בתשובה סי' כ"ז באם כתב ימים בזו הגט פסול אם לא בשעת הדחק וכן הוא שם סימן ע"ב: (כו) ועיין בתשובת מהרי"ו סי' ע"ב דמשמע דיש לכתוב יום וכן הוא בספר כלבו וכן משמע מדברי המרדכי דלעיל וכן הוא בסדר גיטין וכן נוהגין: (כז) כתב בסדר גיטין סי' י"ז ניסן מלא אייר בשני יודי"ן וכן הוא שם סי' י"ט ומצאתי כתב בשם מהרי"י מולין דפסק ליתן ב' גיטין באייר מכח ספק ויש נמנעין ליתן גט באייר מכח ספק. סיון מלא כמו ניסן עכ"ל תמוז מלא אלול מלא תשרי בחד יו"ד מרחשון בחד ו' וכסלו חסר יו"ד וכן הוא בתרומת הדשן סי' רל"ג: (כח) כתב בסדר גיטין סוף סי' ל"ח מעשה בגט שלא היה נכתב בו בארבעה אלא ארבעה ימים לירח והכשירו עכ"ל: (כט) ובתיקון מצאתי פעם אחת היה כתוב מונין בו ופסל מהרי"ו הגט עכ"ל ונראה דבמקום שנהגו לכתוב כך אין לחוש וכדאי הריב"ש לסמוך עליו: (ל) והיה כותבו בלא יו"ד וכן נוהגין וכן מצאתי בתיקון ישן: (לא) אבל אינו נ"ל הכרח בדברי הרמב"ם והרא"ש כי לא כתבו רק המשנה המוזכרת פרק המגרש ונראה פירוש המכשירים דאינו ר"ל זה הלשון בעצמו רק ענינו מורה על זה ומה שנמצא בטופס שלהם אינו ראיה כי גם ר"ת כתב לכותבו לכתחילה ומדברי הר"ן פרק המגרש מוכח דלא היה כתוב בנוסח הרמב"ם ובני"י בפי האשה שהלך דף תצ"ד ע"א אע"ג דכבר כתב בגט למהך להתנסבא כו' לא סגי עד שיכתוב הרי את מותרת כו' דבלאו הכי דלמא דוקא להתנסבא קאמר אבל לא לזנות והוי כאומר הרי זה גיטך חוץ מזנותיך דלא הוי גט כו' ובהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ו ע"ד פליג וכתב דלהתנסבא אף לזנות במשמע ובמ"מ פ"ד דגירושין ובהר"ן פרק המגרש כתב בשם הרמב"ן דאם לא כתב הרי את מותרת הגט פסול וקרוב לומר שאף אם נישאת תצא וע"ש ועוד האריך בטעמים בסדר גיטין שלנו עיין בתרומת הדשן סימן רל"ב טעם על שאנו מחמירים כמה חומרות בגיטין ואיך אנו חוששין להוצאת לעז על גיטין הראשונים: (לב) ומצאתי בתיקון ישן אם כתב מינאי מלא אין לפסלו בשעת הדחק: (לג) וכ"ה בחידושי אגודה: (לד) וכ"ה בתשובת הרא"ש דכל שאין הענין משתנה אין לפסול בחסרון כזה: (לה) וכן הוא לקמן סי' קמ"ז וע"ל סוף סי' קכ"ז כתבתי אם כתב בריאת עלמה בה"א אם כשר ואם כתב אבהתא ואתראי

סימן קכז - שצריך להזכיר הזמן בגט, ודין קדימה ואחור

(א) כתב עיקר הזמן שתיקנו חכמים בגיטין אינו אלא כמה בחדש וכמה לבריאת עולם אבל כמה בשבוע לא תקנו ולכן אם לא כתב כמה בשבת כשר וע"ל סוף סי' זה מה שכתב רבינו בשם הרמב"ם בדין זה: (ב) וכ"נ מדברי מהר"א בפסקיו סי' י"ג וע"ש שהאריך בזה גם שם סי' י"ט: (ג) וכתב הר"ר דור כהן בית ד' דלא מיקרי שעת הדחק אלא במקום דא"א בגט אחר וכ"ע במקום שהגדולים חולקין אין לומר כדאי פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק אלא בפסול דרבנן אבל במקום דאיכא פסול דאורייתא לאחר אין לסמוך על המיקל ואפי' בדבר דרבנן אי איפסיקא הילכתא כאחד אין לסמוך על השני אפי' בשעת הדחק ועוד נראה דאין לומר כלל בזמן הזה ראוי לסמוך על זה בשעת הדחק וע"ש: (ד) ונראה מדברי הר"ף דאפילו אם רוצה למוסרה לה ע"י שליח נוהגין להחמיר הואיל ואפשר לכתוב אחר וכן נוהגין האידנא: (ה) כתב בגט אחד שכתבו בו וכל שום וחניכה דאית לי ולאבהתאי ולאטראי כל אחד בב' אלפין כתב דכשר כיון שאין הלשון משתנה משום זה והר"ד כהן כתב בתשובה סי' ד' דאף אם הלשון משתנה אם אין לחוש לקלקול הגירושין כמו שכתב לבריאת עלמה בה' שיש לפרש שהוא לשון נערה וע"ש שהאריך בזה וע"ל ריש סימן קכ"ו אצל נוסח הגט דיש מכשירין וע"ש: ^ צ"ל להביא. ^ הרמב"ם.

סימן קכח - שצריך להזכיר בגט מקום דירת הבעל ואשה ועדים

(א) וא"נ כדבריו בזה כי כבר נתבאר דהראבי"ה ורשב"א פוסלין בשינוי מקום הלידה ועליהם נתכוון מהרי"ק וע"ל ס"ס קכ"ט מדין זה: (ב) וכן נוהגין כמו שתראה בנוסח הגט שכתבתי סי' קכ"ו: (ג) וכתב עוד דאם היתה דרה שם בשעת כתיבה אף ע"ג דבשעת נתינה אינה דרה שם יש להכשירו וע"ש ועיין בהגהות מרדכי דף תרי"ד ע"ב שאם דר בעיר אחת ויצא ממנה וביום לכתו לדור בעיר אחרת מגרש אשתו כותבין העיר שיצא ממנה: (ד) וכתב המרדכי פרק המגרש ע"ג על הגט שבא מארץ הגר והיה נקרא שם העיר בורזיי"ש ואנו קורין בוריי"ש נראה כיון דניכר דמארץ הגר בא ודרך לשונם לדבר בלשון קלילה אין להקפיד וע"ש: (ה) ובסדר גיטין שלנו סי' י"ט כתב דאין לכתוב מדינה אלא כשכל הפלך נקרא ע"ש אותה העיר ובסימן ל"ז כתב דאפילו בכה"ג אין לכתוב מדינה אא"כ השררה של אותו מלכות דר שם ונבחר באותה העיר על המדינה: (ו) ועיין בתשובת מהר"ם פדווא סי' י"ב אם דילג לכתוב מתא הגט כשר: (ז) ובסדר גיטין כתב בסימן י"ט דבמקום דנוהגין לכתוב מדינה כותבין מדינה פלונית דיתבא על נהר כו' כדי שמלת דיתבא יהא קאי על שם המדינה ולא נטעה לומר דכל המדינה יושבת על הנהר ובמקום שכותבין מתא כותבין פלוני מתא לומר שהעיר יושבת על הנהר עכ"ל: (ח) ומיהו משמע מדברי מהרא"י סי' ט' דא"צ לכתוב ב' שמות העיר אלא כשכותבין שם הדירה אבל במקום דאין כותבין רק מקום העמידה אין לחוש ואין נוהגין כדבריו: (ט) וזהו דלא כתשובת מוהר"ם פדווא סי' ה' דכתב דא"צ לכתוב ב' השמות של הנהר: (י) וכ"כ בנימין זאב סי' י"ח: (יא) כתב(יב) וכתב בסדר גיטין במקום דנהגו שלא לכתוב מי מעינות אין לכותבן שלא להוציא לעז על גיטין הראשונים: (יג) ובמרדכי פרק המגרש ע"ג על נהר שכתבו על נהר יי"ר והיו רגילין לכתוב על נהר קיי"ר כיון שאין שום אות במקום לע"ז שתהיה יו"ד במקום קו"ף וע"ש: (יד) וכבר כתבתי דברי הפוסקים בזה ותשובת מהרי"ל דלעיל שלא כדברי מהרי"ק: (טו) נראה דלדין דלא כותבים כל שום וחניכה בשמות הבעל והאשה ה"ה בשמות מקומות אלא כותבין דמתקריא או מתקרית פלונית וכן נוהגין כמו שיתבאר בנוסח הגט שכתבתי סי' קכ"ז: (טז) וסיים שם ולכן יש לכתוב רוטנבורק שטראסבורק וכדומה בק' לבסוף כדרך שמדברים האשכנזים שלשונם שנון וצח יותר מל' גלחות שכותבין בג' ובסי' רצ"א שם שכותבין על עיר רעדי"ש שכותבין אותו כך בגט אע"פ שבלשון עכו"ם נקרא הרעדי"ש דהכל אחד הוא אלא שהאשכנזים מקצרים הל' ומשמע הא בלא"ה יש לכתוב ב' השמות וכן נוהגין כמו שתראה בנוסח הגט שבתבתי לעיל וצ"ע שם סי' קמ"ב דכותבין בשמות עיירות הקצרים אלף לבסוף

אע"פ שאינו נקרא כגון בז"א ויצא כו' וע"ש שהאריך באלו הדברים מצאתי כתוב בתיקון ישן עיר שנשתקע ממנה שמה הראשון א"צ לכתוב בה רק שמה השני ואם כתב בגט שם המדינה ולא שם העיר או אפילו שכתב שתיהן הגט פסול עכ"ל ואין נ"ל לפסול בשכתב שתיהן בהגהות אלפסי דף ת"ד פרק המגרש מי שדר באנטוכיא לא יכתוב פלוני אנטוכיא שזה משמע שנולד שם רק אנא ממתא אנטוכיא כו' וכ"כ ב"י בשם תשובת הר"ן והאריך בזה: (יז) וכבר נתבאר שאין אנו כותבין רק מקום העמידה: (יח) ונ"ל דמהאי חששא נשתרבב המנהג לכתוב ב' נהרות בגט דתו ליכא למיחש דמתרמי כולי האי שיהא עיר אחרת עם ב' שמות דנהרות נקראים כן מיהו במקום דליכא ב' נהרות ואיכא למיחש לעיגון או בדיעבד אין לחוש כתב בנימין זאב ס"י ק"ה מעשה שכתבו בגט בעיר אר"ט והיו רגילין לכתוב מתא קריינא דיתבא על נהר אר"ט והכשירוהו משום דרגילי אינשי למיקרי העיר אר"ט וע"ש. מצאתי בתיקון ישן היכא דאיכא מים חמין צריך לכתוב על מי מעיינות חמין וע"ל ס"י קכ"ט בדין נהר אם כותבין תוך עיבורה של עיר כאילו נכתבה בעיר:

סימן קכט - דיני שם

(א) ומיהו אנן נוהנין לכתחלה כדברי הפוסקים המצריכים לכתוב שניהם: (ב) הב"י דאריך בדעת רבינו לדקדק מדבריו דפוסל כשלא כתב דק שם האחד ולא כתב כל שום ואין דבריו נראין דודאי פשט דברי רבינו משמע דכשר אם לא כתב רק שם אחד ולא כתב כל שום וחניכה ואף הרמב"ם מודה בזה ואין הכרח בדברי רבינו כלל לדבריו לכן לא כתבתי דקדוקיו וראיותיו על זה ואף כי ב"י כתב אע"פ שנראה דעת רבינו כאשר כתבתי אינו נכון ולבן אין נפקותא בזה לענין הלכתא ועזבתיו: (ג) אבל לדעת רש"י והרמב"ם: פ"ג אינו מותר רק בדיעבד אבל לכתחילה לא סגי לן אפ"י בחניכתו הידוע: (ד) וזהו שלא כדברי המדרכי דס"ל דמיירי כעידי מסירה דהמרדכי לטעמיה דס"ל דלא בעינן שיהא ניכר מתוך הגט ולכן כתב שם ריש פרק כל הגט דאפ"י לא הזכיר שם האיש והאשה כלל הגט כשר וע"ש אמנם בהגהת אשיר"י פ"ב בשם א"ז דאם לא הזכיר שם האיש והאשה הגט פסול בניה ממזרים וכב"י בסי' זה דכן משמע מדברי

התוסי פ"ב (י"ט): גבי ההוא דשקל ס"ת ויהיב לדביתהו וע"ש: (ה) ועיין בזה בתשובת מיימון סוף אישות: (ו) וכן היא בתרומת הדשן סימן רל"ד ובסדר גיטין שלנו דכן נוהגין ועיין עוד בסדר גיטין דאם היה לו שם כינוי מלבד שם דעכו"ם כותבין פלוני המכונה פלוני וכל שום וחניכה דאית ליה: (ז) וע"ל בסי' זה מומר שעשה תשובה ובא לגרש אין כותבין רק שם דיהודית ואפי' כל שום וחניכה אין לכתוב: (ח) אבל מדברי לא משמע כדבריו אלא נראה טעמא? משום דשם עכו"ם הוי כשם טפל ושם דיהדות שם העיקר ולכן פסול כדמוכח ריש סימן זה וא"כ אפשר דאף המ"מ והר"ן מודים בזה: (ט) ובסדר גיטין שלנו סימן כ דלכתחילה לא יכתבו שום רב אי חכם אלא כותבין פב"פ אפי' שאחד מהן חכם או רב וכ"כ מהר"י מינץ דה"ה אם אביו קדוש אין כותבין בן הקדוש אלא ב"פ עוד בסדר גיטין דכותבין בן פלוני ולא בר פלוני ואם הוא כהן או לוי יכתוב פב"פ הכהן או הלוי פלונית בת פלוני הכהן או הלוי ואם יש להן כינוי יכתוב כהן או לוי קודם הכינוי וכן יש לנהוג מיהו ראיתי קצת גיטין שכתבו הכינוי קודם ובסי' כ"ז דמהר"ק כתב אהרן דמתקרי אלעזר הכהן וכתב כן לכתחילה ואולי יש לחלק בין מתקרי למכונה עכ"ל: (י) מיהו לכתחילת נוהגין להזכיר אף שם אביו ואפי' כינויו וכן הוא בסדר גיטין ודלא כדמשמע מרברי מהר"ק שורש ק"ז רא"צ להזכיר וכב"י בסי' קכ"ח שם כינוי של אב בטופס הרא"ש והרמב"ם ורבינו ירוחם משמע דצריך וכ"כ בטופס הר"ף שבידינו וכ"כ הר"ן אבל הרמב"ן כתב דמצא בטופס הר"ף שאינו צריך עכ"ל. ובתשובת מהר"י סימן נ"ג דלכתחילה יש לכתוב הכינוי אף בשם אביו אבל אם כבר ניתן הגט א"צ ליתן אחר ותנשא לכתחילה ודבריו אלו נראין ודלא כמו שכתב ס"י ק"ק דאף דיעבר יש ליפסל בכה"ג כתב בתשובת הרשב"א ס"י תקצ"ה דאם הוא אסופי או שתוקי אין כותבין רק שמו לבד וכן הוא בסדר גיטין. מיהו כתב אם היה לו שם כינוי כותבין הכינוי: (יא) וכתב בסדר גיטין דכשאבי המגרש מומר כותבין אותו פלוני בר פלוני שם דיהדות ואם הוא כהן כותבין כהן וכתב מיהו כשעולה בתורה או חותם בשטרות יחתום ע"ש אבי אביו ואין לחתום על הגט מי שאביו היה מומר: (יב) ובתשובת מהר"י ס"י ק"ך משמע דהוא עצמו נאמן וצ"ע: (יג) וקושייתו היא במה דקאמר שאין לסמוך על אחרים בשמות ונראה דר"ל האיש ואשה עצמן דאותן אחרים אינן נאמנים אפי' דהוא מילתא דעבידא לאגלויי אבל אחרים ממש ודאי נאמנים ומ"ש דלא סגי בהכרת פנים ר"ל דאפי' שיודע שזהו האיש והאשה ומכירין בטביעת עין לא סגי עד שיודע ג"כ בבירור שמותן הן ע"פ עצמו הן ע"פ אחרים כנ"ל וע"ל ס"י ק"ך: (יד) כתב הר"ן

פרק השולח דף תקע"א ע"ב דאם היה מקום הכתיבה והנתינה אחד ואין לו שם אלא אחד ובמקום אחר יש לו שם אחר צריך למכתבו לכתחילה ומיהו בדיעבד כשר אע"פ שלא כתב רק שם הכתיבה והנתינה וכן הוא בתוס' והרא"ש בשם הירושלמי: (טו) ולא נראה כן מדברי הרא"ש פרק השולח ואנן נוהגין כדברי הרמב"ן וצ"ע כפסקי מהרא"י סי' רפ"ב: (טז) ואין דבריו נראין דמהרא"י לא מיירי בענין זה כלל אלא באדם שנשתנה שמו ע"י חולי שעולה בשתי השמות לס"ת ולכן יש להכשיר ג"כ בגט כדמשמע התם אבל בלאו הכי אף מהרא"י מודה לדברי מהרי"ק ואין לחלק: (יז) דלא כ"א שכתבו הגהות מיימון שצריך לכתוב שם הקצור כגון אביגיל אביגי: (יח) וכתב עוד דהמנהג לכתוב יהודה המכונה ליבא אע"פ שנקרא כן ע"ש גור אריה דפ"י אריה בל"א ליבא ונ"ל שאנו נוהגין כדברי הכלבו והסמ"ק והל' הגט דמרדכי דף קנ"ו ע"א והגהות מיימון פ"ד דרגילין לכתוב דמתקרי כששם השני בלשון עברי וכששם השני בלשון לעז כותבין המכונה עכ"ל וכן אנו נוהגין ולא חלקו בין אם הלעז הוא פירוש העברי או לא: (יט) נראה מדבריו דס"ל דכל שנשתנה שמו מצד עצמו כותבין תמיד דמתקרי וכשהכינוי מצד המשפחה כותבין תמיד המכונה ואין נוהגין כדבריו גם פירושו בדברי הפוסקים הוא דחוק ומה שרוצה להכריח מדברי הרי"ף אינו נראה הכרח ואין רצוני להאריך במה שאין בו נפקותא שהרי אין המנהג כדבריו ובסדר גיטין שלנו כתוב בשם הרבה גדולים דאין לכתוב שם הכינוי של משפחה כלל כגון גני"ש ק"ץ שלי"נ"ר וכדומה וכן אנו נוהגין וכן ראוי לנהוג משום שכתב בסדר גיטין סי' נ" על גט אחד שהיה כתוב בו חיים המכונה גני"ש שהוא כינוי משפחה ואמר הרז"ק שהגט אינו כשר כי ע"ש משפחה כותבים החינוך ולא המכונה כי מכונה משמע לשון יחיד וחינוך על כל משפחה כמו שפירש"י פרק המגרש (פז): בתרומת הדשן סי' רל"ה משמע דיש לכתוב וכל שום וחניכה אף במקום דלא נהיגין לכתוב כן בשאר גיטין לכן נראה שאין לכתוב כלום מהכינוי המשפחה להוציא נפשו מספק ויש לעשות כדברי בעל סדר הגט שכתב סתם שלא לכתבו כלל ואילו הוה דעתו לכתוב שום חניכה היה מפרש כנ"ל: (כ) ובסדר גיטין משמע דהיו כותבין בלא מתקרי כאשר עולה לס"ת וע"ש סי' ל"ג ומהרי"ו כתב בתשובה סימן קפ"ב דיש לכתוב דמתקרי אע"פ שעולה בשנים לס"ת וע"ש וכ"מ בסדר גיטין אחד ומצאתי עוד שם דאם נתנו לו במילתו שם אחד וע"י חולי נשתנה שמו יש לכתוב דמתקרי אבל אם נתנו לו ב' שמות במילתו יש לכתוב בלא מתקרי ויש לכתוב אותו שם שקורין אותו בו תחילה ובמהרי"ל כתב דיכתוב שם המנהג לבסוף ול"נ אלא כדברי המרדכי דלעיל: (כא) ובסדר גיטין סי' ל'

משמע דכה"ג יש ליתן ב' גיטין : (כב) וכן נ"ל שלא ליתן ב' גיטין בב"א דאין ברירה בגיטין וכמו שכתבתי לעיל סי' קכ"ב ועוד דהתוספות דסוטה פרק ארוסה כתבו דהמגרש בב' גיטין הוי פסול מדאורייתא ואע"ג דהתם מיירי דמגרש בב' גיטין כשרים אבל כשמגרש מספק ממ"נ אין כאן אלא גט אחד ? לכן נראה דלפעמים שניהם כשרים מדאורייתא אלא כשמחמירין לפעמים מדרבנן וע"כ אין ליתנן בבת אחת מיהו לקמן סימן קל"ב משמע דיכול ליתנן בבת אחת וכן הוא בתרומת הדשן סי' רל"ג וכן משמע מדברי ר"י מינץ בסדר גט שלו וטוב לחוש לכתחילה וע"ל באות ש' דאין לתת ב' גיטין אלא כמקום דוחק דכתב בסדר מהר"י מינץ כשנותנין ב' גיטין בזה אחר זה אותו הגמ שנראה שהוא כשר יותר יש ליתנו תחלה עם כל שאלותיו וקריאתו לפני הנתינה ואחר הנתינה ואח"כ יקח הגט השני ויתנהו ג"כ עם כל שאלותיו והקריאה לפני הנתינה ואחר נתינה ויגיד לעומדים בשעת הנתינה טעם כשנותנין ב' גיטין ויאמר לבעל שיהא בדעתו לגרשה בכל אחד מן הגיטין וכתב עוד שם פעם אחת נתן ב' גיטין וסדרן בבת אחת ואמר לבעל שיכוין לפוטרה באותו גט שנכתב כדין ועיין בתשובת מהרי"ו סי' ק"ך במקום שיש לכתוב ב' גיטין ולא ניתן אלא אחר משמע דכשר בדיעבד ולא נראה כן בפסקי מהרא"י סימן י"ד וע"ש. מצאתי כתוב תיקון בה"ג ישן דמומר שעשה תשובה שבא לגרש אין לכתוב בו כלל כל שום וחניכה כמו שכותבין לשאר מומרים דאילו כתבו הוי כאילו אומרים לו זכור מעשיך הראשונים עכ"ל ונראה שמזה למדו שלא לכתוב בגט שום כינוי שהוא גנאי ובושה למתכנה בו משום דאית ביה משום לא תונו ועוד דאין דרך לקרותו בכינוי זה לבר בלא עיקר שמו כנ"ל אמנם בסדר גיטין אחר מצאתי שצריך לכתוב כל שום אפילו היה מומר בילדותו והביא מעשה בזה וכתב שכן הסכימו מהרד"כ ומהרא"ף ובתשובת מוהר"ם פרו"א סי' ל"ה כתב בשם הרבה גדולים דאין לכתוב שם דעכו"ם מאחר שעשה תשובה ולא כל שום וחניכה וע"ש שהאריך בזה ובסדר גיטין שלנו סימן ל"ד כתב מעשה באשה אחת ששמה אסתר והמירה וחזרה וכדי להתנסבה קראה שמה פעסליין ומהרי"ו נתן לה גט וכתב פעסליין אסתר הואיל ולא נשתנה משום חולי אלא לקחה מעצמה שם אחר והורגלו בה בפי כל לכן הקדימו ג"כ אף כי הוא אשכנזת וכן עשה מהרי"י מוליי"ן מעשה בכיוצא בזה והסכימו עמו שאר גדולים. כתב בתרומת הרשן בסי' רל"ה מי ששמו שמעון בויך או כיוצא בזה דישראל לו שם כינוי אבל אין קוראין אותו לעולם בכינוי לבד א"צ לכתוב אותו כינוי מיהו אם העכו"ם מזכירין אותו בכינוי לבר אע"פ שאין ישראלים מזכירין הכינוי לבד מ"מ יש להסתפק אם צריך לכתוב וכל שום וחניכה

אע"ג דבשאר גיטין אין כותבין כן וע"ש ול"נ ראין כותבין הכינוי כלל דהא בההיא תשובה מדמה לכינוי משפחה ומאחר דהתם נוהגין שלא לכתוב ה"ה כאן כנ"ל. בפסקי מהרא"י סי' קפ"ה דאם כתב לנקיבה דמתקריית הגט כשר דאע"ג דהמנהג לכתוב מתקריא ומצאתי בתיקון ישן שם כינוי של איש כותבין מכונה ושל אשה מכונה ונראה דאין ר"ל שכותבין אותו בגט נקוד כך אלא של איש קורין בסגול ולאשה בקמץ ומיהו נראה אם כתב לאשה מכונית דכשר כמו דמתקריית: (כג) ואין נוהגין כדבריו אלא שלעולם כותבין שם העברי קודם וכותבין על הלעז המכונה וכן הוא בסדר גיטין וע"ל סי' זה ובאות שאחר זה לקמן מדין אשה שנשתנה שמה ממה שקראוה בילדותה: (כד) וכן משמע מדברי מהר"י סי' רי"א וכתב בסדר גיטין סי' ד' שאם נשתנה שמו ע"י חולי ויש לו כינוי מחמת שם השני כותבין שם השני וגם הכינוי שלו קודם שם הראשון כגון משה המכונה ליו"א דמתקריא יצחק ואם היה לו שם כינוי בשם ראשון יכתבנו ג"כ אחר שם הראשון וכ"ע שם דאם נשתנה שמו ע"י חולי לשם לעז הראשון היה לשון הקודש כותבין שם הלעז תחלה וכותבין על חב' דמתקריי. וכ"ע בסדר גיטין סי' ל"ב דאם נשתנה שמו ב' פעמים מחמת חולי כותבין הכל כגון אנא משה דמתקרי יעקב דמתקרי שמואל ובסי' ל"ג שם ואם יש לו כינוי כותבין גם הכינוי (כתב מהר"י סי' ע"א דאם כותבין גט תוך עבודה של עיר כותבין העומדת כאן תוך עבודה של עיר כעיר) בסדר גיטין לאשה כותבין דמתקריין פלונית ולאיש דמתקרי פלוני בלא א' הוא לשון זכר וכ"ע שם סי' ל' דהא דכותבין דמתקריא או מתקרי במ"ס היינו שאין רגיל בשם הב' אבל אם הוחזק ורגיל שם בשם הב' ג"כ כותבים אתקריא או דאיתקרי באלף כתב בסדר גיטין סימן כ"א בשם הר"ר הלל דכל שם שיש לספק בו אם כותבין בה' או בא' לבסוף כותבין ה' שבכתוב לא תמצא שום שם ד אלא שסופו ה' ועוד שם סי' ל"ג שם שקורין אותו לפעמים כך ולפעמים כך או שנמצא במקרא מלא או חסר הולכים אחר הרוב, בסדר גיטין פעם אחד אשה היתה נקראת אסתר ודרך צחוק קראו אותה תמיד אסתר המלכה עד לבסוף שהוחזק שמה בפי כל לקרות המלכה לחוד וכן קראו אותה כמה שנים וכתבו בגט מלכה דמתקריא אסתר וכך כתב לעיל דהולכין בזה אחר עיקר השם: (כה) ובתשובת מהר"י מינץ בבת מומר ונסתפקו אם היה אביה כהן או לוי ונתן מספק ב' גיטין: (כו) וכן הוא בסדר גיטין מיהו כתב דלכתחילה כותבין הכינוי אצל הבן וגם אצל אביו וכן נוהגין: (כז) ובסדר גיטין דלא יכתבו אברהם סתם אלא פלוני בן אברהם אבינו וכן בגיורת ולא יכתבו בגט גר משום סכנה ודלא כתשובת הרשב"א סי'

תקכ"ה דמשמע דא"צ לכתוב בן אברהם : (כח) ומוהר"ם פדווי"א סימן ו' כתב שאין להקפיד אם כתב חניכא באל"ף לבסוף אע"ג דנוהגין לכתבו בה' והר"ד כהן האריך הרבה בתשובה בית ד' ס"י ח' אם כתב ח' במקום א' בסוף המלה כגון עלמה או רגילכה וכתב שם דכשר וע"ש : (כט) מצאתי מהר"ם מינ"ץ ז"ל כתב בגט משולם המכונה זלמן והמכונה זעמל ואע"ג דכינאי זעמל היה רגיל יותר כיון דעיקר הכינוי היה זלמן רק אחר כך ע"ש היופי קראוהו זעמיל. כתב מהר"ם פדווי"א סימן ה' כל שינוי שהוא בדבר שאין לכתבו כלל אין לפסול בדיעבד וגט מומר מקרי דיעבד אפי' קודם שנישאת מאחר שטורח לבקש אחר (וכ"ע ס"י י"א נהר שנקרא פ"ו וכתבו פ"יא דלא הוי שינוי אבל אי כתבו פואה הוי שינוי דיש נהרות נקראים ל' זכר ויש בל' נקיבה ומ"מ בדיעבד אין שינוי פוסל בדבר שא"צ לכתוב) ועיין עוד חלוקי דיני גיטין בסדר מהרי"ל (ענין כתיבות השמות תמצאנו בסוף הספר): א: צ"ל ידועה. ^ שחולקים כבוד.

סימן קל - דיני עדי הגט וחתימתו, ואם אינם יודעים לקרות או לחתם

(א) עיין בתרומת הדשן סימן רל"ב ובפסקיו סימן מ"א למה צריכין לחתום העדים בזמן הזה מאחר שאין גובין הכתובה ע"י גט ובעינן עידי מסידה כשתרצה להנשא וע"כ המנהג בכל מקום שהמסדר הגט גונז הגט ואינו נותנו לאשה מ"מ צריכין לחתום וע"ש הטעם : (ב) ועי' בהריב"ש ס"י י"א אנוס שנתן גט לאשתו אנוסתו בעדים אנוסים ונמסר בפניהם אי הויא מגורשת : (ג) וע"ש בהגהות מיי" פ"ג : (ד) ועי' במרדכי סוף פרק התקבל ע"א מעשה בגט אחד שחתמו עליו ג' עדיות ועד אחד טעה וחתם עצמו סופר ועד והוא לא היה סופר והכשיר רבינו יואל הגט וצוה למחוק סופר וע"ש : (ה) וע"ל סימן קנ"ח כיצד נוהגין להחתים בגט לכתחילה : (ו) וכתב בסדד הגט סימן ע"ז מיהו אם חתם העד השני תחילה ושביק רווחא לעד הקשיש מיניה ואח"כ חתם השני הגט כשר אע"ג דמתחילה היה השני רחוק ב' שיטין מיהו לכתחילה לא יעשה כן עכ"ל : (ז) ובמרדכי סוף פרק התקבל ע"א משמע דאם עד הראשון חתם עצמו כהן או לוי וכיוצא בזה לא חיישינן שהעדים שאחריו חתמו שדבריו אמת וע"ש : (ח)

כתוב בא"י דאם תפר ב' עורות ביחד או דבקן בדבק וכתב גט עליהן צ"ע אם יש להכשירו עכ"ל: (ט) וכתב בתרומת הדשן סימן רכ"ח דמאחר דא"צ לכתוב רק יוסף עד וא"צ לכתוב בן יעקב א"כ אין חסרון וטעות פוסל בו דהוי כשינה בדבר שא"צ לכתוב בגט דאינו פוסל כמו שיתבאר לעיל ס"י קכ"ח אבל בפסקיו ס"י קצ"ד משמע דפסק דפסול וצ"ע וע"ל היכי נקטינן להלכתא וכ"ע בתרומת הדשן ס"י רל"ד עד שנשתנה שמו ע"י חולי יחתום בשניהם בלא מתקרי וא"צ לחתום שום כינוי אפילו יש לו חניכה ידועה ורגילה וע"ש וכן הוא בסדר גיטין ס"י נ"ד וכתב ס"י ב' אם אבי העד רב או חכם לא יחתום רק פלוני בן פלוני וע"ל ס"י קכ"ט דאין לחתום על הגט מי שהוא בן מומר ונ"ל דה"ה לכל דבר שיש לספק בו כיצד כותבין שמו כגון אליהו ואליה ובדומה וכן נוהגין: (י) וכ"כ שם המרדכי: (יא) ולעיל נתבאר מה דין בשער הגט חתם בטעות. כתב הרשב"א בתשובה ס"י תרס"ג עדי הגט שיכולים לקיים חתימת הא' ועל הב' אינו רק אחד המכיר חתימתו לא אמרינן שיהא זה העד שקיימו חתימתו כעד שני דהרי עדי הגט אין חותמין רק זה בפני זה ובודאי גם העד הראשון התם דהא לא אמרינן וצריכין לקיים שניהם ועיין בתשובת הרא"ש כלל מ"ה ס"י ג' אם הסופר וא' מן העדים אומרים שהבעל לא צוה לעדים לחתום נאמנים אע"ג דכתב ידם יוצא ממקום אחר וע"ש: (יב) וכ"כ בסדר גיטין שלנו ס"י נ"ז והרב המסדר יסדר לעדים ולסופר ולבעל הפירוש מהו לשמה ולשמו וכן מילות הגט שיוכלו לקרותו להבינם מה פירושם וכתב בשם מהרי"ל דלא היה רוצה להחתים על הגט רק מי שהיה יכול לקרות ולהבין פירוש הגט וכן משמע מתשובת הרא"ש כלל מ"ה ס"י י"ו: (יג) כתב בתרומת הדשן ס"י רכ"ח כל הפסול בכתיבה פסול כחתימה כגון חק תוכות או שאר פסולין אפי' לר"א דאמר עידי מסירה כרתי מיהו אם כבר נישאת איפשר להקל אליבא דרבי אלעזר וע"ש: (יד) וע"ל ריש ס"י זה מה שכתבתי שם אי מומר או אנוס חתום על הגט ודין חתומים בו שנים כשרים וא' פסול ע"ל ס"י ק"ך בא"י תשובת ד' שמחה בעדים שאינן יודעים לחתום שיכולין לעשות שליח לחתום בשמן כמו שהבעל עושה שליח לכתוב הגט והא"י חולק עליו ופוסל אותו הגט והאריך שם בתשובותיהן וסוף דבריו אם בא מעשה לידי אני פוסלו להנשא בו עכ"ל: (טו) וסיים שם דבלשון בני אדם נקרא גט ולא שטר ועוד דודאי לא כיונו בתקנתן לקלקלה לחתום סופר בגט עכ"ל. כתב הרשב"א ס"י אלף קנ"ו במקום שנהגו להכשיר חתם סופר ועד ובשאר ארצות נוהגין בו איסור גט הבא משם לכאן אפשר דגם כאן יש לנהוג בו היתר אמנם טוב ליזהר שלא יהא נוהגין כן מכאן ולהבא וליכא הוצאת

לעז על גיטין הראשונים שהרואה אומר בעדים אלו ניחא להו ולא באותו סופר עכ"ל: (טז) וכתבו הגהות דף תרי"ח ע"א דאם נתברר דהסופר בשליחות דבעל עביד הוי בכתבת יד הבעל דאם נישאת לא תצא אפילו בלא עידי מסירה ומה שכתב ב"י דמיירי כאן בעידי מסירה ואפי"ה לא תינשא לכתחילה בכתב סופר ועד כן נראה מדברי הגהות אשיר"י פ"ב דגיטין דמשמע שם כשם א"ז דפסול ואפי"ה אם כבר ניתן ואפשר שאם נישאת לא תצא וזהו כדעת הטור וע"ש אמנם מדברי הרי"ף פרק המגרש והרמב"ם פ"א נראה דהגט כשר בדיעבד אם ניתן לפני עידי מסירה וכ"כ ב"י בשם: (יז) וכן הוא במרדכי פ' ב' דיני גזירות ע"ג דר"י מפריז עשה מעשה כזה וכתב בסדר הגט סי' נ"ז בשם מהרז"ק דהיה רגיל להתנות עם העדים שאם יקלקלו הגט בחתימותיהן ישלמו השכר לסופר שיכתוב אחר ומעכשיו מותרים ליטול שכר החתימה ועוד טעם אחר דמפסידין בחתימתן שאסורים לישא הגרושה לכן צריכין ליתן להם שכר וע"כ היה מחזיר אחר עדים שלא היו כהנים כי כהן בלא"ה אסור עכ"ל וע"ל סי' י"ב אם העד החתום אסור לישא הגרושה. וכ"ע שם דיש רבוותא נוהגים לשכור הרב והרב ישכור העדים ע"י הבלעה עכ"ל משמע מכאן דברב אין לחוש אם הוא כשר או פסול דאינו עושה מאומה רק שמלמדן סדר הגט אך בסי' כ"ז כתב שם מצאתי שלכתחלה לא יהיו העדים והסופר קרובים לרב עכ"ל וא"כ נראה דמכ"ש לא יהא קרוב לאיש ולאשה ואינו נראה כתב מהרא"י בפסקיו סי' ר"ן דא"צ לההמיר בעדות הגט בקרוב ונתרחק כגון מי שמתה אשתו אע"פ שיש לו בנים ממנה וחותם לכתחלה אמנם בסדר הגט מחמיר בזה בשם מהרי"ל וכ"ע בשמו דמהרי"ל היה מדקדק שהעדים לא יהיו קרובים זה לזה ולא לאשה ולא לסופר שום קורבא בעולם ואפי"ה ריח קורבא ואפי"ה רביעי ברביעי או ע"י חיתונים עכ"ל: (יח) כ"ע בסדר גיטין בשם מהרי"ל דלא רצה להניה לחתום בעי מום כי אומר שבעל מום לא יתיר א"א לעלמא וכן היה מהדר אחר העדים וסופר מהוגנים ובשעת הדחק לא היה מקפיד על הסופר וכ"ע שם מהרי"ל לא היה רוצה לכתוב גט אע"פ שהיה מחותן רק עם האשה וכך כתב גדול אחד שאפי"ה הסופר לא יהיה קרוב לפי שגם הוא מעיד שכתב לשמו ולשמה וכמדומה שאין העולם נזהרין בכך עכ"ל וכל זה חומרות בעלמא דהרי הבעל או האשה בעצמה יכולין לכתוב הגט ובמהר"ק שורש ק"ו דטוב להדר אחר סופר שאינו קרוב לאיש או לאשה אבל היכא דלא איפשר אין קפידא כלל עוד כתב בסדר גיטין סי' ס"א ולא יהא אחד מן העדים חשוד בעריות דחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ומיקרי חשוד כשחושדין אותו בערוה אע"ג דלא ידעינן שבא עליה עכ"ל: (יט) וכ"ה

בסדר גיטין: (כ) וכן הוא בסדר הגט דהמרדכי וכן נוהגין ודלא כסברא אחרת המוזכרת שם בסדר גיטין סי' ס"ו שיש להקפיד שלא ליקח עידי חתימה לעידי מסירה וע"ש הטעם וע"ל ס"ס קל"ג עוד מדין זה עוד שם מי' ס"ג דהדיו והקולמוס שחותמים בו העדים יהיה ג"כ של בעל ויתחיל הקשיש שבעדים לחתום תחלה: ^ כאן היה ציור של רבינו שנשמט לפנינו.

סימן קלא - צריך שיהיה כתיבתו וחתימתו לשמה

(א) וכתב בסדר גיטין שלנו ואיפשר שהשרטוט א"צ לשמן ובתיקון ישן מצאתי יש מחמירין דתיקון הקלף וחתיכת הקולמוס צריך להיות לשמן עכ"ל וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל ועיין בהר"ן פרק כל הגט: (ב) וכן נוהגין גם הבעל צריך לומר לעדים שיחתמו לשמו ולשמה ולשם גירושין כתב בסדר גיטין סי' ד' הסופר צריך לכתוב הגט בקביעות ולא בסירוגין דחייב לכתוב כל הגט לשמו ולשמה ולכן כשהתחיל לומר שכתבו לשמה צריך לגמרו בקביעות ולא בסירוגין אבל בשכתבו בסירוגין איכא למיחש שמא שכח לכתבו לשמו עכ"ל מיהו בדיעבד אם כתבו בסירוגין כשר וכן הוא בהגה"ת אלפסי פ"ק דגיטין דף תקנ"ה: (ג) ונ"ל דלמאן דפסיל בטופס לחוד כמו שנתבאר ריש הסי' כ"ש בכה"ג: (ד) בתרומת הדשן סי' רכ"ח ובתשובת מהרי"ו סי' כ"ז מעשה באחד שחתם סתם ואחר שחתם מקצת שמו נזכר שלא אמר לשמו ולשמה ואמר אני חותם לשמו כו' והכשירו החתימות חדא דעד אומר שחתמו לשמו אע"פ שלא אמר בפירוש ונאמן העד על זה ותו דהא לא גמר חתימתו שלא לשמה ומאחר שגמרו לשמה הגט כשר ותו דאפילו כתב כל שמו שלא לשמו ולשמה מ"מ כתב אח"כ בן פלוני לשמו ולשמה ובהכי סגי עכ"ל והר"ד כהן האריך בתשובה בית א סימן י"ג במי שכתב מקצת אות שלא לשמו וגמרו לשמו ודעתו לפסול וע"ש:

סימן קלב - שצריך להזכיר שם האיש ואשתו

(א) וע"ש דף תקס"ז ותקס"ח שהאריך בזה גם פרק האשה שלום ד' ת"ן ע"ב האריך נ"י בזה ועיין בתשובת הרא"ש כלל מ"ה ס"י כ"א דאם הוזכר שם העיר אין לחוש לשיירות מצויות דלא חיישינן לבי עיירות וכן הוא בגמרא פרק כל הגט: (ב) ולי נראה דאפי' אין בו סי' כלל מאחר שמסתקפין בו שזהו גט שנפל אם נתגרשה בו הוי ספק מגורשת כנ"ל: כנראה צריך לומר "כיון".

סימן קלג - צריך שימסר הגט בפני שני עדים כשרים

(א) ועיין לעיל ס"י ק"ל כתבתי כן בשם הפוסקים:

סימן קלד - צריך שיבטל הבעל כל מודעות

(א) ס"י תקע"ב וע"ש שהאריך בזה כתב מסירת מודעה מהני בעדות מיוחדת דהיינו שמוסר מודעא לפני אחד ואח"כ מוסר מודעא לפני שני אבל לא מהני ערות זו לענין ביטול גט עד שיהיו העדים ביחד וע"ש בדינים אלו ולקמן ס"ס זה עוד מדיני מסירת מודעא ובאיזהו לשון מסירת מודעא הוא עיין בדברי הרמב"ם פ"ו מהלכות גירושין: (ב) אבל אנו נוהגין בדברי הרא"ש וצריך עיון למה הביא רבינו בעל הטור דברי הרא"ש והרמב"ם כאילו היתה מחלוקת ביניהן דהרי הרא"ש פרק השולח פירש דברי הרמב"ם דס"ל כותיה ועיין בדיני מסירת מודעא בח"ה הלכות מכירה: (ג) מצאתי כתוב בשם מהרי"ל פעם אחת שכח לבטל המודעא ואמר אח"כ מה בכך ידעתי שזה הגט ניתן ברצון: (ד) ועיין אם מסר מודעא תחלה ואחר כך בטלו איזה לשון כולל לבטל הפעולה שעשה

ואימת אינן בטליו וחלוקים שם בזה: (ה) וכן הוא במרדכי דף תר"ט וכן הוא בסדר גיטין שלנו דחיישינן שמא מסר מודעא בין כתיבה לנתינה אף ע"ג שאין מניחין אותו לילך כדברי הרמב"ם מכל מקום לכתחלה עבדינן תרווייהו: (ו) ואין נוהגין בשבועה זו חדא דלא שבקינן לצאת בין כתיבה לנתינה ואף אם יצא אפשר דלא חיישינן כדעת ספר התרומה דס"ל דלא יוכל לבטל הגט שלא בפני העדים והסופר: (ז) וכן משמע בפסקי מהרא"י סי' קע"ג דאם קבל קנין לגרש אשתו הוי אונס אבל אם שיעבד עצמו בקנס לגרש חייב בקנס אבל אם עשה הכל בקנין אחד הכל בטל הואיל ואין הקנין חל לענין גירושין אינו חל גם כן לענין קנס עכ"ל וע"ש וכך כתב מהרי"ק שורש ס"ג כדברי ה"ר מיימון דכל ששיעבד עצמו בקנס לא מיקרי אונס הואיל ועשה מרצון נפשו וכן הוא בתשובת הריטב"א שאכתוב בסמוך אבל ב"י כתב בשם הרשב"א בתשובה שמי ששיעבד עצמו בקנס לגרש וידעינן ביה שאינו מגרש ברצונו אלא שמתירא מפני הקנס הוי גט באונס ופסול אע"פ שלא מסר מודעא: (ח) בסדר גיטין סי' נ"ז ומ"ג כתב דיש לשאול למגרש קודם הכתיבה אם נשבע או נדר לגרש שיתירו לו נדרו: (ט) עיין בזה בתשובה ובהגהות מרדכי דגיטין דף תר"ז: (י) כב"י לקמן סי' קמ"א בשם הרשב"א על אחד שמסר מודעא בשליח קבלה ואמר כל הגט שאתן ביד השליח קבלה יהא בטל וכשצוה לכתוב ביטל כל מודעא בסתם תשובה אילו מסר זה מודעא על שליחותו ואמר כל שמוסרים ליד שליח קבלה הריני מבטל אותו שליחות או אותו נתינה בבירור לא יועיל ביטול מודעא אח"כ שהרי מסר מודעא על השליחות ולא על הגט אבל זה שאומר שמסר מודעא על הגט שמסר ליד השליח כל מודעא שמסר לבטל הגט הכל בטל שהרי בטל כל מודעי שמסר בביטולו של הגט וביטול הגט תולה בשליחות עכ"ל: (יא) ועיין תשובה ארוכה בדין מסירת מודעא גם שם הרבה דינים מדין מסירת מודעא ועיין שם לקמן סימן קכ"ד בסדר הגט: ^ לשון הרמב"ם. וממשיך עם לשון הרא"ש.

סימן קלה - צריך לקרות הגט קדם נתינה ולאחריו

(א) ומשמע מדבריו דס"ל דלפי דעת הרשב"א וסייעתו אפילו אם נישאת תצא וכ"כ רבינו ירוחם ח"ה דאם לא קראוהו כלל ונשרף הגט או נאבד אף אם נישאת תצא צריכה גט אחר מיהו כתב דאם הגט עדיין קיים בידה יקראוהו עדיין אע"פ שלא קראוהו בשעת נתינה ואם נישאת לא תצא ומ"מ לכתחלה לא תינשא בגט זה מאחר שלא קראוהו מיד אחר הנתינה כן נראה מדברי רבינו ירוחם ח"ה וכעין זה משמע מדברי מהרא"י בפסקיו שאכתוב בסמוך דלא כנ"י שכתב שלא הבין דברי רבינו ירוחם: (ב) וכתב מהרא"י בפסקיו סימן כ' דמ"מ אם נמצא גט כשר בידה לא תצא מיהו הגט פסול ולדבריו אם הבעל אומר ששטר אחד היה תצא וע"ש: (ג) וכן נוהגין אלא שאנו מחמירים שהחכם אומר לעדים שיקראו הגט עמו תחלה וסוף: או נתנו לה בתורת פקדון אזי אין צריך לחזור וליטלו הימנה אלא אומר הרי זה גיטך ואם לא היה נתינה מעלייתא צריך לחזור וליטלו הימנה כנ"ל מדברי הר"ן שם וכ"נ דעת העיטור דהרי למטה כשנתן לה והיא ישנה כתב דא"צ לחזור וליטלו ממנה ובכאן לא כתב כן מכלל דבכאן לא סגי בהכי כיון שהנתינה בעצמה היתה גרוע וכדעת הר"ן וכן משמע באשר"י ואולי ב"י לא נ"ל לפרש כן דברי הר"ן ולכן כתב מה שכתב: , ונ"ל דס"ל לרבינו בעל הטור דהרא"ש מחלק בין אם קפצה ידיה מרצון הבעל או שלא מרצונו דכל זה מיירי כשהבעל לא צוה לה לקפוץ ידיה ולהחזיק בגט והיא מחזקת בגט שלא מרצונו ולכך לא הוי נתינה אבל כשהבעל מצוה אותה להחזיק בגט הוי נתינה שהרי כתב הטור בתחלה דאם , וע"ל ס"י קכ"ג: (ד) כתב חדושי אגודה פרק כל הגט דנוהגין ליתן גט בחצר בית הכנסת כדי שיראה כל העולם אם יש שם יוסף ב"ש אחד יבא ויראה עכ"ל כתב בסדר גיטין ס"י צ"ט ב' יוסף ב"ש הדרים בעיר אחת אע"פ שאין שמות נשותיהן שוות אפ"ה צריך לכתוב כינוייהן או שם אבי אביהם לסי' עכ"ל וכתב בפסקי מהרא"י ס"י ו' דאם אחד מהן כהן אף ע"פ שישראל הוא המגרש ואינו ניכר בגט אין צריך לכתוב יותר דזה הוי ס"י ועיין שם:

סימן קלו - דין איזה לשון צריך שיאמר בשעת הנתינה, והמגרש בשבת

סימן קלז - צריך שיתירנה התר גמור

(א) וכתב המרדכי ריש המגרש בשם רב נטרונאי גאון המקנא לאשתו ורוצה לגרשה והוא חושד אותה בשום אדם כיצד יעשה אם תמצא לומר יאמר לה ע"מ שמא תעבור ונמצא גט בטל ובניה ממזרים אלא אומר לב"ד והם מוחים בידיהם שלא ישאו זה את זה לעולם והוא יגרשנה בלא תנאי עכ"ל,

סימן קלח - דין נתינת הגט מידו

(א) וצ"ע דבגמרא משמע דעיקר תניא נמי הכי דמייתי התם לא מייתי רק הרשב"א מכלל דהלכתא כוותיה וכן משמע מדברי הפוסקים שכתבו שתמא דאם לא סייע בנתינת הגט לא הוי גט מכלל דס"ל כרשב"א דצריך ליטלו ממנה ולחזור וליתן לה ומדברי הר"ן שם דף תקנ"ה ע"א משמע דכשהיה מתחלה נתינה מעלייתא רק שאמר כנסי ש"ח או נתנו לה בתורת פקדון אזי אין צריך לחזור וליטלו הימנה אלא אומר הרי זה גיטך ואם לא היה נתינה מעלייתא צריך לחזור וליטלו הימנה כנ"ל מדברי הר"ן שם וכ"נ דעת העיטור דהרי למטה כשנתן לה והיא ישנה כתב דא"צ לחזור וליטלו ממנה ובכאן לא כתב כן מכלל דבכאן לא סגי בהכי כיון שהנתינה בעצמה היתה גרוע וכדעת הר"ן וכן משמע באשר"י ואולי ב"י לא נ"ל לפרש כן דברי הר"ן ולכן כתב מה שכתב: (ב) ונ"ל דס"ל לרבינו בעל הטור דהרא"ש מחלק בין אם קפצה ידיה מרצון הבעל או שלא מרצונו דכל זה מיירי כשהבעל לא צוה לה לקפוץ ידיה ולהחזיק בגט והיא מחזקת בגט שלא מרצונו ולכך לא הוי נתינה אבל כשהבעל מצוה אותה להחזיק בגט הוי נתינת שהרי כתב הטור בתחלה דאם אוחז בראש הגט ומושיטו והיא לקחה אותו בראש השני דהוי גט וכאן פסק דלא הוי גט לכן ע"כ צריכין

לחלק כמו שכתבתי ופשוט הוא בעיני אבל ב"י מגמגם בדבר זה והניח זו הקושיא בצ"ע: (ג) אמנם בני"י פרק חרש דף תמ"ט ע"א משמע דעסוקין באותו ענין הוי גט וע"ש: ^ אולי צ"ל "טלי". ^ אולי צ"ל "והיתה".

סימן קלט - דין קבלה מידו, ואם זרק לה ולחצרה

(א) וע"ל ס"ס קל"ח דחצירו כידה: (ב) וע"ל בסימן כ"ז שאם היה מנהג להנשא בגט זה תנשא לכתחילה וע"ש שהאריך בחלוקים: (ג) וצריך לחלק לפי זה בין הא דלעיל דאמרינן שאם זרקו דרך רשותה ולא נח דאינה מגורשת וצ"ל דשאני התם דע"מ כן זרקו משא"כ כאן דזרקו ע"מ לנוח ואם לא נח מ"מ רשותה קניא לה. וכתב בסדר גיטין שלנו סי' צ"ג אשה שנפל הגט מידה לפני רגליה צריך לגרשה שנית דהואיל ולא נח בידה הוי כקטפרס דאינה מגורשת רק מכח ד"א שלה ולדידן אין מועיל ד"א עכ"ל ועוד כתב שם דצריכה האשה להגביה ידיה ואצבעותיה כשמקבלת גיטה שלא תהא ידה כקטפרס עכ"ל: (ד) כתב בסדר גיטין סי' כ"ו דנוהגין שהאשה המכנסת הגט תחת סרבלה או בגדיה וגם תסגור ידיה לאחר שנתן לה הבעל הגט וע"ש בסי' ס"ט הטעם עוד שם ויזהר שלא יהיו ידיה קרובות לארץ ג' טפחים דהוי כלבוד עוד שם בסימן מ"ח שצריכה ליזהר שלא יהיה בידה שום דבר כמו טבעת או שאר דברים וכן הוא בסמ"ג ולא יגע שום דבר בידה בשעה שמקבלת גיטה ואם נגע צריך לחזור ולגרשה ומעשה אירע לפני הר"ף באשה שסייע לה אשה אחרת לקפוץ ידיה והצריכה הר"ף לקבל הגט פעם שנית עד כאן לשון סמ"ק ומטעם זה צריכים להסיר בל דבר מידה דשמא יהא צר לה בידה ותקפוץ ידיה משום זה והוי כקפצה על יד דבר אחר עד כאן לשונו בסדר הגט:

סימן קמ - דין שליח להולכה וקבלה והובאה

(א) ובסדר הגיטין ס"י פ"ח כתב דבעל יכול לומר לסופר כתוב גט לאשתי וכן לעדים לחתום וישלחוה לה וכשר ואין כותבין באותו גט העומדת היום וע"ש וכתב המרדכי פ' התקבל ע"א דאם עשה שליח לגרש לא צריך לתת לשליח הקלף והדיו והקולמוס אלא שלוחו הוא כמותו וכן משמע מדברי העיטור שבסמוך: (ב) וכתב הר"ן פ"ק דקירושין דף תרכ"ה ע"ב דכותב בגט הרי את מותרת לכל אדם אבל כשנותן הגט לשליח אומר התקבל גט זה לפלונית אשתי: (ג) וע"ל ס"י קל"ח אם האשה ישינה בשעה שהיא מקבלת הגט אם הוי גט: (ד) וע"ל ס"י קמ"ה דכתב הטור דאין מזכין גט במקום יבם וכתב המרדכי פרק האשה שלום דאפי' במקום יבם קטן מזכין וכן הוא בתשובת רש"י שם: (ה) וע"ל ס"י קמ"א בסופו מומר המגרש כיצד עושין שלא יבטל הגט: (ו) וכ"כ בפסקיו ס"י מ"ג: אולי צ"ל "להבאה". אולי צ"ל "רצתה".

סימן קמא - דין השליחות והחזרה ממנו

(א) ונראה מדברי ב"י דנקטינן לחומרא וכן נראה מדברי המרדכי פרק האיש מקדש ע"ד ובהגהות מרדכי דף תרי"ו ע"ג וכ"נ מדברי הר"ן פרק האיש מקדש דף תר"מ ותרמ"א ופרק התקבל דף תקפ"ד ע"ב ובמרדכי פרק התקבל ע"ג משמע להקל? וכב"ו דיש להחמיר לכתחילה מיהו במקום דאי אפשר יש לסמוך אדברי המקילין: (ב) ועיין בתשובותיו ס"י תשפ"ט וכן הוא בתשובת מוהר"ם פדו"ה סימן ג' וע"ש: (ג) וכ"פ בהגה"מ דגיטין דף תרי"ז ובמרדכי פרק התקבל דף תקפ"ז כתב בשם ר"ת שעשה הלכה למעשה כדבריו ובהגהות שם וגדולי הדור לא סמכו על הוראתו והצריכו לה גט אחר כשהיה גדולה עכ"ל. כתב הר"ן פ"ק דקידושין דף תרכ"ה ע"ב דכשמגרש קטנה ע"י אביה צריך לכתוב בגט בתך פלונית וע"ש אבל מהר"א"י כתב בפסקיו ס"י מ"ו דכותבין כמו בשאר גט המערער על זה הוי בחרם ר"ת שמוציא לעז על גיטין כו' וכ"כ מוהר"ם פדו"ה ס"י ג' וע"ש ובסי' א' שם. ובב"י בש"ע שלו דיש ליתן ב' גיטין וכן נ"ל כי מהר"א"י ומהר"ם לא ראו דברי ר"ן כמבואר בתשובותיהן. וכתב מהר"ם סימן א' דיש לגרש הקטנה בדעת אביה ואז אין צריך לשנות בנוסח הגט: (ד) ובהג"מ פ"ה דה"ה דיש לה ג"כ ד"א כמו גדולה: (ה)

כתב המרדכי ריש התקבל בשם תשובת מוהר"ם אע"ג דצריכה עדים מ"מ הבעל יכול ליתן הגט לשליח אע"ג דלא ידע אי הוי שלוחה ולא חיישינן לב"ד טועין ששיאוה בלא עדים שעשאתו שליח לקבלה ומיהו משום חשש לעז יש להחמיר להצריך לברר שליחתן קודם נתינת הגט לידו עכ"ל הר"מ וע"ל בסימן זה שצריך הרשאה: (ו) וכן הוא במרדכי ריש התקבל ובסדר גיטין שלנו פסק דאנו נוהגין שצריך הרשאה ועדים על הרשאה שנתמנה שליח: (ז) אמנם במרדכי סוף התקבל ע"א מסתפק בדבר אי דינו שוה לחולה אחר ג' וכתב הר"ן ד' תקפ"ו שם דכל מצוה מחמת מיתה דינו כמסוכן: (ח) אמנם בהר"ן פרק התקבל משמע דב"ל כרשב"ג: (ט) וע"ל סימן ק"ך מדין שלוחי כתיבה וחתימה שם מקצת דינים אלו: (י) במרדכי סוף התקבל כתב דאפשר דדוקא שאמר כל השומע קולי דיחודי יחדיה לכל מי ששומע קולו אבל אם אמר כל הרוצה לכתוב יכתוב אפשר דלא מהני דבכה"ג לא מיקרי שלוחו עכ"ל אמנם בהר"ן שם דף תקפ"ו ע"ב דחה סברא זו: (יא) כתב מהרי"ק שורש ק"ו דאם אבד שטר הרשאה והוא שעת הדחק ויש לחוש לעגון האשה הגט כשר עכ"ל ועיין בתשובת מוהר"ם פדוה סי' ד' בדין הרשאת הנמצא פסולה. כתוב בתיקון מהר"י מינץ שמהרא"י פסל הרשאה שהיה כתוב בה זנביל בבי' כי בגט היה כתוב בו' כי צריך לכתבו כמ"ש בגט וצוה לכתוב חתומי מטה ופסל הרשאה א' שהיה כתוב בה ח"מ ר"ת כי לא טוב לכתוב ר"ת ולא נקודות רק תיבות שלימות עכ"ל ונראה דאין לפסול בכה"ג אלא קודם שהלך השליח (רטוב) לכתוב אחרת אבל אם הביא השליח הרשאה שכתובה כה"ג אין לפסול דהרי כתבתי למעלה דאף בגט יש להכשיר אם נכתב ר"ת במקום שאין לטעות וע"ל: מצאתי בתיקון ישן דאם היא ארוסה יכתוב בהרשאה הבעל ששלח מדאמרינן פרק המדיר והיה ביום ההוא תקראני אישי ולא בעלי א"ר יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה עכ"ל וכן ראיתי מעשה וכ"ע שם כשהשליח נותן הגט ליד הארוסה יאמר ה"ז גיטיך ששלח בעליך כו' והרב כשישאול לשליח ישאלנו בשם ארוס ר"ל יאמר לו אם זה גט הוא ששלח הארוס כו' וכל זה תמוה בעיני כי מי יכריחנו לדוחקים האלו הלא מוטב לכתוב כהרשאה ולומר לה לשון הפשוט המורגל בפי כל דהיינו ארוס ואפשר דכותבין כן כדי שלא לשנות משאר גיטין דעלמא: (יב) תיקון גיטין שיכתוב ג"כ הנהרות כמו בגט וכ"ע שם דצריך הכנויים אצל השמות של איש ואשה כמו בגט וכ"ה בהגהות מרדכי דגיטין דף תר"ח ע"א וכן הוא בפסקי מהרא"י סי' י"ו וי"ז דצריך לכתוב בהרשאה כינוי האיש ואשה אבל לא כינוי השליח ובסדר גיטין סי' פ' כתב דמהרי"ק היה רגיל לכתוב אף כינוי

השליח. ותהא ידך כידי בהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ח ע"א ואם היה תנאי בגט שיכתוב התנאי בהרשאה בכאן קודם שיכתוב ותהא ידך כידי כו' עוד שם שיכתוב ג"כ דיבורך כדיבורי: (יג) בתיקון גיטין שלנו לעשות שליח בחריקך ושלוחך שליח ושליח שליח עד ק' ונראה דיש לזהר שלא יכתוב סתם ואני נותן לך רשות לעשות שליח עד ק' שלוחים כי אז היה משמע הכל על שליח הראשון שיכול לעשות ק' שלוחים ולא היה משמע שליח עושה שליח עד ק'. וכענין זה כתב הר"ן בכתובות ר"פ הכותב וכתבתי דבריו לעיל ס"י קל"ג לענין מודעי: (יד) ובסדר הגט כתב גם כאן עד ק' שלוחים וכ"ע כאן ומיד שיגיע הגט לידה תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם וכ"כ ב"י: (טו) ובתיקון ויכתוב כאן ג"כ הכינויין: (טז) בתיקון גט כתב בחרם ובשבועה דאורייתא ואם המגרש מומר יכתוב ג"כ בחלק לעוה"ב: (יז) בסדר גט סימן ע"ג ועירי הרשאה לא יהיו קרובים זה לזה ולא לאיש ולא לאשה וכתב שם סי' פ"ב דפעם אחר לא היו עידי הרשאה כשרים והיו פסולים זה לזה ופסלו הגט והשליחות והוצרכו גט אחר ונראה דדוקא כשאירע פסול בעדים אז כל השליחות בטל משום דעידי הרשאה הם עידי השליחות ר"ל שבעל ממנה השליח בפניהם ולכן כל השליחות בטל אבל אם אירע פסול אחר ההרשאה אין השליחות בטל משום זה אלא הוי כמי שאין לו הרשאה שכבר נתבאר דינו למעלה וכן הביא בבנימין זאב סימן ק"ז מעשה בזה. וכ"ע בסדר גיטין סי' פ"ב פעם אחד עשה מהרי"ק מעשה בעדים שחתמו הגט וחתמו ג"כ על הרשאה והצריך לכתוב אחר ועדים אחרים על ההרשאה כי לא רצה לשנות ל' ההרשאה עכ"ל. וכ"ע בסדר גיטין סי' ע"ז יש נוהגין לקיים ההרשאה בג' אף ע"פ שאין ניכר אלא חתימת האחר ויש נוהגין שאין מקיים אלא הרב המסדרו וכתב בסי' צ"ז אם נמצא ההנפק פסול אם יש עדים אחרים כשרים המכירים חתימת העדים ההרשאה כשרה ופשוט הוא. וכ"ע בסדר גיטין סי' פ' דמהרי"ק היה רגיל לכתוב להרב שהגט יהא ניתן לפניו כתב מלבד ההרשאה והוא כותב לו כל שינוי הגט אם נהגו בדברים אחרים באותו העיר כגון ימחא בא' או כיוצא בזה כדי שלא יהא נדחה נתינת הגט וכ"ע שם סי' ק"א דאם עידי הגט ועידי ההרשאה קרובים זה לזה השליחות בטל וצריך לחקור אחר זה: (יח) בסדר גיטין ועידי ההרשאה יהיו עידי מסירה שמעידים בהרשאה שראו מסירת הגט והם עדים על הגט ועל העדים החתומים בו ולפי מה שנוהגים שעידי חתימה הם עידי מסירה א"א שיהיו הם עידי הרשאה כמו שנתבאר בסמוך. עוד שם בשעה שהשליח מקבל הגט צריך לקבלו כמו האשה בעצמה וכך יאמר לו הבעל בשעת מסירה אתה פב"פ המכונה פלוני הולך גט זה לאשתי

פב"פ המכונה פלוני ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ופיך כפי ודבורך כדבורי ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושלוחך שליח עד ק' שלוחים ותן גט זה לידה בכ"מ שתמצאנה אתה או שלוחך ושליח שלוחך אפי' עד ק' שלוחים ובו תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם עכ"ל ובהגהת מרדכי דגיטין דף תרי"ח דגבי דבורך כדבורי יאמר ג"כ ושלוחך כשלוחי. ועוד שם דיפרש שיוכל השליח לעשות שליח בלא אונס ובן השליח הב' לגי'. ועוד שם ואם היה תנאי בגט יפרש בשעת מסירה על תנאי כך וכך ובסדר גיטין לאחר המסירה יחזור ויקרא הגט וכופלו כאגרת ונותנו לשליח ואח"כ יכתוב ההרשאה אבל לא קודם לכן משום דמחזי כשיקרא אם יכתוב תחלה בפנינו מסר כו': (יט) בסדר גיטין סי' ע"ג כתב ימנה הבעל לשליח קודם כל דבר אפי' קודם שיצוה לסופר לכתוב כדי שיהא שליח בשעת כתיבה וחתימה ויוכל לומר בפני נכתב ובפני נחתם בשליחות הבעל דשליח מהימן ולא אחר וכך יאמר הבעל לשליח לפני העדים הנני פב"פ המכונה פלוני ממנה אותך פב"פ ה"פ להיות שלוחי להוליד גט לאשתי פב"פ ה"פ אתה או שלוחך או שליח שלוחך ושליח אחר שליח עד ק' שלוחים ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ופיך כפי ודבורך כדבורי ובו תהא מגורשת ממני ומותרת לכל אדם ואח"כ מצוה הבעל לסופר לכתוב ולעדים לחתום ומבטלין מודעות ושבועות קודם הכתיבה כאילו היתה האשה בעצמה בכאן וע"ל סי' קנ"ד: (כ) לעיל כתבתי דכותבין בהרשאה ג"כ ש"ד ואם מומר כותבין בחלק לע"ה לכן יש לעשות ולקבלה עליו כזה: (כא) וע"ל סי' קמ"ב סדר נתינתו ליד האשה. ובהגהות מרדכי דף תרי"ח ע"ב דצריך לפרש התנאי בשעת הנתינה אם היה שם תנאי ושם דהב"ד שנותן לאשה גט בפניהם צריכין למקרייה קודם הנתינה וכן הוא לעיל סי' ק"ס דכל דין איש עם האשה יש לשליח עם האשה וע"ל סימן קמ"ב: (כב) ושמעתי יש מקשים דמאי אנו צריבין דקדוק אם הבעל הוא גדול דהא אם הוא קטן א"צ ליתן גט כלל כמו שנתבאר לעיל סי' מ"ג ואם הוא גדול יכול לעשות שליח וי"ל דלפעמים קטן קונה כגון הבא על יבמתו כדלקמן סי' קס"ז לכן צריכין לדקדק אחריו ועוד איכא למיחש שמא יגדיל קודם הנתינה ויתייחד עם אשתו דצריכה ממנו גט כדאיתא לעיל סי' מ"ג ולכן צריכין לדקדק דהוי גדול בשעת עשיית השליחות דלמא השליח יתן לה גט אחר היחוד ואע"ג דלא תינשא בגט כזה לכתחלה משום דהוי גט ישן כדלקמן סי' זה מ"מ מאחר דאם נשאת בו לא תצא איכא למיחש לקלקולא אם קטן היה בשעת השליחות דאז אינו גט כלל ולכן צריכין דקדוק כנ"ל: (כג) ויחזור ויכתוב התנאי אם היה התנאי בגט הגהות מרדכי דגיטין: (כד) ובמרדכי פ' התקבל דאין לכתוב וקנינא

בהרשאה : (כה) מיהו אם הטיל בו תנאי ונתקיים הגט גט ועיין שהאריך
בזה : (כו) וע"ל ס"ב זה מה שכתב ב"י בשם הרשב"י : (כז) כתב העדים
שנמסר הגט לפנייהם יכולין להיות דיינים בדבר ולא אמרינן בכה"ג אין
עד נעשה דיין וע"ש עוד שם אם חיישינן לב"ד טועין : (כח) מצאתי כתוב
בהגהת אלפסי פ"ב דגיטין ד' תקס"ה דמומר יכול להביא גט שהרי יכול
לגרש אשתו ולא דמי לעכו"ם שאינו בתורת גיטין וקידושין ונ"ל דמיירי
בא"י או בח"ל ונתקיים הגט בחותמיו אבל בלא"ה אינו נאמן לומר בפני
נכתב ובפני נחתם דלא גרע משאר פסולי עדות מיהו אם הביאו בלא קיום
ואפשר לקיימו אח"כ הגט כשר וכ"כ המ"מ פ"י דגירושין לענין פסולי
עדות כתוב בסדר גיטין סי' ע"ג דבר זה חדשו האחרונים דבמקום
שאיפשר לכתחלה לא יהא השליח קרוב לא לאשה ולא לאיש ובסי' פ"ו
כתב דיש ליזהר שלא יהא קרוב לדיינים שניתן הגט לפנייהם וע"ל סימן
קמ"ב דהשליח גופא יכול להיות אחד מן הדיינים : (כט) וכ"ה במרדכי
פ"ב דגיטין ע"א ומשמע שם דאפי' לא ידענו בודאי שמינה ישראל לשליח
ולא מינה עכו"ם אפי"ה כשר דמסתמא כך הוא דהכל יודעין דאין שליחות
לעכו"ם ובודאי לא היה כוונתו לעכו"ם אלא על הישראל ובמרדכי פרק
כל הגט ע"ד דאף למ"ד דעכו"ם פסול להביא גט יב מ"מ שליח ב"ד שאמר
השליח הראשון לפנייהם בפני נכתב ובפני נחתם יכול להיות למוסרו ליד
ישראל והישראל ימסרה לאשה וע"ש וכן הוא בא"ז דאינו פסול אלא
להביאו וליתנו בידה אבל בכה"ג שרי וע"ל סי' זה כתבתי דיש סוברין
דאין למנות שליח ע"י כתב : (ל) ונראה דכל זה לא מיירי אלא כשא"ל
סתם הולך אבל כשנותן לו רשות למנות שליח אחר כמו שכותבים
בהרשאה פשיטא דמותר למנות אחר בלא אונס כלל וכמ"ש הרי"ף לעיל
דאין צריך בהרשאה אלא לזה ודלא כמ"ש בסדר גיטין סי' ע"ו דאין
לעשות שליח אפי"ה חלה או נאנס עוד כתב בסדר גיטין וז"ל כך יאמר
השליח ראשון לשליח הב' הנני שליח של בעל פלוני בן פלוני ה"פ ממנה
אותך פב"פ להיות שליח במקומי ובחריקאי וידך כידי ועשייתך כעשייתי
ופיך כפי ודבורך כדבורי ומיד שתגיע אתה או שלוחך גט זה ליד פב"פ
ה"פ אשתו של פב"פ ה"פ תהא מגורשת בו ממני ומותרת כו' ואני נותן לך
רשות לעשות שליח ושליח שליח עד ק' שלוחים ליתן גט זה ליד פב"פ ה"פ
אשת פב"פ ה"פ בכ"מ שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך עכ"ל :
(לא) ונראה דמאחר שנוהגין לכתוב הרשאה בשליח הבעל ה"ה דיש לנהוג
כן בשליח ב"ד וכן המנהג וז"ל סדר הגט סימן ע"ח נוסח ההרשאה
משליח ראשון לשליח שני בכך בשבת לירח פ' שנת כך וכך לבריאת עולם
למנין שאנו מונין כאן במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני ופלוני ועל מי

מעינות במוותב ג' כחדא הוינא ואתא לקדמנא פב"פ ובידו גט נכתב ונחתם בכך וכך בשבת בכך וכך לבריאת עולם וחתום עליו פב"פ עד ופב"פ עד וכך אמר בפנינו פב"פ הנ"ל גט זה מסר בידי פב"פ ה"פ ועשאני שליח להולכה להוליך גט זה לאשתו פב"פ ה"פ הנזכרת כפי הנזכר בהרשאה חתומה ומקויימת בהנפק ב"ד חתומים עליה שהם פב"פ ופב"פ אשר ראינו ביד פב"פ נכתב ונחתם במתא פלונית בכך בשבת שנת כך לבריאת עולם וחתום עליה פב"פ ופב"פ ומכח הרשאה הנזכרת מינה השליח פב"פ הנזכר את פב"פ להיות שליח במקומו להוליך גט ששלח הבעל פב"פ ה"פ ליד אשתו פב"פ ה"פ ופב"פ השליח מסר הגט אשר שלח הבעל פב"פ ביד פב"פ לגרש בו אשתו פב"פ ליד פב"פ ובתוך כדי דיבור אמר בפני נכתב ובפני נחתם ושאלנו אותו אם נכתב לשם פב"פ הבעל ולשם אשתו פב"פ ואמר הן וכך אמר השליח פב"פ לפב"פ הנ"ל הולך גט זה לפב"פ ה"פ ותניהו לה בכ"מ שתמצאנה ותהא ידך כידי ועשייתך כעשייתי ופיך כפי ומיד שתגיע אתה או שלוחך או שליח שלוחך הגט ליד פב"פ אשתו של פב"פ תהא בו מגורשת ומותרת לכל אדם ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושלוחך שליח עד ק' שלוחים ליתן גט זה ליד פב"פ הנ"ל אשת פב"פ הנ"ל בב"מ שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך ובפנינו קבל פב"פ הנ"ל בה"ח שלא לבטל השליח ומה שנעשה בפנינו ושמענו וראינו כתבנו וחתמנו והכל שריר וקיים עכ"ל: (לב) והרא"ש בסדר גיטין וז"ל הרשאה משליח שני לשליח ג'. בפנינו הדיינים הח"מ כך וכך בשבת כך וכך לירח פ' שנת כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין כאן במתא פלונית דיתבא על נהר פלוני ופלוני ועל מי מעינות בא פב"פ ובידו גט ששלה פב"פ לגרש בו אשתו פב"פ והביא לפנינו הרשאה מתוקנת כתיקון חכמים שנתמנה שליח ע"פ ב"ד ולפני ב"ד להוליך גט זה לפב"פ אשתו של פב"פ ה"פ במקומו של פב"פ שעשאתו פב"פ שליח בעדים להוליך גט זה לאשתו פב"פ ה"פ ופב"פ מינה על פינו ולפנינו לפב"פ להיות שליח במקומו ובפנינו מסר הגט ליד פב"פ הנ"ל להוליך אותו ליד פב"פ אשתו של פב"פ ה"פ הנ"ל ובתוך כדי דיבור אמר שליח ב"ד אני וכך אמר בפנינו ח"מ פב"פ לפב"פ הנ"ל הולך גט זה לפב"פ ה"פ אשתו של פב"פ ה"פ כידי ופיך כפי ועשייתך כעשייתי ואני נותן לך רשות לעשות שליח ושליח שליח עד ק' שלוחים ליתן גט זה ליד פב"פ אשת פב"פ בכל מקום שתמצאנה אתה או שלוחך או שליח שלוחך ומיד שתגיע אתה או שלוחך או שליח שלוחך הגט לידה תהא מגורשת בו ממנו ומותרת לכל אדם והגט שנעשה עליו פב"פ שליח ב"ד להולכה ככל הכתוב למעלה נכתב ונחתם בפי מתא בכך וכך בשבת וכך וכך לירח פ' שנת כך וכך לבריאת עולם ועדיו

החתומים בו פב"פ ופב"פ ובפנינו קבל פב"פ שליח ב"ד הנ"ל בח"ח ושד"א שלא לבטל השליח ומה שראינו ושמענו כתבנו וחתמנו והכל שריר וקיים פב"פ דיין פב"פ דיין פב"פ דיין: ונראה שלא לכתוב בהרשאה מתחלה ח"מ דהוי לשון עדות רק במותב תלתא וכן מצאתי בשם מהר"ט מיהו בדיעבד כשר אפי' בכה"ג כמו שכתבתי לעיל בשם ריב"ש וכ"כ ב"י לקמן בשם תשובת הר"ש בן הרשב"ץ: (לג) ונראה דה"ה משליח ב' לשליח ג' אפי' לא נתקיים בחותמיו דלגבי שליח שני דאין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אין לחלק ונראה דסברת הריב"ש הוא לדברי הרמב"ם דסבירא ליה דאין צריך למנות שליח בעדים כמו שנתבאר לעיל ריש סימן זה אבל דעת החולקים על הרמב"ם צריך עדים ועיין בריב"ש: (לד) וכן הוא במרדכי ריש השולח תשובת רש"י עוד כתוב במרדכי ריש השולח דאפי' אם הביא שליח שני גט פסול ואחר כך חזר הראשון והביא גט כשר הרי היא מגורשת וע"ש: (לה) פי' דלא הוי מילי ומצד זה יכול לעשותו אבל מכל מקום אומר אמרו פסול מטעם אחר דהיינו משום גזירת חתם סופר ועד כדאיתא בגמרא פרק התקבל ובאשר"י פרק המגרש ולכן פסק לעיל סי' ק"ך? האומר אמרו אינו גט כלל: (לו) משמע כדברי הר"ן וע"ש דה"ה כשאומר שליח ב"ד אני: (לז) בב"י לקמן סי' קמ"ב ב' א"ח אע"ג שכתבו התוס' דיש גיטין דבזמן הזה דאין אן קבועין במקום אחד אפי' המביא גט באותו העיר הוי כמביא מעיר לעיר היינו דוקא לחומרא להצריכו לומר בפני נכתב בפני נחתם אבל לא להקל ולכן אף בזמן הזה יש ליזהר שלא ליתן גט ע"י שליח אם הבעל בעיר. כתב מהר"ם פדווא סי' ג' בתשובות דעכשיו דנוהגים שהשליח יש לו הרשאה מן הבעל אין קפידא אם הבעל בעיר וע"ש ולי נראה עוד יש להקל בזמן הזה דהרי עכשיו אין עושין רק שליח להולכה ולא לקבלה וכבר נתבאר דבשליח הולכה ליכא למיחש כולי האי ומיהו לדעת הר"ן והרשב"א אין לחלק וכמו שכתבתי: (לח) משמע מדברי הטור דס"ל דלדברי הרא"ש אין השליח נאמן אלא בעוד הגט בידו ולא מהני מה שראו אותו בידו ודלא כדברי הרמב"ם וכן משמע לקמן בח"ה סימן נ"ו דאין שליח נאמן אלא בעוד שליחותו בידו ושלא כדברי ב"י שכתב דאין חלוק בדבר: (לט) וכן כתב הר"ן סוף פרק כל הגט וסוף פרק התקבל: (מ) וכ"כ בהגהות אשר"י ומרדכי ריש השולח: (מא) אבל בפני שנים מן השוק שלא בפני השליח אסור לבטל אפי' לבטל רק מקצת השלוחים דמאחר דיכול לבטל זה בלא זה ויש לחוש דאותן המקצת שלא ביטל לא שמעו מן הביטול ויתנו הגט לאשה מיהו אם בטל בדיעבד הוי ביטול אפילו בפני שנים מן השוק ולכן כתב ב"י בסמוך דלשון הטור שכתב למטה דאם ביטל לכולן שלא בפניהם הוי

חורבא כו' דלשון זה קשה עליו דמאי איריא כולן אפילו מקצתן נמי אם בטלן השלוחים יש לחוש לחורבא: (מב) במרדכי ריש התקבל ע"א אם אמר יתנו לי גט זה ואני נותן גט אחר דלא הוי אלא גילוי דעת ולא אמרינן ביטל גט הראשון: (מג) וע"ל סי' קל"ד מדינים אלו: (מד) מצאתי כתוב בהגהות אלפסי דף תקפ"ח ע"א דוקא חולה בידי שמים אבל אם הוכה ונעשה טריפה חיישינן שמא מת וע"ש: (מה) קצת יש לתמוה אדברים אלו דמשמע דאם השליח היה אומר דנעשה ג"כ שליח לקבלה היה ההרשאה כשירה והגט כשר דהיינו אומרים דלייפות כח השליח עשאו ג"כ שליח לקבלה וא"כ אמאי נחזיק הב"ד החתומים על הרשאה לטועים כשהשליח מכחישן הלא אין דבריו של אחד במקום שנים והיה לנו להחזיק הב"ד לכשרים והשליח למשקר ונאמר דודאי עשאו שליח לקבלה ולהולכה והשליח משקר והגט היה להיות כשר אע"ג דהשליח משקר: (מו) כתב בהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ז ע"ב על גט מומר ע"י שליח והיו יראין שהמומר יבטל השליח וצוה לומר לשליח זכה גט זה לאשתי ותו לא מצי הדר ביה עכ"ל ובתשובות מהרי"ו סימן קכ"ו דמהרי"ל אוסר לעשות שליח להולכה מומר. אמנם מהרא"י כתב בתרומת הדשן סימן רל"ז ובפסקיו סימן מ"ב דיש לעשות שליח להולכה והיה משביע המומר בקללות הכתובות בתורה אם יבטל הגט וקודם שעשאו שליח להולכה היה מזכה לה לאותה אשה הגט על ידי אותו שליח ואומר המומר לשליח זכה בגט זה לאשתי פלונית ובו תהא מגורשת ממני כו' ואח"כ נוטל ממנו ואומר הילך גט זה כו' אבל איפכא שיעשנו תחלה שליח להולכה ואחר כך לקבלה לא עכ"ל ובסדר גיטין האריך בדבר זה: ^ אולי צ"ל "לה". ^ הרמב"ם. ^ אולי צ"ל "אחר". ^ "פלוני בן פלוני". ^ אולי צ"ל "אמיתית". (ואולי צ"ל "ושטרם וחתיתם הם אמיתיים"). ^ אולי צ"ל "גירושין". ^ אולי צ"ל "חלה". ^ אולי צ"ל "דאמרה". ^ אולי צ"ל "תגיעו". ^ הרמ"ה. ^ אולי צ"ל "שיקבלנו". ^ אולי צ"ל "בארץ". ^ אולי צ"ל "נתייחדה". ^ אולי צ"ל "ונמצאו". ^ אולי צ"ל "שאלות".

סימן קמב - דין המביא גט בחוצה לארץ

(א) בגמרא ריש גיטין פירש"י דמיירי בשליח להולכה משמע אבל לקבלה לא צריך וכ"כ הר"ן שם בהדיא וכ"נ מדברי כל הפוסקים: (ב) וכן הוא בהגהת מרדכי ריש התקבל בתשובת ר"ת וכ"ב התוס' ריש גיטין אם איפשר לקיים עדי הגט א"צ לומר וכ"כ הר"י והרא"ש וכ"כ הטור לקמן בסימן זה א"כ בזמן הזה דנהיגין לכתוב בהרשאה מי ומי הם עדי הגט ומקיימים הגט בהרשאה א"כ לא היה צריך לדין למימר בפני נכתב ובפני נחתם כן משמע במרדכי ריש התקבל ובתשובת הרשב"א סימן תקס"א אמנם לא נהיגין כן וכ"כ בסדר גיטין וכ"כ דהרשאה לא מיקרי קיום דאיכא למיחש שאותו הגט נאבד או נשרף וזה מזוייף וע"ש: (ג) והר"ן סוף פ"ב דגיטין כתב דהרשב"א פליג בזה: (ד) מיהו נראה דאם השליח כשר לעדות עולה לשנים וכן הוא שם בהגהות אלפסי דף תק"נ ע"ב וכתב בסדר גיטין סי' פ"ו דמהרא"י לא רצה להיות אחד מן הג' דינים משום שנטל שכר מן הגט אך הושיב ג' בחורים והוא שאל כל השאלות יש נוהגין ליטול עוד ב' לעידי מסירה עוד שם סי' צ"ד שהדיינים לא יהיו קרובים לעידי הגט וכתב בתיקון ישן ועדי מסירה לא יהיו קרובים לא לדיינים ולא לאיש ולא לאשה וכ"ה בסדר גיטין סי' ע"ג: (ה) וכתוב בהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ח ע"א דיכול ליתנו לה בלילה דלא דמי לדין מיהו כתב בבנימין זאב סימן קכ"ב מיהו לכתחלה יתנהו לה ביום: (ו) וכתב בסדר גיטין דה"ה שליח ב"ד צריך למימר תוך כדי דיבור לנתינה שליח ב"ד אני: (ז) וכתב בסדר גיטין סימן ע"ז דאם השליח ע"ה יכולין להקרותו מלה במלה וצ"ע אי יכולים לאומרו בלשון לע"ז או בלשון אשכנז עד כאן לשונו ולא ידעתי למה אין לאומרו בלשון לע"ז דנראה בעיני דאין לספק בדבר מיהו לקמן בסדר הגט כתבתי דיש להקפיד לומר דוקא בלשון חכמים בכיוצא בזה וכ"כ הרא"ש ריש פ"ק דגיטין מ"מ נ"ל דלשון הקודש אינו דוקא רק הענין שתיקנו חכמים ונ"ל דבדיעבד אינו מעכב: (ח) נראה דר"ל אע"ג דאם היו כאן עידי מסירה א"צ ליטלו ממנה ולחזור וליתנו לה מ"מ צריך לאומרו לכתחלה בפני האשה מיהו אם לא אמרו בפני האשה אלא אמרו בפני העדים מהני ולכן כתב וא"א הרא"ש כתב כסברא הראשונה כלומר דצריך ליטלו ממנה ולהחזירה וליתנו לה ולומר בשעת נתינה וא"כ כל חלוקים שכתב הרמ"ה בזה בטלים כן נראה פי' בבא זו ופשוט הוא ולא באתי אלא להוציא מלבו של ת"י שפירש כאן פי' זר ולא נראה כלל לכן לא כתבתי דבריו בזה: (ט) וכן מצאתי בתיקון ישן: , בסדר גיטין סי' ע"ו כתב דהיינו דוקא בסומא בשתי עיניו אבל סומא בעין אחת הגט כשר עכ"ל: (י) וכ"כ הגהות מרדכי דף תרי"ז ע"ד. וכתב בתרומת הדשן סימן רל"ח ואפי' בפקח בעיני עדים

כשרים ולא קרובים ופסולין עכ"ל. מצאתי בתיקון מהר"ש שלח גט מניישטא"ט לאוב"ן והיה מתיירא שבמקום הנתינה לא היו עדים המכירים האשה וגבה עדות במקומו שבת ראובן היא אשת שמעון המגרש ובמקום הנתינה לא הוצרכו אח"כ להעיד רק איזו היא בת ראובן אע"פ שלא ידעו לשם שהיא אשת שמעון עכ"ל וצ"ע אמאי לא מקרי חצי עדות וחצי? מכר: (יא) מצאתי כתוב בתיקון ישן דרחוק הדרך מקרי דיעבד וכל מקום דדיעבד כשר רחוק הדרך נמי כשר: (יב) ומסיים שם בגיטין דף תקנ"א ע"א דכל דוכתא לפי הענין וכתבו התוספות ריש גיטין דאפי' באותה העיר מבית לבית צריך למימר בזמן הזה בפני נכתב ובפני נחתם מיהו היינו דוקא שהבעל נותן הגט לשליח והולך לדרכו אבל אסור לישאר בעיר דהא לעיל בסי' קמ"א נתבאר שאין לתת גט ע"י שליח בזמן שהבעל בעיר: (יג) בבית יוסף האריך בזו הבבא וכתב דמהר"י בן חביב כתב דזו היא עיקר גירסת הספרים אבל יש להקשות אנוסח זה דאמאי לא ינתן הרי יש עדים מצויין לקיימו אמת שרש"י כתב דצריכין למימר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אא"כ שניהם שלוחים ולא מהני עדים מצוין לקיימו אבל כבר כתבו הרי"ף והרא"ש והתוס' דיש גיטין דכ"מ דעדים מצויין לקיימו אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם והאריך בזו וכתב דנראה לו הנוסחא האמיתית אבל אם אחד אמר בפני נחתם והוא לבדו שליח לא ינתן עד שיהא אחר עמו ור"ל שהאחד אמר בפני נחתם והוא לבדו שליח ושנים אומרים בפנינו נכתב אפי' הכי פסול עד שיהא עוד אחד על החתימה זה העולה מדברי ב"י והאריך מאד בזה: ^ אולי צ"ל "שנותנו". ^ אולי יש להוסיף "אף".

סימן קמג - דין המגרש על תנאי

(א) והמרדכי פרק מי שאחזו הביא תשובת הגאונים בזה ע"ש: (ב) כתב הרא"ש בתשובה כלל ל"ח סימן ח' דכל המתנה בתחילת המעשה ובשעת גמר המעשה לא הזכיר תנאי כגון שאמר הריני מגרש אשתי על תנאי זה וכפל לתנאו ואחר כך נתנו לה סתם לא אמרינן דמחל לתנאו אלא אמרינן דעל דעתו הראשונה הוא עושה: (ג) בהגהות מרדכי דקידושין דף תרס"ג ע"ד על עסק ראובן שנתן ממון לשמעון לגרש אשתו וגם מעלה לה מזונות

והכל כדי שיקחנה ופסק דלא תינשא לו כלל דה"ל כמוסרין נשותיהן זו לזו עכ"ל: (ד) ובמרדכי פדק מי שאחזו (דף תרי"ד ע"ב) בתשובת מהר"ם משמע דיש לחלק בין גט ש"מ לשאר גט על תנאי לענין אם נשרף או נאבד ועיין שם אולי צ"ל "ונתנה". אולי צ"ל "נתנתם". אולי צ"ל "מחל לה". אולי צ"ל "נתנה". אולי צ"ל "שתעשי". אולי צ"ל "שלימות". אולי צ"ל "שתניקי". היינו "תרצי". היינו "שתחזירי". היינו "תינשאי". היינו שתינשאי". אולי צ"ל "אינה". אולי צ"ל "תאכלי".

סימן קמד - דין תנאים, ואם יש טענת אנס בגט

(א) וכתב המרדכי פרק מי שאחזו דף תרי"ג ע"ב דשבייה מקריי אונס דלא שכיח (ב) וכן פסק הר"ן סוף פרק מי שאחזו והאריך בו (ג) ובהגהות אלפסי שם האומר לאחר י"ב חדש דינו כאומר לאחר שנה והאומר לאחר שלשים יום נותנין לו יום אי אח"כ. וכ"ע דלאחר הרגל אין נותנין לו רק שבת אחד: (ד) וכן משמע במרדכי פרק כל הגט ע"ג ע"ש: אולי צ"ל "אנוס". אולי צ"ל "ירצו".

סימן קמה - דין שכיב מרע, ואם עמד ומת מחמת מקרה רע

(א) במרדכי פרק מי שאחזו דף תרי"ז ע"ג כתב בשם תשובות מוהר"ם שמצריך שיהא גט קיים בשעת מיתת הבעל ותשובת מוהר"ם איתא בתשובת מיימוני סוף הלכות אישות סימן ל' וע"ש שהאריך בדינים אלו וכתב דאם לא היה הגט קיים בשעת מיתה תצא וכ"כ בסדר גיטין וע"ל ס"מ קמ"ג דהרבה פוסקים חולקים וס"ל דכל שאומר מעכשיו אפי' אם נאבד או נשרף הגט כשר וע"ש: (ב) ובמרדכי ס"פ מי שאחזו ע"ד כתב שיאמר ואם מתי יהא גט מעכשיו והרי את מותרת לכל אדם וכו' וכתב

ר"י שאם נתנו ע"מ שאם ימות ופיי שתנאי זה יהא כתנאי בני גד ובני ראובן כו' יכול להיות שמועיל בלא כפילת התנאי עכ"ל בסדר הגט דלשון אם מתי הוא דוקא: (ג) וכן הוא במ"מ פ"ט דגירושין ובתשובת מיימוני מה' אישות סי' ל' דבזה"ו אין לסמוך על אומדנא אם מת מחולי ראשון כי אין אנו בקיאים בזה"ז וע"ש שהאריך בדין זה: (ד) וכתב עוד סברות אחרות בזה: (ה) והמרדכי כתב פרק מי שאחזו דף תרי"ג ע"ג בשם ר"י מפרי"ש שהיה רגיל לגרש בגט ש"מ בלא שום תנאי לאפוקי נפשיה בלי שום פסיקה וגמגום והיה מזקיקם לקבל בחרם הקהילות לישא זא"ז שיעמוד מיד או לקיים ולהבטיח במשכנות לישא זה את זה עכ"ל וכן הוא בסדר גיטין שלנו מיהו אם המגרש כהן אסור לעשות בכה"ג ויש לגרש על תנאי ואז מותרת לבעלה הכהן כשלא נתקיים התנאי כמו שנתבאר לעיל ריש סי' קמ"ז ובסימן צ"ז כתב בסדר גיטין בשם התשב"ץ דיש לחוש מפני טירוף הדעת של חולי אם יגרש סתמא ואחרי שרוב הפוסקים לא החמירו כדברי רבינו יחיאל מפרי"ש אין לנו אלא דבריהם עכ"ל. כ"ע המרדכי דף תרי"ו ע"ד גט ש"מ אין מדקדקין בו ואם מת אינה צריכה להתאבל עליו עכ"ל: (ו) ועיין בתשובת הרא"ש כלל מ"ו סימן א' על גט ש"מ שהיו מערערין עליו לומר שהיה נכתב בו תנאי אם הוי גט בב"י סימן קנ"ד ש"מ שנתן גט לאשתו על תנאי אם ימות ומת י"א שאין לאשתו ליגע בו ואפי' לבכות עליו ולא לצאת אחר מטתו כי אמרינן שאם תעשה אחד מהם תבטל הגט ונראה שאין ממש בדבריהם וע"ז וכיוצא בזה נאמר כל מי שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן

סימן קמו - דין המגרש לאחר זמן, ומי שנתגרשה על תנאי

(א) והמ"מ פ"ט כתב דהרשב"א מסתפק בדבר וס"ל דהוי ספק גירושין וע"ש: ^ מתחילת הסימן עד כאן הוא העתקת לשון הרמב"ם.

סימן קמז - אין כותבין תנאי בגט, ואם כתבו מה דינו

(א) וכ"כ בסדר גיטין שלנו שיש לזוהר בגט ש"מ וכדומה שלא להזכיר שום תנאי עד שעת נתינה: (ב) ע"ל סימן קמ"ג איזה תנאי מבטל הגט:

סימן קמח - דין המגרש בגט ישן, והמגרש בתנאי, ושלא יתיחד עמה

(א) ובהר"ן סוף פרק הזורק משמע דאם נתייחד עמה קודם כתיבה לאחר שצוה לסופר לכתוב ולעדים לחתום הגט פסול וע"ש. וכתב הרא"ש בתשובה כלל מ"ה סימן י"ד אם אמר לסופר לכתוב גט לאשתו ונתאחר הענין שבוע או שנים והיו דרים ביחד בעיר לא חיישינן שמא נתייחד עמה כל זמן שלא ראינו שנתייחד עמה או שבטלו עכ"ל: (ב) כך מצאתי הגירסא בספרים ודחוק הוא דאין זה לפיכך ולא נתינת טעם לומר עליו דקי"ל דהא אף אם קי"ל כמאן דפליג ארי יוסי אפי"ה אסור להתייחד עמה ממה נפשך אלא נראה לגרוס וקיימא לן ומילתא באפי נפשיה היא כצ"ל:

סימן קמט - דין המגרש את אשתו ואחר כך בא עליה או נתייחד עמה

(א) וכתב הר"ן פרק כל הגט דף תקפ"ז ע"א דה"ה אם לא ראו עדים שבא עליה אלא שבודאי בא עליה כגון שנישאת וע"ש ובתשובת בר ששת סימן ו': (ב) והגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ז ע"ד כתב דדוקא לכתחילה צריכה גט שני לאחר שנתייחד עמה אבל אם נתגרשה והלך בעלה למ"ה אחר

שנתייחד עמה תינשא לכתחילה כדין גט ישן וצ"ע דלא משמע כן דעת שאר הפוסקים דאע"ג דהרא"ש כתב דאינה מקודשת ודאי מן הראשון מ"מ מידי ספק לא נפקי: (ג) אמנם בתשובת ת"ה ס"י ר"מ משמע דיש להחמיר בפנוי הבא על הפנויה וע"ש שהאריך מאוד בדבר וחילק בחילוקים וכתב דאם הבועל פרוץ בעריות לא חיישינן לכ"ע וכדברי ריב"ש וע"ל ס"י ל"ג כתבתי מקצת דינים אלו:

סימן קנ - דין פסול גט שאם נשאת בהן

(א) וכתב המ"מ פ"י דגירושין דנ"ל דבעלה הראשון יורשה: (ב) בהגהות אלפסי החדשים דה"ה גט שיש עליו עידי חתימה ונמסר בלא עדים דאע"ג דפסול מדאורייתא מכל מקום פוסל מן הכהונה: (ג) וכתב מהר"י בפסקיו סימן כ"א מיהו בנתינת גט אחר ליכא הוצאת לעז על הבנים כו': (ד) כתוב ואם נישאת בגט שהוא פסול מדרבנן אם עשתה שלא ע"פ חכם ראוי לקנסה ואם עשתה ע"פ חכם לא תצא וע"ש ועיין במרדכי ריש מי שאחזו תשובה אם יש להתיר פסול דרבנן בשעת הדחק שתינשא לכתחלה באותו גט ובפרט בדבר שאיפשר שמדינא כשר רק שאנו מחמירין בו וכתב מהר"י בתשובה סימן כ"ב הרבה דברים אנו מחמירין בו לכתוב בגיטין לכתחלה מיהו אם לא נכתב הגט כשר גם מהרא"י בפסקיו סימן כ' וכ"ח האריך באלו הדינים והר"ן פ"ס דגיטין דף תקנ"ה ע"ב: א' אולי צ"ל "שפסול". א' מתחילת הסימן עד כאן הוא העתקת לשון הרמב"ם.

סימן קנא - הסופר שטעה בגט ובשובר

סימן קנב - דין שני עדים אומרים שנתגרשה, והאומרת: אשת איש הייתי ונתגרשתי

(א) אבל בהגהות מיימון פ"ב דגירושין דאינה נוטלת כתובה וכן משמע בתוספות סוף הכותב ובתשובת מהרי"ק שורש ע"ב האריך בזה ומשמע שם דמסקנתו שגובאת כתובתה וע"ש ובתוס' שילהי נדרים מדמי הא מילתא טענת ישען על ביתו ולא יעמוד וכן מדמין להו תשובה הנ"ל ולקמן סי' קנ"ד דבאותו טענה אין לה כתובתה וה"ה הכא וכן הוא בהדיא בתשובת הרא"ש כלל מ"ג סי' י"ב דלא מפקינן ממון מיניה בחזקה זו דאין אשה מעיזה בפני בעלה: (ב) ובבנימין זאב סי' קנ"ו משמע דלא בעינן בפניו ממש אלא? על שבעלה בעיר וסופו לידע ובתשובת מהרי"ק שורש ע"ב דיש חולקים בזה וע"ש שהאריך בחלוקים רבים בדינים אלו ובתשובת בר ששת סי' קכ"ד חולק בכל זה וס"ל דאינה נאמנת אלא אם אמרה בפעם ראשון לפני הבעל ממש אבל אם פרסמה תחלה הדבר לפני רבים אע"פ שבעלה בעיר ונודע לו הדבר ואחר כך כפרה ממש בפניו אינה נאמנת דמוחזקת שקרנא ועיין ריש סי' י"ז הארכתי בדינים אלו: (ג) וכן הוא בהר"ן פ"ב דכתובות דף תע"ח ע"ב: (ד) ובתא"ו נתיב כ"ג ח"ג כתב הרשב"א בתשובה שאם אמרו שהיו כולם במעמד אחד כשנתגרשה אותן שאמרו לא ראינו שנתגרשה הזה הכחשה דכולי האי לא עבדי בצינעא עכ"ל ועוד האריך בדינים אלו ע"ש: (ה) אבל בהר"ן פרק האומר דף תרצ"א ע"ב משמע בדברי הרמ"ה וע"ש: ^ אולי צ"ל "שלהחזיק". ^ אולי צ"ל

סימן קנג - דין המוצא גט בשוק למי יחזיר אותו

סימן קנד - למי שכופין להוציא בגט, בין איש בין

אשה, וסדר כתיבת הגט ונתינתו

(א) ע"ל סי' קל"ד כתב דמותר לכופו ע"י עכו"ם: (ב) וכתב הר"ן פרק אלמנה ניזונית דף תק"ל ע"ב דה"ה דנותן לה התוספת וצ"ע בהגהת מרדכי דכתובות דף תקמ"ט ע"א ולקמן גר הבא בטענה כתב הטור דאין נותן לה תוספת ואיפשר דה"ה הכא ועיין בהר"ן: (ג) כתבו הגהות מיימון סוף הל' אישות בשם הר"ם דעובר על דת אפילו מומר אין כופין אותו להוציא דטב למיתב טן דו אבל אם עבר על חרם שהוא כלפי דידיה כגון שקבל על בחרם שלא להכותה או שלא להקניטה וכה"ג ועבר כופין אותו כו' וכב"י סימן קל"ד ב' א"ח מומר מכריחין אותו ע"י עכו"ם לעשות מה שיאמר הישראל עכ"ל וכן הוא במרדכי פרק המגרש דף תרי"ו ע"א וכתב שם ובלבד שיבטל מודעות אח"כ ומ"ש בתשובת מוהר"ם דעובר על דת אין כופין להוציא בתשובת מהר"י סי' כ"כ משמע דוקא בדבר שאינו מזיק לדידה אבל אם מאכילה דבר איסור כופין להוציא וכן הוא בהגהות אלפסי פרק המדיר דף תק"ג ע"ב דאם נודר ואינו מקיים או מאכילה דבר איסור כופין להוציא ודברי הגהות מיימון דלעיל לא משמע הכי וע"ל סוף סי' זה מדינים אלו: (ד) וע"ל ריש סימן ע"ז: (ה) וכן שמע ראב"י מעשה מאביו ר"י הלוי עכ"ל ובתשובת הרא"ש כלל מ"ב משמע דהוי מום באיש וכופין אותו לגרש וע"ש: (ו) ומשמע במהר"ק שאפילו נשבע לכונסה צדיק להוציאה: (ז) ולא ידעתי למה כתב שאין נ"ל כן מדברי הרא"ש דבודאי דבכה"ג דלא יוכל לכנסה צריך לגרשה אפילו בלא טענה דהא לא עדיף מאמרה שאין לו גבורת אנשים או שאינו שוכב עמה דכופין אותה לגרשה אע"ג דלא באה מחמת טענה כמו שמבואר בתשובת הרא"ש בהדיא כלל מ"ג סימן י"א וכ"ש בכה"ג כנ"ל: (ח) וכמו שבתבתי לעיל סי' קנ"ב לענין אשה שאומרת לבעלה גרשתני וע"ל וכתב המרדכי פרק עשרה יוחסין תשובת מהר"ם דבדורות הללו שיש נשים חצופות ועזות לא מהימני וכן בתשובת מיימון שבסוף ספר נשים דבדורות הללו אינם נאמנות אלא עושין דרך בקשה ובתשובת מהר"ק שורש ע"ב דבמקום דידיעין שהיא אומרת אמת כגון ששהתה עמו זמן רב אף על גב דלא שהתה עמו י' שנים ויש אמתלאות לדבריה נאמנת וע"ש שהאריך בזה: (ט) וכ"כ הטור לקמן בשם הרמב"ם: (י) ועיין בתשובת ריצב"א בתשובת מיימון שבסוף הלכות אישות דכתב דאם לא יוכל לבא עליה לגמרי יש לה תוספת אבל אם יוכל לבא עליה קצת אלא שלא יוכל למרק אין לה תוספת מ"מ נדונייתה שנתנה לו צריך להחזיר וע"ש שהאריך בחלוקים

ועיין בתשובת בנימין זאב סי' קי"ז בענין הנדוניות: (יא) ומשמע מתשובת הרשב"א סימן תרכ"ח דאף הנדונייתא אינו נותן לה במכחישה ובתשובת מיימון סוף ה"א תשובת ריצב"א דאם הבעל מודה לדבריה צריך להוציאה ולתת לה כתובתה ודוקא שמודה שאין לו גבורת אנשים אבל אם אינו יכול לבא עליה מחמת שרחמה צר ומחמת בתוליה אם המתין כבר שלש שנים ימתין עוד שנה והאריך שם בדבר והאריך בזו ריב"ש בתשובה סי' קכ"ז דבתולות צריכין להמתין כי יש שאינו יכול לבעול בתולה מכח חולשה או רכות שניו וצריכין לרפואות כו' וע"ש שהאריך בזו: (יב) ובתשובת מיימון סוף אישות דף שי"ד ע"ג פשיטא דאין כופין אותו לגרשה ומ"מ השתא דאיכא תקנת הגאון ר"ג שאינו יכול לישא אחרת והוא לא קיים פ"ו כופין אותו לגרש כדי לקיים פ"ו כך נראה מדינא אבל קשה הדבר שא"כ עשינו תקנה לפרוצות גם לכופה להנשא לו אינה טובה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת הילכך יעשה הב"ד כפי ראות עיניהם עכ"ל מכאן משמע דבמורדת אפילו ארוסה אין מתירין לו לישא אחרת וע"ל סימן א' וסימן ע"ד מדין זה ובהגהות מרדכי דגיטין דף תרי"ח ע"א דאע"ג דאין כופין אותו לגרש גבי מורדת מ"מ אם נתפס בידי עכו"ם וכדומה יכולין לומר דו אין אנו נעזור לך עד שתתגרש וזה לא מיקרי כפייה עכ"ל וכבר כתבתי זה לעיל סימן קל"ד. (יג) וכ"כ נ"י פרק הבע"י וכתב שם דיש חולקין וכ"כ ב"י בשם תשובת הרשב"א וכ"ע שם נ"י דאם היה לו כבר בנים מאשה אחרת אין כופין אותו להוציא מיהו אם היה לו בנים ומתו ונשא אשה אחרת ולא ילדה חייבין ליה להוציאה וצריך לתת לה כתובתה דדילמא הוא לא זכה ליבנות ממנה וכ"ע דאם הוא אומר שמכיר בעצמו שאינו ראוי להוליד נאמן ואינו צריך להוציאה דכל המצות כאילו שאין הוכחה שעושה אותן דרך מרד נאמן הוא על עצמו וכן שמע מרבו עכ"ל ובהגהות מרדכי פרק הבא ע"י דף תס"ד ע"ד תשובת ר"ג דאפילו אשה שאין לה וסת קבוע כל זמן שלא שהתה עמו יי שנים אין לגרשה ולא אמרינן דמינה הוא הואיל ואין וסתה קבוע וע"ש. כתבו בהגהות מרדכי בפרק הבע"י דף תס"ג ע"ד דיש לספק אם שהה עמה יי שנים אם יוכל לגרשה בעל כרחו בזמן הזה שגזר הגאון ר"ג שלא לגרש אשה בע"כ ובהגהות מיימון פט"ו דאישות כתב ראבי"ה דבזמן היה אין כופין אותו לגרש וע"ש וכן כתב ריב"ש סימן ט"ו דלא ראה שנוהגין לכוף להוציא בכה"ג וע"ל סימן כ' כתבתי דברי הריב"ש בארוכה וע"ש בסימן א' אם מותר לישא אחרת. , וצ"ע דהא לעיל בסימן זה כתב בתשובת הרא"ש דלא גרע כחה אותה שאינה בת בנים כו' אף על גב שהיה לו בן עם השנייה דידוע שאין העכבה ממנו אפ"ה יש לה כתובה ואין נראה

לחלק דכאן שטוען ברי שהוא ממנה אין לה כתובה וכיוצא בזה כתב הרא"ש בפרק הבע"י לענין שהתה עמו י' שנים ולא ילדה דאית לה כתובה עד שתחזיק בג' אנשים אף ע"פ שיש לו כבר בנים דחיישינן שמא נתקלקל אחר כך דלא חילק הרא"ש התם אלא לרבי אמי דאמר היא נאמנת ולא יוכל למבדק נפשיה והקשה שם ממ"נ דאי לא שהתה עמו י' שנים ניחוש שמא עיניה נתנה באחר ואי שהתה עמו י' שנים הלא מחוייב לגרשה ותירץ שם דמיירי דרוצה לגרשה אלא שאינו רוצה ליתן כתובה משום דטוען ברי שהוא מינה ולכן הוצרך רבי אמי לומר שהיא נאמנת אבל למאן דאמר התם דמהני ליה בדיקה שישא אחרת ואם יהיה לו בן יוציאנה בלא כתובה אין נראה לחלק בין טוען ברי או לאו דהא הבדיקה מוכחת שהוא מינה לכן נראה דתשובה דלעיל ס"ל דכאן איירי בבעל ג' דאם שהתה עמו י' שנים ולא ילדה אין לה כתובה דלכן אם טוענת עמו שאינו יורה כחץ צריך למיבדק נפשיה ואם יהיה לו בנים מאשה אחרת אין לה כתובה וכ"כ התוספות והאשיר"י תירץ זה התם בשם הר"ש וע"ש א"נ נראה לחלק דלעיל מיירי בבא מחמת טענה ולא טענה שאינו יורה כחץ דלא מהני בדיקה בשנייה דשמא לא זכה ליבנות ממנה וכנ"ל: , וכתב ריב"ש בתשובה סימן ט"ו דכופין אותו שלא לנושאה ובמרדכי פרק הבא על יבמתו ע"ג כתב דלכתחלה אף לשני לא תנשא אלא מי שיש לו בנים: , ועיין בני"י פרק הבא על יבמתו דף תכ"ה דלא כ"כ: (יד) ואם אין יכולין להתפשר בכך נתבאר דינו למעלה האריך בדבר: (טו) כתב בבנימין זאב סי' פ"ח שמצא בתשובה דה"ה כל העובר על תקנת חכמים מענשין וכופין אותו לגרש כדין הנושא נשים בעבירה וכן משמע בתשובת מהרי"ק שורש כ"ט ובתשובת מהרי"ק שורש קל"ה כתב דיכולין להחרים על כל ישראל שלא לישא וליתן עמו ובכל חומר שירצו ב"ד כו' וכ"כ ב"י סי' פ"ח דיכולין להחמיר עליו שלא ימולו לו בניו ולא יכניסן לבית הספר ולא יקברו אותו אם ימות אם לא יגרש מרצונו כי אין זה כפייה על הגט לקיים מה שמחוייב לעשות כו' וכ"כ ב"י ריש סימן זה בשם ר"י בן הרא"ש. , ועיין לעיל סימן ע"ז איש המאבד כל אשר לו בשחוק וכדומה וכו': (טז) מצאתי במרדכי פרק נערה בדפוס החדש תשובת מוהר"ם היכא שהבעל מכה אותה והיא בקשה להבטיח שלא להכות עוד ולא רצה להבטיח אך רוצה להוסיף חטא על פשע דבר פשוט הוא שאם יצאת ממנו ולוותה ואכלה שצריך לשלם מאחר שלא רצה להכניע אפ"י בדיבור לומר לא אעשה עוד מאחר שלא רצה לנהוג עמה דרך כבוד ולכן אם אינו רוצה להבטיח שלא יעשה עוד יוציא ויתן כתובה ומיהו אמלוכי ביה בעינן או יוציא ויתן כתובה או תקח ממנו מקום שתרצה והוא חייב לשלם ואינו

יכול להכריח להיות בביתו בבזיון ולדור עם נחש בכפיפה עכ"ל ועוד האריך שם וכתב דיש להחמיר הרבה על מי שמכה אשתו ועון גדול הוא ואין מדרך בני עמנו להכות נשותיהן רק הוא דרך עכו"ם ועור פרק הבא על יבמתו קא רהיק תלמודא למצוא תקנה לאשה רעה ולא קאמר שייסרנה בשוטים והלילה לכל בני ברית מעשות בדבר הזה ועוד האריך בדבר זה וכ"כ ב"י ובנימין זאב סימן פ"ה בשם תשובת רבי שמריה להחמיר על האיש המכה את אשתו ואם א"א למצוא לה תקנה כופין אותו להוציא ויתן כתובה ואפי' קבלה עליה יכולה למימר סבורה הייתי לקבל ואיני אוכל לקבל. (יז) ואיני רואה בזו דבריו כלל דכדאי הם הגאונים לסמוך עליהם כ"ש שרמב"ן ומהר"ם הסכימו בתשובותיהן בענין הכאת אשתו והביאו ראיות ברורות לדבריהם גם הסברא מסכמת עמהן ומה שלא הוזכרו בדברי הפוסקים אפשר לומר שהיה דבר פשוט בעיניהם ק"ו הוא מאומר איני זן כו' וכמו שהורה בתשובה הנ"ל ואף שלא היה בנמצא בימי הפוסקים הראשונים ולכן לא הוזכרו ולכן אין לדחות דברים ברורות בקש ומ"מ נראה דטוב שלא לכופו ליתן גט אלא בדרך זה להחרימו או לתופסו בידי עכו"ם או בשוטים שלא להכותה או שיוציא ויתן גט ובדרך זה שלא מקרי כפייה על הגט רק לקיים מה שמחוייב לעשות כמו שכתבתי לעיל ובנימין זאב סימן ס"ח הביא הרבה תשובות בזה וכתב לבסוף דאם הוא הגורם חייב להוציא רק שב"ד יתרוהו בו תחילה פעם אחת או שנים אבל אם היא הגורמת כגון שהיתה מקללתו או מזלזלת אביו ואמו או אביה ואמה והוכיח בדברים טובים ולא הועיל אז פשיטא דשרי להכותה ולייסרה ואם אינו ידוע מי הגורם אין הבעל נאמן עליה לומר שהיא גורמת ולאחזוקה בפרוצה כי כל הנשים בחזקת כשרות הם ועוד האריך בזה ובדברי תשובת מוהר"ם דלעיל לא משמע כן שהרי כתב דאף אשה רעה אסור להכות וע"ל סימן קט"ו שכתבתי משם מהרא"י דשרי ועיין בתשובת הרמב"ם סימן ק"ב ובמ"מ סימן תכ"ד מדין בעל המכה אשתו. (סדר גיטין תמצאנו בסוף הספר:)^א אולי צ"ל "דבריה".^א אולי צ"ל "שאינו".^א תשובה מהרא"ש ז"ל.^א אולי צ"ל "שהעוון".^א אולי צ"ל "ממזרות".

סדר הגט ובו דיני העדים והבעל והסופר והאשה,

וכל פרטיו

(א) כתבו הגהות מיימון פי"א דגירושין בשם ר"ח בשם שכתב גאון וז"ל תדיר אגן ואבותינו כד אתת לקמן יתומה לקדשה תבעין ראייה דגדולה היא להתרחק מן המיאונין. ודיינא דמנסיב יתומה קטנה מחרימין ליה ומנזפינן ליה מיהו לא מפקינן לה מבעלה עכ"ל ר"ח ולא נראה לר"י אלא מותר להנשא יתומה קטנה במקום שנראה לב"ד שלא יבא לידי מיאון אבל במקום שנראה שיבא לידי מיאון אין להשיאה עד שתגדיל ואין לדיין בזה אלא מה שענינו רואות וע"ש שהאריך בתשובה וכ"כ א"ז בשם רבינו שמחה דכן נותנין: (ב) ע"ל סימן מ"ג איזה קטנה יכולה לשמור קידושיה מצאתי כתוב בהגהות אלפסי פרק ב"ש היא דקטנה צריכה מיאון היינו דנישאת מרצון אמה או אחיה אבל אם נישאת מדעתה שלא מרצונם אפי' מיאון אינה צריכה דפיתוי קטנה אונס הוא והוי כמו שלא נישאת מעולם עכ"ל: (ג) וכ"כ כא"ז דממאנת מותרת בלא גט מיאון. (ד) וע"ל סימן ג' הממאנת אם צריכה להחזיר כסף קידושין שלה: (ה) אם אפשר לקטנה שתלד ובא"ז כתב דמשעת הריון הוי גדולה: (ו) אמנם מוהר"ם כתב תשובה והיא תשובת מיי" ס"פ אישות סימן נ"ד והביאה המרדכי פרק ב"ש דדוקא אם לא בעל לאחר י"ב שנה או נשים נאמנות להעיד עליה שלא הביאו ב' שערות או שעדיין אינה בת י"ב שנה דמאחר דלא בעל לאחר י"ב שנה אינם אלא קידושין דרבנן ולכן אשה מהימנא אבל אי בעל אחר י"ב שנה אם היתה גדולה הוי קידושין דאורייתא ולבן אשה לא מהימנא. (ז) ובתשובת מוהר"ם בתשובה משמע דקרובים לא מהימני וע"ל סימן קס"ט: (ח) ונראה דמיירי דבעל לאחר י"ב שנה אבל בלא בעל לא חיישינן שמא נשרו כדלקמן סוף סימן זה: (ט) ולקמן מדברי ספר התרומות לא משמע כדבריו: (י) כתב מהר"ם מירזבורק שלא למאן בזמן הזה כלל אפי' אינה בת י"ב שנים חדא שלא יתחלף בא"א דעלמא ותו שלא תבא למאן בפני ג' עמי הארץ. וכן הוא בתשובת מוהר"ם פדו"א סימן י"ג בשם מהר"י מינץ והאריך עוד הרבה להראות פנים להחמיר בזמן הזה אמנם רבי יעקב פולק ז"ל עשה מעשה בימיו והתיר אשה שמיאנה בימיו ובאמת שחלקו עליו גדולי אשכנז אבל מ"מ לא אשגח בהו ויצא הדבר בהיתר ונשאת לאיש אחר בלא גט. (יא) ובנ"י פרק ב"ש כתב דאם חטפה אע"פ שנתרצית אח"כ אפי' הכי מותרת לחזור לראשון: א' כנראה צ"ל "קאימנא".

הלכות מאון

סימן קנה - עד איזה זמן הקטנה ממאנת, ויתר דיני

מאון

(א) אי"ז ריש יבמות מסתפק אם בנו מן השפחה ומן הכותית הוא בנו מדרבנן וע"ג דמדאורייתא אינו בנו: וע"ל סימן ט"ו דעת הפוסקים בזה: (ב) ובני"י פרק הערל ע"א דכשכלו לו חדשיו אין צריך גמר סימנים דהיינו צפרניו ושערו. (ג) וכנ"י פרק הערל כתב הא דסימנים אינן מוציאים מידי נפל היינו בספק בן ח' או בן ט' אבל כשיודעין שודאי בו ח' הוא וגמרו סימניו אמרינן האי ודאי בר ז' הוא ואשתהי הוא דאשתהי עד ח' ולא משמע כן מדברי ב"י אלא ס"ל דיותר יש לחוש לנפל בבן ח' ודאי מספק בן ח' וכן הוא בתשובת בר ששת סי' תמ"ז. (ד) ומדברי ב"י לקמן שכתב דדעת הרא"ש בתשובה דעד אחד אינו נאמן ודייק לה מתשובה זו וא"כ אין חילוק בין עד אחד לאשה וא"כ לדעת הרמב"ם דעד אחד נאמן ה"ה אשה: , וע"ל סימן קמ"ד (ה) וע"ל ריש סימן קס"ט. (ו) וכן כתב המרדכי בריש פרק כיצד אם לא שהיו חבושים בבית האסורים שבודאי בנו הוא: (ז) וע"ל סימן ד' ובח"מ סימן רע"ח נתבאר דין זה בעזה"י: (ח) ועיין סוף סי' קנ"ז אימת חוששין לבן שהוא במדינת הים.

הלכות יבום

סימן קנו - איזה נקרא זרע קימא לפטור מן היבום

(א) מיהא אחיו מו הכותית ומן השפחה אינו זוקק ליבם כן הוא בהדיא במשנה פ"ב דיבמות ועיין בזו בתשובה הרשב"א סימן אלף ר"מ כתב ב"י שם דף מ"ב דאם המת ממזר אשתו זקוקה ליבם ופשוט הוא. (ב) וכ"ב בני"י פרק גט פשוט. (ג) וכ"כ נ"י פרק ב' דיבמות. (ד) ודלא כדברי מהר"י מינץ בתשובה סימן י"ב שצדד להקל בדבר וע"ש וע"ל סי' קנ"ה אם יש עוד צד להתיר יש לצרף היתר זה דמומר: (ה) ומהר"י בר"י כתב אע"פ שאין להתנות שלא תהא זקוקה ליבם דהוי במתנה על מ"ש בתורה מ"מ אם מקדשה בתנאו כפול שלא תהא מקודשת אם תפול לפני ובס ש"ד עיין בפסקי מהר"א סי' קל"ה איזה נקרא מומר כתב בתשובת בר ששת סי' א' ב' יבמים אחד גדול היה אנוס והקטן היה ישראל פסק חליצת הקטן היא עדיפא משל גדול מיהו אם קדם הגדול וחלץ ודאי הותרה לשוק כו' וע"ש שהאריך ונראה דדוקא באנוס הוא דקאמר הכי אבל במומר גמור כבר נתבאר בדברי מוהר"ם דאין חליצתו פוטרת במקום יבם ישראל א': (ו) וכ"כ המרדכי פרק מצות חליצה: (ז) ועיין בתשובת מהר"י סי' כ"ח אם עד אחד יכול לבטל הקול: (ח) וכתב מהר"י בתשובה סימן פ"ח אם היה לו בן במ"ה אין חוששין שמא מת ואין אישה צריכה חליצה וע"ש ועיין מי שהלך למ"ה ויצא קול שנשא שם אשה אי מותר ליבמה או אם חיישינן שמא ילדה לו שם ושם אי כופין לחלוץ בכה"ג וע"ש שהאריך בדין זה ע"ל סוף סימן קי"מ אם יבם מותר לדור עם חלוצתו:

סימן קנז - דיני גרים ומשמד, ואיזה נקרא אח ליבום

(א) וכך פסק מוהר"ם פדווא בתשובותיו סימן כ"א וכ"כ דמאחר שהר"ן והמגיד משנה מסכימין לדברי הרמב"ן יש לסמוך עליהו ולהקל במקום עיגון ולהאמין עד אחד ביבמה וה"ה עד מפי עד כו' וע"ש שהאריך וכן

הוא בתשובת מהרי"ו סימן פ"ה וכ"כ הרשב"א בתשובה סימן אלף רכ"ב וכ"כ מהרי"ק שורש קע"ו דהמנהג כדעת הרמב"ם ואפי' לדעת הרא"ש המחמיר מ"מ אם היבם מומר מודה דיש לסמוך אעד אחד ועיין בתשובת מהרי"ו סימן פ"ה כתב הרמב"ם פ"ג נאמן ע"א להעיד ליבמה שנולד בן לבעלה כמו שנאמן שמת היבם והראב"ד השיג עליו בזה וכתב דדוקא גבי מיתה דמילתא דעבידא לגלויי לא משקר אבל על בניס אינו נאמן והמ"מ בתב בשם הרשב"א ובעל המאור בדברי הרמב"ם ועיין בתשובת הרשב"א סימן אלף רכ"ב ולעיל סימן קמ"ב כתבתי שדעת הדא"ש כדעת הראב"ד וכן מתבאר מדברי הרא"ש שכתב רבינו בכאן דאינו נאמן להתירה לעלמא. ^ סימן יז. ^ אולי צ"ל "שהוא".

סימן קנח - באיזה אפן אשה נאמנת להתיבם, ואם עד אחד נאמן

(א) דהרבה גאונים מתירין אפילו נשאת אם חלץ לה היבם אח"כ אפי' למאן דמחמיר אם אין היבם ברור אלא שיצא קול שיש לה יבם לא תצא וכ"כ מהר"י מינין בסדר חליצה שלו. (ב) וכ"פ מהר"י מינין סימן ב' ומשמע שם דאפילו לא חלץ לה המומר בדיעבד לא תצא מבעלה אמנם בסדר מהר"י מינין כתב דתצא אפי' נשאת בשוגג אם לא שיחלוץ לה המומר לבסוף דאזלא תצא וכ"כ בנימין זאב סי' ע"א וע"ג: (ג) ומשמע דמיירי דלא חלץ לה היבם ואפ"ה אין מוציאין אותה. (ד) וכתב בנמ"י פרק האשה דף תל"ה ע"א מיהו אסורה לבעל משום קנסא. (ה) וכתב בסדר מהר"י מינין בשם ר' יהודה מפרי"ש שכפה יבם אחד פנוי שלא לישא אשה עד שיחלוץ עכ"ל והטעם משום דהוי כנושא ב' נשים ועובר חרם ר"ג אמנם בהגהות מרדכי דכתובות דף תקמ"ט ע"ג וע"ד כתב באחד שהיתה לו משודכת ובתוך כך נפלה לו יבמה והתירו לו לכנוס משודכתו ואין לחוש בזה לחרם ר"ג וע"ש שהאריך בתשובה בזה. (ו) והמרדכי ריש פרק כיצד אבל נ"י כתב שם דאין דעת האחרונים כן (ז) ואפשר דה"ה לא חליץ נמי:

סימן קנט - יבמה שנתקדשה לזר אם יש זקה לאסר

בקרובותיו

(א) דכ"ש אם חלץ לה אלא שלא נתן לה עדיין הכתובה שאין לה מזונות כלל: (ב) ומסיים והוי ספק נפל אע"פ שאין לה מזונות עד שיגדיל מ"מ כתובתה נוטלת לאלתר דאזלין בתר רוב נשים דיולדות ולד קיימא והאריך שם אימת אזלין בתר רובא: (ג) מצאתי בהגה"מ ד' תכ"ז באשה אחת שמת בעלה תוך שנה הראשונה ועדיין היתה הנדוניא מונחת ביד שלישי לראות אם יתנהג עמה כשורה והיה היבם קטן ופסק אע"ג דאינה ניזונת משל יבם אפילו מן הנדוניא שהכניסה לו היינו דוקא שזכה בהן הבעל אבל כל זמן שמונח ביד שלישי ולא זכה בהן הבעל ניזונת מהן כ"ש שהיבמה רוצה לקבל עליה לקיים סכו"ם הקרן עד שיגדיל היבם ולעשות ממנו מה שיצוו לה חכמים שנותנין המעות לידה כן כתב הר"ף בר אליהו עכ"ל. (ד) ה' משמע דיורשי הבעל הם יורשין וכל הקודם בירושתו יורשים נכסי אלו ואם האב קיים האב יורשן וכ"כ מהרי"ק שורש צ"א וכ"נ קצת מדברי מהרא"י בתרומת הדשן סימן ר"ך אמנם בהר"ן פרק האשה שנפלו דף תקי"י ותקי"א משמע דהיבם יורשן וכ"נ מדברי מהר"ם פדווי"א בתשובה סימן י"ז וכ"פ מהרי"ו בהדיא בתשובה סימן מ"א וצ"ע דלשון יורשי הבעל לא משמע כן וראיתי מי שחלק דאין היבם יורש אלא מה ששייך לאשה כגון נכצ"ב או כתובה משום דזקוקה היא לו ויורש כחה אבל אם היו שם נכסים אחרים היתרים על הכתובה האב יורשן וליתא כדפריך בכתובות פרק האשה שנפלו אמתניתין דשומרת יבם שמתה ולימא אח אני יורש אשתו אני קובר ש"מ דהיבם יורש אחיו ולא השומרת יבם וע"ש בתוס' דמפרש שם הא דקאמר אח אני יורש דר"ל מכח אח אבל יוכל להיות דהיבם יורש השומרת יבם וכן משמע בירושלמי שם דהיבם הוא יורש אותה. (ה) וכ"כ נ"י בפרק החולץ דף תע"ו ע"ב דנכסים שנפלו לה בעודה ארוסה אין ליבם רשות בהן לא בחייה ולא לאחר מיתה וכתב ג"כ דנכסי מלוג שנפלו תחת הבעל והיא נשואה הם בחזקת יורשי הבעל: (ו) וכן הוא מסקנת הטור לקמן כתב מהרי"ק שורש צ"א הא דנכסים בחזקת יורשי הבעל היינו במקום שאין כופין לחלוץ אבל במדינות הללו שנוהגין לכוף לחלוץ א"כ אין הנכסים בחזקת יבם ולכך אם מתה אינו יורשה וע"ש וקצת משמע כן מדברי תשובת הרשב"א

שכתבתי סוף סימן זה וצ"ע בתרומת הדשן סימן ר"ך. (ז) ודבריו צ"ע
דהא אדרבה בגמרא פרק האשה שנפלו איתא שתיבם חייב לקוברא ואולי
טעות נפל בספרים כמו שנפל טעות במה שכתב שהאבעיא היא כאלמנה
ניזונית והוא פרק האשה (ועיי' בב"ה): (ח) דבפירות נצ"ב כל האחרונים
דחו דברי הרמב"ם אבל בפירות נ"מ כתב המ"מ פי"ח דהרמב"ם אזיל
לטעמיה דס"ל דאין היבם יורש כנכסי מלוג שנפלו לה תחת בעלה ולכן
אינו אוכל פירותיהן. (ט) כתב מוהר"ם פרוו"ה בתשובותיו סימן י"ז אם
נתן הייבם מתנה ליבמה ומתה אינו יורש אותה מתנה אע"ג דלא כתב לה
אם מתה איני יורשתו וע"ש שהאריך בזה: (י) ע"ל ס"י קס"ח דין הנכסים
של בעל בעודה שומרת יבם ומי שולט בנכסים בעת ההיא:

סימן קס - חיוב מזונות היבמה וקבורתה, ודין נכסיה וירשתה

(א) ע"ל ס"י קנ"ז אם הגדול מומר יחלוץ הקטן. (ב) כתוב בתרומת הדשן
סימן ר"ך היינו דוקא היכא שהיא ג"כ חפיצה ביבום אבל אם אינה
חפיצה ביבום אפילו למ"ד מצות יבום קודם אפי"ה אין כופין אותה ליבום
כיון דגדול האחין חפץ בחליצה. (ג) ועיין בתשובת מהרא"י סימן ר"ך אי
חלץ לה הקטן אי הוי חליצה או אם הגדול רוצה ממון הרבה אם מותרת
לקבל חליצה מן הקטן. (ד) וכתב הרא"ש בתשובה כלל י"א סימן ו' מי
שנשבע שלא לייבם ורוצה לחלוץ לא מקרי נשבע לבטל המצוה וצריך
לקיים שבועתו:

סימן קסא - מי שהיו לו אחים רבים ונשים רבות שמתו אחיו ונפלו נשותיהם לפניו

(א) במרדכי ריש פרק החולץ ע"ד בתשובה ואפי' נתן לה חליצה מספק
אפי' הכי אסור בקרובותיה דאע"ג דהוא מדרבנן מ"מ לפעמים החמירו
אפי' בספק ספיקא וכו':

סימן קסב - דיני צרת היבמה וקרובותיה

(א) וע' במרדכי ריש יש נוחלין בדין ראוי וכ"ע הריב"ש בתשובה סי' ת"ע
דכל מה שהוא ראוי לגבי בכור הוי ראוי לגבי יבם אמנם מהרי"ו סי' מ"א
פסק בתשובה דיבם גובה ממלוה הבעל ומשאר ראוי מלבד מנכסי אבא
דאבא כו'. (ב) כתב בתרומת הדשן סימן ר"ך דמדינא דגמרא אע"ג שהוא
חפץ לייבם היא לא רצתה וחלץ לה לא זכה החולץ בנכסים יותר משאר
אחים כו' וע"ל סימן קס"ה כיצד נוהגין בנכסים בשחולצים כתב מהרי"ק
שורש ע"ג דאם האב תפס הנכסים לאחר מיתת הבעל ואמר קים לי
ברבותינו שפוסקים מצות חליצה קודם ואני יורש בני הדין עמו וכ"ש אם
הנכסים כבר בידו וע"ש שהאריך בזה גם שורש צ"א בתשובותיו. (ג)
ובמרדכי פרק החולץ דף תכ"ז ע"א ודוקא לאחר שחלקו היבם הספק
בנכסי המת אבל קודם שחלקו לא ועיין בתשובת מיימון סוף ספר
משפטים סימן נ"א מי שייבם אשת אחיו אי בניו נוטלין חלק המת בנכסי
אביו שמת אחריו:

סימן קסג - המיבם זוכה בנכסי המת, וטענת בני היבם

(א) דף תרי"ח ע"ד כתב דחליצתה פסולה וצריכה לחזור על כל האחין
שיחלצו לה ועיין שם. (ב) אבל בהגהות מרדכי דגיטין ד' תרי"ח ע"ד כתב
דאם חלצה כשהיא מעוברת הוי החליצה פסולה וצריך לחזור על כל
האחין וע"ש מצאתי כתוב בהגהות אלפסי ריש החולץ חליצת מעוברת

פסולה מיהו פוסלת מן הכהונה כשאר חליצה פסולה וכן הוא במשנה ר"פ החולץ: (ג) בניי פרק החולץ דף תי"ד ע"ב דוקא שכנסה קודם שהוכר עוברה אבל אם הוכר עוברה וכנסה מוציאין אותה ממנו אף לאחר שהפילה וכן הוא בהגהות אלפסי שם. (ד) וכי נ"י פרק החולץ דף תי"ד ע"ב ודוקא שהוא ספק בן ט' או ודאי בן ח' שגמרו צפרניו ושעריו אבל בן ח' שלא גמרו צפורניו ושערותיו צריכה חליצה אף ע"פ שנישאת לכהן כתב בתשובת מהר"י מינץ הא דאם נישאת לישראל חולצת היינו דוקא כשהיבם כאן אבל אם אין היבם כאן אינה צריכה לצאת מתחת בעלה וע"ש:

סימן קסד - שהיבמה לא תתיבם ולא תחלץ תוך שלשה חדשים, ודין אם נתיבמה ונמצאת מעוברת

(א) ודלא כתשובת ר"ד כהן שכתב דבמקום שכופין לחליצה כופין בשוטים ומה שכתבו בשם התוספות דאם אינה רוצה לכנוס או לפטור כופין אותו כן פסק ג"כ בניי פרק החולץ דף תי"ו ע"א וכן הוא בתשובת תרומת הדשן סימן ר"ך מיהו כתב דדוקא בבאה מחמת טענה הא לא"ה אין כופין אותו וע"ש. (ב) ובמרדכי פרק החולץ דף תכ"ז ע"ג האריך בזה וכתב דהמנהג פשוט לחלוץ וכתב מהר"ק שורש ק"ב דבמקום שנוהגין לחלוץ כופין על כך וע"ש שהאריך בזה אימת אזלינן בתר המנהג וכופין לחלוץ: (ג) וכ"כ מהר"ק שורש ק"ב והאריך בזה אמנם במרדכי שם דף תנ"ז ע"ג פסק בשם ראבי"ה על יבמה זקינה ולא היתה ראויה לילד ונפלה לפני יבם שהיה לו אשה ולא כפאוהו לחלוץ אלא הצריכוהו רבותינו לפשר עמו בממון רב עד שחלץ לה וכן הוא שם בניי דף תי"ו ע"א ודף תי"ח ע"א דאף שיש ליבם אשה אפ"ה אין כופין אותו לחלוץ אלא שגם עליה אין כותבין אגרת מרד וכן כתב דלמ"ד יבום קודם אין כופין לחלוץ אע"פ שיש לו אשה אחרת מיהו במקום שאין רשאים לישא ב' נשים מפני אימת המלכות עד שיטול ממנו רשות אין ממתנין לו וכן במקום שיש חשש איסור כופין לחלוץ מיד וע"ש ובבנימין זאב סימן ע"ה וסימן ע"ט האריך כזה והעיד שראה כמה גדולים שכפו להלוץ במקום שהיה לו כבר אשה כתב הרשב"א בתשובות סימן תתי"ב מי שנשבע לישא אשה ונשבע לה

שלא לישא עוד אחרת עליה וקודם הנישואין נפל לו יבמה ופסק דיכול לייבמה דלא נשבע אלא שלא לישא אחרת עליה דהיינו אם נשאה ככר אבל אחד שלא נשאה עדיין יכול לישא אחרת ואם לא תיישר בעיני האחרת לא תינשא לו עכ"ל וע"ש ומ"ש המרדכי דאפילו ביבמה זקינה אין כופין לחלוץ בהגהות מיימון פ"א לא כתב כן אלא אפילו למ"ד מצות יבום קודם בזקינה כופין לחלוץ כתב מוהר"ם פד"ו סימן י"ח דאין כופין לחליצה אף על פי שידעינן שנתן עיניו בממון וע"ש ולקמן סוף סימן קס"ד. (ד) דף תנ"ז ע"ב דאם השלישו ממון ליתן לחולץ אחר החליצה לא יכולה למימר אחר כך משטה הייתי בך או כיוצא בזה וע"ש שהאריך בתשובה אימת אין יכולה למימר אחר כך שלא ליתן מה שנדבה לו וע"ל סוף סימן קפ"ט כתבתי תשובת הרשב"א בדין זה. (ה) וע"ל סוף סימן קנ"ד כתבתי הרבה תשובות בזה לענין גיטין וממנו תלמוד לחליצה ועיין לקמן סימן קס"ט מדין חליצה מוטעת וחליצה מעושה כתוב בהגהות מרדכי פרק החולץ דף תס"ג ע"ג בשם מוהר"ם דאין היבם יכול למנוח אנטלר נגד היבמה התובעת לחלוץ או לייבם והוא ממאן דהשתא מכין אותו עד שתצא נפשו אנטלר משוי עכ"ל כתב עוד בנ"י פרק מצות חליצה דף ת"ס ע"ב דאין כופין לחליצה לעולם אלא כשהיא פסולה לו וע"ש: (ו) ועיין במ"מ פ"ב מה' יבום שהאריך בדעת הרמב"ם עד שהאריך בדין זה לדעת הר"י והרמב"ם ובסימן י"ט פסק שם דאין כופין אותו לחליצה אף אם היא מורדת עליו וכ"כ המ"מ פ"ב דיבום וכבר נתבאר זה סימן ע"ז דאין כופין לגרש במורדת וה"ה לחלוץ ועיין לעיל וע"ל סימן קנ"ט כתבתי תשובת הרשב"א אם היה יבמה כהן והלכה ונתקדשה לאחר: (ז) ובמרדכי פרק החולץ דף תנ"ז ע"ד משמע דאיכא למ"ד דאף אם מצות יבום קודם אפ"ה אין לה דין מורדת ואית לה כתובה וכ"פ בהגהות אלפסי דף תי"ח ע"כ וכן הוא מסקנת האשיר"י וכמו שכתב הטור למטה: (ח) כבר נתבאר ריש סימן זה כיצד נקטינן וכתבתי דדעת הריב"ש לפסוק דמצות יבום קודם לכן כתב בתשובה דבין שאומרת בעינא ליה ומצערנא ליה בין שאומרת מאיס עלי כותבין עליה אגרת מרד: (ט) ובמרדכי פרק החולץ דף תנ"ז ע"ד כתב דאין כופין אותה רק מוציאין כל הממון מידה מלבד נדונייתא שהכניסה לבעלה ונ"מ שלה כשאר מורדת וכתב בתרומת הדשן סימן ר"ך הא דמניחין לת נכסיה היינו דוקא שממאנת לחלוץ משום בושה או כדומה לזה אבל אם אינה עושה אלא משום ממון מוציאין הכל מידה וכותבין עליה אגרת מרד כו' ומיהו משמע שם דנ"מ שלה נותנין לה וע"ש: (י) וכיוצא בזה כתב הרא"ש ריש יבמות לענין יבמה שהיתה נדה בשעת מיתת הבעל: (יא) וכן הוא בתשובות שם סימן

אלף י"ב וסימן תת"ב וכתבתי אותה תשובה לעיל ס"י קנ"ט וע"ש עוד חילוקים בזה וכן כתב בני"י פרק כ"ש וכתב מיהו אין כופין אותו לפטרה אלא תשב עגונה כל ימיה מאחר שהיא גרמה האיסור וכן הוא בתשובת הרשב"א סימן אלף רמ"ז ועיין לקמן סוף סימן קע"ג מי שנתן עיניו באשת אחיו בחייו אסור אחר כך לייבמה וכופין לחלוץ וע"ש. (יב) כתב המרדכי פרק החולץ דף תנ"ז ע"ד ואם תתרצה היבמה והיבם בחליצה תקנות הקהילות שחולקין הממון שהניח המת בשוה חציה לה וחציה ליבמים כו' ומנכין לה מחלקה כל מה שבזבזה והפסידה בפשיעה בין בחיי בעלה בין במותו ובשבועה מה שנתן הוא במתנת ש"מ אין מנכין לה מחלקה דכתובה נגבית ממתנת ש"מ עכ"ל. ועוד האריך שם בזה וכתב בתרומת הדשן ס"י ר"ך ובפסקיו ס"י רס"ג דכשחולקין הממון החולץ נוטל חצי הממון ולא האב ושאר האחין ואפי' תפסו מוציאין מידן וע"ל ס"י קס"א אם האח הגדול רוצה ממון הרבה אם יכולה לקבל חליצה מקטן וכתב עוד בתרומת הדשן סימן ר"ך דאפילו במקום דאסור לייבם אפי"ה זכה החולץ במקצת הנכסים הא דיחלוקו דוקא שלא תפצה האשה ביבום אבל אם חפצה האשה ביבום וגם האיש חפץ ביבום רק שאסור לו לייבם מחמת שנשוי כבר אין לאשה כלל בנכסים ואבדה כתובתה וכתב עוד ונראה דתקנות הקהילות כן הם דכל המותר מן הכתובה נוטלין יורשי המת בראשונה ומה שהוא נגד הכתובה חולקין החלוצה עם היבם וכתב בפסקיו סימן רס"ג דאפילו מה שהכניסה לו צריכה לחלוק עמו, וכתב עוד בתרומת הדשן סימן ר"ך אמנם בני ריינס נוהגים עכשיו שהברירה ביד יבמה או שתטול חצי כל הנכסים שהניח ודוקא שאין חצי הנכסים יותר מכתובתה דפשיטא דאינה נוטלת יותר מכתובתה ועיין בפסקיו סימן רס"ב ורס"ג ורס"ד שהאריך בזה, וכתב מהר"י מינץ בסדר חליצה שלו דהתקנות הקהילות הוא שאשה נוטלת תחלה בראש נ"מ שלה ואח"כ חולקין נכסי המת וכתב מוהר"ם פדווה סימן י"ז וסימן כ"ג אחר שנתן שטר חליצה ליבמתו לחלוץ לה בלי ערעור ופקפוק ופסק דאין בלשון זה לבטל תקנות הקהילות עד שיכתבו לה שיחלוץ לה בחנם וע"ש שהראיך, כתב במרדכי פרק מצות חליצה ע"ב כשם ראב"ן הא דאית לחלוצה כתובה היינו כשהמניעה ממנו ושאינו מייבם אבל כשהיא שונאתו לית לה כתובה כתב הרד"ך בתשובותיו סימן כ' דלמ"ד מצות חליצה קודם אע"ג דאין כופין ליבם לחלוץ מ"מ אם אינה חפצה בו צריך לתת לה כתובתה מיד וכ"כ בהגהות אלפסי דף תק"ו דכשפסולה לו לייבם צריך לתת לה הכתובה מיד אמנם בתשובת מהרי"ו סימן קע"ט לא משמע כן. כתב דחלוצה יש לה דין אלמנה לענין שומת בגדיה

בכתובתה ולא דין גרושה. כתב מהר"י מינץ כסדר חליצה שלו דאין המנהג להשביע יבמה על כתובתה כי מתפשרים בנכסים טרם שיחלוץ מיהו אם רוצה להשביעה טרם שיחלוץ לה הרשות בידו כתב בא"ז בתשובה יבם שנשבע שלא לחלוץ אם רצונה לייבם מייבם ואם לאו הוי חליצה מצוה עליו והוי כנשבע לבטל את המצוה ואפילו קבע זמן לשבועתו יש בו משום ביטול פריה ורביה ויש לחוש לעגונה ואין לעבור על המצות ומלקין אותו וחולץ מיד: ^ אולי צ"ל "שאז". ^ כנראה שצ"ל "הראויה".

סימן קסה - איזה מהם קודם או חליצה או יבום

(א) כי בהגהות אלפסי פ' מצות חליצה דתמ"א ע"א דאם היבם דר בין העכו"ם או בין הדיוטות שאינן יודעין סדר חליצה אין לדיינים לילך אחריה אלא כופין אותו לילך למקום הוועד ויפטור יבמתו עכ"ל: (ב) וכן כתב בהגהות מרדכי דיבמות דף תס"ג ע"ג וז"ל ויקדשנה בכסף ויכנוס עמה לחופה על כוונת להקים לאחיו שם עכ"ל. (ג) ובהגהות פרק ב"ש דף תמ"ה ע"ב דבעינן עדים לזו כמו גבי קידושין אבל בלא עדים אינו קונה קנין גמור וצריכה גט וחליצה(ד) כתב הר"ן פ"ק דקידושין דף תרכ"ו ע"א דהעדאה קונה ביבמה אע"ג שנתכוין לגמר ביאה וע"ש: ^ כלומר בעל העיטור מעתיק מדברי מחבר אחד. ^ אולי צ"ל "בביאת".

סימן קסו - מצות יבום שתלך היבמה אחר היבם, ושיקדשנה, ואם כונס בביאה באיזו ביאה היא נקנית

סימן קסז - דין יבם קטן וחליצתו וכן קטנה

(א) ועיין בדברי הר"ן פרק האשה שנפלו דף תקי"א ע"ב ועוד כתב הר"ן פרק נערה שנתפתתה דף ת"נ ואם היה ליבם בנות עם היבמה אם כתובתה על נכסי בעלה הראשון אין בנותיה ניזונות מן האחים ואם לא היו נכסים להראשון דכתובה על נכסי בעלה השני ניזונות מן האחין והאלמנה ניזונת מ"מ כל זמן מיגר אלמנותה מבעל השני (עכ"ל) ממ"נ דאי כתובה על נכסי בעלה הראשון שפיר קרינן ביה כל ימי מיגר אלמנה בביתי שהרי מחמתו היא אלמנה עכשיו ואי לית ליה נכסי לראשון כ"ש שיש לה מזונות דהא אית לה כתובה מב' : (ב) וכתב המ"מ בפ"ב דיבום ודוקא אם לא כתב לה אבל אסור לשהות בלא כתובה ואם היא שנייה ליבם ולא לבעל אית לה כתובה מנכסי בעלה הראשון דלא כירושלמי עד כאן לשונו :

סימן קסח - משכנסה הרי היא כאשתו, ועל מי חיוב

כתבתה

(א) דהא איתא במרדכי דלכתחילה לא יחתמו על השטר משום מראית העין וכ"ש לענין דין : (ב) עוד כתב בתרומת הדשן סימן רכ"ז דלא מהני בחליצה אם קבל היבם והיבמה לקרובים אע"ג דמהני בשאר דין : (ג) ואין הכרע בדבריו דלא קאמרי הגהות אלו שאלו הג' יאמרו לשנים שרוצים לילך לקבוע מקום כדי לפרסם הדבר בפני השנים אבל אינו ר"ל שילכו גם השנים ואיפשר שמטעם זה ג"כ כתב רבינו התוס' השנים קודם הקביעות מקום כי הם צריכין לדעת שקבעו מקום ויפרסמו הדבר כמו שאר כל החליצה וכן נ"ל ולקמן בסדר חליצה של הרא"ש משמע בהדיא דא"צ השנים לקביעות מקום שהרי כתב ומוסיף עוד שנים כו' לאחר שכתב שקבעו מקום : , ואיני יודע איך משמע טפי מדברי הגהות ממה שמשמע מדברי האשיר"י שנקרא גם כן לשון רבים ואפ"ה כתב מהר"י בר"ן דלאו דוקא נקט והדין עמו כמו שמצינו בכל מעשה ב"ד שהגדול

שבהן מדבר על שם כולן ובכלל דבריו דבריהם עכ"ל: (ד) ואין המנהג כדבריו אלא קובעין מקום מיום שלפניו והכי עדיף טפי דיותר מיקרי קביעות מקום מיום לחבירו מבאותו יום עצמו: , ונ"ל דאסור בשבת שהרי אין חולצין בשבת וא"כ הוי כמכין משבת לחול: (ה) עוד כתב מהר"י מינ"ץ דאסור ליקח שכר מחליצה דהוי דין והנוטל שכר דינו בטלין וכ"נ מדברי מהרא"י שכתבתי לעיל ריש סימן קמ"ב לענין ג' המקבלים גט ולא ראיתי מי שחשש בזה ואפשר דאין נוטלין רק שכר בטילה דמוכח שזה מותר כמו שנתבאר בח"ה סימן ט' אביי בזמן הזה נוהגין שהרב נוטל ממנה שכר גדול ולא ידעתי טעם ההיתר אם לא שנאמר שמוכר לו המנעל בעד השכר ההוא וא"כ כשאין המנעל של רב היה אסור גם הדיינים האחרים היו אסורין ליטול שכר כי אין להתיר מטעם שנוטלין עדי הגט שכר כמו שנתבאר לעיל סי' ק"ל כי אותן הטעמים כולם אינן שייכים כאן גבי חליצה לכן צריך דיקדוק גדול באותן שנוטלין שכר החליצה ושומר נפשו ירחק מהם ונראה דוקא אותן שלשה דיינים אבל ה' הנוספים לעדים ליכא למיחש כנ"ל. (ו) וכ"כ מהר"י מינ"ץ פ"א בא מעשה לפניו שרצה לילך לדרכו ואפ"ה לא רצה לסדר חליצה בע"ש: (ז) וכתב בא"ז דבשעת הדחק כגון שהיבם רוצה לילך למדינת הים ואין כאן עדים המכירין אותו יחלצו אע"פ שאין מכירין ואחר כך תחזור אחר העדים המכירין. (ח) כתב המרדכי פרק מ"ח דאפי' נשים שאינן נאמנים לומר מת בעלך נאמנים בבדיקה זו: (ט) כתב המרדכי פרק מ"ח בסה"ת כתב גבי בדיקת דדין אנשים וכבדיקת שערות מרובין וארוכות כתב בדיקת נשים ואיני יודע אם דק במילתיה כי שמעתי ממהר"ם ז"ל לבדוק ע"פ נשים אם יש להם דדין מטין עכ"ל. וצריך לי עיון למה יהיו נשים נאמנים בשערות מרובות וארוכות שאז מחזיקין בגדולים אע"פ שאין יודעין שהגיע לכלל שנותיה שהרי כתב המרדכי הא דנשים נאמנות היינו מטעם חזקה שהביאה שתי שערות לאחר י"ב וכן הוא בגמרא פרק בא סימן (צ"ל פרק יוצא דופן מו.) וכן משמע מדברי הטור לעיל סימן קנ"ה וא"כ במקום דליכא חזקה זו ואין אנו יודעין שהגיע לכלל שנותיה אין להאמין לנשים ואפשר שהוא מטעם דמילתא דעבידא לגלויי הוא לא משקרי. כתב בא"ז דיבמות אם הוחזקו לגדולות ע"פ שכיניה כתב ר"ת ור"י דיש לסמוך על החזקה אע"ג דליכא עדות ברורה ורבינו יואל חולק עליהן וכתב דאין לסמוך על החזקה ור"א בר יהודה כתב דאם יש קול וחזקה בהדי שערות מחזיקין ליה בגדול אע"פ דלא ידעין שהם גדולים וע"ש שהאריך בתשובה והוא דעת סה"ת שכתב רבינו כתב הגהות מרדכי דיבמות דף תכ"ד ע"ג דאם היבמה יש לה בנים אע"פ שהיא ילדה א"צ

לשאול אחר הסימנים עכ"ל וצ"ע במ"מ והרמב"ם לעיל סימן קנ"ה: (י)
וכתב המרדכי ריש מ"ח ע"ב רא"ם היה רגיל להתיר חרם ר"ג אם היה
נשוי ורבתי לא נהגו כן עכ"ל. (יא) וע"ל סימן קל"ד דיש חולקין וס"ל
דאפי' בטל המודעא משמתינן ליה וכן הוא בתשובת הרא"ש כלל כ"ב
סימן ה' כתב המרדכי ריש מ"ח ע"ב כל אותן שכופין לגרש אשתו כופין
לחלוץ ואם כפאו אותו שלא כדין החליצה פסולה ואם כפאו אותו בדיני
עכו"ם אינה כלום ואפי' על האחין לא פסלה ולמ"ד מצות חליצה קודם
א"כ אין אנו מוצאין שיכפאו אותו שלא כדין אבל מאחר שהרבה גאונים
אומרים מצות יבום קודם אין לכוף לחליצה כו'. (יב) כתב המרדכי ריש
מ"ח דא"צ לתקן המנעל לשם חליצה וכן משמע שם בגמרא. (יג) מצאתי
בסוף סדר חליצה של מהר"י מינץ רבינו שמחה כתב בזמן הזה שרגילין
לילך במנעל שתפור בפשתן אם חלץ במנעל אחר חליצתו פסולה ומיהו
כל הגדולים חולקין עליו וע"ש שהאריך בתשובותיהן וע"ל סימן זה
שכתבתי כן מדברי א"ז וכתב הגהות מרדכי דף תס"ד ע"ב צריך שיהא
שפת העליון של מנעל תפור בעור כמו שאר תפירות עכ"ל. (יד) וכתב
בסדר חליצה שלנו ויזהר שלא נמשח העור בשומן לרככו: (טו) ומהר"י
מינץ כתב בסדר חליצה שלו כדברינו ובהגהות מרדכי סוף יבמות
שהרצועות תפורין בו ודן הוא בסדר חליצה. (טז) וכ"כ מהר"י מינץ בסדר
חליצה של מהר"י מרגליות דנוהגין שיהא הכל מבהמה טהורה. (יז) וכן
כתב הגהות מיימון ובהגהות מרדכי דף תס"ד ע"א כתבו דהמנעל יהא
שחור וע"ש וכן הקרסים והלולאות יהא הכל שחור וכ"כ בסדר חליצה
שלנו וכתב דוקא מבחוץ יהא שחור אבל לא מבפנים שלא יהא מעל דמעל
גם רצועות התפירה יהא לבנים, וכתב מהרא"י בפסקיו סי' ר"מ מיהו
אם הושחרו הרצועות מחמת זקנה אין להקפיד: (יח) וכ"כ נ"י דף ת"ח
ע"ב וכתב עוד שיהא הרצועות ארוכות שיכול לכפול כל א' ב' פעמים:
(יט) וכ"כ מהר"י מינץ בשם ראבי"ה ויהא ניכר שהוא עשוי לרגל ימין
ושיהא לו שפה תפור וכ"כ הרשב"א עכ"ל וראיתי המנעלים שחלצו בו
האידנא ולא ראיתי בהן שום שפה תפורה. (כ) כתב בסדר חליצה של
מהר"י מרגליות וצריך שיהא התפירות תכופות זו לזו וכ"כ בהגהות
מרדכי סוף יבמות והכלבו וכתב עוד דבעינן שיהא האזנים על שוקו ולא
על סנדלו ושיהא לו עקב בולט קצת ושפה תפורה ומהרא"י בכתביו סימן
ר"מ האריך בצורת המנעל וע"ש גם בדברי ר' ירוחם כתב מהר"י מינץ
בסדרו והנקב המקבל הקשר יתפור במנעל מצד חוץ עכ"ל כתב בהגהות
מרדכי דף תפ"ד ע"א וטוב שלא לעשות הלולאות מן המנעל עצמו כ"א
רצועות המחוברות בראשי האזנים וצריך שיהא האזנים קצרים שלא

יגעו זה בזה שלא יהיה הקרסים ולולאות על המנעל והוי מעל דמעל ולפי"ז נראה לעשות הלולאות והקרסים מן המנעל עצמו עכ"ל ועיי' בפסקי מהרא"י סימן ר"מ. **(כא)** וא"ז האריך בזה וכתב דיש פוסלין אותו אם אינו תפור בפשתן כשאר מנעלים שלנו וכן עשה ריב"א מעשה לחלוץ במנעל שהולכים בו מיהו כתב דכל הקדמונים חולקים עליו וכתבו לתופרו בעור מיהו בדיעבד אם חלץ במנעל שתפור בפשתן כשר והאריך עוד בזה וכבר כתבתי מזה לעיל סימן זה. **(כב)** כתב נ"י פמ"ח בראשו עקב הוא הנקרא כל דבר שמעכב הרגל בתוך המנעל הן שול"א הן עקב ממש. **(כג)** בתשובת הרשב"א סימן אלף קס"ט אף ע"ג דהיבם רצה לייבם ולא לחלוץ אפי"ה קוראת הפסוקים מאחר שלבסוף חולץ וכתב עוד סימן ב' דכל הנשים אף שאינן ראויין ליבום קוראין הפסוקים וכן כתב ב"י מתשובת הרא"ש. **(כד)** ובסדר חליצה שלנו פסק לחלוץ בשתייהן. **(כה)** וכן הוא שם בהגה"ה דף תס"ד ע"א ובסדר חליצה שלנו פסק דיעשה קשר ועניבה ומהר"י מינץ כתב ויש סדרים שכתוב בהן שעושה קשרים ואחר כך עניבה על גבו והקשר השני אל יקשור בחוזק שתוכל להתירו וביד ימין וכן עשה מהר"ל עד כאן לשונו וכן משמע בסמ"ג. **(כו)** כתב המרדכי ריש מ"ת בשם סה"ת אי הוי מנעל ארוך עד למעלה מן הארכובה חליצה פסולה ועיי' שהאריך בזה: **(כז)** ובסדר חליצה וה"ה שתייה וגם לא תנקרה שיניה קודם חליצה ולא תרוק דם וגם כתב ראבי"ה שיש לח למעט בדיבור כדי שיבא הדוק מעצמו וזהו מתקריא וירקה שפיר עכ"ל. **(כח)** וז"ל המרדכי ע"ג ומ"מ אם לא קראה היטב לא מעכבא רק שיהא ראוי לקרות עכ"ל. **(כט)** בהגהות מיי" פ"ד מהל' יבמות דלא מקרי סומא אלא סומא בבי עיניו: **(ל)** ובנ"י פרק מ"ח דף ת"ס ע"א משמע דמיירי דוקא במקום אחין ועיי' **(לא)** ובתרומת הדשן סי' רכ"ה כתב דחליצת קטנה אינה כלום ואפי' למ"ד דחליצה פסולה מ"מ לכשתגדיל אינה צריכה לחזור על כל האחין אלא חולצת לכשתגדיל. **(לב)** כ' בא"ז אע"פ שאינה צריכה לקיים התנאי מ"מ צריכה ליתן לו שכרו ודוקא במקום שיבום קודם והיא הטעתו שחלץ לה אבל במקום שהחליצה קודמת ואינה רוצה אפי' שכר טרחו אין לו עכ"ל וכך הם דברי רבינו בעל הטור. **(לג)** כתב א"ז דיש לבטל מודעא בחליצה כמו בגט וכבר נתבאר לעיל בדברי הטור. סדר חליצה תמצא בסוף הספר. **(לד)** וז"ל המרדכי ריש דף מ"ה סע"ב נהגו לכתוב גט חליצה לפרסומי מילתא ומיהו אפילו לא כתב לה מותרת לשוק עכ"ל ופשוט הוא דאין התרת האשה תלוי בגט זו ואינו אלא לראיה בעלמא וכתב מהר"י מרגליות סוף סדרו דאנו אין נוהגין לכתוב גט חליצה ואפשר משום דמאחר דחולצין בזמן הזה ברבים לפני

הקהל ועדה אין צריכין לפרסם עוד יותר: (לה) כתב בא"ז דאין חילוק בשטר חליצה אם כתבו במותב תלתא כו' או שיכתבו אנחנו ח"מ וחתימו תלתא כתב הרשב"א בתשובה סימן ר"ט דיבם מותר לדור בחצירו עם חליצתו ואפילו בבית אחד מותר ואם לבו גס בה אסור והר"מ פדו"ה סי' י"ו וי"ז האריך בזה וצידד להקל ומ"מ כתב דלא מלאו לבו לחלוק על דברי רשב"א ומכל מקום קודם החליצה מותר ליבם לדור עם היבמה בביתו וכ"כ מהר"ם וכן מוכח בגמרא. ^ כתב הבית יוסף דחסר כאן "וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל" כנראה צ"ל "מעצמן".

הלכות חליצה

סימן קסט - כל דיני חליצה בפרטות

(א) וכי א"ז ודוקא חליצה פסולה שקלשה הזיקה קצת ע"י והיתה זקוקה מעיקרא ליבם לגמרי אבל אם היתה חליצה פסולה מעיקרא אינה צריכה לחזור על כל האחין וע"ש שהאריך בזה. ^ צ"ל "ליאסר". ^ צ"ל "שת"י".

סדר חליצה בקצרה

סימן קע - דין גט אחר גט ומאמר אחר מאמר

(א) ובנ"י פרק הערל ד' ת"ל ומיהו אם אשת אחיו גיורת אזי מותרת לפצוע דכא להתייבם עכ"ל. (ב) וע"ש שעור האריך בדבר. ומ"ש דלא אמרינן סריס הוי מדהגיע לרוב שנותיו ומשמע דבפחות מזה חיישינן שמא סריס הוי או לא נראה דודאי לא אמרינן דסריס הוי דאזלינן בתר רובא דעלמא ואף אם לא ידעינן שהביא שערות ואפשר דעדיין קטן הוא מ"מ לא חיישינן לסריס דלא קי"ל כר' מאיר דאמר דחיישינן למיעוטא: (ג) ואפשר משום דלא קים לן איזה מיקרי כחוש או בריא לא כתבוהו ומ"מ ספר א"ז הביאו לפסק הלכה. (ד) וצ"ע דלמה לא מהני האי טעמא ג"כ לגבי זקן כמו בזקינה שהרי זקן אסור לייבם כמו שנתבאר לעיל ועוד שכתבתי לעיל אפי' פצוע דכא יכול לייבם כשהאשה מותרת לו וצריכין לחלק דאלו ראויות לביאה משא"כ בזקן שתש כחו שאינו ראוי לביאה כלל. ^ הפרישה הגיה "בזקנו".

סימן קעא - דין שתי יבמות חרשות או קטנות

(א) וכ"כ בא"ז צרת אמו או שאר עריות מותרות ואינן אסורות רק במקום יבום. (ב) משמע דס"ל דנקטינן כדברי הראב"ד וע"ש מצאתי בהגהות אלפסי פרק האשה שהלך דף תל"ד ע"א אשה שהלך בעלה למדינת הים ושמעה שמת ונישאת לאחר ובא בעלה צרתה מותרת להתייבם דלא קנסו בצרתה לעשותה כצרת סוטה ודאית עכ"ל כתב בא"ז ראובן צוה לגרש את אשתו שלא תפול לפני אחיו לייבום ואחיו מיחה בו שלא לגרשה ונפלה לפניו לייבום כתבו הגאונים דאסורה ליבמה דמאחר שנתן בה עיניו בחיי אחיו אינו מכוין לשם מצוה ומנדין אותו עד שיחלוץ לה עכ"ל

סימן קעב - דין יבם סריס וחרש שוטה וקטן וטמטום, וכן היבמה

(א) וצ"ע דהוא היפך משאר איסורים שאם עבר היבם וקנאן נפטרות הצרות ואינן נפטרות בחליצה וצ"ע שם ובספר שלנו אינו נמצא מ"מ בפרק : ההוא :

סימן קעג - דין יבמה האסורה ליבם באסור כרת, ודין צרתה, וסוטה וצרתה, וקטנה שמאנה,

(א) ובהגהות אלפסי פרק ד' אחין דף תי"א כתב דה"ה אם היו ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד מהן ונפלה לפני יבום ולאחד מהן בנים ומת אין הג' יכול לייבם הראשונה דהו"ל אשת אחיו שהיה לו בנים בזיקה :

סימן קעד - דין האסורה ליבם באסור לאו ועשה

סימן קעה - דין יבמה שהיתה אסורה והתרה

(א) וכתב הר"ן פרק אלו נערות דף תפ"ג ע"א דיש חולקין וס"ל דאינה יכולה לעכב אם אביה והוא חושקים בדבר אלא דאינו מצווה לכונסה מאחר שהיא אינה חפיצה וכן פטור מקנס במפותה והאריך עוד : (ב) וכן משמע בהר"ן סוף אלו נערות ומשמע שם דהיא יכולה לברר איזה מהן

שתרצה שישאנה כו' כתב מהר"ק שורש קכ"ט אם נטענה משנים מראשון אינו אלא קול בעלמא והשני הוסיף לה פגם השני מצווה לכונסה ואם נטענה משניהם בשוה והא' נשוי והב' אינו נשוי מצוה על שאינו נשוי לכונסה וע"ש וע"ל סימן קכ"ב כתבתי דין אשה שטוענת על אחד שרודף אחריה לשכב עמה או אשה שטוענת על איש שבא עליה בשעת עלופה ונדר לה שישאנה וע"ש. (ג) והר"ן ס"פ אלו נערות כ' דיש חולקין וע"ש כ' מהר"ק שורש קכ"ט באשה אחת שהיתה טוענת על א' שבא עליה בשעת עלופה וביישה ופסק דאם יש עדים בדבר מקרי מאנס וכי עוד דאם מחלה לו קנס ובושת ופגם והוא הבטיחה שישאנה הוי מחילה ולא מקרי מחילה בטעות. וכי עוד א' אנס אשה אחת ואחר כך פיתה אותה מ"מ חייב לשלם לה קנס ובושת ופגם מחמת האונס ולא אמרינן אח"כ מחלה לו וכ"ש אם היה הכל בביאה א' תחלה באונס וסופה ברצון וע"ש: (ד) וכתב מיהו במקום דיש לחוש שתצא לתרבות רעה אם לא יכנסה מותר לכונסה ודוקא בקול בעלמא אבל אם ודאי בא עליה מצוה לכונסה מיהו אין כופין אותו וע"ש שהאריך בזה שם גם בסימן קל"ה כתב הרא"ש כלל י"ח סימן י"ג בא' שזינתה עם עכו"ם וצוה לחתוך חוטמה מחמת קנס וכל כדומה לזה וע"ש. ^ צ"ל "הנבעלת". ^ אולי צ"ל "תצעקי". ^ תיבת "הם" השניה בטעות. ^ אולי צ"ל "אבל". ^ בענין הוצאת שם רע.

סימן קעו - דין יבמה שאינה בת יבום משום ספק זקוקה, ודין נשי התערובות

(א) ובתשובת הרא"ש כלל ל"ב סימן ט' דאסור להתייחד עמה ועוד האריך שם מדין סוטה: (ב) וכ"כ הר"ן פ"ק דכתובות דף תע"א ע"א בשם הירושלמי: (ג) וע"ל בסימן זה שה"ה אם היה העם מרננין אחריה שנסתרה וזינתה, וכתב מהר"י איסרל בתרומת הדשן סימן רמ"ד דאין חילוק בין בעלה בעיר או אינו בעיר או נסתרה במקום שהפתח פתוח לר"ה דאחר הקינוי הכל מקרי סתירה וע"ש: (ד) וכתב בא"ז דאם עשה ימחול לה מיד קודם שתסתר דבעל שמחל על קינויו קינויו מהול כדלקמן בסמוך: (ה) וע"י ברבי ירוחם נכ"ג ח"ב אימת כופין אותו להוציא: (ו) והמרדכי פרק ד' מיתות פסק בשם ר"י כדברי ר"ת ומהרא"י בפסקיו

סימן כ"ט האריך בזה וכתב על א' שבא על אחות אשתו והיא אשת איש
ונתגרשה מבעלה שאסורה לבעל אחר מיתת אשתו דאמרינן כשם
שאסורה לבעל כך אסורה לבעל אף ע"ג דבלאו הכי היתה אסורה לו ולא
דמיא לאשה שהמירה וניסת לעכו"ם כו' ע"ל סימן ז' מדין אשה שהמירה
וחזרה אם מותרת לבעלה. ^ "בהלכות גדולות" או "בעל הלכות גדולות".
^ צ"ל "אסורה". ^ צ"ל "ראוי".